

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**HEGEMONİK ÇARPITMALAR: MALİ OLAN VE
GÜVENLİK**

MURAT UZUN

DOKTORA TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Harun KILIÇASLAN

ARALIK - 2021

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**HEGEMONİK ÇARPITMALAR: MALİ OLAN VE
GÜVENLİK**

DOKTORA TEZİ

Murat UZUN

Enstitü Anabilim Dalı: Maliye

“Bu tez 03/12/2021 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Harun KILIÇASLAN	Başarılı
Prof. Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU	Başarılı
Prof. Dr. Ali KABASAKAL	Başarılı
Prof. Dr. Murat ERCAN	Başarılı
Doç. Dr. Deniz TURAN	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Murat UZUN

03.12.2021

ÖNSÖZ

Birçok kişi ve kurum bu tezi bitirmeme yardımcı olmuştur. Geçmişteki ve şimdiki tüm komite üyelerime ve son jüri üyelerine faydalı geri bildirimleri, destekleri ve rehberlikleri için teşekkür ederim.

Ayrıca, danışmanım Doç. Dr. Harun KILIÇASLAN'a bu araştırmayı yürütmeyi kabul ettiğı ve başarıyla sonuçlandırmama yardımcı olduğı için teşekkür ederim.

Edinburgh Üniversitesi'nden Doç. Dr. Andrew NEAL'a ve Ottawa Üniversitesi'nden Prof. Dr. Michael WILLIAMS'a doktora sırası araştırmamı yapmaya davet ettikleri için minnettarım. Edinburgh Üniversitesi Kütüphanesi ve Ottawa Üniversitesi'nin cömertçe sağladığı sayısız kaynağı geniş erişim, bu araştırmayı uygulanabilir kılmıştır. Özellikle Edinburgh Üniversitesi Kütüphanesi bana çok yardımcı oldu ve bazı kaynaklara ayrıcalıklı erişim hakkı verdi.

Uludağ Üniversitesiden Prof. Dr. Feridun YILMAZ'a ve Doç. Dr. Adem LEVENT'e de çalışmama verdikleri destekten dolayı teşekkür ederim.

2019 yılında bana zaman ayırıp, nezaketleri, bilgileri ve yol göstericilikleri ile tezimin ana fikrinin şekillenmesinde desteklerini esirgemedikleri için 2020 yılında vefat eden Harvard Üniversitesinden Prof. Dr. Alberto ALESINA ve Prof. Dr. Emmanuel FARHI'ye sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Bu çalışmadaki tüm erdemler her zaman yanımda olan aileme aittir. Ve minallahi't-tevfik.

Murat UZUN

03.12.2021

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR	10
1.1. Hegemonya, Egemenlik ve Güç Kavramları	11
1.1.1. Hegemonya.....	11
1.1.2. Egemenlik.....	11
1.1.3. Güç	12
1.2. Güvenlik Kavramı	18
1.3. Ekonomi Güvenliği.....	19
1.4. Güvenlik Kavramına Geleneksel ve Eleştirel Bakışlar	21
1.5. Güvenlik Kavramının Boyutları	24
1.6. Mali Olan Terimi	29
1.7. Çerçeveleme Teorisi Işığında Mali Olan	30
BÖLÜM 2: GÜVENLİK DEVLETİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE KRİTİĞİ:	
EKONOMİK TEHDİTLER VE MALÎ GÜVENLİK.....	35
2.1. Güvenliğin Eleştirisinin Eleştirisi.....	35
2.2. Güvenlik Devletinin Dönüşümü	47
2.2.1. Devlet Akı ve Ekonomik Akıl.....	65
2.2.2. İktidar Paradoksu.....	80
2.3. Güvenlikleştirme Pratiğindeki Dönüşüm	88
2.3.1. Modern Güvenlik Devletinin Siyasi Dinamikleri ve Malî Olanın Güvenlikleştirilmesi	98
2.3.2. Ekonomik İstisnacılık Bağlamında Mali Olanın Güvenlikleştirilmesi Pratiğinde Yaşanan Dönüşüm	110

BÖLÜM 3: MALÎ OLAN VE GÜVENLİK: KAVRAMSAL BİR ANALİZ.....	124
3.1. Devlet Akı ve Ekonomik Akıl Karşı Karşıya.....	124
3.2. Neoliberalizm ve Kamusal Olan.....	125
3.3. Politika Momenti ve Mali Olanın Genişleyen Rolü: Maliyenin Siyasalından Siyasalın Maliyesine.....	128
3.4. İki Güvenlik Arasında: Yetkin Eşitliğe Doğru Ontolojik Kırılma	131
3.5. Saf Kamusal’ın Eleştirisinin Eleştirisi.....	136
3.6. Saf Kamusal Mal’a Yeni Bir Boyut: Piyasa Dışı Saf Kamusal Mal	147
 SONUÇ	153
KAYNAKÇA.....	157
ÖZGEÇMİŞ.....	183

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Genişletilmiş Güvenlik Kavramları.....	25
Tablo 2 : Ekonomik Olan ve Mali olan Bağlamında Hegemonik Çarpıtmalar ve Bunların Konuşlandırılması.....	33
Tablo 3 : Güvenlikleştirme Türleri	108
Tablo 4 : Yeni Kamu Ekonomisi Modeli Önerisi	144

ÖZET	
Başlık: Hegemonik Çarpıtmalar: Mali Olan ve Güvenlik	
Yazar: Murat UZUN	
Danışman: Doç. Dr. Harun KILIÇASLAN	
Kabul Tarihi: 03.12.2021	Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 183 (tez)
Ekonomi güvenliği kavramı, özellikle uluslararası ilişkiler disiplini başta olmak üzere pek çok disiplin bağlamında ele alınmakta olup tartışmalı bir anlam içeriğine sahiptir. Kavramın bu tartışmalı anlam içeriğini maliye disiplini bağlamında ele almak ise, öncelikli olarak mali olanın anlam içeriğinin uluslararası ilişkiler disiplinindeki karşılığının ortaya çıkarılmasına bağlıdır. Buna bağlı olarak da bu çalışma kapsamında, mali olanın anlam içeriğinden hareketle güvenlikleştirme pratiğinde karşılığının ne şekilde açığa çıkabildiği sorgulanmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, mali olanın anlam içeriği gereği sahip olunan saf kamusal hali dolayısıyla ekonomik tehditler de kamusal olan ile bağlantılı olarak değerlendirilmiştir. Maliye literatüründe piyasalaşmanın karşılığı, uluslararası ilişkiler literatüründe güvenlikleştirme pratiğinin değişen doğası ile açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda ekonomi güvenliğini anlam içeriği gereği ulusal güvenlik bağlamında kamusal olan olarak kabul eden neoliberal maliye anlayışının eleştirisi bu çalışmanın temelini oluşturmuştur. Maliye disiplini bağlamında uluslararası ilişkiler ve felsefi temelli bir sorgulama ile oluşturulan bu çalışmada, ekonomi güvenliği anlam içeriğinin sadece toplumsal anlamdaki gerekliliklerin sağlanmasıyla değil, aksine devlete ilişkin mali olan düzlemindeki karşılığının açığa çıkabilmesiyle gerçekleşebileceği vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu minvalde çalışmada uluslararası ilişkiler ve maliye disiplininde mali olan ve güvenlik üzerine kavramsal bir analiz yapılmaktadır. Böylece tez çalışması disiplinler içerisindeki ekonomi güvenliği kavramının anlamı üzerindeki muğlaklığı gidermeyi, mali olanın önemini ortaya koymayı, piyasadışı saf kamusal mal ve mali güvenlik kavramsallaştırmasını yapmayı amaçlamaktadır.	
Anahtar Kelimeler: Kavramsal Analiz, Mali Olan Kavramı, Devletin Mali Güvenliği, Piyasa Dışı Saf Kamusal.	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Hegemonic Distortions: The Financial One and Security	
Author of Thesis: Murat UZUN	
Supervisor: Assoc. Prof. Harun KILIÇASLAN	
Accepted Date: 03.12.2021	Number of Pages: v (pre text) + 183 (m.b.)
The concept of economic security is discussed in the context of many disciplines, especially the discipline of international relations, and has a controversial meaning. Taking this controversial meaning content of the concept in the context of fiscal discipline depends primarily on revealing the equivalent of the meaning content of the financial one in international relations discipline. Accordingly, within the scope of this study, it has been tried to question how the equivalent of the financial thing can be revealed in the securitization practice based on the meaning content. For this purpose, economic threats are evaluated in connection with the marketization of public because of the pure publicity that is owned by the meaning content of the financial one. In this study, which was created with international relations and philosophical based inquiry in the context of fiscal discipline, it is tried to be emphasized that the content of the meaning of economic security can be realized not only by fulfilling the social requirements but, on the contrary, by revealing its counterpart in the fiscal plane of the state. In this regard, a conceptual analysis is made on the concepts of the financial one and security in international relations and finance discipline. Thus, the thesis study aims to eliminate the ambiguity on the meaning of the concept of economic security in disciplines, to reveal the importance of the financial one and to make the conceptualization of the state's financial security and non-market pure public good.	
Keywords: Conceptual Analysis, The Concept of Financial, Financial Security of the State, Off-Market Pure Publicity.	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Devlet, toplum ve ekonomi ilişkisi bağlamında ortaya çıkan değişim ve dönüşümler maliyede ve mali olanın anlam içeriğinde değişikliğe neden olmaktadır. “Mali veya mali olan” ifadesi anlam içeriği olarak piyasadan uzaklaştıkça maliye ile mali olan arasındaki farklılık da belirsizleşmektedir.

Ontolojik açıdan mali olanın “asli” ve “aşkın” niteliği, üstünlüğü veya belirleyiciliğidir. Oysa ana akım maliye teorisinde normun kaynağı yine norm ile açıklanmaktadır. Ancak bu noktadaki sorunsal salt normun devlet aklı¹ alanını açıklamamasıdır. Richard Musgrave sonrası mali veya mali olan, literatürde özellikle de liberal-pragmatik bir terim olarak devlet aklını içermeyen normlaştırılmaktadır. Bu çalışmada prensipte ekonomik tehditler ve devletin mali güvenliği² dolayımında devlet aklının rolünü çizmektedir.

Ana akım maliye teorisinde kamusal kavramı, varlığı mali ve ekonomik olaylarda mutlak ölçüt olarak işlev gören bir anlam rejimine sahip olduğundan ekonomi güvenliği terimine eş tutularak kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında ise kamusal kavramının güvenlik literatürü ile ilişkili olduğu kavramsal çerçeve de göz önünde bulundurularak ana akım maliye teorisi eleştiriye tabi tutulmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

İktisat ve devletin kesişimi en açık biçimde politik iktisat alanında incelenmiş ve Max Weber, Karl Marx ve Friedrich Engels gibi en etkili sosyal teorisyenler için sürekli bir konu olmuştur. Bu çalışma ise ikili bir görevi yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Bir yandan, kendi analizimin başlangıç noktasını belirleyen mevcut literatüre kısa bir giriş yapıp, eleştirel yorumlayarak, diğer yandan ise bir güvenlik sorunu olarak devletin mali güvenliğinin devlet aklı tarafından nasıl ele alındığına dair bir çerçeve ve kuramsal analiz sunmaktır.

¹ Çalışmada *devlet aklı* kavramı; Friedrich Meinecke (1965) ve Giovanni Botero (2017)’nin devletin egemenliği kurmaya, devleti korumaya ve genişletmeye uygun araçların bilgisinin bütünü tanımlamalarına bağlı kalınarak kullanılmaktadır.

² Çalışmada *mali güvenlik* ve *devletin mali güvenliği* kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Buna göre mali güvenlik kavramsallaştırılmasına kavramsal bir giriş noktası kullanmak için ise bu çalışma; devletlerin örgütsel istikrarı, onlara meşruiyet veren ideolojiler ve devlet aklı ile ilgili olarak anlaşılan siyasi güvenlik nosyonlarına atıfta bulunarak devletin mali güvenliği yönetişiminin altında yatan epistemolojiler ekseninde devlet aklı ve mali güvenlileştirme süreçlerinin birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu analiz etmektedir.

Bu dolayısıyla çalışma ana akım maliye teorisinin eleştirel bir okuması ile onu çağdaş güvenlik çalışmaları içerisinde düşünmeye çabalamaktadır. Bu okumanın altında yatan sebep ise ana akım maliye teorisinde kamu güvenliği kavramının hatta bizzat ekonomi güvenliği kavramının içsel gerilimleridir.

Buna göre çalışmada ana akım maliye teorisinde “ekonomi güvenliği” kavramına ilişkin kavramsal belirsizliğin giderilmesi, iktisat biliminin tamamında olduğu gibi devletin mali güvenliğinin ölçüt olma niteliğinin dışında kendinde şey olarak varlığının devletin güvenliği bağlamında ortaya çıkardığı değerlendirme düzleminin açığa çıkarılarak öneminin vurgulanması da amaçlanmaktadır.

Bu çalışma kapsamında esas olarak ana akım maliye teorisi literatürü açısından ontolojik kırılma noktası oluşturan kamusalın piyasalaştırılmasının; devlet aklı ve piyasa dışı saf kamusal kavramının önemi ve derinliğini gizlediğini açığa çıkarma amacı güdülmüştür.

Çalışmanın temel hipotezi: “*‘ekonomi güvenliği’nin açıklayıcı veya nedensel bir değişken olarak kullanımı noktasında ‘mali güvenlik’ ekonomik tehditler’e karşı ve politik olanın ontolojik yüklemi olarak ele alınmaktadır.*” Alt hipotezler ise şu şekildedir;

- ✓ H₁: Mali güvenlik varoluşsaldır.
- ✓ H₂: Varoluşsal bir karaktere sahip olduğu için mali güvenliğe ilişkin kararlar devlet normlarının üstünde konumlanmaktadır.
- ✓ H₃: Hem mali güvenlik hem de devlet aklı yapısöküme uğratılamaz³ ve istisnaidir.

³ Jacques Derrida’nın yapısöküm tekniği, mutlak ve kesin bir doğru anlayışı olmadığını, kesin gibi görünen doğruları farklı açılardan bakarak eleştirilmesidir. Çünkü Derrida’ya göre post-modernizmde

- ✓ H4: Liberalizm, ekonomik aklın devlet erki ideolojisinin temel kaygıları olan düzen ve egemenliğin politik imgelemine kuşatarak piyasanın güvenliği için; ekonomi güvenliği kavramını hem muhalefet hem eleştiri hem de gerektiğinde stratejik bir silah olarak kullanabilmektedir.
- ✓ H5: Devlet akıllı siyasaldan, siyasal da devletten önce gelmektedir.
- ✓ H6: Devlet akıllı ekonomik tehditleri bir mali güvenlik sorunu olarak çerçeveleyerek, siyasi karar alıcıların piyasalara müdahale etme ve yeniden düzenleme taleplerini meşrulaştırma imkanına sahiptir.
- ✓ H7: Mali güvenliğe yönelik tehditlerin güvenlikleştirilmesi hem devlet mimarisinde bulunan hem de toplumun esas aldığı değerlerin korunması için birincil gerekliliktir.
- ✓ H8: Ana akım maliye teorisi literatüründe devletin güvenliğine ilişkin olanın piyasalaştırılması, saf kamusalın piyasalaştırılmasındaki derinleşmenin de etkisini açığa çıkarmaktadır.
- ✓ H9: Mali güvenlik kavramı klasik saf kamusalın anlam içeriği ile birlikte ele alındığında söz konusu anlam içeriğinin dönüştüğü dolayısıyla da mali güvenliğin kendinden şey olma halinden bağımsız bir açığa çıkmanın gerçekleşmesine yol açan yanılsamalı bir saf kamusal tanımı ortaya çıkmaktadır.
- ✓ H10: Mali güvenlik kendinde şey olarak, maliyenin temelini oluşturan epistemik değişkendir.

Araştırmanın Önemi

Ana akım maliye teorisi literatürüne bakıldığında devletin mali güvenliği kendinde şey olarak doğrudan doğruya ele alınan bir sorunsal olarak bulunmaktan ziyade dolaylı olarak ele alınmakla birlikte, ekonomi güvenliği sorunsalı ile ilişkilendirilmeyen durumlarda dahi arka planda temel sorunsal olarak var olduğu görülmektedir.

Ana akım maliye teorisi politik düzenin modelidir. Bu durum epistemolojik düzlemde devlet aklını arındırarak politik olanın ve mali olanın düşünülmemesine, öte yandan ise

her şey kriz içindedir ve bir belirsizlik hakimdir. Bu minvalde mali güvenlik ve devlet aklının yapısökümüne tabi tutulamayacağı öne sürülebilecektir.

politikanın sadece saf ampirik bir alan olarak araçsallaştırılmasına neden olmaktadır. Ayrıca politika kavramından arındırılmış, epistemik doğrularla kamusal alanın düzenlenmesine yol açmaktadır.

Yani “mali olan” ifadesi sadece devlete ilişkin olan ile sınırlandırılınca devlet aklı, toplum ve ekonomi arasındaki ilişkinin açığa çıkması sağlanabilmektedir. Bu bağlamda çalışmada devlet ve piyasa arasındaki çatışma etrafında hem devletin mali güvenliği kavramsallaştırılması hem de devlet aklının hegemon rolü ortaya konulmuştur. Bu yönüyle teorik bir katkı sunması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Ekonomi güvenliği kavramı uluslararası ilişkiler disiplininin ve maliye disiplinin temel kavramlarından biridir. Ancak, ekonomi güvenliği kavramının anlam içeriği üzerinde bir uzlaşma olduğu söylenemez. Bunun bir sonucu olarak, günümüzde güvenlik çalışmaları literatüründe farklı birçok ekonomi güvenliği kavramsallaştırması mevcuttur.

Ulusal güvenlik, ekonomi güvenliği ve kamu maliyesi kavramlarının kamuoyunda artan popüleritesi, maliye ve uluslararası ilişkiler disiplini içerisindeki stratejik konumu dikkate alındığında, ekonomi güvenliği kavramsallaştırmaları dâhilindeki farklılıklar çarpıtmalara imkân tanımakta ve özellikle maliye disiplinin analitik kapasitesini düşürmektedir.

Hali hazırdaki ekonomi güvenliği kavramsallaştırmaları dolayımında meydana gelen çarpıtmaların olumsuz etkilerini belirtmek amacıyla, farklı kavramsallaştırmalar arasındaki temel farklılıklara ışık tutmak için tarihi ve teorik süreçlere odaklanılarak, uluslararası ilişkiler ve maliye disiplini; ekonomi güvenliği ve devletin mali güvenliği dolayımında mali olan ve güvenlik üzerine betimleyici kavramsal analiz ve edimsel kavramsal analiz yapılmaktadır.

Ekonomi güvenliği kavramı tartışmalı bir anlam içeriğine sahip olduğundan kavramın bu tartışmalı anlam içeriğini maliye disiplini bağlamında ele almak ise, öncelikli olarak mali olanın anlam içeriğinin uluslararası ilişkilerdeki karşılığının ortaya çıkarılmasına bağlıdır.

Bir sorgulama yöntemi olarak kavramsal analiz; betimleyici kavramsal analiz ve edimsel kavramsal analiz olarak karşımıza çıkmaktadır (Miles ve Huberman, 1994, Sartori, 1984). Betimsel kavramsal analiz, bir kavramı açıklığa kavuşturmak ve açıklamak, bu kavramın diğer kavramlarla bağlantılarını göstermek ve bu kavramların farklı kullanımlarını nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte belirlemek için bir araştırma yöntemidir. Bu minvalde betimleyici kavram analizinde hedef kavrama ilişkin kavramsallaştırma geliştirmektir (Baldwin, 1980: 471-482). Edimsel kavramsal analiz ise kavramın belirli bir şekilde nasıl anlam kazandığına odaklanmaktadır. Edimsel kavramsal analiz, betimsel analiz yoluyla varılan sonuçların veya tanımların kavramlar üzerindeki etkilerini analiz etmektir. Dolayısıyla, edimsel kavramsal analiz, kavramın atfedilen tanımının tarafsız olmadığını, ancak mevcut belirli perspektifleri yansıttığını göstermek için eldeki kavramın belirli bir şekilde nasıl atfedilen anlama geldiğini, teorik bağlamda ortaya çıkarmakta ve kavramın o anlamının etrafındaki gerçekliğin üretimi üzerindeki etkilerini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Yani, edimsel kavramsal analiz, bir kavramın belirli bir anlamının, yalnızca o kavramın neyi ifade ettiğini açıklamakla kalmayıp, aynı zamanda o kavramın ilişkide olduğu kavramlar üzerinde edimsel etkileri olduğunu öne sürmektedir. Bu bağlamda, edimsel kavramsal analiz bir kavramın özel anlamını ortaya çıkaran tarihsel ve teorik bağlamları mercek altına almaktadır. (Sartori, 1984, Botes, 2002: 24-26 ve Guzzini, 2005: 502-513).

Maliye ve uluslararası ilişkiler disiplindeki politik ve teorik alanı şekillendirmede farklı ekonomi güvenliği kavramsallaştırmalarının etkileri ortaya konulması için çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde, betimleyici ve edimsel kavramsal analizin birleşimi yoluyla kavramsal analiz yapılmaktadır. İkinci ve üçüncü bölüm, genel olarak, uluslararası ilişkiler ve maliye disiplinde belirli ekonomi güvenliği kavramsallaştırmalarına yol açan neoliberal politikalar altında devletin ve piyasanın dönüşüm süreçleri, teorik ve epistemolojik gereklilikleri irdelenmektedir. Ekonomi güvenliğinin birçok faktör altında nasıl kavramsallaştırıldığını ve belirli bir ekonomi güvenliği ulusal güvenlik eşitlemesinin nasıl anlam kazandığını edimsel kavramsal analizden faydalanılarak incelenmektedir. Bölümlerde, aynı zamanda, disiplinindeki ekonomi güvenliği kavramsallaştırmalarının ana özelliklerini ve odak noktalarını netleştirmesi anlamında betimleyici bir kavramsal analiz yürütülmüştür.

Böylece tez çalışması disiplinler içerisindeki ekonomi güvenliği kavramının anlamı üzerindeki muğlaklığı gidermeyi ve devletin mali güvenliği dolayımında mali olan ve mali güvenlik kavramsallaştırması yaparak ana akım maliye teorisine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Aşağıda, siyaset bilimi, tarihsel sosyoloji, politik ekonomi, mali sosyoloji, uluslararası ilişkiler, felsefeden maliye teorisine kadar çeşitli akademik disiplinler içinde devletin mali güvenliğe ilişkin sıklıkla bir dizi yaklaşım tanıtılmakta ve eleştiriye tabi tutulmaktadır. Tüm bu yaklaşımlar bu çalışma için değerlidir. Piyasalaşma, kamu mali yönetişimi ve güvenlikleştirme gibi tartışılan konuların birçoğu, kendi başlarına ayrı bir araştırma olma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle analizim yalnızca, seçilen perspektifin anlaşılmasına katkıda bulunan iç görüşleri hesaba katacaktır. Çünkü çalışmanın amacı, devletin mali güvenliğinin neden devlet ve piyasalar arasındaki ilişkinin derinlemesine yeniden işlenmesine yol açmadığı, bunun yerine siyasi güvenliğin yeni bir eklemlenmesine ve yeni bir hegemonik ilişkiye neden olduğu sorusuna başka bir bakış açısı eklemektir. Bu dolayım ile ana akım maliye teorisine eleştirel bir yaklaşım getirmektir.

Ekonomi güvenliğinin maliye teorisi literatüründeki doğrudan etkisi, ekonomi güvenliği dolayımıyla olmasa da oluşan kavramsallaştırmalar ve yaklaşım farklılıkları şeklinde dolaylı olarak açığa çıkmaktadır. Ekonomi güvenliğinin maliye literatüründe açığa çıkma şeklini ve mali güvenliğin kendinde şey olarak ekonomi güvenliği kapsamında yapısını ortaya koyabilmek amacıyla mali güvenliğin anlam içeriğinden hareketle devlet aklının açığa çıkarılma şekli olarak kabul edilebilecek kavramsallaştırmalar çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Ekonomi güvenliği teriminin kamusal olan ile ilişkisinin kamusalılığı hususunda temel unsur olarak kabul edilmesi, saf kamusalın kavram olarak Paul Samuelson'un kamusalılık anlayışına dayandırılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Kamusal kavramının Samuelson'un yaklaşımından hareketle ele alınma nedeni Samuelson'un kamusalı, devlet ve piyasa ayrımının temelini oluşturan değer, çatışma ve düzen bağlamında ele almış olmasıdır. Samuelson'un saf kamusal kavramsallaştırılmasının tercih edilmesindeki bir diğer neden de kamusal terimi hangi faktör ile ilişkili olarak ele alınırsa alsın piyasa dışı saf kamusalın kendinde şey olma hali ile yapılacak

değerlendirmelerin kamusalı da içerek kapsamda değerlendirme alanının genişlemesine yol açacak olmasıdır.

Bu bağlamda maliye teorisi çerçeve alınarak post modern dönemde, ekonomi güvenliğinin ne olduğu sorgulanırken, piyasa dışı saf kamusal-saf kamusal ayrımı temelinde oluşturulan düşünme alanı ile ekonomi güvenliği ve mali güvenliğin içerildiği ilişkiel alanda ortaya çıkabilecek anlam kayması ile oluşan ontolojik kırılmaya dikkat çekilmesi sağlanacaktır.

Çalışmada genel itibariyle piyasa dışı saf kamusal kavramsallaşmasının maliye teorisi literatürü açısından anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak amacıyla, özellikle güvenlikleştirme teorisi bağlamıyla güvenlik çalışmaları literatürünün kuramsal çerçevesi eleştiriye tabi tutularak kullanılmaktadır. Bu çerçevede bu çalışmanın kapsamı, güvenlik çalışmaları bağlamında kamusalın piyasalaşması, maliye teorisi literatürü bağlamında ise saf kamusal mal sorunsalı etrafında geliştirilerek oluşturulmuştur. Maliye teorisi literatürü ve güvenlik çalışmaları literatürü arasında kurulan bağlantı, piyasalaşma ve saf kamusal mal kavramları aracılığıyla sağlanmaya çalışılmış olmakla birlikte, maliye ve güvenlik literatürü arasında ortak kavramsal çerçeve oluşturma amacı güdülmemiştir.

Araştırmanın İçeriği

Çalışma üç ana bölümden oluşmakta olup ilk bölüm değer, çatışma ve düzenin kavramsal ve teorik düzeyde sorgulanmasına, ikinci bölüm ekonomik tehditlerin ve mali güvenliğin güvenlik devletinin dönüşümünün tarihsel bağlamında ele alınmasına ilişkin değerlendirmelerden oluşmaktadır. Üçüncü bölüm de ise saf kamusal kavramı eleştiriye tabi tutularak saf kamusalın piyasa dışı da olabileceğine dikkat çekilmektedir.

Birinci bölüm güvenlik kavramı ve boyutunun ortaya konulmasına ilişkin değerlendirmelerden oluşmaktadır. Güvenlik kavramının ortaya konulmasında üç kategoride değerlendirme yapılmıştır. Buna göre ilk olarak mali güvenlik kavramının ilişkili olduğu ekonomi güvenliğinin kavramsal çerçevesi dahilinde hegemonya, egemenlik ve güç kavramları değerlendirilmiştir.

Birinci bölümde kullanılan ikinci kategori ise kavramın ilişkili olduğu kavramsal çerçeve dahilinde güvenlik kavramının literatür ve teori açısından ele alınmasıdır.

Bu çerçevede birinci bölümde değer, çatışma ve düzen anlayışına yönelik yapılan değerlendirmeler ile mali güvenliğin piyasa dışı saf kamusalılığının ele alınmasına imkân sağlayacak bir alt yapı oluşturmaktadır.

İkinci bölüm, üç alt bölümden oluşmaktadır. İlk olarak güvenliğin eleştirisinin eleştirisinin, ikinci olarak da ilk bölümde yapılan değerlendirmelerden hareketle güvenlik devletinin dönüşümünün ele alınması, üçüncü olarak da söz konusu ilişkinin güvenlikleştirme pratiğindeki dönüşümden hareketle değerlendirilmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölüm, çalışmanın esas kısmını oluşturmakta olup, saf kamusalın siyasalına karşılık gelen kamusalılık ile kamusalın piyasalaşması bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca ekonomik tehditler ve mali güvenliğe ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı çalışmanın ikinci bölümden hareketle piyasa dışı saf kamusalın kavramsal anlam içeriği ile de uyumlu olacak şekilde devlet aklının gerçekleşme ve açığa çıkma şekline ilişkin değerlendirmeler içermekte olup saf kamusalı yeni bir boyut: piyasa dışı saf kamusal önerilmektedir. Bu öneri, kamu ekonomisinin piyasalaşmanın kamusal içeriğinin, devlet aklı ve ekonomik akıl arasındaki çatışmadan hareketle ele alınmasını kapsamaktadır. Buna göre piyasa dışı ve geleneksel halka açık kamu ekonomisi temelli iki farklı yaklaşım temelinde devletin güvenliğinin piyasalaştırılması hususu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda normatiflik ve rasyonellik temeli olan neoliberal yaklaşım ve kamu tercihi teorisi yaklaşımları ele alınarak ekonomik akla kıyasla devlet aklının yapısöküme uğratılamayan yapısı ve istisnai öznesi karşılaştırılmıştır. Devlet aklının kamu ekonomisinin piyasalaştırılmasını nasıl avantaja çevirebileceğini, tehditlerin özneler arası inşa bağlamına imkânı sağlayan kamusalılık anlayışı kapsamında ekonomik tehditlerin varoluşsal güvenlik tehditleri olarak referans alınıp güvenlikleştirme süreçlerine dahil edilebilmesi çerçevesinden vurgulanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla bu bölüm kapsamında yapılan değerlendirmeler gerek kamu ekonomisinin piyasalaşma konusunu gerekse ekonomik tehditlerin mali güvenlik ile olan ilişkisinin temeli niteliğindedir.

Özellikle üçüncü bölüm kapsamında ele alınacağı gibi piyasa parametrelerinin devletin parametrelerine dönüşmesi durumunun, devlet aklı ve ekonomik akıl arasındaki çatışma dolayısıyla ortaya çıkması nedeniyle, piyasa dışı saf kamusal kavramının önemi ve

derinliğine açıklık getirmek için ana akım maliye teorisi eleştiriye tabi tutulurken birinci ve ikinci bölümde yer alan güvenlik çalışmaları literatüründen yararlanılmıştır.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

Tarihsel sosyoloji yerel hegemonik projelerle ilgili olarak bölgesel çatışmaları anlamak için yararlı kavramsal araçlar sunmaktadır. Bu bölüm neo-gramscian ve diğer tarihsel sosyolojik yaklaşımlar üzerine inşa edilerek bölgesel ve uluslararası hegemonya arayışlarının, bunların uzantıları olmaktan çok yerel hegemonik projelerin bileşenlerini oluşturduğunu iddia etmektedir.

Hegemonik projeler, hakimiyetini sürdürmek için zorlayıcı, sosyal ve politik-ideolojik stratejileri birleştirmektedir. Hegemonik projeler; sermaye birikim stratejileri ve ekonomik hegemonya, ideolojik dışsallaştırma ve baskı gibi maddi ve manevi olmayan stratejilerden oluşmaktadır. Öte yandan tüm hegemonik projelere hayat veren ve sürdürülebilmesini sağlayan ise yine mali olana ilişkindir.

Bölüm, devletler arası bir çatışma sosyolojisinin ana hatlarını çizmeden önce bu stratejilerin kavramlarını sırayla tartışmaktadır. Çalışma, uluslararası ilişkiler ve uluslararası politik ekonomi içindeki bölgesel çatışmaya yönelik mevcut yaklaşımları eleştirerek başlamaktadır.

Devlet ve piyasa arasındaki gerilim uzun zamandır inatçı, hatta aralıksız çatışmalarla boğulmuş bir bölge olarak tanımlanmaktadır. Bu durum devlet ve piyasa güçleri arasında daha öngörülebilir ve istikrarlı kalıpların ve ilişkilerin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

1970'lerden beri, devletler neoliberal ekonomik sistemleri aşamalı olarak benimsediler. Ancak, elitler tarafından görünüşte paylaşılan ortak çıkarlara ve uzun süredir devam eden bölgesel çelişkilere rağmen, devletler ve piyasalar arasındaki çatışmaların çoğu bölgesel ve uluslararası düzen amacıyla şekillenmektedir.

Bölgesel çatışmaların itici güçlerinin anlaşılması, uluslararası ilişkiler için merkezi bir endişe oluşturmaktadır. Devlet ve piyasa arasında keskin bir ayrım var ve yerel, uluslararası hedefler çağdaş uluslararası ilişkiler teorilerinin bölgesel ve küresel düzende devamlılık ve değişimle ilgili körlüğünün çoğunu açıklamaktadır.

Ancak kalıcı çatışma ve istikrarsızlık mali veya sermaye birikiminde farklılıklara atfedilmiştir; devlet egemenliğini tehlikeye atan uluslar üstü ideolojilerin yaygınlığı; barışı koruyabilecek bölgesel bir mali gücün yokluğu nedeniyle Soğuk Savaş ve

sonrasında hegemonik güçler serbest piyasaları kendi egemenliklerine ilişkin bir çatışma alanı olarak kullanmaktadır.

Devlet kavramını derinleştirilip genişletilerek devlet, toplum düzeni ve düzensizliğine ilişkin hegemonik stratejiyi politika bileşenleri açısından açıklıyorum. Devletler, devlet dışı aktörler, piyasalar ve sosyal güçler arasındaki karşılıklı bağlantıları ve bunların dış politika üzerindeki etkilerini bazen tam olarak anlamak için uluslararası ilişkiler teorilerinde tipik olarak kullanılan devlet tanımından daha derin bir devlet tanımı benimsenmelidir: devlet akıllı. Bu nedenle devlet ve piyasa arasındaki çatışma ve devlet akıllı ile ekonomik akıl kavramlarına da açıklık getirilmiştir.

1.1. Hegemonya, Egemenlik ve Güç Kavramları

1.1.1. Hegemonya

Güvenlik hegemonik bir kavramdır. Güçlü olanın onun için çalışan bir yapı içinde üstünlüğünü korumayı ifade eder. Günümüzde devletler gerek askeri ve ekonomik çıkarlarını pekiştirme gerekse ekonomik refaha ulaşma noktasında güvenlik arayışı içerisindeyler.

Hegemonya kavramı neoliberal hükümet biçimlerinin uluslararası örgütlere ve çeşitli küresel yönetim biçimlerine egemen olması ekseninde devletin yapılandırılmış sosyal bağlamla makro stratejilerle olan ilişkisini açıklamaktadır.

Antonio Gramsci'nin çalışmalarında da anlaşıldığı üzere hegemonya kavramı açıkça tanımlanmamıştır. Realistlerdeki hegemonik terimi tam egemenliği ifade etmektedir. Gramsci tarafında ise, hegemonya için tamamen baskınlığın olması şart değildir, ancak bir dizi yeniden yapılanma ve çekişme süreçlerinin toplamından oluşmaktadır. Gramsci yaklaşımının ardındaki fikirde, belirli hükümet biçimlerinin hegemonik hale gelmesine izin verilmesinin yanı sıra, istikrarlı karakterden uzak olmasına dikkat çekilmektedir. Yani devletin içinde bulunduğu koşulları, fırsatları ve sınırlamaları ve bunların ortaya koyduğu stratejik konuları çerçevelemektedir(Joseph, 2017: 11).

1.1.2. Egemenlik

Egemenlik, devlet sisteminin temel unsuru olarak kabul edilir. Egemenlik terimi Latince de yüce anlamına gelen *Superanus* kelimesinden türetilmiştir. Egemenlik ulus

devletlerin niteliklerinden biri olduğundan, diğer alanlardan daha fazla kullanılmaktadır. Ancak egemenlik teriminin ortak tanımlanmış açık bir ifadesi bulunmamaktadır.

Egemenlik aynı zamanda devletin tanımlanmasında kilit bir unsurdur ve ünlü sosyolog Max Weber'in devlet tanımı, egemenlik tanımları arasında özel bir yere sahiptir. Max Weber'de "devlet, belirli bir bölgede meşru fiziksel güç kullanımının tekeline sahip olan bir insan topluluğu"dur(Gerth & Mills, 1946: 78).

Bodin ise egemenliği "yüce otorite, diğer dünyasal otoritelerden bağımsız bir otorite" olarak tanımlamaktadır(Oppenheim & Roxburgh, 1920: 130).

Devletlerin egemenliği, mutlak bir sınırsız bağımsızlık kavramından, devletlerin bağımsızlığının hem diğer devletlerin egemenliği ile hem de uluslararası hukuk tarafından sınırlandırıldığı göreceli bir kavram haline gelmiştir(Dar & Sayed, 2017: 12).

Habermas günümüzde artık devletlerin sınırları içine gömülü olan ulusal ekonomilerden çok, piyasalar içine gömülü olan devletler olduğunu ve ulus-devletlerin, yurtiçi ekonomiyi idare etmek için mali mekanizmaların tümünü seferber etme, ekonomik büyümeyi hızlandırma ve meşruiyetleri için gerekli temelleri sağlama gücünü kaybetmesine zemin hazırlayan unsurların ise; devletin kontrol kapasitesinin azalması ve karar alma süreçlerinde giderek artan meşruiyet kaybı olduğunu ileri sürmektedir(Habermas, 2000: 204-206; Şener, 2014: 66).

1.1.3. Güç

Öte yandan kapitalizm hem güçlendirdiği hem de güç aldığı, iç içe geçmiş şu üç gelişmeyi kapsayan daha büyük bir kurguyla mümkün olmuştur: sömürgecilik, sanayileşme ve milliyetçilik. Kapitalist sistemin gereği olarak; genişleme, sömürü ve oligarşik yönetim arayışı itici güçler olmuştur. Nitekim, bu süreçler ve ilişkiler ağı, kapitalizmin varlığına yönelik tehditler söz konusu olduğunda dönemsel krizlerin üretilmesinde zemin hazırlamaktadır(Dowd, 2008: 20).

Ali Yaşar Sarıbay da, ulus-devletin gücünün azalmasını; "ulusun niteliğinin değişmiş olması ve buna bağlı olarak, devletin niteliğinin değişmiş olması"na bağlamaktadır. Nitekim, kapitalizm hem topluluğun meşru kıldığı egemenliği hem de ulus-devletin sosyolojik niteliğini dönüştürmektedir(Sarıbay, 1998: 15-16; Şener, 2014: 64).

Dünya düzeninin doğurduğu gerilimde meydana gelen biçimsel değişim, finans sermayesinin hareketli hale gelmesi ve uluslararası ekonomik rekabetin şiddeti paralellik göstermektedir. Böylece uygun ticaret ve yatırım ortamı vaadi ile sermaye akımlarını yönetmek devlet politikasının öncülü haline gelmektedir. Güçler arasında deklare edilmiş bir çatışmanın bulunmayışı ve devletlerin uluslararası ekonomik rekabete yönelerek soğuk savaşın biçim değiştirmesi; devletin görünürdeki fonksiyonunu azaltıp, uluslararası şirketlerin ve kurumların ön plana çıkmasına vesile olmuştur(Cox & Sinclair, 2016: 5).

Uluslararası politik ekonominin ana konusunu realizmin ana fikrindeki gibi devletler arasında güç dengesi üzerine kurulu bir mücadele oluşturmaktadır. Bu bağlamda politika, ekonomik ilişkileri şekillendirmesi bakımından realistlere göre ciddi öneme haizdir(Gilpin, 1987: 25; O'Brien & Williams, 2016: 10).

Robert W. Cox'a göre üç geniş güç kategorisi bulunmaktadır; fikirler, maddi olanaklar ve kurumlar. Maddi olanaklar rezerv kaynaklar ve teknoloji gibi dinamik üretim kaynakları olanaklarını kapsamaktadır. Kurumlar ise var olan düzene istikrar kazandırma ve varoluşunun devamını sağlama faaliyetini yerine getirmektedir. Fikirler ise toplumsal sınırları aşma eğilimindeki öznellikler arası anlamlar ve toplumsal düzene rakip kolektif imgelerdir. Rekabet içindeki bu imgeler esasen bir toplumun maddi varoluşunun temelini oluşturmaktadır(Cox & Sinclair, 2016: 10-11).

Devletin güvenliği, devlet aklı tarafından koordine edilmeyen bir idari ve siyasi altyapı olmadan ve kolektivitinin refahını sürdürmek için gerekli bir mali güvenlik refleksivitesi olmadan sürdürülememektedir. Maddi bileşen, görece ayrılmış ve bütünleşmiş bir ulusal ekonomiyi, kurumsal bileşen ise kişisel olmayan bir hukuk sistemi aracılığıyla oluşturulan ve bu sistem tarafından düzenlenen, iç ve dış tehditlere karşı tanımlanmış bir bölge içinde meşru güç kullanımının tekeli iddia eden ve yeterli idari kapasiteye sahip merkezi bir hükümete dayanmaktadır. Bu bağlamda maddi bileşen ticari mübadelenin modelini ve sınırlarını 'doğallaştıran' düşünsel ve normatif bir çerçeveye ve bu modeli hem izleyen hem de vergilendirme gücü ile dağıtım mekanizmalarını sağlayan yasal, örgütsel ve zorlayıcı bir üstyapıya bağlıdır. Özneler arası inşa edilen fikirler ise birçok değişkenden etkilenmektedir. Marks'a göre insanlar kendi seçmedikleri koşullar altında kendi tarihlerini yaparlar. Birey öznelinin

ekonomik tehditler gibi mali olaylar karşısında herhangi bir biçimde etkide bulunabilmek ya da en azından en kötü ihtimallerin önüne geçebilmesi için ise, eylemi mümkün kılan ve bireylerin kendi seçmediği bu koşulları anlamak ve bu minvalde bir anlayışla hareket etmek zorunluluğu bulunmaktadır. Zayıf olan aktörlerin davranışlarındaki değişimin nedenleri güçlü aktörlerdir; sistemin yapısı aktörlerde belirli davranış biçimlerine neden olmaktadır(Cox & Sinclair, 2016: 51).

Fikirlerin ve maddi gücün birleşiminden kurumlar meydana gelmektedir. Kurumlar çatışma durumunda kuvvet kullanımını en az indirmeye çalışırlar. Öte yandan, maddi güç ilişkileri ekonomik tehdit gibi araçlarla baskı kurarak güçlü olan gerektiğinde zayıf olanı alt edebilmektedir. Bu noktada zayıf olan taraf mevcut güç ilişkileri sarmalında egemenliğini garantiye aldığı için karşı güç kullanmayacaktır. Özellikle bu durum zayıf taraf ile güçlü tarafın ortak misyonlar etrafında hareket etmesi sonucu zayıf tarafın hegemonik gücün liderliğini kabul etmesi ile gerçekleşecektir(Cox & Sinclair, 2016: 99). Egemenliği tehdit etmeyen bir güç uygulanması, zayıf devlet için egemenliğinin göreceli meşruluğu olacaktır. Diğer yandan, bu noktada kurumlar sadece bir araçtır; kurumları hegemonya kavramı ile özdeş tutmak doğru olmayacaktır.

Ayrıca; geleneksel realist ve liberal güç kavramları, maddi gücün egemen olduğu tek boyutlu bir analiz ve dar bir hegemonya formülasyonu sunmaktadır. Bu formülasyon, Amerika Birleşik Devletlerinin vazgeçilmez bir ülke olarak hegemonik konumunu bırakmak zorunda kalması durumunda ekonomi güvenliği ve güvenlik mimarisinin yarım kalacağı öne sürülerek; bir hegemonun yokluğunda alternatif bir distopya vizyonu sunulurken ABD için küresel düzende ayrı ve ayrıcalıklı bir konumu haklı göstermek için kullanılmıştır(Reich & Ned Lebow, 2017: 40).

Stephen D. Krasner'e göre "uluslararası serbest ticaret sistemi", egemen devletlerin ulusal çıkarları doğrultusunda şekillenmiştir(Krasner, 1976: 317-320). Robert Gilpin ve Stephen D. Krasner genel itibarıyla çalışmalarında ulusal çıkarın saptanması ile yetinmektedirler, çünkü ulusal bir çıkarı bireysel çıkarlardan ayırt etmenin mümkün olduğunu ileri sürmektedirler. Ancak, hegemonya kavramı ile birlikte düşünüldüğünde devlet aklını üreten ve devlet gücünün altında yatanın ne olduğu sorusunu sormak bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır(Cox & Sinclair, 2016: 56).

Neorealizm güçler dengesine atıfta bulunarak ve devleti maddi güce indirgeyerek, vurguyu devlet üzerine yapmaktadır. Realist perspektifte uluslararası normlar ve kurumların otoritesi bağlamında çeşitlenmeleri kapsayacak şekilde genişletme çabası da hegemonik istikrar teorisi olarak adlandırılmaktadır. Ancak hegemonik istikrar teorisi tek veya birkaç ülkenin hükümranlılığından oluşan uluslararası rejimlere neden olmaktadır(Cox & Sinclair, 2016: 102).

Eğer baskın olan güç konumunda bulunan aynı zamanda uluslararası normları ve kuralları yönetebilme yetisine sahipse sorun olmayacağı ileri sürülmektedir(Goldstein & Pevehouse, 2014: 59). Çünkü hegemon gücün tam olarak arzuladığı da bundan başka bir denklem değildir.

Hegemon güç hem kendi hegemonyasını sürdürebilir hale getirmek hem de liberalizmin sunduğu çatışma riskini azaltma fikri ile ülkeler arasındaki ekonomik birliğin artması dolayısıyla ülkeler arası karşılıklı bağımlılığın oluşması için çaba sarf etmektedir.

Uluslararası politikada hegemonya kavramını sadece devletlerarası bir düzen olarak tanımlamak doğru olmayacaktır. Çünkü dünya hegemonyası sosyal, ekonomik ve siyasi bir yapının bileşimidir.

Hegemonya, toplumsal üretim koşullarının, zorlama, rıza ve liderliğin, bir dizi sosyal kurum ve uygulamada kendilerini yansıtan belirli stratejilerde bir araya gelmesi gerektiğine dikkat çeker(Joseph, 2017: 6).

Küreselleşen dünyada, uluslararası ekonomik rekabetin gereklerini temin edecek iki temel baskı aracı bulunmaktadır; mali ve askeri. Bu iki araç birbirine geçmiş durumdadır(Cox & Sinclair, 2016: 288). Susan Strange ise dünyayı sadece devletler üzerine tanımlananın yanlış olacağını düşünmektedir ve gücü en temel mesele ve değişken olarak görmektedir. Onun ontolojisine göre; güvenlik, üretim, finans ve bilgi birikimi olmak üzere dört güç biçimi vardır(Cox & Sinclair, 2016: 183-184; Strange, 1988: 23).

Endüstriyel kalkınmaya dair uzun vadeli planlardan ziyade hızlı finansal kazançla yönelik algı değişimi; Susan Strange(2015)tarafından kumarhane kapitalizmi olarak adlandırılan spekülasyon kazanç ve kayıpların devridaimi ekseninde etrafında olmaktadır.

Borçlu devletler mali mekanizmalar aracılığı ile hegemonyanın ortaya koyduğu piyasa işleyişinin enstrümanları rolünü oynamak durumundadır. Bu durum ise ulusal ekonomileri büsbütün dış baskılara karşı savunmasız hale getirmektedir. Ayrıca dış iktisadi güçlere karşı neo-merkantilist bir koalisyonun varlığı da daha zor olmaktadır. Alternatif bir kalkınma veya dış baskılara karşı savunma mekanizması geliştirilmeye kalkışılması durumunda; yabancı kredilerin kesilmesi, siyasal istikrar kaybı, üstü kapalı hatta bazen açık askeri veya ekonomik tehditler ile karşılaşmaktadır(Cox & Sinclair, 2016: 290).

Tarihsel süreç içerisinde kapitalizm; gelir, servet ve güç katmanlarından geçerken güç eşitsizliğinin; gelir-servet düzeyi yüksek üyeler aleyhine dönmeyecek şekilde devamının kurgulandığı ve bu doğrultuda olası tehdit unsurlarının da ortadan kaldırılmasına yönelik bir mekanizmaya dönüşmüştür(Dowd, 2008: 22). Bu minvalde gelişmekte olan ve tehdit oluşturabilecek kapasitedeki devletlerde kapitalizmin kısıkcı altında olmaktadır.

Uluslararası politik ekonomide ekonomik gücün rolü çok sayıda soruyu gündeme getirmektedir. Uluslararası politik ekonomide güç konusu, ekonomik baskının kullanılmasından, ev sahibi ülkeler ve çok uluslu şirketler arasındaki pazarlığa, “hegemonik” statünün ekonomik temellerine, ekonomik tehditlere kadar çeşitli konuları kapsamaktadır. Susan Strange tarafından ortaya atılan soruyu tekrarlamak gerekirse; “Ekonomik güç nedir ve kimin ekonomik gücü var?(Strange 1975)

Devlet iç sorunlara karşı çözüm üretebilme ve etkinlik sağlayabilmesi noktasında başarılı ise dışarıya karşı da güç uygulayabilecek yani dış baskıları da göğüsleyebilecektir. Ayrıca ancak bağımsız bir devletin hem kendi bünyesinde hem de uluslararası arenada egemenlik sağlayabileceği vurgulanmaktadır. Zira kamu maliyesinin yönetişimin de sorunlar yaşayan devletin olası ekonomik tehditlere karşı geliştirecek bir mekanizmasının etkinliği ve ömrü kısa olacaktır. Hatta böyle bir durumda atılacak adımlar dış baskı uygulayan devletlerin uzun vadeli hedeflerine yaklaşmasına yardımcı olacaktır. Yani bu bağlamda bağımsızlık egemenliğin bir şartı olarak karşımıza çıkmaktadır(Benjamin J. Cohen, 2013: 6-9). Bu noktada devletin güçlü olabilmesinin mali kaynaklara bağlı olduğu, birbirini etkileyen silsile olarak maddi

gücün bağımsızlığın kazanılmasına ve egemenliğin sağlanmasına yardımcı olduğu dikkat çekmektedir.

Yani devletin ekonomik gücü ve ekonomik tehditlere karşı önlem alabilme kabiliyeti ve hareket alanı mali ve siyasi olan ile kısıtlanmaktadır. Hangi devletin ne kadar ekonomik güce sahip olduğundan ziyade devletler arasındaki siyasi ve mali bağımlılık ve bu bağımlılığı etkileyen dışsal faktörler de önem arz etmektedir.

Uluslararası ekonomik rekabette gücün temel yaklaşımlarına baktığımızda; ilişkisel güç bir kimsenin, grubun veya devletin diğer devlet veya kişi veya gruplara normal şartlar altında herhangi bir baskı uygulanmadığında yapmayacakları bir şeyi yaptırma gücü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapısal güç ise diğer devletlerin tümüyle içerisinde bulundurduğu iktisadi, siyasi kurumların ve şirketlerin uluslararası iktisadi yapılarını şekillendirmek suretiyle regülasyon gücü olarak nitelendirilebilir(Tayfur, 2014: 207). Bu noktada ekonomik tehditler yapısal güç kavramının sınırlarını çizmektedir.

Hegemon güçlerin çıkarları öncelenerek uluslararası norm ve kural ve kurumlar belirlenmiş ve diğer devletlerin ilişkisel ve yapısal güç potansiyelleri kısıtlanmış, hegemonyaya bağımlı hale getirilmiştir. Dani Rodrik bu bağlamda Bretton Woods kararlarını kurumsal mühendislik olarak tanımlamaktadır. Nitekim ABD çıkarları doğrultusunda yapılandırılmış ve uluslararası arenada ekonomik hegemonyasının oluşmasına yol açmıştır. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası ise ABD'nin yapısal gücünün oluşmasına katkı sağlamıştır(Rodrik, 2011: 60-61) Susan Strange ise bu kurumların devlet ilişkilerinde bir devamlılık ve istikrar sağlayan davranışların geliştirilmesine olanak sağlamasına yardımcı olduğunu kabul etmekle birlikte bu kurumların kendi rejimlerine hizmet ettiklerini vurgulamaktadır(Strange, 1987: 555).

Klaus Knorr'a göre güvenliğin uluslararası politikada referans nesnesi olarak kabul edildiğinden hareketle, politika ekonomi güvenliğine etki eden faktörleri de şekillendirmektedir. Knorr devletlerin ekonomik güç elde etme gayelerinin altında başta ekonomik getiri sağlama olmak üzere diğer devletler üzerinde kontrol sağlayabilmek, askeri gücü artırabilmek, müttefik ülkelerin gücünü kendi ulus güvenliklerini sağlamlaştırma amacıyla korumak ve rekabet içinde olunan karşıt devletlerin güç ve kapasitelerini azaltmak olarak sıralamıştır(Knorr, 1975: 79, 129-132).

Bu bağlamda ekonomik tehditlerin araç olarak kullanılmasının temelinde ekonomik getiri olduğunu, bu minvalde olası ekonomik tehditlere karşı gerek ekonomi güvenliğinin gerek ise devletin mali güvenliğinin sağlanması gerekliliği bulunmaktadır. Nitekim Robert Gilpin ekonomi politikasını yeniden tanımlarken ekonomi diplomasisinin devletin çıkarlarına hizmet etmesinin önemi üzerinde durarak, ekonomi politikaları ile devletin maliyesinin sürdürülebilirliğine dolaylı olarak dikkat çekmiştir(Gilpin, 1987: 31). Jacob Viner’e göre de merkantilistler tarafından politikada güç ve refah referans nesnesi olarak kabul edilip gerek savunma gerek saldırı amacıyla uluslararası ekonomik rekabette meşru kılınmaktadır(Viner, 1958: 286).

1.2. Güvenlik Kavramı

Güvenlik kavramı doğrudan ya da dolaylı olarak devlet gibi büyük sosyal örgütlenmelerle veya bireylerle ilgilidir. Literatürdeki güvenlik tanımlamaları referans nesnesi ve nesnenin içerdiği parametrelerle değişkenlik göstermektedir.

Hans Günter Brauch’a göre güvenlik kavramının anlamı bireylere ve toplumsal adetlere göre farklılık arz etmektedir(Brauch, 2008: 28).

Kelime anlamı olarak güvenlik latince *se* (olmaksızın) ve *cura* (endişe) kelimelerinin birleşiminden oluşan *securitas*’tan gelmektedir. Thomas Hobbes ise güvenlik kavramını tanımlarken Thucydides’ten esinlenerek devletin kendini korumasına vurgu yapmış ve özellikle iç güvenliği tehdit eden nesneler etrafında şekillendirmiştir(Arends, 2009: 4-5).

Genel olarak güvenlik kavramı “sürekli bir güvensizlik ortamı” veya “güvende olmama hali” üzerinden tanımlamaktadır. Samuel Barn von Pufendorf ise devlet tarafından sağlanacak güvenlik kavramının çerçevesini: “iç ve dış güvenlik, barış, mülkiyetin korunması, ortak refah ve rahat bir hayat” olarak çizmiştir. Böylece sosyal alanları da içerecek şekilde genişletilen güvenlik kavramı ortaya çıkmış ve güvenlik kavramına atfedilen özne değişime uğramıştır(Arends, 2009: 24-25).

Öte yandan Arnold Wolfers tarafından güvenlik nesnel olarak “kazanılan değerlere yönelik bir tehdidin olmaması hali” olarak tanımlanmaktadır(Tanrısever, 2014: 108). Öznel olarak ise var olan değerlerin saldırıya uğraması ihtimaline karşın korkunun yokluğu olarak nitelendirmiştir(Wolfers, 1952: 485). Bu noktada David Allen Baldwin

güvenliği tanımlamak için “hangi değerler için ve kimin için güvenlik?” sorularının cevaplarını referans almaktadır(Baldwin, 1997: 13).

Ancak güvenlik kavramını sadece tehlikesiz, risk ve tehdit olmadan yaşamak olarak tanımlamak yetersiz olacaktır. Çünkü güvenli olma durumu dış ve iç güvenlik risk ve tehditlerine karşı korunma anlamına da gelmektedir.

Güvenlik kavramı güvenli halde var olma ve güvenliği sağlamada bir referans nesnesi olarak ele alındığında bilinmeyen tehditlere karşı savunma mekanizması olarak tanımlanabilir(Bubandt, 2005: 277).

Güvenlik tehditten ayrı olarak analiz edilemez, bu nedenle tehdit eksikliğini ve duygusunu yansıtan bir kavramdır. Bir ulusun içsel değerlerini dış tehditlerden koruma yeteneği, diğer bir deyişle devlet, toplum ve vatandaşlarının var olma, hayatta kalma ve gelişme şanslarının çağdaş bir ölçüsüdür.

Nitekim ulusal güvenlik spektrumu devletin bağımsızlığını, egemenliğini, bütünlüğünü korumasını, çıkarlarını ve iç ve dış tehditlere karşı temel ve kazanılmış değerlerini korumayı içermektedir. Uluslararası güvenlik ise uluslararası toplumu ilgilendiren sorunları minimize etme nosyonu bulunan küresel bir çabadır.

Soğuk Savaş döneminde, uluslararası ilişkilerin altında incelenen güvenlik çalışmalarında askeri güvenlik ön planda olmuştur. Sonrasında güvenliğin diğer boyutları da gündeme gelmeye başlamıştır(Baldwin, 1995: 119).

Soğuk Savaş sonrasında güvenlik kavramı geleneksel içeriğinden farklı bir yapıya kavuşmuş ve tanımlanması zor hale gelmiştir. Devletlerin rekabeti ve aralarındaki savaşta konvansiyonel güç dengesinin yerini Joseph Nye(1990) tarafından bir ülkenin başkalarını baskı olmadan istediği gibi yapmaya ikna etme kabiliyeti olarak tanımlanan “yumuşak güvenlik” almıştır(Baldwin, 1995: 122; Callahan, 2015: 217-218)

1.3. Ekonomi Güvenliği

Ulusal güvenlik/güvensizlik sorunları sürekli gündemde ve araştırmaların odağını oluşturmuştur. Özellikle 1929 yılında yaşanan ekonomik buhran ulusal ekonomi güvenliğinin öne çıkmasına ve kapitalizmin araçsallaştırdığı kurumların sorgulanmasına neden olmuştur(Adams 1936).

Güvenlik kavramsallaştırmalarındaki ayrışma referans paketi olarak neyin alındığı ve içerdiği parametrelerden oluşmaktadır. Yani hangi nesnenin güvenlik ihtiyacı olduğu ve bu minvalde korunmaya ihtiyacı olduğu irdelenmektedir. Bu çalışmanın da bel kemiğini oluşturan güvenliğin devlette nasıl sağlanabileceği hususu genel olarak geleneksel yaklaşımın araştırma sorusu dahilindedir.

Liberallerin referans nesnesi olarak ele aldığı bireyin ve toplumun iyi durumda olma hali güvenlik üzerinden değerlendirilecek olursa ancak güçlü bir devlet yapısı bulunması durumunda mümkündür.

Adam Smith bu minvalde güvenliği bireyin veya mülkün üzerine ani veya şiddetli bir saldırı ihtimaline karşı özgürlük olarak tanımlamaktadır. Yani bu çerçevede bir savunma refleksinin olması veya bu olası varsayımın olumsuz yönde neticelenmesini engelleyecek bir otoritenin/egemenin varlığına vurgu yapmaktadır. Egemen olmanın ilk koşulu olarak bünyesinde bulunan toplumu şiddetten ve diğer bağımsız toplumlardan kaynaklanacak tehditlerden korumak olarak nitelendirmekte, kamu yararı için devletin önemine vurgu yapmaktadır. Bu noktada dolaylı olarak devletin güvenliğine vurgu yapmaktadır ve toplumun kendisini olası tehditlere karşı koruyacak bir egemeni varsa hoşnut olacağını dile getirmektedir(Rothschild, 1995: 62).

Konvansiyonel askeri tehditler olabileceği gibi ekonomik tehditler de olabilir. Bu noktada egemenin yani devletin toplumu koruma vazifesini yerine getirebilmek için öncelikle kendi mali güvenliğini sağlaması elzemdir.

Alfons Maria Alting von Genau ve Jacques Pelkmans tarafından ulusların ekonomi güvenliği nitelenirken özellikle uluslararası ekonomik tehditlere, ekonomik bağımsızlığa ve egemenliğe vurgu yapılmıştır. Aynı eser içerisinde Wolfgang Hager tarafından ekonomi güvenliği algısı tanımlanırken batı dünyasının ekonomi güvenliği vurgulanmış çevre ülkelerin merkezde bulunan batı ülkelerinin ekonomi güvenliğini tehdit ettiği öne sürülmüştür(Alting von Geusau & Pelkmans, 1982: 19).

James Madison Federal Yazılar adlı eserde devletin toplumu yönetmesi hususunda zorluğun kendisini de yönetmesini sağlayacak mekanizmanın geliştirilmesinin olduğunu ileri sürmüştür(Glennon, 2014: 1). Ayrıca Madison, kamu görevlilerinden ve kurumsal regülasyonlardan daha çok sivil erdeme inanmaktaydı çünkü ona göre kamu görevlileri üzerindeki en önemli kontrol sivil erdemdir. Madison'a göre sivil erdem bireylerin özel

ıkarları yerine kamu yararını nde tutmalarıdır. Ancak, toplumun sivil erdemden yoksun olması halinde kurumsal bir yapının oluşturulamayacağının altını çizmiştir(Glennon, 2014: 104).

Ulusal güvenlik mimarisi içerisinde devlet güvenliği ve bireylerin güvenliği i içedir ve yekpare halde dşnlmelidir. Çünkü karşılıklı sorumluga dayanmakta ve parametreleri birbirilerini etkilemektedir. Kazanılmış değer olarak millet olma fikrinin güvence altına alınması için devletin mali güvenliğinin korunması gerektiği açıktır.

Bu bağlamda bir sonraki bölümde geleneksel ve eleştirel yaklaşımları özetlemeye çalışacağım.

1.4. Güvenlik Kavramına Geleneksel ve Eleştirel Bakışlar

Eleştirel güvenlik perspektifi; “güvenlik nedir ve kimin içindir?” sorularını özelinde temel varsayımlarını çeşitlendirmektedir(Bilgin, Booth, & Wyn, 1998: 153-154). Öte yandan devletin güvenlik sağlayıcı olarak önemini kabule etmekle beraber, devlet egemenliğini referans alan geleneksel/realist güvenlik anlayışının aksine eleştirel güvenlik yaklaşımında güvenliğin analiz birimi olarak bireyin ele alınmasının gerekli olduğu belirtilmektedir(Knudsen, 2001: 355-368; Krause & Williams, 1997: 33-59).

Ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinden realizmde devletlerin güvenliğinin diğer devletlerden kaynaklanan tehditlerle karşı karşıya olduğu vurgulanmaktadır. Bu minvalde anarşi altında devletin varlığını sürdürebilmesinin tek yolunun güç olduğu savunulmaktadır.

Güvenliğin sağlanması g kritik öneme haizdir. Realist güvenlik düşüncesinde g önemli bir kavram olmasına rağmen, güvenlik çalışmalarında bu noktada bir fikir birliği yoktur. Savunmacı realist olarak adlandırılanlara göre, g amaç değil devletlerin anarşik uluslararası sistemde güvenliği sağlamasıdır. Örneğin; Waltz devletlerin ilk endişesinin g maksimize etmek değil, sistemdeki konumlarını korumak olduğunu savunmaktadır(Waltz, 1979: 126).

G ağırlıklı olarak askeri kabiliyetler açısından ele alan realizm, temelde karşı tarafa somut zarar verebilme yetisine değinmektedir. Walt güvenliğin askeri gn tehdit, kullanım, kontrolü ile alakalı olduğunu; yani toprak bütünlüğünü koruma kapasitesi ve egemen hareket etme yeteneği ile sınırlı olduğunu düşünmektedir(Walt, 1991: 212).

Hobbes'un çalışmaları realist düşünürler üzerinde etkili olmuştur. Hobbes'a göre doğal hallerinde tüm insanları hayatları tehlikededir çünkü insanlar birbirleriyle çatışma içinde yaşamaktadır ve kimseye güvenemezler. Bu sorundan kurtuluşun yolu egemen devletler kurup korunmak olarak görülmektedir. Böylece insanlar devletin koruması altında refah içerisinde yaşama imkanına kavuşmaktadırlar(Aydın, 2004: 45).

Immanuel Kant, Adam Smith ve Hegel tarafından bireylerin davranışları ne kadar bencil olursa olsun, görünmez bir el tarafından toplumsal refah ve ortak iynin var olacağı ne sürülmektedir. Waltz ise sistemin anarşik doğası gereği, devletler arasında bunun mümkün olamayacağını ne sürmüştür. Hatta ortak iyiye ulaşılması durumda bile bunun anarşiyi doğuracağını ve her devletin sadece kendi güvenliğini ve ulusal çıkarlarını ön planda tutarak hareket edeceğini belirtmiştir(Yalvaç, 2008: 8).

Herbert Butterfield ise gerçekleşmiş birçok savaşı esasen savaşma niyetine sahip olmasalar da karar alıcıların fiiliyatta savaşmak zorunda kalmaları sonucu gerçekleştiğini ne sürerek, bunu bir trajedi olarak değerlendirmektedir. Butterfield'e göre bu noktada öteki olarak nitelendirilebilecek birey veya devletlerin karşılıklı olarak zarar verme eylemi hazırlığında olduğunu ve bu "Hobbesvari korku" durumunun bireylerin veya devletlerin kendilerini korumaya almaları gerektiği düşüncesine kapılmalarını ve bu minvalde eyleme geçmelerini sağlamaktadır. Hobbesvari korkunun temelini asimetrik niyet bildirimi ve ngrlemeyen veya bilinmeyen olarak tanımlanabilecek düşman imgesi oluşturmaktadır. Böylece esasen ortada savaş niyeti olmamasına rağmen bireyler veya devletler kendilerini savaşın içinde bulmaktadırlar. Herz bu durumu *güvenlik ikilemi* olarak adlandırmaktadır(Bilgi, 2011: 124-125; Butterfield, 1951; Herz, 1950).

Uluslararası atışmanın olduğu ortamda devletler ulusal çıkarları ve varlıklarının devamı için çaba sarf etmektedir. Bu minvalde devletler için hiçbir şey güç elde etmekten ve bunun devamlılığını sağlamaktan daha önemli değildir. Uluslararası ortam anarşik olduğu için devletler her ne kadar çeşitli ittifaklar ve birliktelikler kursalar da kendi güvenliklerini sadece kendi güçlerine ve imkanlarını dayanarak sağlamak durumundadırlar(Aydın, 2004: 38). Bu durumda devletler varlıklarını korumak için mali güvenliklerini sağlamak zorundadır.

Bu minvalde liberallerin aksine realistler, uluslararası politika araştırmalarında odağın devletler arası ilişkileri belirleyen etkenler olması gerektiğini ileri sürmektedirler. Bu faktörlerde uluslar çıkar ve güç edinimi için çaba harcamak olarak ifade edilmektedir(Aydın, 2004: 35). Güvenliğin kavramsallaştırmasında neorealistleri realist yaklaşımdan farklılaştıran neorealist düşünürlerin ekonomiyi de bir değişken olarak görmeleridir. Örneğin; Waltz, ekonominin uluslararası ilişkilerde belirleyici olduğunu vurgulamış ve bu bağlamda esasen ekonomi güvenliğinin üzerinde durmuştur(Waltz, 1979: 150-159). Öte yandan savunmacı realistlere göre ise güç maksimizasyonu güvenliği arttırmaktan ziyade bir tehdit unsurudur. Güvenlik ikileminin varlığı aslında bu devletlerin giderek daha fazla güç almaya çalışan güvensiz devletler olmalarına yol açmaktadır. Mearsheimer da devletlerin hayatta kalmak için potansiyel rakipleri zayıflatmak ve göreceli güç konumlarını iyileştirmek için fırsatlar aradıklarını ileri sürmektedir. Yani, devletin güvenliği sadece ham maddi yeteneklerle değil, aynı zamanda göreceli maddi yeteneklerle de etkilenmektedir. Devletlerin güvenliği referans alındığında, devletlerarası faaliyetlerde göreceli kazanç ve kayıplar çok daha önemli bir rol oynamaktadır(Mearsheimer, 1990: 12).

Realistlere karşı blok olarak liberallerin iddiaları bulunsa da uluslararası güvenliğin sağlanması hususunda çıkarımlar aynı parametreler etrafında kümelenmektedir. Temel farklılık salt ulusal güvenlik hedeflemesi yerine ulusların üstünde bir politika oluşum sürecini öne sürmeleridir. Ancak belirtmek gerekir ki ulus devletler neticede liberallerin atıfta bulunduğu değer zincirlerini korumak için öncelikle kendi güvenliğlerini sağlamalıdır. Bu noktada uzun vadede bir takım liberal düşünce temelli gayeler bulunsa bile dünya düzeninin getirdiği stratejik rekabette ulus çıkarı uluslararası güvenliğ gündem maddelerinin çiğnenmesine vesile olmaktadır. Bu durum icra edilirken çeşitli uluslararası ittifaklar yapılması veya ekonomik karşılıklı bağımlılıklara girilmesi, ulus çıkarını korumak ve koruma yetisini kaybetmemek amaçlanmaktadır.

Liberallerin öne sürdüğü, uluslararası kuruluşların çatışmaları önleme ve uluslararası kalkınmayı sağlama yaklaşımı, ekonomik iş birliklerinin sıkılaştırılması ve devletlerin bu ekonomik ilişkilerin bozulmasından dolayısıyla uluslarının ekonomi güvenliğlerine yönelik tehdit oluşumu engellemek için çaba harcayacaklarını, bu doğrultuda çatışmadan kaçınacakları varsayımı üzerine kurgulanmaktadır. Öte yandan bu durum zaten ekonomik güce sahip olan devletlerin gücüne güç katmakta çevre ülkeleri bağımlı

hale getirmekle birlikte başta dış ekonomik tehditler olmak üzere, çevre ülkeleri tehditlere karşı savunmasız hale getirmektedir.

Bir sonraki bölümde ekonomi güvenliğinin uluslararası güvenlik ve ulusal güvenlik referans nesnesi olarak ele alındığında, nasıl ulusal çıkar etrafında şekillendiğini, güvenlik kavramının boyutlarını analiz ederken belirtmeye çalışacağım.

1.5. Güvenlik Kavramının Boyutları

Devlet toplumsal örgütlenme biçimi olarak insanların yaşayabileceği, varlığı sağlam temellere oturtma kaygısı güdülen bir kavramdır. Bu nedenle; çağdaş siyaset kuramının en önemli sorunsalı: “Devletin meşruluğunu nasıl sağlarız” sorusuna cevap aramaktadır(Yalvaç, 2008: 11).

Barry Buzan’a göre devlet; devlet fikri, devletin fiziksel temeli ve devletin kurumsal varlığı olmak üzere üç unsurdan meydana gelmektedir. Realistlerin genel itibarıyla uluslararası ilişkilerde üzerine önemle durdukları göreceli güçten ziyade devletin bu unsurlarının önemi dikkate değerdir. Devletin güvenliği sadece askeri saldırı altında olduğu zaman tehdit altında değildir; devletin varlığını uzantısı konumdaki kurumlar ve vatandaşlarının zihninde meşruiyet sağlayan fikri, devletin bütününde eşit derecede önemlidir. Bu birbirini tamamlayan bir olgudur; devlet fikri devlet kurumlarının misyonunu oluşturmakta, aynı zamanda vatandaşları tarafından meşruiyet kazanmasına vesile olmaktadır(Buzan, 1991b: 65-67). Buzan’a göre Soğuk Savaş’ın sona ermesinin bir sonucu olarak; güvenliğin askeri olmayan yönleri bir kez daha önem kazanmış ve güvenlik düşüncesinin genişletilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır(Buzan, 1997: 6). Buzan egemen devletlerin güvenliğini referans paketi olarak ele alarak yaptığı uluslararası güvenlik analizinde güvenlik kavramını güvenliğin bir bütün olduğundan hareketle çok boyutlu olarak incelemiş ve klasik askeri güvenlik bakış açısına siyasal, ekonomi, toplumsal ve çevresel güvenliği de kapsayan genişletilmiş bir perspektifte bakmıştır(Buzan, 1991b, 1991a, 2008: 116). Stephen Walt’ta askeri olmayan güvenlik faktörlerinin de devletleri ve bireyleri tehdit edebileceğini dile getirmiştir(Walt, 1991: 212-213)

Neorealistler güvenlik kavramına sadece askeri perspektiften değil, devletin varlığının devamını tehdit edebilecek ve vatandaşlarının refahını tehdit edebilecek askeri

meseler dışındaki sorunların da düşünülmesini savunmaktadır. Başta Ole Weaver olmak üzere; ulusal güvenlik söz konusu olduğunda referans paketi olarak sadece ordunun ele alınamayacağını; politik, toplumsal, ekonomik ve çevresel faktörlerinde önemini vurgulandığı alternatif bir güvenlik anlayışı savunulmaktadır.

Güvenliğin yeniden kavramsallaştırılmasındaki güvenlik/beka ikilemi arz eden genel eğilimler mali güvenlik kavramı eklenerek Tablo 1. de özetlenmiştir.

Tablo 1: Genişletilmiş Güvenlik Kavramları

Güvenlik Kavramları	Gösterilen (Kimin güvenliği?)	Risk altındaki değer (Neyin güvenliği?)	Tehdit kaynağı/ları (Kimden / neyden korunma?)
Ulusal Güvenlik (siyasi, askeri boyut)	Devlet	Egemenlik, toprak bütünlüğü	Diğer devletler, terör ve terörizm (devlet dışı aktörler)
Toplumsal Güvenlik	Millet, toplumsal gruplar	Ulusal birlik, kimlik	Devletler, milletler, göçmenler, yabancı kültürler
İnsan Güvenliği	Bireyler, insanlık	Beka, hayat kalitesi	Devlet, küreselleşme, küresel çevre sorunları, doğa, terörizm
Çevresel Güvenlik	Ekosistem	Sürdürülebilirlik	İnsanlığın geleceği
Cinsiyet Güvenliği	Cinsiyet ilişkileri, yerli halk, azınlıklar, çocuklar, yaşlılar	Eşitlik, adalet, kimlik, dayanışma, sosyal temsil	Ataerkillik, totaliter kurumlar (hükümetler, dinler, elitler, kültür) hoşgörüsüzlük, şiddet
Mali Güvenlik	Devlet, toplum	Beka, Mali Sürdürülebilirlik	Diğer devletler, devlet dışı aktörler (uluslararası kurumlar), ekonomik tehditler

Kaynak:(Brauch, 2008: 29) kullanılarak türetilmiştir.

Buzan güvenliği “siyaseti belirlenmiş kuralların ötesine taşıyan ve konuyu hem siyasetin özel bir çeşidi hem de siyasetin üzerinde bir yapı içine sokan” bir kavram olarak ele almaktadır. Böylece güvenli hale getirme, siyasileştirmenin bir çeşidi haline gelmektedir(Sjursen, 2004: 61).

Öte yandan, Buzan referans paketi olarak salt devletin güvenliği almak yerine toplum ve devletin güvenliğinin arasındaki ilişkiye değinerek toplumun referans paketi olarak ele alınması gerekliliğini vurgulamıştır(Buzan 1991b).

Buzan bu noktada ekonomi güvenliğini varlıklarını ve bu bağlamda refahlarını sürdürebilmek için devletlerin mali kaynaklarının ve pazarlara erişim yetkinliğinin gerekliliği olarak tanımlamaktadır. Toplumsal güvenlik spektrumu ise dinin, kültürün,

toplumsal kimliğin güvence altına alınmasına ilişkindir(Buzan, Waever, & Wilde, 1998: 8).

Çevresel güvenlik ise küresel anlamda çevreyi tehdit eden iklim değişikliği sorunu gibi faktörlerden korunmayı kapsamaktadır. İnsan güvenliği kavramı ile de devlet güvenliğinden ziyade toplumun güvenliğine odaklanılmakta ve küresel bağlamda insanlığa karşı tehditlerin var olduğunu, bununda bireylerde güvensizlik hissiyatı oluşturduğuna dikkat çekilmektedir(Smith, 2005: 51-55).

Richard H. Ullmann da ulusal güvenlik kavramsallaştırmasında güvenliği devletin sistematığı içerisinde yer alan bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen veya direkt olarak merkezi devlet teşkilatını; hükümeti zor durumda bırakacak, onların politika yapım süreçlerinin dolaylı olarak sınırlandırılmasına sebep olan tehdit, eylem ve olay dizisinin bütünü üzerinden çıkarımda bulunmaktadır(Ullman, 1983: 133).

Seyom Brown ise küreselleşme ile beraber artık devletlerin vatandaşların ve bünyesinde bulundurduğu kurum ve normların güvenliğini sağlamak için tekil olarak hareket etmesinin yeterli bir aktör olmadığını vurgulamaktadır. Aksine, uluslararası politikada devletlerin politikalarının çatışması sonucu uyuşmazlıkların meydana geldiğini bununda dünya toplumu için tehlike oluşturduğunu ileri sürmektedir. Yani, güvenliğin tesisi için referans paketinin ulus devletten ziyade dünya toplumu olması gerektiğini öne sürmektedir(Brown, 1998: 3).

Uluslararası ilişkiler literatüründe feministler güvenlik kavramına ve analizine oldukça farklı bir yaklaşım açısı sunmaktadır. Şöyle ki; referans nesnesi olarak toplumsal cinsiyeti ele almaktadırlar. Bu durum devleti referans nesnesi olarak ele alan geleneksel güvenlik anlayışına karşı meydan okuma niteliği taşımaktadır. Hatta modern devletin güvenlik mekanizmasının kadınların aleyhine eşitsizlikler getirdiğini ve bireysel olarak kadınların güvenliğini bu bağlamda tehdit ettiğini öne sürmektedirler. Yani, ulusal güvenlik kavramı özelinde süregelen politika süreçlerinin aslında devleti dış saldırılardan korumaktan ziyade erkek egemenliğinin devam etmesine zemin hazırladığını öne sürmektedirler(Smith, 2005: 46-48). Bu minvalde Judith Ann Tickner tarafından devletlerin sahip olduğu askeri kapasite olası dış tehditlere karşı güvenliği sağlayıcı bir faktör olarak değil de, bireylerin güvenliğine dolaylı olarak ise kadınların güvenliğine karşı bir unsur olarak görülmektedir(Tickner, 1997: 625).

Pınar Bilgin’de referans nesnesi olarak salt devlet güvenliğinin ele alınmasını geleneksel güvenlik yaklaşımlarının sonucu olarak görmekte ve bireylerin, sosyal hareketlerin de üzerinde durulmasının önemini vurgulamaktadır(Bilgin, 2002: 101). Güvenliğin tüm boyutları ayrı bir önem arz etmekle birlikte, ekonomi güvenliği diğer boyutları da ilgilendirdiğinden ayrı bir öneme sahiptir. Nitekim ekonomi güvenliği ulusal güvenlik ile eş değer tutulmaktadır. Zira devletlerin karşılıklı ekonomik bağımlılığı gerek hegemonik savaşta güç kullanımı noktasında hem düzenleyici hem de işlevsel bir mekanizma fonksiyonu görebilmektedir. Merkantilist yaklaşım güç kullanımını ön plana çıkarırken, liberal ekonomi yaklaşımı devletlerarası güç kullanımının regülasyonunu öngörmektedir(Buzan, 1984: 597).

Güvenliğin nesne olarak ele alınıp tümüyle uluslararası güvenlik sorunları etrafında çerçevelendirilip, buna paralel ulusal güvenlik politikası oluşumu neticesinde başarı beklemekte yetersiz olacaktır. Devletin güvenlik mimarisini birçok etkene bağlı olduğu gerçektir. Ancak ulusal güvenlik sadece ilgili devletin iç sistematiği ile ilgili bir durumdur. Devletlerin oluşturduğu güvenlik politikasının asıl hedefi kendi iç güvenlik mimarisi üzerine etki eden tehditlere yöneliktir. Bunu direkt olarak herhangi bir uluslararası güvenlik sorununun neticesinde gerçekleştirilmiş bir politik reaksiyon olarak görmek yanlış olacaktır. Bu bağlamda realistlerin öne sürdüğü görüşler değerli hale gelmektedir(Buzan, 1991b: 76-78).

Arnold Wolfers güvenliği ülkenin temel değerlerinin tehditlerden başarıyla korunduğu, güvenli hale getirildiği durum olarak tanımlamaktadır(Wolfers 1952). Ancak ulusal güvenlik parametreleri ve temel değere atfedilen değer ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Yani, güvenlik kavramsallaştırmasında nesnelleştirme yapılırken özne seçiminde tehdidi salt modern ulus devletlerin bünyesinde gerçekleşen tehdit fenomeni haline getirerek genişletme girişimi belirsiz kalmaktadır.

Nitekim çevre güvenliği, feministlerin ortaya koyduğu kadınların güvenliği ve toplumsal güvenlik kavramları tümüyle olmasa da uluslararası güvenlik gündeminin birer parçası olduğu gerçeğini kabul etmek doğru bir yaklaşım biçimi olacaktır.

Wolfers devletlerin ulusal bağımsızlığın, toprak bütünlüğünün sağlanması gibi güvenli hale getirmeye çalıştığı parametreler olduğunu varsaymakta ancak devletlerin hem mali kapasitesi, tarihi, kültürel mirası ve coğrafyası gibi değişkenlerle birlikte bu değer

atfedilen nesneleri güvenli hale getirmede farklılaştığını ifade etmektedir. Yani, devletlerin “ulusal karakter, gelenek, tercihler ve önyargılar”ı farklı olduğu için ulusal güvenlik politikalarının oluşumundaki reflekste bu bağlamda farklılık gösterecektir. Hatta, hayatta kalma kavramı ülkeler ve onları oluşturan topluluklarda farklı anlamlar taşımakta bu minvalde salt hayatta kalmanın devletlerin güvenli hale getirmeye çalıştığı tek parametre olmadığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda demokrasi ve bireysel özgürlükleri örnek göstermektedir. Yani, devletler yalnızca topraklarını askeri saldırılardan korumaya çalışmıyor, aynı zamanda yönetim kurumlarını ve ideolojilerini ve ilgili milletin varoluşuna şahitlik eden temel değerlere ve fenomenlere karşı oluşan tehditleri güvenlikleştirmeye çalışmaktadırlar(Wolfers, 1952: 481-489).

Bu bağlamda ileride inceleyeceğimiz devletin mali güvenliğine yönelik tehditlerin güvenlikleştirilmesi hem devlet mimarisinde bulunan hem de toplumun esas aldığı değerlerin korunması için birincil gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ekonomik tehditlere karşı bir araç oluşturamayan ve egemenliklerinin görece kısıtlanmasına göz yummak durumunda olan ülkeler hem ekonomik hegemonyalarını hem de kültürel miraslarının hayatta kalmasını tehlikeye atmış olmaktadır. Nitekim bu kültürel hegemonya ve kamu diplomasisinde de bir erozyona sebebiyet verebilmektedir.

Buna göre güvenlikleştirme, süreçleri itibariyle siyasi bir edim olarak görülmektedir. Güvenlik boyutlarının hepsi esasen siyasi ve tehditlere karşı oluşturulacak eylemler de politik süreçler içermektedir(Kolodziej, 2005: 22).

Kopenhag Okulu’na göre devletin mimarisine karşı bir varoluşsal tehdit söz konusu olduğunda ise nihai amaç devletin egemenliğidir. Bu kapsamda varoluşsal tehdit devletin olağan koşullarını bozan sıra dışı bir sorun olarak nitelendirilmektedir(Buzan, Waeber, & Wilde, 1998: 8). Ekonomik ve siyasi tehditler ile devletin kimliği ve kurumsal yapısının istikrarını, ekonomik gücü, refahının korunması hedef alınmaktadır. Nitekim hükümete ekonomik baskı yapılarak işleyen devletin siyasi yapısını ve mali yapısını bozmak hedeflenmektedir(Buzan, Waeber, & Wilde, 1998: 95-119, 139-162).

Güvenliğin kavramsallaştırılması ve ulusal güvenliğe yönelik tehditler ancak devlet tarafından devlete karşı bir tehdit olarak kabul edildikleri sürece anlamlı hale

gelmektedir. Güvenikleştirme ise tehdit olarak algılanan nesnenin nitelendirildiği sürece açıklık getirmektedir.

Güvenlik çalışmalarında referans nesneleri üzerinde bir uzlaşısı mevcut değildir. Güvenlik kavramında referans nesne olarak ulus devletten ziyade bireylerin, küçük toplulukların kabul edilmesine yönelik çalışmalar devletler arasında güvenlik konsensüsünün oluşması noktasında herhangi bir fayda sağlamamıştır (Peoples & Vaughan-Williams, 2010: 19).

1.6. Mali Olan Terimi

Post modern dünyada kamusal ile özel alan arasındaki sınırlar bulanıklaşmış ve Hannah Arendt'in kamusal ve özel alan ayrımı önemini büyük ölçüde yitirmiştir. Dolayısıyla, salt mali olanın ne olduğunu tanımlamak, onun kendi dışında tezahür ettiği alanların üstünü kapatmaktan başka bir anlama gelmemektedir.

Mali olan kavramı, maliye disiplini ne'liği sorgulanan bir kavram olarak ele alınırken diğer bütün disiplinlerde sadece bir ölçüt olarak kabul edilmekte ve buna bağılı olarak da "ekonomik(iktisadi) olan/ ile sayılan" hale dönüşmektedir. Öte yandan, mali olan kavramının ne'liği sorusunun cevabı hali hazırdaki kabullerde önemli ölçüde değişikliğe neden olmaktadır.

Mali olan özne, ekonomik olan nesnelere doğru yönelmişlik durumundadır. Maliye disiplini, daima bir şeyin ekonomik olana ve/veya piyasaya ait olana indirgenmesi durumu özne-nesne ikiliğini aşmaya çalışsa da maliye disiplini deneyimlenen kavramların anlamını, öznenin kendisinin oluşturduğu bir duruma işaret etmektedir. Bu da mali olan öznenin özne olarak edimlediğı şeyin benzersizliğinin yine öznenin kendi sınırları içerisinde kaldığını göstermektedir. Bütün ekonomik eylemlerde etkin olan mali olan öznenin kendisidir.

Mali olan öznenin yeterince özümselememiş olması "mali" temelli kavramsal olanakların önünü kapatmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri mali olanın ekonomik olana indirgeme sürecinin ana akım maliye teorisinde doğrudan gözlemlenebilir olmamasıdır. Diğer bir deyişle, ekonomik olan öznenin mali olan karşısında olan edilgenliğinin üstünün örtülmesidir.

Mali olanın merkezi rolü neticesinde ekonomik olanın faal olarak kurucusu konumunda bulunması, mali olanın ekonomik olanda kaybolmasını beraberinde getirmektedir. Ekonomik olayların güvenlikleştirmesi eylemlerinde faal olan devlet aklı dolayımında mali öznenin kendisidir, mali olanın nasıl ekonomik olan nesnesi haline geldiğini ve bunun anlamının ne olduğunu özne faal bir şekilde kendi gerçekleştirir. Maliye disiplini ise mali olan öznenin nesne olarak edimlediği ekonomik olan ise; mali olan öznenin kendi sınırları içerisinde kalıp ekonomik olana indirgendiğini göstermektedir.

1.7. Çerçeveleme Teorisi Işığında Mali Olan

Alımyalıcı kitlenin sosyal hareketleri, “iktidar sahiplerinin yargı yetkisi altında yaşayan bir veya daha fazla nüfus adına, bu nüfusların değerliliğini, birliğini, sayılarını ve bağlılığını dramatize eden umumi gösteriler aracılığıyla iktidar sahiplerine sürekli meydan okumaları” da içermektedir(Tilly, 2006: 182). Toplumsal hareketler, yalnızca yapısal düzenlemelerden, beklenmedik olaylardan veya mevcut ideolojilerden otomatik olarak gelişen mevcut fikirlerin ve anlamların taşıyıcıları olarak görülmemektedir. Ancak alımyalıcı kitlenin hareket aktörleri, bileşenler, karşıtlar ve seyirciler veya gözlemciler için anlamın üretimi ve sürdürülmesinde aktif olarak yer alan belirleyici temsilciler olarak görülmektedir. Bu anlam yapısı, toplumsal hareket bilginleri tarafından “çerçeveleme” fiilinin kullanımıyla kavramsallaştırılmaktadır(Benford ve Snow 2000: 614). Çerçeveleme, “insan gruplarının, kolektif eylemini meşrulaştıran ve motive eden dünya ve kendileri hakkında ortak anlayışlar şekillendirmek için bilinçli stratejik çabalarını” ifade etmektedir(McAdam, McCarthy, ve Zald 1996: 6). Bu çerçeveleme faaliyetinin sonuçları “kolektif eylem çerçeveleri” olarak adlandırılmaktadır(Benford ve Snow 2000: 614). Bunlar, alımyalıcı kitlenin etkinliklerine ve kampanyalarına ilham veren ve bunları meşrulaştıran eylem odaklı inançlar ve anlamlar dizisinden oluşmaktadır(Benford ve Snow 2000: 614). Kolektif eylem çerçeveleri, "dışarıdaki dünyanın" yönlerini basitleştirir ve yoğunlaştırır, ancak "potansiyel taraftarları ve bileşenleri harekete geçirmeyi, alımyalıcı kitlenin desteğini toplamayı ve rakipleri zayıflatmayı" amaçlayan şekillerde oluşmaktadır(Snow ve Benford 1988: 198).

Snow ve Benford, çekirdek çerçeveleme görevlerini “tanısal çerçeveleme”, “prognostik çerçeveleme” ve “motivasyonel çerçeveleme” olarak adlandırır(Snow and Benford

1988: 199). Çekirdek çerçeveleme görevleri, toplu eylem çerçevelerinin önemli karakteristik özellikleridir. Kolektif eylem çerçeveleri, hareket yandaşları, değişime ihtiyaç duyan olarak tanımladıkları bazı sorunlu durum veya durumlar hakkında ortak bir anlayış üzerinde müzakere ederken, kimin veya neyin suçlanacağına ilişkin atıflarda bulunurken, alternatif bir dizi düzenlemeyi ifade ettikleri ve başkalarını değişimi etkilemek için uyum içinde hareket etmeye teşvik ederken oluşturulur(Benford and Snow 2000: 615). Hem hareketler içinde hem de hareketler arasında başarıdaki farklılıkların, kısmen, hareketlerin Snow ve Benford(2000) adlandırdığı üç çekirdek çerçeveleme görevi aracılığıyla fikir birliği ve eylem seferberliğinin, sorunlara gösterilen ilgi ölçüsüne bağlı olduğunu öne sürmektedir. Konsensüs seferberliği sorunu, olası taraftarlar arasında fikirselsel ve tutumsal desteğin yaratılmasıyla ilgilidir; eylem seferberliği sorunu, taraftarların davaya katılmak için harekete geçirilmesiyle ilgilidir(Klandermans 1984: 586-588). Tanısal çerçeveleme, toplumsal yaşamın ya da hükümet sisteminin bazı olaylarını ya da yönlerini sorunlu ve onarıma ya da değişime muhtaç olarak teşhis ederek fikir birliği seferberliği sorunuyla ilgilenir ve suçlama ya da sorumluluk yükler. Toplumsal hareketler bağlamında, tanı çerçeveleri “Ne yanlış gitti?” veya “Sorumlusu kim veya ne?” sorularına yanıt vermektedir. Genel olarak, bu tür soruların yanıtları, daha önce talihsizlikler olarak görülen siyasi ya da toplumsal yaşamın özelliklerini, dönüşüm gerektiren tahammül edilemez adaletsizlikler olarak yeniden şekillendirir. Prognostik çerçeveleme, bu hedeflere ulaşmak için genel araçlar veya taktikler ile belirli çareler veya çözümlerin ana hatlarını çizerek eylem seferberliğine değinmektedir. Özünde, prognostik çerçeveleme, “ne yapılmalı?” şeklindeki soruyu ele almaktadır. Motivasyonel çerçeveleme, “teşhis ve prognozun ötesine geçen bir çağrının veya eylem gerekçesinin detaylandırılmasını” içermektedir(Snow ve Benford 1988: 202). Daha belirgin bir biçimde, motivasyonel çerçeveleme, hem toplu eylemle bağlantılı risk korkusunun hem de Olson'un “bedavacılık” sorununun üstesinden gelerek eylemi teşvik eden “güdü sözlüklerinin” oluşturulmasını gerektirmektedir(Olson 1971).

Kolektif çerçevelerin kaynağına gelince, çerçeve ekleme ve çerçeve detaylandırma süreçlerini vurgulamak için devlet olgusu ve alımlayıcı kitledeki zihinsel imajları kullanılmaktadır. Çerçeve ekleme, olayları, deneyimi ve ahlaki kod dizilerini birbirine bağlamaktadır. Böylece bunlar nispeten birleşik ve zorlama bir şekilde

cereyan etmektedir. Gözlemlenen ve deneyimlenen “gerçeklik” ve ahlaki direktifler veya çağrılar birleştirilerek, derlenerek ve yeni bir referans paketi oluşturulmaktadır. Ortaya çıkan kolektif eylem çerçevesine veya bileşenlerinden birine yeniliklerini veren şey, fikir öğelerinin özgünlüğü veya yeniliği değil, yeni bir görüş açısı, yorumlama veya anlayış sağlanacak şekilde bir araya getirilme ve eklemlenme biçimidir. Çerçeve detaylandırma ise bazı olayları, sorunları veya inançları diğerlerinden daha önemli olarak vurgulamayı ve belirtmeyi içermektedir. Çerçeve eklemlenme ve çerçeve detaylandırma, piyasa dışı saf kamusal için devlet aklının, saf kamusal için çerçeve uzmanlarının veya Baud ve Rutten'in popüler entelektüeller olarak adlandırdığı kişilerin işidir(Baud ve Rutten 2005: 8). Bunlar, yerel toplumun anlam üreticileri ve kolektif çıkarlarının temsilcileridir. Bununla birlikte, devlet aklı dışındaki tüm kişi ve kurumları meşruiyetleri ve otoriteleri hiçbir zaman tartışılmaz değildir ve her zaman meşruiyetlerine meydan okuyabilecek yeni "entelektüeller" ve entelektüel liderler ortaya çıkmaktadır. Popüler entelektüeller, toplumu dönüştürme ve değişim reçetelerini uygulamaya koyma konusunda aşık bir hırsla sahiptir. Bu anlamda, düşünömsel faaliyeti kültürel ve politik aktivizmle birleştiren "entelektüeller"dir.

Artık çerçeveleme sürecini, toplu eylem çerçevelerini ve temel çerçeveleme görevlerini tanımladığıma göre, devlet aklı ve ekonomik aklın farklı kavramlar olarak nasıl yorumlanabileceğini göstermeye devam edeceğim. Devlet aklı ve ekonomik aklın birbiriyle çatışan ve çatışma sırasında alımlayıcı kitle içinde desteğı harekete geçirmek ve mesajlarını iletme için kolektif eylem çerçevelerini nasıl ürettiklerini açıklayacağım.

Tablo 2: Ekonomik Olan ve Mali olan Bağlamında Hegemonik Çarpıtmalar ve Bunların Konuşlandırılması

Hegemonik Çarpıtmalar	Olumlu Sonuçlar	Olumsuz Sonuçlar	Ekonomik Akıl	Devlet Aklı
Dış kaynak kullanımı kararları	Kararın kontrolünü alımlayıcı kitleye bırakmak	Kabul, müzakere edilen sonucun alacağı halk desteğine bağlı	Alımlayıcı kitleye kısmen bağlılık	Mali güvenliğin sürdürülmesine bağlılık
Taahhütlerin düzenlenmesi	Taahhütleri yasal veya anayasal temele oturtmak	İstenmeyen seçenek için normatif olmayan temel	Alımlayıcı kitleye ve yasal temele bağlılık	Merkezi devlet teşkilatının çıkarına bağlılık
Artan engeller	İstenmeyen sonucu desteklemek için karar anı yaratmak	Daha büyük engeller, onay için daha büyük çaba gerektirir	'Anlaşmasızlığı' masada tutma çabaları	Alımlayıcı kitlenin oy hakkının reddi ve istisna hali yaratımı
Alımlayıcı kitlenin maliyetlerinin belirlenmesi	İstenmeyen sonucun önlenmesine kamu harcaması	Güvenikleştirme savunulurken azalan itibar	Alımlayıcı kitleye yeni bir pazarlık için ulusal güvenliği ortaya koymak	Devletin güvenliğini güvenikleştirmeyi gerçekleştirmeye bağlamak
Tartışmayı çerçevelemek	Kamuoyunda konuya yönelik artan ilgi ve konuyu ikna edici biçimde anlatmak	Müzakere edilen anlaşmaya karşı çıkmaya hazır halk	Şüpheli ve reformist retorik geliştirilmesi	Sert güvenikleştirme hitabı
En kötüsüne hazırlanmak	Tehdit altındaki sonucu uygulamanın maliyetini düşürür	Tehdit altındaki sonuç için maliyetli hazırlıklar	Güvenikleştirme hazırlığı için retorik destek, ancak gerçekleşmiyor	Güvenikleştirme sürecine hazırlanmak için kasıtlı karar

Ekonomik olanın sosyal bilimler literatüründe kapladığı yer, ilişkili olduğu birçok kavramın kavramsal spektrumunun çok yönlülüğü nedeniyle maliye disiplini içinde dahi farklı anlamlarda kullanılabilir. Maliye disiplini bağlamında da hali hazırda kavramın, ekonomik olayların hesaplanabilirliğinin ölçütü olarak kullanılan bir anlam içeriğine sahip olduğu görülmektedir.

Öte yandan, ekonomik olan kavramı öncelikli olarak mali olanı temel almaktadır. Buna göre ekonomik olan bağlamında mali olana ilişkin değerlendirme yapabilmek amacıyla öncelikle ekonomik olan temelinde bir değerlendirmenin yapılması gereklidir.

Bu minvalde ekonomik olan kavramı ile ele alındığında, mali olanın, sadece mutlaklığı ve göreliliği sorgulanan bir kavram değil, piyasa dışı saf kamusal da imkân tanıyan bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Mali olan, ekonomik olanda tezahür eden ve ekonomi olanı kendilik olarak kabul eden bir yapıya karşılık gelmektedir.

Nitekim maliye disiplini kapsamında maliyenin sadece ekonomik olan ile sınırlı olarak tanımlanması durumu Esra Doğan'ın Onur Karahanoğulları'ndan alıntılanması ile aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir(Doğan 2017: 93-94; Karahanoğulları 2015: 10):

“Kamu maliyesinin konusu, kamu kesiminin iktisadi nitelikteki faaliyetlerinin anlatımı ve tahlilidir. Maliye disiplinin kamu hizmetini iktisadi açıdan ele alması doğaldır. Ancak doğal olmayan, tüm bir kamu kesiminin iktisadi alan olarak tanımlanmasıdır. İktisadi faaliyet dışında bir kamu kesimi görülmez maliye disiplininde. Bu anlayış, tüm siyasal kararların, tüm bürokratların kararlarının iktisadi karar alma mantığıyla açıklanmaya çalışıldığı kamu seçimi okulunun yaklaşımında uç noktaya çıkar.”

Yani maliye disiplini kapsamında maliye sadece ekonomik olan ile sınırlı olarak tanımlanmaktadır. Bu dolayısıyla saf kamusal kavramı da sadece ekonomik olan ile sınırlı olarak tanımlanmaktadır.

Saf kamusalın disiplinler arası bağlamdaki ele alınma farklılıkları da göz önünde bulundurulduğunda piyasa dışı saf kamusal ve saf kamusal ilişkisi, bir taraftan saf kamusalın özellikle iktisat disiplini bağlamında ele alındığı şekliyle kendisi dolayısıyla sayılan bir ölçüt olması, diğer taraftan da maliyenin kendinde şey olan piyasa dışı saf kamusala ne şekilde karşılık geldiği hususunda bir ayrım bulunmaktadır.

Bu çerçevede saf kamusala ve maliyeye ilişkin yapılan değerlendirmelerden hareketle mali olan kavramının ne'liği sorusunun açığa kavuşturulması amacıyla, mali olan kavramının ve ekonomik olan kavramının ilişkili olduğu kavramsal çerçeve de göz önünde bulundurularak ikinci ve üçüncü bölümde devlet aklı ve ekonomik akıl çatışması bağlamında piyasa dışı saf kamusalın siyasal süreç niteliğinin açığa çıkması ile bu sürecin pekiştirilmesi, modern güvenlik devleti ve piyasa dışı saf kamusal ilişkisi değerlendirilecektir.

BÖLÜM 2: GÜVENLİK DEVLETİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE KRİTİĞİ: EKONOMİK TEHDİTLER VE MALÎ GÜVENLİK

Kavramsal tartışmalar arasında geçiş yapan bu bölüm, bu tezin altında yatan iki varsayımı geliştirir ve kanıtlar.

Birincisi, ekonomik tehditler nedeniyle, mali güvenliği ayrılmaz bir parçası olarak içeren siyasi güvenliğin yeniden yapılandırılması olmuştur. Ekonomik tehditleri tanıma ve çerçeveleme yeteneği epistemik süreçlere bağlıdır; sonuç olarak, ekonomik tehditler kendilerini tanımlayan söylemler tarafından sürekli olarak şekillenmektedir. Devlet aklı da ekonomik tehditleri bir mali güvenlik sorunu olarak çerçeveleyerek, siyasi karar alıcıların piyasalara müdahale etme ve yeniden düzenleme taleplerini meşrulaştırma imkanına sahiptir.

İkincisi, mali ve politik alanlar özünde tek başına belirlenmez, ancak devlet ve piyasa arasında süregelen bir çatışmaya içkin söylem içinde karşılıklı olarak birbirini oluşturmaktadır. Devlet ve piyasa arasındaki ilişki, kültürel ve sosyal süreçlerin bir ürünüdür ve özellikle kriz zamanlarında müzakereye tabi olmaktadır. Bu bağlam bir yönetim kavramından ziyade, ‘hegemonya’ tahakkümünün oluşumunu ve tahakkümün nasıl kurulduğunu açıklamak için bir teori olarak kullanılmaktadır. Böylelikle, mali güvenlikleştirme söyleminde hegemonyanın nasıl oluşturulduğunun ve aynı zamanda devlet aklının mali güvenlik dolayımında siyasi güvenliği nasıl oluşturduğuna da yoğunlaşılmaktadır.

2.1. Güvenliğin Eleştirisinin Eleştirisi

Uluslararası güvenlik risk ve tehditlerinin ortaya çıkışı, mevcut olayların dayanak noktası haline gelmesiyle sonuçlanmıştır. Bu bağlamda, Francis Fukuyama’nın ileri sürdüğü gibi güvenlik sorunları öncelikle zayıf ve başarısız devletlerin uluslararası güvenlik düzenine getirdiği tehdit ve riskler çerçevesinde çerçevelenmektedir (Fukuyama, 2004: 92).

Soğuk Savaş sonrasında güvenlik araştırmalarının yaygın devlet merkezliyetçiliğinden giderek uzaklaşmış ve genel olarak güvenlik çalışmalarının batı merkezli karakteri, güvenlik çalışmaları bilgisini hem dar kapsamlı hem de çevresel hale getirmiştir.

Güvenlik çalışmaları bilgisi dar görüşlüdür çünkü batılı deneyimleri evrensel olanla eş tutulmaktadır, dolayısıyla diğer yerlerdeki farklı güvensizlikler ve tepkiler görmezden gelinebilmektedir. Güvenlik çalışmaları literatüründe alçak politika konularının sert bir şekilde reddedilmesi, diğer potansiyel referans paketlerini ihmal ederken çarpık bir ulusal / devlet güvenliği kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur(Bilgin, 2010: 619).

Bu bağlamda güvenlik çalışmaları alanının ontolojisi hem genişletilmiş hem de yeniden tasarlanmıştır. Referans nesnesi olarak devletten uzaklaşılması neticesinde toplumsal ve insani güvenlik soruları, devletin tek bir nesne olarak görülmeye başladığı imgeleme örtüşürülmeye çalışılmıştır.

Öte yandan güvenlik artık nesnel olarak elde edilebilir bir koşul olmaktan çıkıp siyasi bir seçim meselesi haline gelmiştir(Waever, 2006: 251). Risk ve tehdit dolayımında "Güvenlik hayatta kalmakla ilgilidir; göz ardı edilmiş bir referans nesneye varoluşsal bir tehdit olarak sunulan bir sorunu ele almak için olağanüstü önlemlerin kullanılmasının haklı gösterilmesidir"(Buzan et al., 1998: 21).

Bu paradigma değişiminin güvenlik çalışmaları açısından önemli etkileri vardır. Devletin mali güvenliği artık yalnızca yetkili emirlerin oluşturulması ve sürdürülmesi ile ilgili olarak anlaşılamaz, aynı zamanda '*varsayılanların temel yetkisi*' olarak kavramsallaştırılmalıdır.

Dolayısıyla kamu ve sosyal düzen korunması için; güvenliğe ilişkin referans nesnelerinin derinleşmesine epistemolojik inançların paralel bir genişlemesi eşlik etmelidir. Bu noktada, güvenlik referans nesneleri arasındaki farklılaşma ve güvenlik kavramlarının genişletilmesi, güvenlik çalışmaları alanındaki son araştırmaların, devletlere ve askeri güvenlik tehditlerine dar tanımlanmış bir odaklanmanın ötesinde güvenlik ve güvensizlik dinamiklerinin daha incelikli bir resmini çizmesine izin vermiştir.

Öte yandan, güvenlik araştırmalarına yönelik eleştirel yaklaşımların savunucuları, güvenliğin nasıl inşa edildiği ve güvenlik çağrısının politik sonuçlarına odaklanmakla yetinmiş ve devlet aklının etki alanını ve devletin mali güvenliğinin önemini perdelemiştir.

Literatür, doğal ve arzu edilen bir devlet olarak, bir siyasi birlik varsayımından hareket

eder. Bu durum devletlere hegemonik projelerin uygulanması için ekonomik, politik ve güvenlik yapılarının nispeten zayıf entegrasyona uygun bir zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda devletlerin entegrasyon konusundaki başarısızlığı, çeşitli iktidar biçimlerinin güç ve statü arayışları veya sınırların kaldırılmasını her zamankinden daha az olası kılan *Leviathan*'ın sürekli büyümesine bağlı olarak; seçkinlerin yerleşik çıkarları açısından açıklanmıştır. Bu durumda egemenliğin korunması için toplumsal birbirine bağlılık yaratılmasına yönelik yüksek düzeyde adımlar atılması kaçınılmaz olmaktadır.

Uluslararası ilişkiler alanındaki pek çok çalışma, çatışmayı, ekonomik egemenlik için rekabet eden devletlere bağlamaktadır. Araştırmacılar, neden bazı devletlerin diğerlerinden daha fazla bölgesel hakimiyet peşinde koştukları konusunda farklılık göstermektedir.

Realistler, devletlerin nüfuz arayışlarını, güvenlik ikilemine bağlamaktadır: gücü dengelemeye çalışmaktadırlar veya Stephen Walt (Walt 1987) için "saldırgan niyetler" amacıyla çevrelenmektedir. Ya kendilerini korumak (savunmacı realizm) ya da etki alanlarını genişletmek (saldırgan realizm) için gücü arzulamaktadırlar (Mearsheimer 2016). Bununla birlikte hegemonik projeler kapsamında tehdit altında olan devletlerin birçoğu, görünüşe göre yetersiz bölgesel güvensizlik peşinde koşmaktadır.

Neoklasik realist Thomas Juneau (2015; Özdamar, 2017), bu mantıksız durumu hegemon olan devlet ile uzlaşmanın ve buna bağlı ekonomik faydalardan yararlanmanın daha optimal stratejisine kıyasla açıklamaktadır. Yani dış politika yalnızca devlet içi dinamikleri yansıttığı için değil, aynı zamanda devlet içindeki güç ilişkilerinin şekillendirilmesi ve sürdürülmesi noktasında da merkezi bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda güvenlikleştirme hükümetler için stratejik bir silah ve güvenlik teknolojisi olarak önem kazanmaktadır.

Realistler, devletlerin uluslararası gücü maksimize etme ve dengeleme konusundaki çıkarlarının sorunsuz olduğunu düşünürler (Reus-Smit 2002). İnşacı uluslararası ilişkiler teorisyenleri ise, kendi açılarından, çatışmaların kalıcılığını sembolik siyaset açısından açıklarlar. İnşacılar için bu çatışmalar, realistlerin belirlediklerinden daha az gerçek değildir, çünkü 'etik normlar da dahil olmak üzere normlar, temelde fiili uygulamaların unsurlarıdır' (Acharya, 2018: 59).

Ted Hopf'un vurguladığı gibi; inşacılar, devletler arasındaki etkileşim yoluyla inşa edilen devletlerin kimliklerinin sosyal inşasında kitlelerin rolünü teorileştirmekten çoğunlukla kaçınmışlardır(Hopf, 2013: 318).

Bununla birlikte, inşacılar dış politikaların oluşumunda nihai referans paketi olarak ulusal halkın sınırlayıcı veya kolaylaştırıcı rolünü öne sürme eğilimindedirler. Ancak bunu yaparken, devletin ve toplumsal aktörlerin yerel amaçlarla bölgesel düzenin toplumsal vizyonları şekillendirme ve araçsallaştırma yöntemlerini en aza indirirler ve realistler gibi devletlerin sembolik gücü, yerel çıkarlardan çok uluslararası çıkarları ilerletmek için tasarlamaya ve korumaya çalıştıklarını varsaymaktadırlar.

Bu bağlamda neorealizm ve inşacılığı birleştiren Buzan ve Waever bölgesel anlaşmazlıkların, ideoloji, güç ve statü rekabetleri ve etnik ve kültürel bölünmelerden oluşan geleneksel bir gündem tarafından yönlendirildiğini belirterek ulusal toplumların dış politikayı kısıtlayıcı ve kolaylaştırıcı rolünü vurgulamaktadır. Ancak, bu referans paketinin ne olduğunu detaylandırmamakta veya dış politikayı sınırlandıran ve zorlu çatışmaların çözümünü engelleyen mekanizmaları tanımlamamaktadırlar(Buzan & Wæver, 2003: 193-197). Nitekim, devlet veya piyasanın başarısızlığından öte, dış tehditler nedeniyle oluşan iç güvensizlikler büyük ölçüde devlet karşıtlığı çerçevesinde şekillenmektedir. Bu bağlamda neorealizm ve inşacılık, bazen devletlerin revizyonist toplumsal hareketlerin bölgesel statükoyu değiştirmesini nasıl engellediğini, bazen ise nasıl yönlendirerek bir yönetim tekniği haline getirilebildiğini açıklayamamaktadır. Zira birçok uluslararası ilişkiler araştırmacısı kuramsal açıklamasında yerel siyasetin bölgesel düzenden hareketle, daha liberal yaklaşımlar etrafında, devletlerin mali veya sembolik çıkarlarına değil, iktidar koalisyonlarının yerel amaçlarına odaklanmaktadır.

Etel Solingen'e göre, herhangi bir uluslararası çatışma, antagonist bölgesel duruşların iştahını beslemeye yetmektedir. Ancak Solingen antagonist bölgesel koalisyonların görece barış ve istikrar dönemlerinde iktidarda kaldığı mekanizmaları ya da küreselleşen koalisyonların neden bölgesel çatışmaya son veremediğini ikna edici bir şekilde açıklamada başarısız olmaktadır(Solingen 2015).

Bu nedenle, devletlerin varsayılan uluslararası çıkarlarının ve toplumun iddia edilen sınırlayıcı rolünün ötesine bakmak ve yerel arenalarda antagonist bölgesel duruşların oynadığı rolü etkileyen ana faktörü; ekonomi güvenliğini incelemek gerekir. Bu

minvalde devlet ve piyasa arasındaki çatışmanın, birçok bölgede uluslararası ekonomik rekabette ekonomik tehditlere karşı ciddi bir iç direnç yarattığı söylenebilecektir.

Küreselleşmenin etkisiyle ilgili yüksek belirsizlik devletleri cehalet perdesinin arkasında bırakmakta ve sürecin sonunda ekonomik tehditlerin nerede ve nasıl ortaya çıkacağı ve gerçek veya varsayılan etkileri dolayımında öngörülemez hale gelmektedir.

Diğer yandan, dış politika yönelimleri için söylem olarak devlet iç güvenliğine yönelik endişelerin faydalı bir şekilde yönetilmesi ile birlikte, liberal yaklaşımlar, politikacıların, kendi görece güçlerini ve kaynaklar üzerindeki kontrollerini en üst düzeye çıkaran koalisyonlar oluşturmak için mevcut uluslararası organizasyonlara ve yapılara güvenirlir ve bu durum seçmenlerin hem devletin hem de piyasa aktörlerinin mali, ekonomik ve ideolojik çıkarları arasında balans oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Öte yandan; liberal yaklaşımlar iktidarlar arasındaki koalisyon, yerel iktidarı ve kısmen muhalefeti kontrol etmeyi amaçlayan rantıye stratejileri yoluyla ve kısmen de antagonist dış politikaların peşinde koşarak birleştirmiştir; en saf haliyle, tamamen devlet endüstrisine ve asker güvenlik etrafında ulusal güvenlik çıkarlarına bağlamışlardır. Bölgesel güvensizlik ve rekabet, bu koalisyonların iktidarda kalmasına yardımcı olurken, artan bölgesel iş birliğinin; devletin mali kaynaklarını aşındırma ve gelecek hedeflerini baltalama potansiyeli bulunmaktadır.

Ontolojik güvenlik arayışı içerisinde devletler, diğer devletleri yetersiz dış politikalar izlemeye yönelik sembolik ekonomik tehditler dahil olmak üzere tuzağa düşürebilmektedir; burada amaç ilgili devletten diğerlerine yönelik olası ekonomik tehditleri etkisiz hale getirmektir. Bu güvenlik siyaseti, devletlerin toplumun ekonomik beklentilerini gerçekleştirmesi; ekonomi güvenliğinin büyük ölçüde sağlanmasına dair politikaların hayata geçirilmesi ve başarıya ulaşması endişeleri etrafında dönmektedir. Çünkü, devletin mali güvenliğine dair endişe duyulmadığı takdirde devlet akli; diğer sorun alanlarında tam egemenlik ve kontrol öne sürerek piyasaların, uluslararası kurumların ve güçlü devletlerin erişimine meydan okuyabilmektedir.

Realist ve inşacı teorisyenler devletlerin uluslararası çıkarlarını gördüğü gibi kabul ederken, liberalizm devletçi koalisyonların belirli zamanlarda kaynaklarını artırmak için neden belirli hasımlarla çatışmalar peşinde koştuğunu açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Küreselleşme ile beraber daha istikrarlı ve iş birliğine dayalı bir devlet mimarisine sahip çıkmak istenmesine rağmen, bu seçenek devletlerin bağımlılıklarının çatışmayı devam ettirmesine neden olmaktadır. Şöyle ki; 1970'ler ve 1990'lardaki liberal ekonomik dönüşümlerin devlet ve piyasa arasında çatışmada kısmi olarak barışı tesis ettiği varsayılmaktadır. Ancak bu durum liberal rantıye ekonomileri tarafından dışlanan siyasi güçler açısından varoluşsal risk söz konusu olduğunda; olağanüstü hale bağlı olarak eyleme geçilmesini gerektiren durumlarda değişimin önünde engeller oluşturmaktadır.

Liberalizmin ve uluslararası ilişkilere dair Marksist teorilerin ortak paydada bulunduğu nokta; kapitalizmin uluslararası yükselişinin kapitalist devletler arasındaki çatışmayı en aza indireceği fikridir. Klasik Marksist tarih yazımındaki temel çatışma sınıf mücadelesidir. Çünkü kapitalist devletler arasında emperyalizm temelinde temel bir çıkar birliği bulunmaktadır. Hegemon devletlerin serbest piyasa ekonomisi temelinde diğer devletlerden elde ettiği ekonomik çıkarlar kendi toplumuna daha yüksek refah sunabilmekte ve geleceğe yönelik bu projeksiyonda vaatlerde bulunabilmektedir. Sınıf mücadelesi daha hegemonik devletler açısından minimize edilse de, devam eden ekonomik rekabet devletler arasında siyasi rekabete dönüşmüştür(Teschke ve Wyn-Jones 2018). Böylece hem ekonomi güvenliğini sağlamlaştırmak hem de toplumun ekonomik refah beklentisinin sekteye uğramaması için ekonomi güvenliğini ulusal güvenliğe entegre ederek liberal ekonominin korunmasına yönelik güvenlikleştirme aracı olarak kullanabilmektedir.

Uluslararası çatışmanın marksist ve liberalist terimlerle salt ekonomik rekabete atfedilmesi; tamamlayıcı ekonomik çıkarlara sahip olabilecek kapitalist devletler arasında siyasi, ideolojik çatışmanın sürekliliğini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Marksist teorisyenler devlet varlığını kendi başına kapitalist bir devlet olarak gördükleri için; dahası devlet aklı fikrini reddettikleri için devletin dış politika hedeflerine ulaşmasını sermayenin iktidarına bağlı olduğunu öne sürmektedirler.

Ancak, genel olarak devlet politikalarının merkezinde ve dış politika eylemlerini yalnızca sermaye birikiminin amacı olarak görmek; sadece stratejik ve jeopolitik dinamiklere odaklanmak, devlet kurumlarının ve devlet sistemi içindeki devlet aklının etkileşimlerini dikkate almamak, devletin varoluşuna yönelik tehditlerini görmezden gelmek olacağı için yetersiz bir yaklaşımdır. Teorik olarak devlet ne kadar özgür

hareket edebilme yetisine sahip olsa da salt ekonomik yorumlar uluslararası çatışmaların sürekliliğini ve ideolojik biçimini, düşmanların belirlenmesini, müttefiklerin seçimini açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Nitekim uluslararası ilişkiler üzerine yapılan devlet merkezli çalışmalar, toplumsal aktörleri; devletin rasyonalitesi üzerindeki kısıtlamalar, devlet çıkarlarına yönelik tehditler ya da devletlerin uluslararası hedeflerine ulaşmak için kullanabilecekleri varlıklar olarak ele almaktadır. Ancak bu, devlet ve devlet dışı aktörler arasındaki ilişkinin daha derin önemini gizler ve dolayısıyla devletin mali güvenliğinin yerel ve bölgesel düzenlerin oluşumundaki kurucu rolünü gözden kaçırmaktadır. Bu minvalde bilhassa devletlerin mali güvenliğine ilişkin varoluşsal kaygılarını görmezden gelmek doğru olmayacaktır.

Neoliberal çağda çatışmanın sürekliliğini açıklamanın bir yolu olarak hegemonik stratejilerin devletin mali güvenliği ile olan ilişkisine daha yakından bakılmalıdır. Bu doğrultuda, devletin ve onun sivil toplumla ilişkisinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması gereklidir. Dış politikayı hegemonik bir strateji olarak görmek, dış politika davranışını bağlamsallaştırmanın, devlet ve piyasa arasındaki çatışmaların ve anlaşmaların itici güçlerini anlamının daha incelikli bir yolunu sunmaktadır.

Gramscian teorisyeni Bob Jessop'un hegemonik projeler olarak adlandırdığı şeyin bir parçası olarak devletler, belirli iktidar konfigürasyonlarını yurt içinde sürdürmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda devletin ekonomik hegemonyası, yalnızca toplumun tüm sınıfları tarafından bir birikim stratejisinin genel kabulü yoluyla mali ve ekonomik olana ilişkin liderlik ile sağlanabilmektedir. Hegemonik projeler arka planda, seferber edilen diğer toplumsal güçler için maddi tavizlerin akışını içermektedir. Bu nedenle, sermaye birikim süreci tarafından şartlandırılıp ve sınırlandırılmaktadır. Bu kapsamda hegemonik projeler ekonomik hedeflerden daha fazlasını; askeri başarı, sosyal reform, siyasi istikrar veya ahlaki yenilenmeyi içerebilmektedir(Jessop, 1991: 92-101). Öte yandan ekonomik hegemonya, belirli çıkarlar ile genel çıkar arasındaki soyut çatışma sorununu çözebilen daha kapsamlı hegemonik projelerin varlığının merkezini oluşturabilmektedir.

Hegemonyanın temeli olarak Gramscian ideoloji anlayışı, geleneksel devlet/toplum arasında köprü kurmada özellikle yararlıdır ve uluslararası ilişkilerdeki iç / dış

bölünmeler ve bölgesel çatışmaları açıklar. Ancak Gramsci'nin ideoloji anlayışında en önemli husus, politik ve ekonomik tahakküm ve dışlama sistemlerindeki salt meşrulaştırmanın aksine, onun kurucu rolü olduğudur (Bieler, Bruff, ve Morton 2015; Cospito 2020; Jasper 2006).

Devletin temelini oluşturmak, hegemonya inşa etmek ve yeniden üretmek ancak devletin mali güvenliği güvence altında alındığında mümkün olabilecektir. Sivil toplum aktörleri bu nedenle devletin hegemonik projelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Küresel olarak, hiçbir sınıf veya sınıf fraksiyonunun, egemen ekonomik modelin meşruiyeti anlamında devletin ekonomik hegemonyasından yararlanmadığı açıktır. Ancak, toplumsal aktörler, baskın ekonomik tehditler ve devletin zayıf ekonomik hegemonyasını telafi etmeye yardımcı olmaları ve uluslararası bağımlı birikim stratejilerinin sürekliliğini sağlamaları bakımından, bunu bölgesel çatışmaları paradoksal olarak sürdüren şekillerde maddi tavizler vererek siyasi fraksiyonla yapmaktadır. Şöyle ki; sermaye birikim stratejisi ile hegemonik proje arasındaki analitik ayrım, klasik Leninist formülasyondaki uluslararası çatışmanın ana kaynağı olarak gösterilen; devletler arasında kaynaklar ve pazarlar için rekabet ve iç politik faktörlerle ilgili olabilecek çatışmalar arasında ayrım yapmamızı sağlamaktadır. Hegemonik projeler sadece devlet liderliklerini değil, aynı zamanda bu tür projelerin arkasında harekete geçen sosyal güçleri de içerir. Ekonomik tehdit altındaki ki devletler ve toplumsal aktörler, hegemonyalarını önemli ölçüde tehdit edebilecek bir biçimde ortaya çıkmadan önce, direnişi kontrol altına almakta, desteklemekte veya ortadan kaldırmakta oldukça etkili olmaktadır.

Gramsci'nin hegemonya teorisi, en çok Robert Cox tarafından etkili biçimde uluslararası ilişkilerde benimsenmiştir. Cox'un ana katkısı, öncelikle hegemonya kavramını dış politikaya uygulamak değil, ulus-devlet düzeyinden uluslararası düzen ve özellikle bir uluslararası sermaye sınıfının oluşumunu vurgulamasıdır. Nitekim *Pax Britannica* ve *Pax Americana*'nın genişlemesini, İngiliz ve Amerikan sermaye sınıflarının hegemonyasının uzantılarını, aracılık edilecek bir küresel egemenlik konumu olarak görmektedir(Cox 1986). Zira, bu doğrultuda uluslararası kuruluşlar tarafından küresel sivil toplum liberalizm ideolojisiyle meşrulaştırılabilmektedir.

Cox'un çalışması Gramsci'nin esasen devlet temelli teorisini, hegemonyanın

örgütlenebileceği herhangi bir küresel egemen güçten yoksun olan uluslararası alana yanlış uygulaması nedeniyle ve toplumsal aktörlerin gücünü sadece iç hegemonyanın temel bir bileşeni olarak değil de aynı zamanda Amerikan küresel gücünün bir dayanağı olarak ele alarak onun salt önemini en aza indirmesi dolayımında neo-gramscianizm eleştirilmiştir. Nitekim Jonathan Pass'ın vurguladığı üzere maddi güçler olmadan toplumun ve onun siyasal birliğinin ideolojisinin bir önemi olmayacaktır; bu durum Gramsci'nin materyalist ontolojisini altüst etmektedir(Germain ve Kenny 1998; Lacher 2008; Pass 2018; Radice 2008; Saurin 2008).

Neo-Gramscian okulu ağırlıklı olarak küresel ekonomik hegemonyanın örgütlenmesine odaklanma eğilimindedir. Neoliberalizmin geçerliliğinin bir birikim stratejisi olarak kabulü, bir arada tutulan tarihsel bir bloğun; hegemonik projelerin inşasıdır. Öte yandan Cox, devletin uluslararası düzenin oluşumundaki rolünü etkileyen bir faktör olarak devletin rolünü ve salt hegemonyasını vurgulasa da, Adam David Morton'un Gramsci analizi nedensellik sırasını tersinden okumakta ve bir devletin belirli ulusal sosyal güçler aracılığıyla küresel kapitalizme entegre edilme biçimini uluslararası hegemonik projenin bir çıktısı olarak görmektedir(Morton 2007). Bu bağlamda Cox'un çerçevesi genel olarak kurumsallaşmış piyasa aktör elitlerinin aktif olarak ne ölçüde hukuk normlarına bağlı kaldığını ve yabancı egemenliğini ideolojik olarak nasıl kolaylaştırdığını göz ardı etmektedir. Ayrıca, batıya uyumlu sermaye birikim stratejilerine sahip bölgesel egemen devletlerin neden eşzamanlı olarak batı karşıtı bölgesel güç oluşumu için çaba sarf ettiklerini veya devlet dışı aktörleri desteklediklerini, neoliberalizmin talepleriyle çelişen; ekonomik istikrar ve refah artışı için ulusal sosyal gücü kullanıp nasıl çatışmacı politikalar izleyebileceğini açıklayamamaktadır(Bedirhanoğlu 2008; Filho ve Ayers 2008; Joseph 2008).

Genel olarak Neo-Gramscian yaklaşımdaki belki de en önemli teorik açık, iç hegemonya ile genişlemeci dış politika arasındaki bağlantıyla ilgilidir. Neo-Gramsciler, bir devletin gücünü sınırlarının ötesine yansıtma yeteneğini, devletin hegemonya ve sosyal güç düzeyinin bir işlevi olarak görmektedir(Hobden 2002; Hobson 2002).

Diğer yandan Bieler ve Morton'a(2004: 92-95) göre:

“Hegemonya bir kez yerel olarak konsolide edildiğinde, belirli bir sosyal düzenin ötesine, dünya ölçeğinde dışa doğru genişleyebilir ... Bir dünya hegemonyasına giden ilk adım başlangıçta; bir sosyal sınıfın etrafında çevrelenen içsel hegemonya kurulumu ile mümkün olabilecektir”

Örneğin, 2007'ye kadar Türkiye'de olduğu gibi yüksek düzeyde hegemonik konsolidasyona sahip devletler, görünüşte Batı'dan daha az 'bağımsız' bölgesel dış politikalar izleyebilirler, ancak temelde hep ontolojik güvenlik arayışının bir sonucu olarak devletin mali güvenliğine yönelik çatışmacı bir politika izlemek durumundadır.

Yalnızca büyük güçlerden kaynaklanan küresel hegemonik projeler açısından sözde merkez ve çevre devletlerin uluslararası davranışına bakmak, yalnızca çevredeki marjinalleşmiş toplumsal aktörler arasında değil, uluslararası hegemonyayı normalleştirmektedir. Devletlerin varsayılan uluslararası çıkarlarına ilişkin geleneksel uluslararası ilişkiler yaklaşımında varsayımlar bölgesel güçlerin dış politika stratejilerini anlamak için birkaç araç sağlayarak, dünya düzenini yeniden şekillendirme kapasitesi ve ilgisi olan büyük güçlere gereğinden fazla odaklanmaktadır.

Burada şunu öne sürüyorum; dış politika hegemonik projelerin sadece dışa doğru bir uzantısı değil, ülke içi odaklı hegemonik projelerin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Madalyonun diğer yüzü devletlerin mali güvenliğidir. Şöyle ki; iddialı ve çatışmayı körükleyen ulusal ekonomi güvenliği politikaları, ekonomik hegemonyası zayıf olan devletler bağlamında devletin mali güvenliğine ilişkin riskleri, birikim stratejilerinin meşruiyetini ve aynı zamanda yetersizlikleri telafi edebilir. Ayrıca, değişken derecelerde hegemonik konsolidasyon ile devletlerin dış desteği çekmesini sağlarlar. Bu aslında aynı zamanda baskıcı ve dışlayıcı sistemleri sürdürme ihtiyacıyla da bağlantılıdır. Soğuk savaş sonrası küresel liberal düzeninin temel bir özelliği, devletler arasında dış kaynaklar ve destek için rekabetçi ilişkilerin varlığıdır.

Neo-Gramscian küresel sivil toplum anlayışı, yalnızca devlet hegemonyasının dışarıya doğru genişletildiği mekanizmaları açıklamak için değil, aynı zamanda uluslararası, özellikle bölgesel bağlantıların yerel hegemonik ilişkinin bir parçasını nasıl oluşturabileceğini açıklamak için de kullanılabilir. Devletler, ulusal politikacılar, sosyal harcamalar üzerindeki kısıtlamaları, esnek işgücü piyasalarının avantajlarını ve çevresel

ve sosyal düzenleme biçimlerini azaltmayı amaçlayan bir dizi politikayı desteklemek için küreselleşmeyi kullanmaktadır(Hameiri 2020). Ulusal hegemonya, sivil toplumun devletin hane halkının çıkarlarını koruduğunu ve ilerlettiğini kabul etmesine dayanmaktadır. Devletler toplumsal hareketleri ve hane halkını uluslararası terimlerle özne olarak yorumlayarak, devlet-sivil toplum komplekslerinin bölgesel dış politikayı iç politika olarak sunmasını sağlamıştır(Glennon 2018; Zeemann 2019). Bu bağlamda öteki tanımlaması ve ideolojik dışsallaştırma, devletin egemen olarak bir ulusal / bölgesel halkı dış tehditlere karşı savunma taahhüdünü kanıtlama girişiminden oluşmaktadır.

Hegemonik projelerin kararları artık bölgesel, uluslararası bağlamlarda alınırken, post-ulusal siyasi ve kültürel aidiyet ontolojik güvensizlikler etrafında birleşmektedir. Hükümetler ekonomik tehditlere karşı sosyal güçleri keşfederek, siyasi zorlukları ve paradoksları teorileştirmektedir. Öte yandan, sosyal hareketler bazen pratikte genellikle hükümetler işaret etmeden hükümet yerine hane halkını ontolojik güvensizlik yaratan devletlere karşı korurken, aynı zamanda anti-emperyalist seferberliklerle genellikle hükümetlerin güvenlikleştirme uygulamalarına etkili bir şekilde öncülük edebilmektedir(Kinnvall 2018). Pınar Bilgin’de büyük güçlerin endişelerini üzerinden devlet güvenliğine bilimsel olarak odaklanmanın ilgili bölge toplumunun çoğunun yaşadığı güvensizlik koşullarını gözden kaçırdığını ileri sürmektedir. Bu tür yaklaşımlar, devlet dışı aktörlerin belirli tarihsel dönemeçlerde devletlerden nasıl daha popüler ve inanılır hale geldiklerini ve bu nedenle devletlerin neden iç hegemonyayı güçlendirmek için onlarla birlik olmanın dolaylı yararını arayabileceğini açıklamaya yardımcı olmaktadır(Bilgin 2019).

Literatür, uluslararası ve bölgesel düzene ilişkin devlet kavramları, teorik olarak önemsiz gördükleri devlet aklını ve varlıklarını örtük bir şekilde ele almaktadır. Bu nedenle, devlet aklı bağlantılarının sadece varlığını değil, devlet aklı ve ekonomik akıl çatışmasını ve sürekli değişen karakterini de gözden kaçırmaktadır.

Güvenlik kavramı literatürde birçok kez genişletilmesi ve yeniden tanımlanmasına (Adams 1936; David A Baldwin 1997; Buzan vd. 1998; Hermann 1977; Krause ve Williams 1997; Lipschutz 1995; Neocleous 2008; Romm 1993; Rothschild 1995; Ullman 1983; Wæver 1995; Wolfers 1952) ve ekonomi ile güvenlik arasındaki ilişki

birçok kez tanımlanmasına(Cable 1995; Hirschman 1980; Illarionov 1999; Kahler 2004; Nye 1974; Pollard 1985; Ronis 2011; Yılmaz 2013; Zhengyi 2004) rağmen devletin mali güvenliği ve ulusal güvenlik birlikte kullanılmamıştır.

Güvenliği toplumsal süreçlerin bir ürünü olarak ele alan Kopenhag Okulu tarafından önerilen güvenlik sektörlerinde bile farklı türde etkileşimleri incelense dahi ekonomik sektör içerisine sadece ticaret, üretim ve finans alınarak mali olana ilişkin yer verilmemiştir.

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi'ne göre güvenlik kendi kendini referans göstermektedir; muhakkak varoluşsal bir tehdit olması gerekmemektedir, siyasi iktidar tarafından meselenin veya şeylerin bir tehdit olarak sunulması bu güvenlikleştirme süreci için yeterli görülmektedir. Ancak güvenlikleştirme teorisi araştırmacıları hem mali güvenliğinin hemde mali olanın tanımladıkları diğer güvenlik sektörleri ile kesişimini ve *necessitato*(zorunluluk) ilkesi ile mali olana atıfta bulunarak ortaya konulan siyasal süreci gözden kaçırmaktadır. Güvenlik ele alınırken hem toplumsal bir sektör olarak hem de salt devleti ilgilendiren hem de diğer tüm güvenlik sektörlerini etkileyen; mali güvenlik ve mali olana ilişkin uygulamalardan söz edilmemektedir. Bu tartışmayı açmak şunu öne sürmeme yardımcı olacaktır; olağanüstülük atfedilerek güvenlikleştirme yoluna gidilecekse eğer temel parametrenin ulusal güvenlik değil mali güvenlik olması gerekliliğidir. İç güvenlik ve dış güvenliği birbirinden ayırmak imkansızdır; ekonomi güvenliği esasen ekonomik aklın kapitalist piyasa düzenine ve süreçlerine atıfta bulunan yapısı nedeniyle bu bağlamda kapital ideolojisine hizmet eden bir kavram haline gelmiştir. Neo-liberalizm de ekonomi güvenliği kavramı ulusal kalkınma, ulusal güvenlik ekonomisi ve ulusal güvenliğe eşdeğerlik atfedilerek kullanılsa bile devlete ilişkin ihtiyaçlardan ziyade piyasanın ihtiyaçlarını ön plana çıkarmaktadır. Referans paketi olarak devletin mali güvenliği bu noktada ayrılmaktadır.

Diğer güvenlik yaklaşımların önemini kabul etmekle beraber, bu çalışmanın kapsamını mali güvenlik oluşturduğu için devletin mali güvenliği referans nesnesi olarak ele alınacaktır. Burada amacım devletin ne sadece mali olandan oluştuğunu ya da salt maliyeye ilişkin düşünülmesi gerektiği iddiasında bulunmak, ne de liberal ideolojinin iktidar eleştirisinin bir mekanizması olarak mali olana ilişkin siyasi alanı canlandırmaktadır. Amacım neoliberal düzende ekonomik aklın devlet erki ideolojisinin

temel kaygıları olan düzen ve egemenliğin politik imgelemine kuşatarak piyasanın güvenliği için; ekonomi güvenliği kavramını hem muhalefet hem eleştiri hem de gerektiğinde stratejik bir silah olarak kullanıldığına dikkat çekmektir. Böylece hem ana akım geleneksel güvenlik yaklaşımının yetersizliğinden dem vurularak hem de özelde merkezi devlet teşkilatının güvenlik nesnesi olarak önemine dikkat çekilerek geleneksel güvenlik paradigmasına katkı sunmak amaçlanmaktadır. Ayrıca, ulusal güvenlik kavramını devlet teorisi etrafında yeniden ele alıp onun mali güvenlikle olan ilişkisi ortaya koyularak, mali güvenlikle ekonomi güvenliği arasındaki ayrıma dikkat çekilmektedir. Bu minvalde sonraki bölümde güvenlik devletin dönüşümü sunulacaktır.

2.2. Güvenlik Devletin Dönüşümü

Genellikle devlet salt güvenlik sağlama konusunda başarısız olduğunda modern güvenlik devleti, vatandaşları meydana gelen tehditler ve risklere karşı koruduğunu öne sürerek devlet ile vatandaşları arasındaki örtük bir sosyal sözleşmenin kalbinde gün yüzüne çıkmaktadır.

Güvenlik için devlet, bazı bireyleri ve grupları diğerlerinden ve hatta kendilerinden korumak için genellikle zorlayıcı ve düzenleyici yetkiler kullanarak müdahale etmek durumundadır. Devletin güvenlik yükümlülüğü politik teoride geniş bir tartışma konusudur(Attanasio 2015)

John Stuart Mill(2011) devletin yalnızca vatandaşların özgürlüğünü sınırlayarak diğer vatandaşlara zarar vermesini önlemek için müdahale etmesi gerektiğini savunurken Michel Foucault(2012) gözetim devletine atıfta bulunarak liberal eleştirisinde bulunmuş, Carl Schmitt(2008) ise devletin olağanüstü hal yetkilerini kullanımını rasyonelleştirmiştir.

Küreselleşme ile süreklilik kazanan anlık değişimlerin, ontolojik güven inşasında birinci derece rol oynayan günlük pratik deneyimleri ve yönetim sanatları, toplumsal sınıf rekabetine temel unsur olmaktadır. Toplumun dış dünyaya ilişkin imgesel algı problemi, gelişmelere uygun bilgi üretiminin devlet üzerinden ortaya çıkmasını sağlamıştır. Devletin sürekliliği, yeni düzende etkin rol alan burjuva ve devlet dışı aktörlerin var olma mücadelesindeki dayanışmalarına bağlı olarak kalıcı hale gelmiştir. Böylece

varsayım olarak ekonomik akıl ile denetlenebilir ve doğrulanabilir kamu düzeni, zihniyet dönüşümüne sebep olmuş ve 21.yüzyıl modern güvenlik devleti ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle; modern güvenlik referanslı epistemolojik düzen, belirli bir ontolojik güvensizlik üzerinden kurgulanmış ihtiyaçlar dairesinden güç alarak varlığını devam ettirmektedir.

Rönesans sonrası merkantilizmin dönüşümü ile birlikte devlet ve piyasanın varoluşsal kaygıları ve sınıf çatışması gerçeği ile birbirleriyle dayanışma içine girmiştir. Neoliberal düzende de sürdürülebilir olması, elde edilen kamusal veya özel değerlerin tekrar değer olarak epistemolojik sisteme yansıyabilmesi ile mümkün olmuştur.

Sanayi devrimi ile yeni bir dönemece giren modern piyasanın dayandığı güç, mahiyet itibariyle ontolojik güvenlik endeksinin oluşturduğu doğal motivasyonla kritik bir öneme ulaşmıştır. Dolayısıyla bu durum süregelen devlet-piyasa dayanışmasını ekonomik anlamda zorunlu kılmaktadır. Ayrıca bu dayanışma, güç kaynaklarının optimum şekilde kullanılmasına ve güç mobilizasyonuna imkân sağlamış, böylece hem devlet hem piyasa uluslararası ekonomik rekabette avantaj elde ederek konumlarını gerektiğinde stratejik bir silah olarak kullanmak için teminat altına almışlardır.

Devlet, vatandaşları birçok tehditten korumaktadır. Devletin bu koruyucu rolü, devlet ile toplum arasındaki örtük bir sosyal sözleşmenin merkezindedir. Toplum doğal olarak koruma ve güvenlik beklemektedir. Bu gerçeklik koruyucu rol üstlenen modern güvenlik devletinden önce de pratikte kendine yer bulmaktaydı. Ancak son yarım yüzyılda değişerek derinleşmiş ve politik olanın düzleminde tartışma konusu haline gelmiştir. Daha kapsamlı ele alındığında modern güvenlik devleti, devletlerin diğer devletlerin vatandaşlarını tüm tehditlerden korumak için proaktif olarak müdahale etmesini gerektirdiği uluslararası siyasete de uzanmaktadır(Bellamy 2010).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre “korumak”, “Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilere, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, esirgemek, muhafaza etmek, vikaye etmek, sıyanet etmek”, “Tehlikeye karşı denetimi altında bulundurmak, savunmak, müdafaa etmek” anlamına gelmektedir. Yine de devletin koruyucu rolü, bireyleri ve toplumu fiziksel zararlardan korumakla sınırlı değildir. Son yıllarda devlet kritik altyapıları ve verileri kapsayacak şekilde genişletilen bir rolü ile olan mülk ve mülkiyet haklarını(Aradau 2010; Bennett 1988) korumakla yükümlü hale gelmiştir.

Öte yandan, devlet tarafından sağlanan koruyucu rolün kapsamını ve karakterini dikkate alındığında, devletin kendisi ve devletin varoluşu hakkında önemli bir kavrayış sağlamaktadır. Bu minvalde öncelikle devletin ontolojik güvenliğinin sağlanması gerekliliği iyice gün yüzüne çıkmıştır. Ancak literatürde refah devleti, kalkınma devleti, salt askeri güvenlik odaklı güvenlik devleti hakkında kapsamlı araştırmalar bulunmakla beraber, modern koruyucu güvenlik devleti üzerinde yeterince durulmamıştır(Béland 2005). Nitekim salt suç araştırmaları veya kontrolüne odaklı, terörizm, kriz yönetimi, doğal afet ve tehlikeler, insani acil durumlar, sosyal koruma, çevrenin korunması ve tüketicinin korunması, daha genel olarak ekonomi güvenliği ve ticaret savaşları perspektifinde şekillenen dar kapsamlı indirgemeci bir literatür mevcuttur. Çünkü her bir indirgenmiş alan devleti sadece gerektiğinde normlar dahilinde müdahale edebilecek şekilde sınırlandırılmış şekliyle gözlemlemekte, dolayısıyla devletin ontolojik güvenlik dinamiğini gözden kaçırmaktadır.

Modern güvenlik devleti, farklı tehditlere ve risklere karşı koruma sağlamaya ve önlem almaya çalışır(Sparrow 2008). Ekonomik tehditler buna güzel bir örnek oluşturmaktadır. Zira ekonomik tehditlere verilen devlet tepkisi de devletin doğası gereği istisnaidir. Bu bağlamda devletin potansiyel mali zararların minimize edilmesi, sosyal düzenin bozulmaması, devletin kurumsal başarısızlık yaşamaması, piyasa dışısalıkları ve başarısızlığı etrafında şekillenmektedir.

Modern güvenlik devleti güçlendikçe koruyucu rolü politik olarak daha tartışmaya açılabilen ve toplumsal aktörlerin ve piyasanın kurumsal bir tepkisiyle karşılaşılabilmektedir(Hilton, 2009: 121-152, 182-184). Yine de bu durumun bir istisnası mevcuttur; devletin varlığına yönelik varoluşsal risk söz konusu olduğunda tepki büyük ölçüde azalmaktadır. Böylece güvenlik devleti kendini ve toplumu ekonomik, politik ve askeri tehditlerden korumak için, sivil özgürlükleri ihlal eden olağanüstü hal yetkilerini normalleştirebilmektedir(Agamben 2005).

Özgürlük ve güvenliği dengeleme endişesiyle başlayan liberal anlayış, devletin ne zaman müdahale edebileceğine dair yasal ve etik bir gerekçeye odaklanmaktadır. Ulrich Beck, toplumsal perspektifte, bireylerin yaşam kalitelerini iyileştirmenin bir yolu olarak, ekonomik gelişmeye, büyümeye ve refaha görece düşüncesiz bir şekilde değer verdiğini, aynı gelişmelerin ürettiği risklere yönelik bir saplantıya doğru büyük bir

değişim olduğunu, bunun altında yatan nedenin paradoksal biçimde neoliberal düzende siyasalın dışlanması ile birlikte toplumun siyasallaşması olduğunu vurgulamaktadır(Beck, 1992: 19-24, 195-199).

Bu açıdan devlet aklı *necessitato*(zorunluluk) ilkesi ile politikacıların ve kamu kurumu uzmanlarının tamamen karar verme ve riskleri kontrol etme yeteneğine sahip olduğunu iddia eden bir paradigmanın ötesine geçer; karar alma sürecinde kamu girdisinin kapsamını genişletir. Zorunluluk (*necessitato*) ilkesi belirsizlik koşulları altında ispat yükünü kaydırabilmektedir. Zorunluluk (*necessitato*) ilkesi gereği uygulamaya konulan önleyici politikaların kapsamı risk yönetiminin kuşaklar arası boyutlarını da içermektedir(Johnson 2007)

Liberal gelenek devletin gerektiğinde liberal sistem odaklı koruyucu rolünü vurgulamak için en somut ilkeleri sunmaktadır. Ne var ki liberal yaklaşım sadece liberal düzenin devamı noktasında toplumu ve birey öznelerini referans paketi olarak almaktadır. Yine Ulrich Beck'in risk toplumu ve Michael Foucault'nun neoliberal yönetimsellik perspektifi gibi yaklaşımlar modern güvenlik devletin vatandaşlarını risklerden, tehditlerden ve zararlardan ne zaman, neden ve nasıl koruması gerektiği üzerine yeterince durmamaktadır.

Literatürde araştırmacıların büyük bir çoğunluğu toplumsal güvenliğe atıfta bulunarak risk toplumu mimarisine odaklanırken, devlete ve devlet aklına odaklanılmasını gerektiğini öne sürüyorum. Bunun gerekçesi olarak toplumun, piyasanın veya devlet dışı aktörlerin önemsiz olmasını değil; toplumun güvenliğinin öncelikle devlet birliğinden geçmesi gerçekliğine dikkat çekmek istiyorum. Nitekim toplumda devleti güvenliği sağlamak ve koruyucu önlemler almakla yükümlü tutmaktadır. Devlet dışındaki tüm aktörler bunun bedelini özgürlüklerinin kısıtlanması veya sahip oldukları değerlerde aşınma olarak ödemek durumunda kalmaktadır. Devlet terimi burada yasama, yürütme ve yargı dalları dahil olmak üzere modern hükümetin tüm demokratik ve yetkili kurumlarını belirtmek için kullanılmaktadır. Modern güvenlik devleti ise devlet aklından güç alarak, güvenlik yönetiminin siyasi dinamiklerinin herhangi bir hükümet normu, formu veya regülasyonu ile sınırlı olmayan istisna ve ötesini çağırıştırılmaktadır.

Genel olarak devletin ontolojik güvenliği ve devletin mali güvenliği, askeri güvenlik ve ekonomi güvenliği gibi diğer genişletilmiş güvenlik sektörlerine veya uluslararası güvenlik gibi geleneksel analitik kategoriler arasında kalan ve tüm bunlara ilişkin gelişmelerin amacını anlamak için bize işlevsel bir referans paketi ve araç seti sunmaktadır.

Literatürde devlet perspektifinde daha çok riske odaklanılmış ve riske nasıl tepki verileceğine dair tartışma kısır döngüye girmiş ve neoliberal düzende tehditlerin meydana getirdiği belirsizliği ve riski ele alma noktasında devletin başarısızlığı ön plana çıkarılmıştır(Aradau, Lobo-Guerrero, ve Münster 2008; Hardy ve Maguire 2016; Hayes 2002; Klinke ve Renn 2002; Lofstedt 2011; Moss 2002; O'Malley 2010). Dolayısıyla devletin tehdit ve risklere karşı gösterdiği reaksiyonun motoru, dayanak noktası, temel motivasyon kaynağı gözden kaçmaktadır. Bu noktada amacım ne devletin daha fazla değer elde etmek için piyasayı popülist politikalarla yönlendirdiğini ileri sürmek ne de devletin ekonomi güvenliğini sağlamadaki başarısızlığına dikkat çekmektir. Aksine amacım, modern güvenlik devletinin rolü etrafında ortaya çıkan devlet aklının siyasi ve kurumsal dinamiklerini gündeme getirmektir.

Modern güvenlik devleti, yalnızca tehditlere karşı önlem almak yerine; bir yönetim tekniği olarak oluşan tehdidin meydana getirdiği riski kullanabilmekte ve yeni bir rasyonalite yaratabilmektedir(Rothstein, Huber, ve Gaskell 2006). İhtiyati yaklaşıma dayalı uygulamaya konulacak politikalar; tehditlerin olduğundan daha fazla öne sürülmesi, zaman zaman keyfi olarak abartılması olgusu eleştirilmiş olsa da(Amoore 2013; Clarke 2006; Sunstein 2005), tehditlerin yarattığı belirsizlik, devletin birliği ve varlığının geri dönüşü olmayacak zararlar alacağı tahayyülü riske ve tehditlere karşı kamuoyunda daha büyük endişeler yaratmakta bu dolayısıyla ihtiyati politikalar güçlendirilebilmektedir(Ewald 1999). Nitekim bu durumda devlet dışı aktörler de devletin piyasaya sağladığı dışsallıkları göz önünde bulundurarak genellikle ihtiyati bir yaklaşıma olumlu yaklaşmaktadır.

Ekonomik tehditler söz konusu olduğunda ekonomi güvenliğine ilişkin risk devlet ve piyasa arasında mobilize edilebilmekte ve risk dağıtılmaktadır. Ancak devletin varlığı ve mali güvenliğine yönelik ekonomik tehditlerin tek öznesi yine salt devlet olmaktadır. Neoliberal düzende sorumluluk almaya atıfta bulunarak liberal düzene ilişkin risk

topluma yani birey öznelerine kaydırılabilmektedir(Collier 2014; Gray 2009; Joseph 2013). Bu aynı zamanda devletin kendi mali güvenliğine ilişkin bir varoluşsal bir tehdit oluştuğunda ihtiyati politikaları uygulamaya koyabilmesi için uygun zemin hazırlamaktadır. Diğer bir deyişle güvenlik mantığının askeri güvenliğin ötesindeki konulara genişletilmesi sürecine; güvenlikleştirmeye olanak sağlamaktadır. Sonuç olarak devletin mali güvenlik siyaseti, güvenlikleştirmenin kapsamını genişletmekte, hangi sorunların ve risklerin güvenlik şemsiyesi altına alınacağına dair soruları dinamik bir şekilde gündeme getirebilmektedir.

Modern güvenlik devleti ilk olarak on dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın ilk dönemlerinde inşa edilmiş ve güvenlik devletinin rolü genişletilmiştir. Müteakiben 1930’lu yıllarda özellikle tüketicileri korumaya yönelik politikalar güvenlik devletini belirgin hale getirmeye başlamış(Hilton 2009), ikinci dünya savaşı da devletlerin yerel acil durum politikalarına önem vermesine neden olmuş, savaş sonrası dönemde ise refah devletinin ön plana çıkması ve tüketici aktivizmin araç seti olarak belirmesiyle güvenlik devletinin tüketici koruması rolü pekişmiştir(Curley 2015; Roberts 2013; Sunstein 2002; Trumbull 2006). 11 Eylül saldırıları da kamu güvenliği ve ulusal güvenliğe ilişkin tehditlerin yarattığı endişeler belirginleştirmiş ve güvenlik algısını tümünden değiştirdiği için modern güvenlik devletinin güçlenmesini tetiklemiştir.

Soğuk savaşın ardından küreselleşmeyle yeniden şekillenen, devletlerin ve toplumların karşılaştıkları belirsiz tehditler daha geniş bir yelpazedeki meselelerin güvenlikleştirilmesine ve iç ve uluslararası güvenlik arasındaki sınırın aşınmasına neden olmuştur. Acil durum yönetiminin genişlemesine yönelik politika adımları atılmış olsada 11 Eylül saldırısı ile birlikte tehditlerle ilgili artan endişe, acil durum yönetimi iç güvenlikle bağlantılandırılarak acil durum yönetim paradigmasının büyük değişime uğramasına zemin hazırlamış ve güvenlikleştirme stratejisini daha etkin kılarak modern güvenlik devletinin dönüşümüne çarpan etkisi yaratmıştır.

Modern güvenlik devleti, güvenlik konusundaki artan beklentiler ile bireylerin ve piyasanın güvenlik üzerindeki kontrolünü kaybedilmesiyle gelen korku, endişe ve güvensizlik arasındaki paradoksal gerilimlerden doğmaktadır.

Piyasaların kendini kontrol için benzersiz kapasiteler sağladığı genişlemeler sonucunda (Beniger 1986; Flickinger 1983) Ulrich Beck endüstriyel toplumun yerini riskli toplum

aldığını öne sürmektedir. Beck'e göre birey öznelere artık bir ihtiyaç üzerinden değil ortak kaygılarla birbirine bağlanmıştır(Beck, 1992: 49-50). Bunu sonucu olarak risk toplumu geleceğe ve zarar potansiyeline yönelmekte, tehdit ve politikaları bu kapsamda değerlendirmektedir. Ancak, özellikle yıkıcı politik şiddet potansiyelerine sahip yapay tehdit ve risk üretimine de zemin hazırlamaktadır(Giddens, 1999: 3-4).

Piyasalar liberal düzenin güvenliğini tek taraflı olarak kontrol etme kapasitesine sahip değildir. Diğer yandan, devlet ve piyasa arasındaki güven verici ilişkilerin erozyonu, özellikle ulusal güvenliğe ilişkin bireyleri ve devlet dışı aktörleri duyarlı hale getirmektedir. Şöyle ki; piyasanın başarısı risk üzerinde toplu kontrolün mümkün olduğuna dair beklentiler üretmektedir. Ancak Beck'e göre neoliberal düzende artık her şeyin tam anlamıyla kontrol edilebilmesi artık mümkün değildir(Beck, 1992: 231-235). Diğer bir deyişle; piyasa başarısızlığı söz konusu olduğunda, bireylerin ve devlet dışı aktörlerin kontrolü kaybetmesi ile birlikte gelen korku ve endişe; genellikle modern güvenlik devletinin gerekli olduğuna toplumu ikna etmektedir.

Toplumlardaki güvensizlik algısı zamanla bir korku kültürünün oluşmasına yol açmış, belirli tehditlerin oluşturduğu kaygılardan kaynaklanabilecek krize dayalı veya panik yaratan politika oluşturmayı kolaylaştırmış ve güvenlik tehditleri ile ilgili korkular toplumu daha fazla ulusal güvenlik politikaları talep etmeye itmiş, yani kaygı vatandaşları güvenlik politikalarını desteklemeye yönlendirmiştir. Bu gerçeklik modern güvenlik devletinin oluşum dinamiklerine katkı sağlamıştır(Albertson ve Gadarian 2015; Friedman 2011; Furedi 2018; Spicer ve Bowen 2017).

20.yüzyılın ilk yarısında yaşanan iki dünya savaşının ekonomik ve siyasi alanda yarattığı etkinin, dönemin güvenlik anlayışında büyük değişimlere yol açtığı görülmektedir. Bu bağlamda, 16.yy. güvenlik devleti ile 21.yy. güvenlik devletinin ortak noktası varoluş amacının dışavurumu olarak güvenliğin araçsallaştırılmasıdır.

Aslında bir güvenlik devleti olarak doğan modern devlet için esas olan güvenlidir. Modern devlet düşüncesi sınırsız, devredilemez ve sürekli bir egemenlik anlayışının ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Güvenlik nedeniyle var olan bu devletin sınırı daha sonra liberaller tarafından özgürlükler ile çizilecek ve özgürlükler güvenliğin sınırını teşkil edecektir. Modern devlet düşüncesi ile başlayan bu süreç bir siyasi iktidar ve toplum ilişkisi üzerinden kanuna dayanan kurumsallaşmış bir güç olarak

sunulmaktadır. Bu kapsamda iktidarın devleti aşan ve onu kapsayan bir olgu olduğu görülmektedir.

Jean Bodin de bireylerin mal edinmelerini doğal bir hak olarak görmekte, dolayısıyla egemenin bu hakka saygı göstermek zorunda olduğunu düşünmekle beraber bireylerin de kamu yararını kendi özel yararlarına tercih etmeleri gerektiğini öne sürmektedir. Yani devletin güvenliği söz konusu olduğunda bireyler elde ettikleri değerlerden feragat edip devlete bırakmak zorundadırlar.

Yine Bodin egemenliği toplum üzerinde mutlak ve daimî bir güç olarak lanse ederken, Hugo Grotius egemenliğin siyasal bir rejim içinde kurumsallaşmış toplam gücün ifadesi olduğu siyasal birliği ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Grotius Bodin'in ortaya koyduğu egemenlik kavramının ötesine geçerek devlet yok olma tehlikesi ile ne kadar çok karşılaşıyorsa, güvenlik sebebiyle alınacak tedbirlerin sınırını genişletilebileceğini öne sürmektedir. Grotius mutlak egemenlik savunucusu olmakla birlikte ortaya koyduğu egemenin iktidarı sınırsız değildir. Güvenlik sebebiyle alınabilecek tedbirleri egemenlik kapsamında değerlendirmekle birlikte, devletin güvenliğine yönelik tehditler azaldığı oranda egemenin kendi kendini sınırlaması gerektiğini de belirtmektedir (Straumann, 2015: 130-132, 139, 150).

Hobbes için devletin varlık nedeni toplumun güvenliğidir. Bu noktada Hobbes için devletin güvenliği, devleti oluşturan bireylerin toplamının güvenliğidir. Bu minvalde Hobbes için devlet kendi için var olan bir kurum değil, toplumun güvenliğe hizmet etmelidir. Ancak Hobbes'un bu savı devletin mali güvenliği söz konusu olduğunda kendi kendini geçersiz kılmaktadır, çünkü toplumun güvenliğinde devletin mali güvenliği kilit rol oynamaktadır.

Modern devlet düşüncesini temellendiren düşünürlerin güvenliği devletin varoluş sebebi olarak ele aldığı görülmektedir (Brink 2014; MacPhail 2016; Ong 2006; Sagar 2018). Bu çerçevede 16.yy. da ortaya çıkan güvenlik devletinin, 21.yy. da ortaya çıkacak devletin erken temellerini oluşturması sürpriz değildir. Modern devlet, kamusal alanı piyasalaştırması ve iktidarı kurumsallaştırması ile diğer iktidar tiplerinden ayrılmaktadır. Bununla birlikte modern devleti eleştiriye tabi tutmadan burjuva ekonomisinin güvenliğinin, merkezi bir iktidara ihtiyaç duyduğunu göz önünde bulundurmak gereklidir. Bu bağlamda siyasal iktidar modern devletin ve piyasanın hem

kurucu koşulu hem de varlık şartıdır. Dolayısıyla bu süreç sadece bu yönü ile ele alındığında, neoliberal modern devletin tümüyle kurumsallaşmış bir siyasal iktidar tipi olarak, piyasanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıktığı görülmektedir.

Devlet teorisinde siyasi beden benzetmesi öne çıkmaktadır. Neocleous'un Hobbes'ten alıntılanması ile; devlet bedenini ve gücünü açıklayan *Leviathan*'ı şu şekilde açıklanmaktadır(Neocleous, 2003: 18-19):

“Tanrının dünyayı onula yaratmış olduğu ve yönettiği sanat olan doğa, başka pek çok şeyde olduğu gibi bunda da, yapay bir canlı yaratacak şekilde, insanın sanatıyla taklit edilir. Çünkü hayat, organların, başlangıcı içeride temel parçada bulunan hareketlerinden başka bir şey değildir; bütün otomatların (yaylar ve çarklar yardımıyla kendi kendine hareket eden makinaların, mesela bir saat) yapay bir hayata sahip olduklarını söyleyemez miyiz? Kalp nedir ki bir yaydan başka; sinirler nedir ki çok sayıda yaylardan başka; ya eklemler, yapıcının planladığı şekilde büyük gövdeyi harekete geçiren çok sayıda çarklardan başka? Sanat daha da ileriye gider, doğanın o rasyonel mükemmel eserini, insanı taklit etmeye kadar. Sanatladır ki, yapay bir insandan başka bir şey olmayan, Latince’de CIVITAS denilen, DEVLET adlı o büyük LEVIATHAN yaratılır; bu, doğal insanın korunması ve savunulması için tasarlanmış olup ondan daha büyük bir cesaretle ve kudrete sahiptir ve onda, egemenlik bütün gövdeye canlılık ve hareket veren yapay bir ruhtur; yargıçlar ve diğer yargı ve yürütme görevlileri, yapay eklemler; egemenlik makamına bağlı her eklem ve organa kendi görevini yaptıran ödül ve ceza, doğal gövdede aynı işi yapan sinirlerdir; tek tek organların/üyelerin servet ve zenginlikleri ise kuvvettir...bilmesi gereken her şeyi ona bildiren hukukçular; hafızadır; adalet ve yasalar yapay bir akıl ve iradedir; uyum, sağlıktır; nifak, hastalıklar; iç savaş ise ölüm. Son olarak; bu siyasi varlığı en başta kuran, bir araya getiren ve birleştiren sözleşmeler ve ahitler, Tanrı’nın yaratılıştaki buyurduğu Buyruk ve İnsanı yaratalım emrine benzer.”

Foucault’a göre ise devletin siyasi beden fikrinden yola çıkılarak politik anatomi olarak kurgulanması; iktidar bilgi ilişkilerini içeren bir dizi maddi öğelerin siyasi bedenle ilişkilendirilebilmesine imkan tanımaktadır(Foucault, 2012: 28). Çünkü devlete ilişkin olan devlet sırrı olarak nitelendirilebilecek bilgilerin varlığı, insan bedenlerini bilginin objelerine dönüştürerek onları kuşatma ve tabi kılma biçimlerinde gerçekleşebilmekte

veya devletin mali olanına ilişkin mistisizmi ile siyasi iktidarın tahakküm aracı olabilmektedir.

Foucault'un modern disiplinci iktidarı açıklarken iktidarın egemenliğini ve devletin istihbarat ile bilgiyi ürettiğini görmezden gelip; devletin etkili bir şekilde serbest piyasa ekonomisinin karmaşıklığına müdahale edecek bilişsel araçlara sahip olmadığını, bilmesi durumunda bile hukuk normları nedeniyle merkantilizmde olan belirsiz politika müdahalelerinin uygulanamayacağını öne sürerek siyasal iktidarın oldukça sınırlı güç olduğu öne sürerek; siyasal iktidarın görevinin sadece özerk davranış yeteneğine sahip ekonomik öznelerin oluşturduğu davranışların genel mekaniğini gözetlemek olduğunu dile getirmektedir. Ancak bireylerin ekonomik özgürlüğüne dikkat çekerken, neoliberal yönetim sanatının bir parçası olan; kapitalin devamlılığını sağlayacak olan devletin mülkiyet haklarının korunmasındaki rolünü önemsemeyerek; neoliberal yönetimsellik sorunu olan özgürlük ve güvenliğin aynı politik imgelemde bulunduğu dair sorgulama yapmamaktadır. Foucault'un "güvenlik aygıtları" dediği şeye dayanan yeni bir tür iktidar ve denetim mekanizmasının ortaya çıkışıyla ilgili sorunsalda buradan kaynaklanmaktadır; bilginin iktidarı ürettiği savını, dolaylı olarak egemenin birey öznelerinin ürerindeki disiplinci iktidarına atıfta bulunarak sınıf iktidarına ve ekonomik iktidara gönderme yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle; Foucault genel anlamda ekonomik öznelerin bilgisine gönderme yapsa da, yalnızca nüfus fikrinin inşasına ve doğrulanmasına katkıda bulunan biyoiktidar savına odaklanarak kendi liberal politik ekonomisini uyumlu bir şekilde güçlendirmek için bilginin üretimi ile devlet aklını arasındaki ilişkiyi perdelemektedir(Foucault 1970, 1978, 1982, 2007, 2012; Fuggle 2013; Grenier ve Orléan 2007; Kelly 2013; Lemke 2001; McHoul 2002).

Bu bağlamda devlet aklı hem devletin güvenliği için hem de toplumun güvenliği için neyin gerekli olduğu noktasında tek bilgi sahibidir; devlet aklı duruma göre epistemolojik boşluk yaratmakta veya epistemolojik boşluğu doldurmaktadır. Nitekim devlet aklının nesnel gerçekliği, onun aşkın ve monist temellerinin sağlamlığı; milli güvenlik belgeleri, devlet sırları, devletin maliyesine ve güvenliğe ilişkin gizli bilgiler, ekonomik istihbarat ile elde edilen bilgiler, vs. birer epistemolojik boşluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

İhtiyaç duyulan ve sağlanan şey; çağdaş epistemik geçerlilik kriterleriyle uzlaştırılabilen bir devlet ontolojisi (Bartelson, 2001: 44). Tam bu noktada devlet aklı kendini göstermektedir.

Güvenlik kavramı siyasetin odağında yer almakta ve siyasi bir iddiayı gerçekleştirmenin en etkili yolu olarak görülmektedir. Güvenliğin nesnel bir durumdan çok toplumsal süreçlerin ürünü olarak dile getirilmesinden dolayı salt devletin güvenlik tasavvurunu odak noktasına koyan çalışmalar zayıf kalmıştır. Michael Dillon'a göre güvenlik ve ekonomi güvenliği, politik olanın problemsiz ontolojik bir yüklemi olarak alınamaz, çünkü ontoloji sorunu, şimdiye kadar düşünüldüğü geleneğin radikal sorunsallaştırılmasından bu yana çok sorunlu hale gelmiştir (Dillon, 2002: 14, 31). Ancak mali güvenlik politik olanın ontolojik yüklemi olarak ele alınabilir. Şöyle ki; güvenlik sağlıklı toplumun temeli olarak görülmektedir. Peki güvenliği güvenli hale getiren dinamik nedir? İşte burada mali güvenlik ve onunla gelen mali-politik gücün olduğu söylenebilir. Mali güvenliğin niteliğine dikkat çekerken, savaş veya düzensizliğin ontolojik bir ilke ve amaç olarak salt kendi iyiliği için yükseltilmesi gerektiğini önermiyorum. Liberal düşünürlerin savundukları devletin güvenlik nesnesi üzerinden piyasa üzerinde otorite sağladığı savı da mali güvenlik özelinde anlamsızlaşmaktadır. Nitekim liberaller tarafından da özgürlük güvenlik altında sınıflandırılmıştır.

Öte yandan, Karl Marx siyasal devletin soyutlanmasının modern zamanlardaki sivil toplumun bağımsız bireyler içerisinde dağılmasının ürünü olarak ortaya çıktığını öne sürmektedir. Böylece özelde bireyler genel olarak ise piyasa kendini büyük ölçüde siyasal devletten soyutlama yoluna gitmiştir. Bu bağlamda siyasal devlete ayrı bir boyut kazandırılarak ekonomik akıl devlet aklını yalnızca gerektiğinde işlevsellik kazandırmak üzere arka plana itmiştir. Öte yandan Botero'ya göre devlet aklı, devletin egemenliği kurmaya, devleti korumaya ve genişletmeye uygun araçların bilgisinin bütünüdür. Dahası koruma fonksiyonunun diğer tüm araçlardan daha fazla öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Bunun nedeni, akıllıca genişleyen devletin dayanak noktası olarak devlet aklını görmesi; devlet mantığında devlet aklını öncelemesidir, devlet aklı devletten önce gelmektedir. Bu bağlamda devlet aklı siyasi olanla örtüşmektedir (Botero, 2017: 4). Bu nedendir ki gerektiğinde piyasadan bağımsız olarak kendi çıkarlarını ilan edebilen özgül bir özne olarak var olabilmesi için toplumdan soyutlanmış bir varlık

olması, modernleşme sürecinin hem nedeni hem de sonucudur. Çünkü devlet akli liberal kapitalist piyasanın hem kurucusu hem de kapitalist üretim ilişkilerinin koruyucusu konumundadır(Bloch 2018; Boldizzoni 2020; Heinrich 2019; Marx ve Engels 1975; Vidal vd. 2019).

Niccolò Machiavelli devletin tehditlerle karşılaşabileceğini kabul etmekle beraber genel olarak devletin pasif bir özne olarak kalması gerektiğini; yöneticilerin normal politik süreci askıya almadan uygulama yapması gerektiğini, ancak devletin devamına vurgu yaparak; devletin güvenliği söz konusu olduğunda da *necessitato* (zorunluluk) ilkesi ile hareket edilmesini öne sürmüştür. Tehdit olasılıklarına çok yakından odaklanmanın güvenliğe çok fazla kaynak ayrılması gerektireceğine, dahası sürekli korku siyasetinin toplumda direnç oluşturacağını ve genel olarak devlete karşı muhalefetin artışı sağlayacağını vurgulayarak, güvenlik önlemlerinin büyük ölçekli tehditlerin gerçekleşmesi durumunda korunmak istenen hedefin korunması noktasında başarısız olacağını, dahası bu strateji ile kamu politikasının amaçlarına ulaşamayacağını öne sürmektedir(Machiavelli, 2019: 53; Sherry, 2017: 149).

Burada bir paradoks oluşmaktadır, şöyle ki; devletin mali güvenliği söz konusu olduğunda, ekonomik tehditlerden etkilenen mali güvenlik başarısız olduğunda, tüm maliye politikasının amaçlarını gerçekleştirmek için güce de sahip olunamayacak; riskten korunma ve etkili dağıtım ortadan kalkacaktır. Mali güvenlik sağlanamadığında ele geçirilen, alıkonulan kaybeden devletin kendisidir. Bu bağlamda devletin mali güvenliğinin çok katmanlı boyutu onu var olması gereken benzersiz bütün kılmaktadır.

Giofranco Poggi'ye göre marksist düşünürler devletin kuramsal nitelikleri ve siyasal süreçlerden ziyade sınıf mücadelesi ve sermaye birikimi noktasında devletin gücüne odaklanmışlardır. Öte yandan siyaset bilimcilerin ise devlet olgusunu görmezden geldiği vurgulamaktadır(Poggi, 2019:11,13).

Poggi'nin David Easton'dan aktardığına göre herhangi bir etkileşim ortamında siyasetin var olabilmesi için salt değiş tokuş ve görenek ile gerçekleşebilen bir değer dağılımının olmaması gereklidir. Çünkü siyasal değer dağıtımını bir tarafın diğeri veya diğerleri üzerinde iradesinin tabi olmasının sağlamaktadır(Poggi, 2019: 17).

Öte yandan Carl Schmitt devleti siyasal bir varlık, siyaseti ise devletin yetki alanı olarak tanımlamıştır. Schmitt siyasal alanı dost - düşman ayrımı üzerinden tanımlamakta ve bu

noktada yapılacak biz ve öteki ayrımını sağlayan parametrenin devletin bağımsızlığına ve varoluşuna yönelik tehdit içeren siyasal faaliyetler bütünü olarak ele almaktadır(Poggi, 2019: 19-20). Ayrıca ötekinin belirsiz ve güncel tehditlere karşın acil siyasal kararlar alınması gerektiği hususunda devletin varoluşuna gönderme yaparak siyasetin normlardan önce geldiğini öne sürmektedir(Poggi, 2019: 21). Poggi ise siyasetin üstünlüğü konusunda asıl amacın toplumun sürekliliği olduğuna vurgu yapmaktadır(Poggi, 2019: 22). Ancak devletin varlığının toplumun varlığından önce geldiğini bir ön şart olduğunu görmezden gelmektedir.

Poggi'nin Schmitt'ten alıntılması ile ötekinin, devletin varoluşuna yönelik tehditlerinin karşı tarafı savaşılmaması gereken bir düşman olarak yeniden tanımlandığına işaret etmektedir:

“...Savaş sadece varoluş ile ilgilidir. Varoluş ise, herhangi bir ideal program ya da değerler dizinde değil, mücadelenin gerçeğinde önem kazanır...Bir savaş idealler ya da haklar uğruna mücadele edilmesinden dolayı değil, gerçek bir düşmana karşı konulmasından dolayı anlam kazanır.”

Poggi'ye göre değerler siyasal alan ile dağıtılmadan önce yaratılmalıdır. Ancak devlet gibi olgulara ve değerlere ancak topluca sahip olunabilmektedir(Poggi, 2019: 26). Devletin güvenliği söz konusu olduğunda ise hem değer üreten hem de değer üretebilmek için varlığının mutlaka devam ettirilmesi gereken bir kurum olduğu görülmektedir.

Poggi'nin Jürgen Habermas'tan aktardığına göre devletin kurumsal ilkeleri toplumda burjuva sınıf egemenliğini sağlamak için birer araç olarak öne çıkmaktadır. Devlet bunu gerçekleştirmek için karmaşık düzenlemelerle devlet ve toplumu bazen eşleştirip bazense ayırmaktadır.(Poggi, 2019: 140-141).

Herhangi türdeki bir toplumsal iktidar kendini korumak ve kendi iktidarını artırmak için öteki iktidarların bir kısmını kendi bünyesine katmaktadır. Poggi'ye göre(2016: 162-163):

“Toplumun kendi çıkarlarını devletten talepte bulunarak çekip alınıyor görünse de, devlet eyleminin yayılışındaki ve çeşitliliğindeki dinamik, devletin, kendi içinde yerleşik çıkarların (bir bütün olarak ya da kısmen) itisiyle güdülendiğini göstermektedir. Bu çıkarlardaki ortak niyet, daha önce de belirttiğim gibi, siyasal

ve idari düzenlemelerin yetki alanını ve kapsamını genişletmek ve bu düzenlemeler yoluyla üretilen ve yönetilen toplum kaynaklarındaki payı arttırmaktır.”

Poggi'nin Ernst-Wolfgang Böckenförde'den aktardığına göre; kapitalizm devleti ekonomik süreçlere bağlı kılmaktadır(Poggi, 2019: 153):

“Modern devletin kendisi ekonomiyle özdeşleşmesi sonucunda, devlet büyük ölçüde sını-ekonomik süreçlerin hizmetine girmiştir. Devletin ekonomik yükümlülükleri artarken kendi kendine karar verebilme kapasitesi zayıflar. Düzenleme ve denetleme işlevini yerine getirir ama tarafların üstüne gücü elinde tutan bir “üçüncü kişi” olarak değil. Daha çok, sını- ekonomik süreci tamamlayıcı işlevleri gerçekleştirir. Ekonomik süreçlerin hangi yönlerinin destekleneceğine ve denetleneceğine karar veren devlet değildir! Devler sürecin kendisinden ortaya çıkan verilere ve eğilimlere yanıt verir. Genel bir denetim devlet tarafından değil, sını-ekonomik sürecin kendisi tarafından yerine getirilir.”

Ancak devlet, varoluşu için kendi güvenliğini ve öteki devletler karşısında kendine rererans noktası sağlamak için devlet/ toplum ayrımı muğlaklaştırmış ve siyasal alanın üstünlüğünü kullanmaya gitmektedir.

Poggi'nin Norberto Bobbio'dan aktardığına göre toplumsal iktidarın üç farklı biçimi vardır(Poggi, 2016: 4-5, 137):

“İktidar biçimlerini, etken öznenin, edilgen öznenin davranış biçimlerine bir sınır getirmek için kullandığı olanaklara gönderme yaparak sınıflandırabiliriz... Böylece iktidarı üç ana başlık altında sınıflandırırız: ekonomik, ideolojik ve siyasal iktidar. Ekonomik iktidar, ender ya da ender sayılan belli mallara sahip olma avantajından faydalanarak bu mallara sahip olmayan diğer insanlara belli bir davranış biçimini kabul ettirip onları yönlendirmek biçiminde kendini gösterir ve bu davranış biçimi genellikle belli bir emek icra etmek şeklinde ifade edilir... İdeolojik iktidar, belli bir yapıdaki düşüncelerin belli bir otoriteye sahip kişilerce formüle edilmesine dayanır; belli bir tavırla ortaya çıkarıldığı zaman, ortak noktaları olan insanların davranış biçimleri üzerinde etkide bulunabilir... Siyasal iktidar ise, fiziksel şiddet uygulama aracı olarak kullanılabilecek olanaklara (her türlü silah ve iktidar) sahip olmayı temel alır. En katı anlamıyla buna, zor kullanıcı iktidar denir”.

Poggi'ye göre siyasal iktidarın asıl amacı toplumu öteki tarafından gelebilecek saldırı, tehdit ve zararlara karşı korumak ve çeşitli tehdit ve yaptırımları uygulama şeklinde kendini göstermektedir(Poggi, 2016: 11).

Nitekim Poggi'ye göre (Poggi, 2016: 137):

“Modern devletin doğuşu ve gelişimi büyük ölçüde, her hükümdarın, kendi hükmetme mekanizmalarını kullanarak iktidar tabanını genişletme ve güvence altına alma ve bunun yanı sıra, toplumsal kaynakları idare edip bunlara hareket kazandırma konusundaki başarısını ve yetkisini arttırma yolundaki hararetili çabalarının sonucudur.”

Mali güvenliğe yönelik tehditler doğrudan hemen kavranabilir ve öngörülebilir bir biçimde öncelikle devletin ikinci olarak toplumun bütünlüğüne yönelmektedir.

Devletin bütünlüğe karşı ötekinin saldırılara karşı savunma ve buna ilişkin kararlar almak gibi misyonu bulunduğu için siyasal iktidar diğer iktidar biçimlerinden ayrılmaktadır.

Poggi'nin Max Weber'den aktardığına göre devletin yapısı(Poggi, 2016: 19):

“...ancak kendisinde içine alan bir araca dayanarak tanımlanabilir ve bu araç hem kendine özgü hem de kendisini de içeren (ve kendi kendisinin amacı haline geliveren) bir araçtır: Güç.”

Bu bağlamda ifade edilen gücün temel dinamiğinin devletin maliyesinin gücü olarak görmek mümkündür. Siyasal iktidarın uygulamaya geçirdiği politikalar devletin ve toplumun varlığının devamı üzerinedir. Çünkü kamusal mal olarak devletin mali güvenliği salt toplum tarafından üretilemez ve korunamaz. Devlet mali güvenliğe sahip olduğu ölçüde devlettir. Yani piyasadan bağımsız olarak varoluşunu gerçekleştirir ve bu yetisini piyasa ile paylaşma yoluna gitmemektedir. Dolayısıyla bu gerçeklik herhangi bir hukuk normu ile sınırlandırılmayacaktır. Maliye'nin bağımsızlığı ve denetleme mekanizması olarak sistemde yer alması devletin egemenliğinin bir ifadesidir. Siyasal faaliyetlerin tümü ya devletten kaynaklanmaktadır ya da devletin varoluşuna atıfta bulunarak mali olana gönderme yapmaktadır. Devlet önceliği kendisinde bulduğu oluşum olarak öne çıkmaktadır, öte yandan mali olanı var eden şey devlet değil sistemi oluşturan bağımsız varoluşlarıdır. Mali olanı salt maliyeye indirgemek doğru olmayacaktır; devlete ait maliye yoktur, maliyenin kendisi sınırları olmayan bir

devlettir. Bu çerçevede Poggi(2016: 24, 31) devletin siyasal iktidarın kurumsallaştırılması olduğunu vurgulamaktadır.

Poggi'ye göre modern devlet sisteminin temel özelliği güvenliği ve kendi çıkarları için diğerleri ile savaşmak için harekete geçmeye sürekli hazır olmasıdır(Poggi, 2016: 114).

Liberal-demokratik toplumlarda siyasetin potansiyel odağı olmayı amaçlayan bir kamusal alan vardır ve liderlerin kendine özgü uygulamaları gerçek politika yapım sürecinden giderek uzaklaşmaktadır(Poggi, 2016: 184).

Poggi'ye göre(Poggi, 2016: 227):

“Kamusal alanın olmayışı toplumsal güçlerin sistemli bir baskı ve sindirme eylemine maruz kalmasının hem sebebi hem de sonucudur. Bu çok ciddi bir durumdur, zira siyasal iktidardan başka bir iktidar yoksa, kendisini siyasal olarak ifade edemeyen güçler iktidarsızlığa ve yetersizliğe mahkumdur.”

Schneider ve Ingram'a göre, politikalar, farklı “araç” türlerini temsil etmektedir(Schneider & Ingram, 1997: 93-95): a) yaptırımların açık veya hatta zımni tehdidi olmaksızın otorite kurmak için bir araç olarak; b) teşvikler ve yaptırımlar yolu ile, somut kazançlara dayalı “yarı gönüllü” veya “yarı zorlanmış” eylemleri teşvik eden araç olarak; c) teknik yardım, eğitim, ve politikayla ilgili eylemleri gerçekleştirmek için gereken bilgiler gibi kapasite geliştirme aracı olarak; d) esas olarak siyasalın insanları politikanın gerektirdiği önlemleri almaya teşvik ettiği bildiriler, konuşmalar veya halkla ilişkiler kampanyalarından oluşan resmi söylem aracı olarak, e) olası sorunları çözmeye yönelik hedefleri teşvik eden öğrenme aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Ve politika etkinliği, politika tasarımının altında yatan nedensel mantığın sağlamlığına dayanmaktadır(Schneider & Ingram, 1990: 68).

Kamu politikasının zaman içinde sürekli sık sık gelişmesi, sosyal ve ekonomik çıkar grubu oluşumuna neden olabilir, vatandaşların algılarını ve davranışlarını etkileyebilir ve gelecekteki politik reformların gerçekleştirilmesini zorlaştıran “kilitlenme etkileri” yaratabilir. Bu durumda alternatifler politikaları yürürlüğe geçirme noktasında politika yapıcılar çekimser davranabilir, mali ve siyasi maliyetini çok yüksek bulacaklardır (Béland, 2010: 570; Pierson, 1993: 598-608).

Giliberto Capano & Jun Jie Woo son finansal krizlere atıfta bulunarak; bu tür belirsizliği yönetmek için politika yapmanın; beklenmedik olaylara ve bunların

etkilerine, farklı sistemlerin aktivasyonu yoluyla yanıt verebilmesi gerektiğini ve belirsizliğe yanıt verme ve bu belirsizliğin ortasında işlevselliği koruma kapasitesi, yani işlevselliği koruyarak hem şoka hem de belirsizliğe tepki verme yeteneğini “sağlamlık” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda sağlamlığın zaman içinde politika etkinliği ve işlevselliği için güçlü bir etken olacağını ileri sürmektedir(Capano ve Woo 2018).

Schneider ve Ingram’a göre hedef toplumun sosyal yapısı, (a) hedef toplumu sosyal olarak varoluşunu anlamlı kılan özelliklerin tanınması ve (2) spesifik, değerlik odaklı değerlerin, sembollerin ve görüntülerin varoluşsal özelliklere atfedilmesi uygulanan kamu politikasını başarılı olmasını sağlayacaktır(Schneider & Ingram, 1993: 335).

Öte yandan Hannah Arendt’de politik gücü; insanın sadece hareket etme değil, aynı zamanda uyum içinde hareket etme yeteneğine karşılık geldiğini vurgulamaktadır (Arendt, 1972: 143, 1998).

Genel olarak değerlendirdiğimizde güvenlik devleti liberal refah devletinin halefi olarak günümüzde yeniden ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, varoluşsal risklere bağlı başlayan ve marjinalleştirilmiş ve sosyal olarak dışlanmışların yönetimi ile yeni bir otoriterlik türünü geliştirmektedir. Özellikle devletin mali sistemini ve temel sosyal kurumları kademeli olarak etkilemektedir.

Lucia Zedner, bir güvenlik toplumunun ortaya çıkışına atıfta bulunsa da merkezi otoriteyi bireylerin elde ettikleri mali değerlere yönelik hukuki ve meşru bir zor gücü temsil üzerinden yorumlamaktadır(Zedner 2009). Ancak 11 Eylül’ün ardından zorlayıcı devlet müdahalesinde yaşanan büyük artış, yeni bir ‘istisna hali’nin kurumsallaşmasını ve yeni normal haline gelmesini sağladı ve devlet aklının aparatları toplumlar tarafından hissedilmeye başlanmıştır. Bu süreç devlet faaliyetlerinin zorlayıcı ve gözetleme yönlerinin genişlemesinin yanı sıra, refahın eş zamanlı daralmasına yol açmaktadır.

Savaşlar sonrası hayata geçen refah devleti, refah ve disiplin kurumlarından oluşan bir bütün yoluyla devlet ve piyasa arasında ulusal entegrasyonu teşvik etmek için otoriterliğe demokratik bir cevap gibi yansıtılmıştır(Foucault 2012).

Refah devletlerinin karakteri, koruyucu devletlerin gündeminde ortaya çıkan sorun türlerini de şekillendirebilmektedir. Refah devletlerinin zayıf olduğu yerlerde, birey öznelere mağduriyeti, devletin güvenlik politikalarını talep etmek için nihai silah haline gelir; çünkü risk ve zararlardan sorumlu tutulamayacak nihai mağdurlardır. Ekonomi

güvenliği de uluslararası güç ve karakter açısından farklılık gösterir ve bu da güvenlik devletinin rolünü etkilemektedir.

Devletin göreceli mali gücündeki kilit faktör, ulusal ekonomi politikaları, mali güvenlik ve ekonomi güvenliği arasında gelişen ilişkidir. Ekonomi güvenliği ile devletin mali güvenliği arasında keskin bir sınır çizmek zordur, ancak genel olarak ilki birey öznelere odaklanırken, ikincisi devletin mali güvenliğine odaklanmaktadır.

Keynesyen karma ekonomi modeli, ekonomik büyüme, eşitsizliklerin azaltılması ve sosyal hareketliliğin artırılması gibi ortak refah toplumuna dayanan bir fikir birliği ile desteklenen refah devletinin, devlet ve piyasa arasında demokratik siyasi uzlaşa içinde sürdürülebilmesini sağlamıştır. Refah devleti, geleneksel olarak sosyal hakların genişletilmesi ve refahın artırılması yoluyla ekonomi gibi sosyal sorunları ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Öte yandan 1970'lerin ortalarından itibaren refah devleti, güvenlik ve meşruiyet sorunları ile karşı karşıya kalınca uzun süreli bir krize girmiş bu da modern güvenlik devletinin ortaya çıkış serüvenine zemin hazırlamıştır. Nitekim ortaya çıkan post modern güvenlik devleti, sorunları daha da zorlayıcı yönetim biçimleri gerektiren riskler olarak yeniden yapılandırmaktadır(Bonanno 2017; Hallsworth ve Lea 2011).

Güvenlik devleti, küreselleşmiş bir dünyada ortaya çıkabilecek dış tehditleri hedefleyen yeni güç ve risk yönetimi teknolojileri aramaktadır. Bu teknolojiler ve uygulamalar, bir bütün olarak toplumun yönetimine yönelik adımları gerektirmektedir. Çünkü toplum kontrol edilirken yoğunlaşan gözetim ve kontrol düzeylerine en iyi cevap veren araç olarak güvenlikleştirme etkili araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin ekonomik tehditler toplumsal parçalanmada yarattığı riskleri yönetmek, güvenlikleştirme ile bütünleşen yeni devlet eylemi biçimlerini gerektirmektedir.

Devletin doğasında üç temel dönüşüme tanık oluyoruz: birincisi, ekonomik kontrol sosyal kontrol için en önemli araç haline geliyor; ikincisi sosyal politika ve refah giderek bulanıklaşmaktadır; üçüncüsü, devlet aklının patronajında devletin işlevleri, devlet ve devlet dışı aktörler topluluğu aracılığıyla giderek daha fazla yapılandırılmaktadır.

2.2.1. Devlet Aklı ve Ekonomik Akıl

Devletin ve devlet aklının temel anlamları her zaman varoluşsal olmuştur. Çağlar boyunca, özellikle devlet terimi inanılmaz bir enerjiyle, bazen alt içgüdüleri ve kaotik güçleri çağrıştırırken, dünyanın kurtarılıp yeniden biçimlendirilebileceği olasılığının kurumu olarak hizmet etmiştir.

Devlet terimi, heterojen, çok sayıda ve parçalanmış bir dünyayı belirtmenin yanı sıra, bir dizi yıkıcı tarihsel deneyime, ekonomik tahakküm, bireylerin bedenlerinin dışarıdan kontrol edildiğinin görülmesi ve hem toplumun kendi varoluşu olarak hem de varoluşuna ilişkin olmayan bir şeyleri izlemek durumunda bırakılan bireylerin bir ifadesidir. Nitekim tarihsel süreçte var olmuş devletlerin kararlarının tümüyle toplumu tümüyle yansıttığını veya salt toplum iradesine dayandığını söylemek mümkün değildir.

Bu bölümde devlet aklını ele alarak, bu belirsiz ve tartışmalı terimle, aynı anda birkaç şeyi tanımlamayı amaçlıyorum: öteki olarak tanımlananın ortadan kaldırılmasını yöneten yöntemler dahil olmak üzere bilgi biçimleri; bir sömürü, tahribat ve tehdit modeli; bir boyun eğdirme paradigması hatta psiko-hayali bir tahayyül kompleksinin varlığını ortaya koymaya çalışılacaktır. Ancak devlet aklı, yalnızca yararlı bir kurgu, gerçek dışı bir yapıdan ya da işlevi dikkatleri sınıf vb. çatışmalardan başka yöne çekmek olan ideolojik bir iz düşümden fazlasıdır. Çoğu durumda devlet aklı, gücünü ve yoğunluğunu fazlasıyla hareketli, değişken ve kararsız karakteristiğinden alan gerçeğin özerk bir biçimidir. Devlet olmanın, bireylerin ve devletin özel ve kamusal güçler geliştirmelerine izin veren medeni ve siyasi haklara sahip olmak olduğu fikrinin mimarı devlet aklı olmuştur. Örneğin batı dünyası, kendisini dünyanın merkezi ve aklın, evrensel yaşamın ve insanlığın hakikatının doğduğu yer olarak göstermek için diplomatik ritüelleri, angajman kurallarını, fetih hakkını, kamu ahlakını, piyasa, din ve hükümet uygulamalarını içeren, farklı halklar tarafından kabul edilen bir dizi geleneği düzenleyerek, kamusal alanı olarak sunduğu uluslardan oluşan bir sivil toplum oluşturmayı başarmış, güç istencini haklı çıkarmak için mitlere ihtiyaç duymuştur. Öteki olarak nitelenen, farklılığın ve farklılığın nihai hali hegemonun negatif iktidar pratiğinin saf gücünü; varoluşun tezahürünü oluşturmaktadır. Nitekim bu minvalde uluslararası tehditler varoluşsal risk olarak kendini bulmaktadır.

Genel olarak devlet akıllı, sınırlı bir devletin başarılı sembolleri olarak sunulmuştur. Genellikle icat edilen tehditler gerçek, kesin olarak sunulurken, temelde hayali olan öteki ile olan ilişki tehdit üretimi üzerinden sürdürülmektedir. Hayali ilişkinin temel nitelikleri açıklığa kavuşturulmayı beklemektedir, ancak bu süreçlerin çalışmasını şekillenmesini sağlayan prosedürler ve bundan kaynaklanan şiddet artık yeterince gün yüzüne çıkmıştır. Örneğin; ekonomik tehditler. Fakat hayali ilişkinin ve onu destekleyen kurgusal kamu ekonomisinin en acımasız, farklı ve açık haliyle var olduğu bir alan varsa, o da devlet akıllı ve ekonomik aklın çatıştığı dış bölgedir. Devlet ve piyasa başarısız olmaya mahkumdur, çünkü daha çok başarının yokluğunun sadece göstergeleridirler. Böylece, olağan işlevleri ortadan kalkmış olan devlet, gücünü devlet aklının bayağılığından ve sahip olduğu akıl almaz sınırsız şiddet gücünden alan muhteşem bir makine haline gelmiştir. Bu bağlamda devlet, birbiri ardına bir tür regülasyonlar uygulayarak; erdem ve şiddet arasında gidip gelebilmek için devlet ve piyasa arasında bağımlılık zincirleri yaratıp; varoluşunu her zaman devlet aklının tahayyülüyle çevrelemektedir.

Öte yandan, neoliberal düzen altında piyasa aktörleri, sürekli isyan eşiğinde ve bazen ısrarlı özgürlük çağrısına cevap vermeye yönelik faaliyetini arttırabilir veya neoliberal düzende içeren tümünden varoluşsal bir risk söz konusu olduğunda da boyun eğerek radikal bir şekilde kendinden feragat edebilmektedir. Bu dönemlerde gelişen ekonomi güvenliği metaforu, özgürlüğün kısmen reddi, işçi hareketliliğinin kontrolü ve sınırsız şiddet uygulaması yoluyla; ölçekte bir yeniliği temsil etmektedir. Öte yandan, ekonomi güvenliği kavramının kullanıma sokulması; ulaşım, üretim, ticaret ve sigorta alanlarında da önemli yeniliklerin önünü açmıştır. Kendi başlarına ele alındığında, kapitalist üretim tarzının yirminci yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen dönüşümleri, *Leviathan*'ın yeniden ortaya çıkışını ve çeşitli fraksiyonlarını tümüyle açıklayamamaktadır. Ancak dijitalleşmenin neredeyse dünyanın her yerinde sürmekte olan muazzam genişlemesi; en uygun güvenlikleştirme biçimlerinin hem çoklu hem de hareket halinde olan biyolojik bedenler olarak tasarlanan bireyler üzerinde küresel kontrol sistemlerinin yaratılmasını zorunlu olarak gerektirdiğinden, inkâr edilemez bir şekilde arka planını oluşturmaktadır.

Foucault için neoliberalizm, devleti sınırlarken aynı zamanda politik teknikler arayışı olarak ortaya çıkar. Foucault'nun yönetsellik dediği şeyi teşvik ederek birey öznelere piyasaların disipliner rasyonalitesini içselleştirmeye teşvik etmektedir(Ong

2006). Foucault'un güvenlik devleti ile ilgili endişeleri artıran eleştirel teori geleneğinin örneği olarak neoliberal yönetimsellik üzerine çalışmasında ise panoptikon aracılığıyla cezaevi kontrolü tanımına dayanan gözetim devletinin genişlemesine ilişkin yönetimsellik kavramı üzerinden gözetlemenin özgürlüğü ve mahremiyeti nasıl baltalayabileceği vurgulanmıştır(Foucault 2012).

Öte yandan Thomas Lemke'ye göre neoliberalizm, sosyal alanı ekonomik hale getirmeye ve güvenlik sistemlerinde bir azalmayı birey öznelerinin artan kişisel sorumluluğu olarak gören politik bir rasyonalitedir(Lemke 2001). Bu bağlamda neoliberal düzen, bireylerin özneliliği aracılığıyla özerkliklerini güçlendirirken, bireylerin önleyici politikalara uyumu ve gerektiğinde sorumluluk alma gereksinimlerini vurgular(Leggett 2014). Belirsiz tehditler çağında devletin gözetlemesine genişlemesine ilişkin endişeler bulunmasına ve bireyleri kendi korumaları için sorumluluk almaya teşvik eden, devletin koruma yükümlülüklerine sınırlar koyan neoliberal bir söylemin parçası olmasına rağmen, neoliberalizm güvenlikleştirme, toplum direnci ve gözetleme ile yeni sosyal kontrol teknolojileri üretmek için etkileşime girmiştir(Coaffee 2013; Coaffee ve Fussey 2015)

Ulusların güvenliğe ilişkin uluslararası bilgi akışıyla beslenen yeni bir yaşam pratiğinin politik ekonomisi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenledir ki ekonomik tehditlerin önemi her geçen gün artmaktadır.

Ulusal güvenliğin yeniden canlandırılması, aynı zamanda güvenlik ideolojisinin gücünün artırılması ve riski hesaplamayı ve en aza indirmeyi ve korumayı birey öznelerini ise piyasa birimine dönüştürmeyi amaçlayan mekanizmaların kurulmasını gerektirmektedir. Bu, özellikle öteki devletlerden ekonomik tehditlerin giderek daha fazla ortaya çıktığına inanılan bir bağlamda sermaye hareketliliğinin yönetimi ile ilgili durumdur. Bu tür koşullarda, devletin mali güvenliğinin korunması ve denetlenmesi, toplumun güvenliğini sağlamak için yapısal bir koşul haline gelmektedir. Bu minvalde devletin mali güvenliğine ilişkin politikaların etkili olması için, kontrolün öteki olarak nitelendirilenlerin hareketliliğinin sadece sınırlar boyunca değil, aynı zamanda uzaktan, tercihen hareket ettikleri ülkeler içinde gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Diğer bir deyişle, kamu güvenliğinin kendisi artık yalnızca yasal düzene dayanmamaktadır. Biyopolitik meselesi haline gelmiş yeni güvenlik sistemleri, istisna halinin

yaratılmasında kullanılan pratikler üzerine inşa edilmektedir. Çağdaş bağlamda güvenlik devletinin artan gücüne teknoloji yoluyla dünyanın yeniden şekillenmesi ve iktidar biçimlerinin şiddetlenmesi eşlik etmektedir.

Şiddet ekonomisinin dünya çapında dönüşümü ile karşı karşıya kalan liberal demokratik rejimler, yeni düşmanlara karşı neredeyse sürekli bir savaş durumundadır. Bu yeni savaş biçiminin dışavurumu hem dışsal hem de içseldir. Yasal istisnalara ve özel muafiyetlere karşı daha fazla hoşgörü ile birlikte topyekûn bir savunma anlayışı gerektirir. Bu tür bir savaşın idaresi, geride bıraktıkları izler vasıtasıyla bireylerin tercihen uzaktan kontrolünü artırmaya imkân veren sıkı, panoptik sistemlerin yaratılmasına bağlıdır. Ve daha da önemlisi, uzaktan gerçekleştirilen bu yeni savaş biçimleri benzeri görülmemiş bir şekilde kamu yönetişiminin birleştirilmesini gerektirmektedir. Artık yalnızca devlet yapıları değil ve piyasa ile biçim olarak birbirine bağlı zincirler olarak işlemektedirler. Kitlesele gözetleme ve yönlendirme için gerekli verileri toplamaktan sorumlu kurumsal varlıklara genişleyerek özel sektör etkisini geliştirerek işlev görmektedirler. Elbette, piyasanın ve devletin mekanizmalarının tam bir birleşimi söz konusu değildir. Ancak çağdaş dünyamızda liberal devlet bir anda bir savaş gücüne dönüşmektedir. Yani, sermaye yalnızca ilk birikim evresinde sabit kalmaz, aynı zamanda kar peşinde koşarken devlet aklının refleksinden de yararlanmaktadır. Bu bağlamda, vatandaş, artık biyolojik, genetik ve davranışsal özelliklerin dijital baskılar yoluyla kopyalanmasına ayrıcalık tanıyan, gözetimin hem konusu hem de yararlanıcısı olarak yeniden tanımlanmaktadır.

O halde bir düzeyde, devlet aklı, nesnesi “devlet kökenli” şeyler veya insanlar olan sesler, bildiriler, söylemler, bilgi biçimleri, yorumlardan bir koleksiyondan oluşmaktadır. Birden çok tabakadan oluşan bu mantık biçimi en azından antik çağlardan kalmadır. Devlet aklı sadece akademik iddialara sahip bir anlatılar ve söylemler sistemi değil, aynı zamanda devlet tahakkümünün aritmetiği için gerekçeler sağlayan rezervdir. Kuşkusuz, hakikate yönelik bir varoluşsal endişeden tamamen yoksun değil, ancak bir görünümün ve tezahürünün koşullarını kodlama işlevi her şeyden önce gelmektedir.

Ekonomik akıl sınıf mücadelesinin epistemolojisini içerse bile, birey öznelere üretiminden kaynaklanan ontolojik varsayımlara saldıran kolektif bilinç biçimleri geliştirmiştir. O halde, devlet aklı kavramı aynı şeyin farklı taraflarına atıfta bulunur.

Dahası, bir anlaşmazlığa veya çatışmaya atıfta bulunur. Tarihsel olarak, devlet konusundaki çatışma, modernite sorunundan ayrılamamaktadır.

Her şeyden önce ‘devlet’ dediğimiz şeyin piyasa ile ilişkisi ve dolayısıyla devlet aklının içgüdü ile ilişkisi ile ilgili bir soruyu gündeme getirmektedir. ‘Devlet aklı’ ifadesi, devletin dürtüsü ile piyasanın uyum oranı arasındaki ayrıma ilişkin bir tartışmalar derlemesine atıfta bulunur; ekonomi güvenliği, böyle bir ayrılığın imkansızlığının yaşayan kanıtıdır. Çünkü, belirli bir batı metafiziği geleneğini takip edersek, devlet aklı gerçekten bizden biri olmayan veya en azından bizim gibi olmayan bir “devlet” tir. Bireyler kendini devletten ayırır, ancak bu, kendi içinde, belli bir dereceye kadar belirsizlikle de olsa savunulan devlet aklı için geçerli değildir.

Bu nedenle, devlet aklını tartışmak, devletin nasıl tanımlanacağına ilişkin tartışmalar koleksiyonuna geri dönmektir: ‘O nasıl tanınır, ona sahip olan kamusal nasıl belirlenir, hangi koşullar altında piyasaya nüfuz eder ve onu yönetir?’. Öte yandan, hesaplanamaz olanı ölçmenin ne kadar zor olduğunu netleşmektedir. Zorluk kısmen, hesaplanması gereken şeyin ontolojisinin bir parçası olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Son olarak, bu devlet aklı terimi prensipte açıklama gerektirmeyen şeyi ifade eder, çünkü kayıt dışıdır, hesaplanamaz, bir anti-ekonominin parçasıdır. Hiçbir şey yaratmadığı için gerekçelendirmeye gerek yoktur. Dahası, bir hesap sunmaya da gerek yoktur, çünkü, tam anlamıyla hukuka dayanmamaktadır ve böyle bir hesaplama, onun değerini asla garanti edememektedir. Öte yandan, devlet aklının varlığı sadece panoptik bir etkinin sonucu değildir. Sadece duyular dünyasının bir parçası değildir. Aynı zamanda egemenin iradesini ve gücünü onaylayanın bir yoludur. Her şeyden önce toplumun yansıyan bir gerçekliği ve dürtüsel gücüdür.

Ekonomik aklın başarısızlık nedenlerinden biri, varoluşlarının gerçek varlıklarınıymış gibi devleti ve devlet aklını dışlamaktan, olmadıkları şey olmaya; egemen olmaya çalışmaktan ibarettir. Bu açıdan devlet eleştirisi, basit bir ayrılık eleştirisinden daha fazlasıdır. Özgürlük çağrısı, özellikle ezilenler tarafında, esasen belirsiz, karanlık ve paradoksal bir arzunun simgesidir. Bu açıdan piyasa, toplumsal bir güvenlik aracı işlevi görür. Yani hem bir ideoloji hem de bir yönetim teknolojisi.

Modern dünyadaki piyasa mantığı sosyal ve ekonomik yapıları şekillendirir, içlerindeki hareketleri etkiler. Özgürlük ve güvenlik: bu iki kavram birlikte şekillenmiştir. Birinden

bahsetmek, diğeri çağırmasıdır. Her biri diğeri değerli kılar. Her ikisi de birey özneleri üretmeyi amaçlayan uzun bir tarihsel sürecin sonucudur.

Liberalizmin motorlarından biri, tehlike ve tehlike konusunun sürekli canlandırılması ya da yeniden hayata geçirilmesi ve dolaşıma sokulmasıdır. Bireyler kendisini sürekli yeniden yapılandırmaya, radikal arzusunu açıklamaya ve özgürlük aramaya mahkûm edilmiştir.

Devlet aklı teriminin polemik boyutu tam olarak içinde bulunan garip güç, bir maske gibi gizlediği korkunç belirsizliktir. Devlet aklı adı, çağdaş varoluşun dramında maskenin rolünü oynamaktadır. Öyleyse devlet aklı tanımlaması bizi hiçbir şeyin ne anlama gelmediğine yönlendirmemektedir. Bu nedenle devlet aklı için, birey yaşamın ötesinde olduğu kadar hayatın dışında da olan şeyin sembolü olduğunu söyleyebiliriz.

Devlet bir şeyler sunması için amaçlanmıştır, ancak çarpıcı bir şekilde aslında piyasanın kendisinin söylemesi gereken ve hayatın sunabileceği şeyleri korumaktadır. Devlet aklının işlevselliği devlet sırrı içinde gizlidir; ama muhafaza edildiği için taklitlere neden olarak olağanüstü bir üretkenlik ortaya koymaktadır. Yüksek gücüne rağmen devletin tam anlamıyla başarıya ulaşması imkânsız bir olasılıktır, çünkü neoliberal düzende; diğer yanda piyasanın başarısızlığı olan bir paradoks tarafından oluşturulmuştur.

Modernite gerçekte, on sekizinci yüzyılın son yıllarında üstlenilen Avrupa sınırsız genişleme projesinin sadece bir başka adıdır. Bu süreç bir yandan hukuki ve ekonomik ve maddi mülksüzleştirmeye yol açan prosedürler ve diğer yandan, birinin başkası tarafından tahrif edilmesiyle karakterize edilen tekil bir boyun eğme deneyimi olarak ortaya çıkmıştır. Piyasa, mübadele için nihai mekanizma ve hem politik hem de genel olarak şeylerin değeri ve faydasının hükmünün ayrıcalıklı yeri olarak görülmektedir. Sonuç olarak, maksimum dışsallık ve ontolojik yoksullaşma meydana gelmektedir.

Kurumsal istikrarsızlığın bir kaynağı da yüksek sıklıkta yaşanan ekonomik tehditlerdir. Ekonomik krizler yeni politika fikirlerinin ve aktörlerin etkisini kolaylaştırırken, öte yandan mevcut kurumsal mirasları zayıflatma gücüne sahip olduğundan yapısal faktörlerin aktörlerin çıkarlarını nasıl algıladıklarını nasıl etkileyebileceğinin çarpıcı bir örneğidir. Ekonomik performansın zayıf veya istikrarsız olduğu durumlarda, toplum oyunun mevcut kurallarına daha az bağlı olacak ve bu nedenle kurumsal statükoyu

savunmaya daha az meyilli olacaktır. Kurumsal değişim için baskı, çevresel bir değişiklik değiştğinde ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik krizler toplumda dikkat çekince ve mevcut düzenleyici çerçevelerin aksine olağanüstü kararların alınması durumunda ekonomi güvenliğini vurgulayan sosyal adalet çerçeveleri aracılığıyla politika yapıcılarının yeni müttefikler edinmelerine izin vermektedir. Bu bağlamda, devletin mali güvenliğine ilişkin ekonomik tehditler ve diğer dışsal şokların zamanlaması, yapısal faktörlerin politika yapıcılarının ekonomik tehditleri algılama yolları ile toplumdaki aktörlerin kendi çıkarlarını nasıl anladıklarıyla kesişeceği için, olağanüstü kararların kurumları zayıflatarak politika süreci üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmasının önünü açabilecektir(Blyth 2002; Sabatier 1988). Ekonomik tehditleri stratejik korku nesnesi olarak kullanıp aktörler üzerinde güvensizlik vurgu yapılması durumunda, alınana kararlara aciliyet ve zorunluluk (*necessitato*) atfedilip karar anı olağanüstülük ve politik şiddet ile beslenmektedir(Williams, 2003: 523).

Devlet aklı savı piyasa dinamiklerinden bağımsız olarak devletin bekası için hangi politikaların gerekli olduğunu savunmaktadır. Devlet aklı devletin çıkarları ve ulusal güvenlik referans alınarak siyasetin gündemine oturmaktadır. Neocleous'a göre bu durum siyasal iktidarın "arcana imperii (devlet sırrı)"yi referans alarak kamu yararı için en iyisinin yapacağı varsayımına dayanmaktadır(Neocleous, 2008: 22).

Paul Hirst(2019: 17)'in Carl Schmitt'ten aktardığına göre de:

"Pratik ya da teorik bakış açısından, egemenliği tanımlamak için (yani egemenliğin, tali bir iktidar olmadığını, en tepedeki iktidar olduğunu söylemek için) geliştirilen soyut planın kabul edilebilir olup olmamasının bir önemi yoktur. Soyut bir kavram hakkında bir tartışma olmayacaktır. (...) Tartışılan şeyi somut uygulamadır ve bu bir çatışma durumunda, kamu yararı, devlet çıkarı, kamu güvenliği ve düzeni, le salut public ve benzeri şeyleri neyin oluşturduğuna kimin karar verdiği anlamına gelir. Var olan kanuni düzenlemede yazılı olarak yer almayan istisnayı en iyi tanımlayan şey, olağanüstü risk durumudur; devletin varlığına yönelik bir tehdit ya da benzeri durumlar. Fakat bunun çerçevesi gerçeklere dayandırılarak çizilemez ve daha önce biçimlenmiş kanuna uydurulamaz."

Öte yandan, Mark Neocleous'un liberal düşüncenin öncüsü John Locke'den aktardığına göre; "Salus Populi Suprema Lex(halkın güvenliği en sütun yasadır) ve siyaset ile ekonomi arasında kurulan ilişkide özgürlükten ziyade güvenlik ön plana çıkmaktadır(Neocleous, 2008: 21-22).

Mark Neocleous'un David Hume'dan alıntılanması ile toplumun güvenliğinin devletin güvenliğinden geçtiğini vurgulamıştır:

"...olağanüstü ve acil durumlarda erdemin askıya alınması ve yerine kamu yararının konması gerekir...olağanüstü durumlarda görev daima ilk ve asıl yükümlüğün yerine getirilmesidir. Salus populi suprema lex"

Mark Neocleous'un Adam Smith'ten aktardığına göre; devlet aklına dayalı otoritenin en acil ve gerekli hallerde kabul edilebilir olacağını, bireylerin özgürlüklerinin kısıtlanmasını (örneğin yeni bir vergi konulması) ulusal güvenlik nedeniyle olduğunda kabul edeceklerini dile getirmiştir(Neocleous, 2008: 23).

Neoliberalizm ise güvenlik ve özgürlük kavramlarını yakınlaştırmamış ancak sıkıştırmıştır; diğer bir deyişle kendi aralarında ve neo-liberal öznelerin düzeni arasında bir boşluk konumlandırmak zordur. Denklemde ikisi arasında ayırım tasavvur olarak ayrışsa da özgürlük devletin bir parçası olmuştur. Bu minvalde ekonominin rolü ise bu devlet ve piyasayı ekonomini güvenliği üzerinde sıkıştırmak, diğer bir deyişle kamusal olanın piyasalaştırılması olmuştur. Mitchell Dean bu paradoksu; liberalizmin ekonomik akıl rasyonallitesi üzerine kurulu "ekonominin siyasal"ının devlet aklı ile harmanlanarak bir yönetim tekniği olarak "siyasalın ekonomisi" gerçekliği tarafından yerinden edilmesi olarak nitelendirmektedir(Dean, 2013: 196). Böylece başta güvenlik olmak üzere denklemdeki tüm aktörlerin referans noktası ekonomi olmuştur, ancak buradaki iktidar çatışmasının hem nedeni hem de çözümü olabilecek mali güvenlik ön plana çıkmaktadır.

Mark Neocleous'un Adam Ferguson'dan aktardığına göre; "nüfus ile ulusal zenginlik arasında bir ilişki varsa eğer özgürlük ve güvenlik her ikisinin de temelini oluşturur"(Neocleous, 2008: 26). Bu minvalde mali güvenlik öncelikle ulusal güvenliğin temelini ve bu bağlamda özgürlük, ulusal zenginlik ve ekonomi güvenliğinin de temelini oluşturmaktadır. Tam da bu nedenle varoluşsal bir karaktere sahip olduğu

için mali güvenliğe ilişkin kararlar devlet normlarının üstünde konumlanmaktadır. Özetle tüm özgürlüklerin en başta geleni mali güvenliktir.

Dillon'a göre güvenlik, devletin varoluşunun referans paketi olarak sunulup iktidar tekniği olarak kullanılabilir(Dillon, 2002: 16). Ancak devletin varoluşu ve egemenliği aynı zamanda özgürlüklerinde teminatı durumundadır. Ve tüm bu süreçlerin gerçekleşebilmesi için hem toplumun hem de devletin güvenliğinin tesis edilmesi için öncelikle mali güvenliğin sağlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Michael Foucault, radikal toplumsal dönüşümünün siyasal iktidarın etkilerinden kaçabileceğini düşünememekle beraber, devlet ve toplumu keskin ayrımlarla soyutlamak ve bu doğrultuda toplumun tek bir birleştirici normatif bir temel üzerinden analiz etmenin politik bir perspektife bağlı hale gelmek olduğunu, bizi tanımlayan normatif kavramsal sınırları açığa çıkarmak ve böylece onların ötesine geçebilmemiz için istikrarsızlaştırdığını; analitik körlük biçimi üreteceğini öne sürmektedir. Foucault'a göre normatif taahhütlerimiz her zaman şimdiki zamanımızdan doğar ve sınırlıdır; sözleşmeye dayalı güç kavramı, iktidarla ilgili tartışmaları hak, sorumluluk ve yükümlülük gibi normatif sorularla sınırlayan düzenleyici bir fikir olarak hizmet eder ve iktidarın kendini gösterdiği çoklu, dolaşık biçimleri açıklayamamaktadır(Allen & Goddard, 2014: 41).

Devletin iktidarı, özellikle güçlü ve zorlayıcı bir kurumdan ziyade geniş bir alana dağılmış olarak görüldüğünde meşruiyet sorunu ortadan kalkacaktır; iktidarın eyleminin merkezden toplumun geneli ile kesiştiğine olan inanç; devlete muhalif herhangi bir siyaset formunu işlevsiz hale getirmektedir. Bu bağlamda 'araçsal rasyonalite' erdemi ve etik rasyonaliteleri ikinci plana atmış olmaktadır. Ancak Foucault bu araçsal rasyonalitenin öncülü olarak tek tip olgunun benimsenemeyeceğini öngörmektedir (Allen & Goddard, 2014: 29).

Öte yandan Habermas iktidarın karmaşıklıklarını basit egemenlik ve sömürü ilişkilerine indirgeme eğilimi nedeniyle pozitif bir vizyon ve normatif bir temel olmadan, Foucault'un 'Neden savaştım?' sorusuna cevap veremeyeceğini savunmuştur(Allen & Goddard, 2014: 42). Habermas eleştirisinde varoluşsal kaygı durumunda ve kamu yararı söz konusu olduğunda normlara bağlı kalmamanın toplum tarafından meşru

görülebileceği ihtimalini göz ardı etmektedir; mali güvenlik pozitif vizyonu kendi kendine yaratmaktadır; çünkü onda varoluşsal bir risk içkindir.

Habermasın özgürlüğe atıfta bulunarak dile getirdiği liberalizimin mimarisi korku ve kaygı üzerindedir; serbest piyasa ve sözleşme yapma özgürlüğü güvenlikten yoksun bir toplum vizyonunu dile getirmektedir. Smith, Locke ve Jeremy Bentham'da gelecekte olası kayıplara atıfta bulunarak devletin varlık nedeninin mülkiyeti korumak olduğunu belirtmiş ve devletin kamu yararına eylemde bulunmadığı/bulunamadığı durumlarda bir güvensizlik vizyonu ortaya koyacağını öne sürmektedir(Dillon, 2002: 28-29).

Foucault salt güvenlik ele alındığında; iktidarın çok biçimli ve değişken doğasını hesaba katması gereken bu siyasi mücadelenin zorunlu olarak genişletilmiş doğasının ölçülü bir kabulü ile birlikte düşünüldüğünde kısmen haklı görülebilir ama Neocleous'un Foucault'tan aktardığına göre; 'Varoluş koşulları ilişkisel, dağınık, asla nihayet verilemeyen, kökten merkezi olmayan bir öznedir'(Allen & Goddard, 2014: 43). Bu çerçevede Foucault mali güvenliğin kendi kendini oluşturma olasılığını dışlamaktadır. Mali güvenlik hem devleti hem de toplumu ilgilendiren üniter yapısı nedeniyle benzersiz bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Neocleous'un Foucault'tan aktardığına göre; güvenlik mekanizmaları içerisinde hapsedilen özgürlük güvenliğin kurumsallaşmasının bir parçası haline gelmektedir(Neocleous, 2008: 26). Bu durum Carl Schmitt'in olağanüstü kararların alınması gerektiği hususunda; siyasal olanın devletten önce geldiği görüşüne kapı aralamaktadır. Siyasal iktidarın mali-politik gücü olduğu takdirde ve nasıl bir yol izleyeceğini bildiği takdirde bir norma bağlı olamaması bir engel olmanın ötesinde fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır.

İstisna durumunun norm haline gelmesiyle açılan bir alan olarak mali olana ilişkin varoluşsal güvenlik hem istisnai bir alandır hem de istisnai alan mantığının varacağı son noktadır. Uluslararası ve yerel siyasette 'devletin mali olana ilişkin temel güvenlik parametreleri gerekçe gösterilerek kalıcı bir olağanüstü ve istisnai hal' olduğunu ve bu yeni durumda devletin ekonomik tehditler aracılığıyla güç kullanması, kalıcı istisnai durum gerekçe gösterilerek haklı çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Neocleous'un Hans Blodt'tan aktardığına göre; Weimar Cumhuriyeti tarihinin hemen başında kamu düzeninin ve güvenliğinin ekonomik olabileceği gerekçesiyle, ekonomik

tedbirlerin hayata geçirilmesi gereken acil durumlarda olağanüstü kararların alınabilmesinin son derece yararlı olduğu kanısı oluşmuştur(Neocleous, 2008: 53).

Liberalizmin bir armağanı olarak olağanüstü yetkilerin meşrulaştırılması ve anayasal temellere oturtulması ile 1930’lu yıllarda Birleşik Krallık ve Almanya’da genel olarak ekonomi düzenlenmiş özel olarak ise sınıf iktidarı amacıyla kullanılmıştır(Neocleous, 2008: 57-58).

Olağanüstü kavramının çok katmanlı yapısı ve güvenlik siyaseti ile olan bütünleyici ilişkisi nedeniyle olağanüstü hal kapsamında alınan konular giderek genişletilmiş devletin ve ulusun hayatını etkileyen her şey bu kapsamda değerlendirilir hale gelmiştir(Neocleous, 2008: 67).

Devlet akli her şeyden bağımsız olarak her türlü alan ile ilgilenebileceğini varsayar; bu sayede devlet sınıf iktidarını ve kamu düzenini kurmaktadır. Devlet akli iç içe geçmiş olan iç ve dış politika unsurlarının kesişimini avantaja çevirerek hem iç politikada hem de dış politikada; bazen ikisi birlikte olmak üzere düzenleyici ve koruyucu olarak görülen politik imgelem yoluyla uygulama alanı bulmaktadır. Bu avantajlı konum aynı zamanda (devlet akli) *raison d’Etat*’ın meşruiyetini sağlamaktadır. Liberal düzenin güvenliği bir yönetim tekniği olarak kullanma çabasının yanında devlet akli gerektiği durumlarda kendini göstererek oyunun kurallarını yeniden yazabilmektedir.

Neocleous’göre toplum kendi gücünü devlet’e devretmesi durumunda kolektiftik kazanacağını, ancak böyle siyasal birlik olunacağını şöyle ifade etmektedir:

“Devlet, kişileştirme terminolojisinin benimsenmesiyle, böylece özel bir politik etki yaratarak – devletin korporatif kimliği- ve düzen retoriği açısından çok merkezi olan katılım sürecini kolaylaştırarak, öznellik söylemini paylaşan bir varlık olarak tahayyül edilir. Devletin şahsı bu nedenle yalnızca egemenlik ve birliğin yaklaşma temelini şekillendirmekle kalmaz, bu egemenliği birlik formunda ifade ederek yapar. Ne var ki bu aynı zamanda, devleti sivil topluma egemen kılan pratiklerin – kişi biçiminde otoriteyi- meşrulaştırmasına hizmet eder.”

Küreselleşme ve sermaye birikiminin yoğunlaşması ile birlikte ekonomik aklın ön plana çıktığı düşünülmektedir. Ancak neoliberal düzende devletler egemenliğini tescilletebilmek ve sürdürebilmek için egemenliklerinin bir türevi olarak piyasayı belirli ölçülerde serbest bırakmaktadırlar. Öte yandan gerek öteki devletlerden, toplumdan

gerekse uluslararası sermayeden devletin egemenliğine karşı gelebilecek tehditlere karşı sürekli hazır halde bulunarak *zorunluluk (necessitato)* gereği devlet aklı siyasal ile devreye girmektedir (Button 2008; Sassen 1996, 2007; Wakefield 2012).

Foucault devlet, ekonomi ve politikanın aynı epistemolojik statüye sahip olduğunu düşünmektedir (Lemke, 2015: 27). Ancak devlet aklı aynı zamanda stratejik bir aparat olarak ekonomiyi ve politikayı dönüştüren bir yapıya sahiptir, bu yönüyle ayrılmaktadır. Bu bağlamda neyin kamusal neyin özel neyin tehdit olup olmadığına ilişkin epistemolojik ve yapısal sınırları belirleyen bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz bunu siyasal aracılığıyla yapabilmektedir. Nitekim tam bu nedenle devlet aklı serbest piyasayı destekleyip gerektiğinde hem liberal düzeni hem de devletin güvenliğine ilişkin tehdit ve devlet tahayyülünü referans paketi olarak kullanabilmektedir. Tam tersi sermayenin iktidarı tarafından veya zaman zaman devlet ile anlaşma içerisinde özel olana ilişkin hususlar sanki kamunun güvenliği ilişkinmiş gibi lanse edilebilmektedir. Bu minvalde ulusal güvenlik kavramıyla yapılan politik kayma piyasanın sorunlarının kamu sorunu gibi gösterilmesiyle kamu düzeni ve güvenliği, ulusal güvenlik ve özellikle ekonomi güvenliği terimi üzerinde birleşmektedir.

Foucault bilgi ve iktidar ilişkilerinin eklemlendiği bir iktidarın bilgiyi ortaya çıkardığı, bilginin bu iktidarı genişletip güçlendirdiği bir çark olarak bireyi kategorize ettiğini, onlara hakikat yasası dayatarak, doğrudan gündelik yaşamına müdahale ederek bireyleri birer özneye dönüştürdüğünü öne sürmektedir. Diğer bir deyişle kurumsallaşmış iktidar yapısının bireyleri görmezden gelen değil aksine öz bilgi yoluyla kendi dayattığı paradigmaya bağladığını iddia etmektedir. Ancak paradoksal bir biçimde bu sava göre bilgi özgürlüğün disipline edilmesi için uygulamaya konulan bir iktidar pratiği, öte yandan güvenlik söz konusu olunca bireylerin ve siyasal birliklerinin ontolojik önkoşulu olmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde Foucault'un savı kendisi ile çelişebilmektedir. Zira, siyasal rasyonalite devlet aklından güç almaktadır.

Baruch Spinoza egemen olarak devletin hak ve yetkisine zarar vermediği ölçüde toplumun kamu düzeni ve güvenliği içerisinde özgürlükler yaşayabileceği bir ortam yaratmakla yükümlü olduğunu öne sürerek devletin varoluş sebebini güvenlik olarak görmektedir. Eylem Canaslan (2019: 183)'nın Spinoza'dan alıntılanması olan şu pasaj

egemenlik için siyasal birlik; siyasal birlik ve insanların politik varoluşu için ise kamusal olanın gerekliliğini, aynı zamanda insanları politik yapı kurmaya iten nedenlerin başında güvenlik geldiğini ortaya koymaktadır:

“İnsanlar, güvenlik içinde ve elden geldiğince iyi yaşamak için, birlikte hareket etmek zorunlu kaldılar. Bunu yapabilmek için her birinin tabii olarak her şey üzerindeki hakkının topluca kullanılmasının ve bu hakkını artık her insanın gücü ve iştahınca değil, topluca herkesin gücü ve iradesince belirlenmesini sağladılar. Bununla birlikte, yalnızca iştahın önerilerine uymak isteselerdi, girişimleri boşuna olurdu (çünkü iştahın yasaları her insanı farklı bir yöne sürükler). Dolayısıyla, çok sağlam bir düzenleme yapıp şu konularda kesin bir antlaşma yapmaları [pacisci] gerekti: Her şeyi yalnızca aklın buyruğuna göre yönlendirmek [...]; insana başkasına zarar verebilecek herhangi bir şey önerdiği ölçüde iştahı dizginlemek; kendisine yapılmasının istemediği şeyi başkasına yapmamak, son olarak da başkasının hakkını kendi hakkı gibi savunmak. Şimdi göreceğimiz şey şu olacak: Geçerli ve sağlam olması için bu antlaşma [pactum] nasıl yapılması gerekiyordu?”

Tabii hak yalnızca her insanın gücüyle belirlenir. Dolayısıyla da her insan, zorla ya da gönüllü olarak gücünden bir şeyleri başkasına devrettiği ölçüde, hakkından bir şeyleri de zorunlulukla ona bırakmış olur. Demek ki sahip olduğu üstün güçle zor kullanarak herkesi mecbur kılan ve evrensel bir korku aracı olarak ölüm cezası tehdidiyle onları kendisine bağlayan kişi, herkes üzerinde üstün bir hakkın da sahibidir. Ama bu hakkı her istediğini yapma gücünü koruduğu sürece elinde tutabilecektir. Yoksa buyrukları dayanaksız kalacak ve daha güçlü olan hiç kimsenin, ona itaat etmek istemiyorsa, bunu yapması gerekmeyecektir. Öyleyse, tabii hakla çelişmeden, bir toplum oluşturabilmenin ve her türlü anlaşmayı [pactum] kusursuz bir bağlılıkla her zaman koruyabilmenin yolu, her insanın tüm gücünü topluma devretmesidir. Böylece yalnızca toplum her şey üzerinde tabiatın üstün hakkına sahip olacaktır. Bir başka deyişle ister özgürce ister ölüm cezası korkusuyla, her insanın itaat etmek zorunda olduğu üstün gücü elinde tutacaktır. Bu tür bir toplumun hakkına demokrasi denir. Öyleyse demokrasi şöyle tanımlanır: Gücü altındaki her şeye ilişkin üstün hakka toplu olarak sahip, evrensel insan birliği.”

Ne var ki Spinoza siyasalın toplumun algılarını ve davranışlarını dönüştürebileceğini göz ardı etmektedir. Canaslan(2019: 184)’ın Spinoza’dan alıntılanması şu pasaj ontolojik

düzlemde tekilerin güçlerini birleştirerek oluşturdukları hakkı *imperium* olarak tanımlamaktadır. Başka bir deyişle, Spinoza siyasi iktidarın gücünü aracısız olarak çokluğun gücü ile özdeşleşmektedir. Bu yönüyle Hobbes'in örtük bir eleştirisini yapmaktadır:

“Bir çokluğun hakkını bir meclise ya da bir insana devrettiği sözleşmeler [contractus] ya da yasalar, kuşkusuz ancak ortak esenlik için önemli bir sorun çıktığında ihlâl edilmelidir. Ama bu konuda hüküm vermek; yani yasaları ihlâl etmenin ortak esenliğe hizmet edip etmediğine karar vermek hiçbir tekil bireye ait değildir. Bu konuda bir tek, imperium’u elinde tutan hüküm verebilir; böylece sivil hakka göre, yasaları sadece imperium’ı sadece elinde tutan yorumlayabilir. Hiçbir tekil bireyin yasaları korumaya kalkışmaya hakkı olmadığını eklemek gerek; dolayısıyla aslında yasalar imperium’ı elinde tutanı bağlamaz. Bununla birlikte eğer bu yasalar, devlet zayıflatılmaksızın ihlâl edilemez bir mahiyetteyseler, yani çok sayıda yurttaş tarafından ortaklaşa hissedilen korku infiale dönüşürse, devlet dağılır ve sözleşme [contractus] sona erer; bu halde artık sivil hakka uygun olarak değil, savaş hakkı uyarınca savunulur. Ve böylece imperium’u elinde tutan, sözleşmenin şartlarına [contractus conditiones], doğa durumunda insanın [...] kendi düşmanı haline gelmekten, yani kendini yok etmekten korunmak için sahip olduğu neden dışında başka hiçbir neden için uymak zorunda değildir.”

Söyle ki Hobbes’e göre insanlar güçlerini tek bir temsilcide *persona*(kişi)’da birleştirmektedir(Canaslan, 2019: 191-192). Ancak her ikisi de devletin güvenliğine ve siyasal birliğin gerekliliğini dolaylı olarak gönderme yapmaktadır; temel fark Hobbes yukarıdan aşağıya doğru, Spinoza ise aşağıdan yukarıya doğru bir matrise işaret ederek en iyi *imperium*’un ise demokrasi olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca Spinoza devletin bekası toplumu oluşturan tüm bireylerin bekalarının toplamı olarak görmektedir. Spinoza kendi savını güçlendirmek için devletin güvenliğinin ayrı bir düzlemde değerlendirmeden kaçınmış ancak siyasal birliğin sağlanması için salt güvenliğin yeterli olmayacağını refah ve eşitlik-özgürlüğün; yani toplumsal üretimin zorunluluğuna da dikkat çekmekle yetinmiş; devletin düzenleyici rolü ile ilgilenmemiştir. Çünkü Spinoza tarafında üretim bir amaç değil sadece bir araç olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan Spinozacı demokrasi; sınırları sabit bir yönetim sanatından ziyade, sürekli değişken ve kapsayıcı bir ontolojik-politik hareket olduğu görülmektedir. Yine de kriz zamanlarında

karar momentinin sadece *persona*'ya bırakılmaması gerektiğini öne sürmekte, devlet sırrı fikrine karşı çıkmaktadır.(Canaslan, 2019: 195-198, 240, 251).

Doğal süreç içerisinde sivil toplumun hakkı; kamusal değer, kaynak dağılımındaki eşitsizlikler, sınıf, ekonomik ve siyasal iktidar çatışmalarından dolayı kesintiye uğrar ve pratikle uygulama alanı olmayan bir kurgudan ibaret olarak kalmaktadır. Esasen gerek sivil toplumun hakkının gerek ise kolektif kamusal hakkının gerçekten olması için gücün olması gerekmektedir; bunun için ise devletin güvenliği dahası mali güvenlik ön şart olarak karşımıza çıkmaktadır.

Foucault'un yönetimsellik kavramı yönetim pratiklerinin vurguladığı bilgiye ve politik eylemi yönlendiren ve meşrulaştıran rasyonellik biçimlerine işaret eder; siyasi iktidarın uygulamasında yönetim pratiğinin rasyonelleşmesi söz konusudur. Bu noktada şu ayırımı yapmak önemlidir; Foucault yönetimsellik kavramı ile siyasi eyleme rehberlik eden ve gerekçelendiren, hükümet uygulamalarının ve rasyonelite biçimlerinin altında yatan bilgiye atıfta bulunurken sorun olarak lanse ettiği husus hükümet uygulamalarının rasyonelleştirilmesidir(Bröckling, Krasmann, ve Lemke 2010; Lemke 2019).

Güç kavramı, bu epistemolojik değişimin merkezinde yer alır. Devlet akli çerçevesinde, siyasal ancak devletin gücünü ve onu artırmanın araçları etkin olduğunda mümkündür. Devlet akli, yalnızca devlete ait rasyoneliteye dayandığı için, bilgi ile arasında yeni bir ilişki ortaya çıkıyor; uygulama alanı olarak siyaset ve bilgi olarak siyaset: istihbarat. Bilgi rejimindeki bu değişim, hükümetin değişen bir amacına karşılık gelir; devletin güvenliğini sağlamak. Devlet akli, devletin güvenliği için mali gücünü hesaplamak ve kullanmak amacıyla norm dışı bir siyaset izlemektedir. Bu doğrultuda devlet akli siyasalın hali hazırda uygulamada olan yasal kurallar bütününe yerine geçer. Bu bağlamda devlet akli, pratik bilgiyi devlet ve onu oluşturan maliye gibi unsurların gücünü organize etmek anlamına gelmektedir.

Lemke'nin Foucault'tan alıntılanması ile şu pasaj(Lemke, 2019: 111) Foucault'un her koşulda normatifliğe atıfta bulunduğunu kanıtlar niteliktedir:

“Normun normale göre önceliği nedeniyle, disipliner normalleşmenin normdan normal ve anormal arasındaki son bölünmeye gittiği gerçeğinden dolayı disiplin tekniklerinde yer alan şeyin normalleştirmeden ziyade bir normasyon (normation) olduğunu söylemeyi tercih ederim.”

Bu minvalde sonraki bölümde olağanüstü hâl durumunda güvenliğin referans paketi olarak ele alınıp, bir yönetim tekniği olarak kullanılmasına yol açan iktidar olgusuna dikkat çekilecektir.

2.2.2. İktidar Paradoksu

Sermayenin iktidarının kalkını altında küreselleşmenin sonucu olarak liberal demokrasilerin bugüne kadar kısmen gizli kalabilmiş politik şiddet eğilimi yeniden su yüzüne çıkmakta ve demokrasinin askıya alınması olağan hale gelmektedir. Güvenlik devletindeki dönüşüm liberal demokrasileri yavaş yavaş olağanüstü hali olağanlaştırmaya, kendi egemenlik alanı dışında denetimsiz eylemleri gerçekleştirmeye hem kendi içinde hem de kendi dışında otoriter uygulamaları hayata geçirmeyi iten siyasal pratiklere zemin hazırlamıştır. Liberal demokrasilerin süregelen öteki tanımı üzerinden kurguladıkları bu siyasal pratik devletler arasında; öteki devletin varlığı ve onun varoluşu ile arasındaki yapısal bağın kopmasının faydasının daha çok olacağını kanısına neden olmaktadır. Çünkü öteki olarak tanımlayan devletin yok olmasından başka bir amaç gütmeyeceği varsayılmaktadır. Açıkça görülmektedir ki insanlığın uluslararası güvenliğine yönelik değil de düşmanları ve bizden olmayan olarak tanımlanan her şeyi belirli bir mesafede ve iç güvenlik politikasında buna göre şekillendirmek için yapay biçimlerde korkular, tehditler ve sınırlar yaratılabilmektedir.

Günümüzde siyasetin bu tehlikeli karakteristik koşullarında artık güç istencini gerek erdem ve ahlak gözetilerek normal politik süreçlerle gerekse istisna hali yaratılarak yarı erdemli bir biçimde uyarlanacağına ilişkin karar devlet aklı ve bu dolayısıyla siyasal iktidara kalmaktadır.

Liberal demokrasiler için sürekli savaş içerisinde olma durumu güvenlik siyasetini de şekillendirmektedir. Diğer bir deyişle ulusal güvenlik *pharmakon*(hem ilaç hem zehir) haline gelmiştir. Ekonomik savaşlar devletlerin ulusal güvenliği ön plana çıkararak güvenlik siyasetinin kurumsallaşmasına fayda sağlamıştır. Nitekim ekonomik tehditlerle amaçlanan hususlardan biri ötekinin maruz kaldığı ekonomik sömürü, ambargo, yaptırım ve saldırılar karşısında duyarsızlaşmasını sağlamak ve bu bağlamda boyun eğdirilen tarafın güç istencini törpüleyerek; arzu gücünü ele geçirerek bu gücü dilediğince yönlendirmek, dolayısıyla öteki devletin mali güvenliğini de şekillendirmektedir.

Ekonomik tehditlerle karşılaşan ötekinin devlet aklı ise düşmanla (ulusal piyasa- hane halkı) birlikte, ulus dışındaki düşmana karşı (diğer devletler), hem piyasayı korumak hem de devletin mali güvenliği sağlamak için harekete geçmekte ve milli güvenlik siyasetini ona göre şekillendirmektedir. Diğer bir ifadeyle; düşmanla birlikte, düşmanı korurken, düşmana karşı tavır oluşmaktadır. Nitekim ulusal güvenliğe yönelik ekonomik tehditlerin olmadığı durumdan tehdidin var olduğu duruma geçildiğinde, ekonomik aklın öznelerinin tecrübe ettiği şey artık salt devlet aklı ile yüzleşme değil, uluslararası sermayenin iktidarının özneler üzerindeki surete ve iz düşüme yakın varoluşun inşasıdır. Çünkü küreselleşme ile aslında liberalizmin uygulamaya çalıştığı salt bireyselleşme ve özelleşme savı artık geçerliliği daha fazla yitirmektedir. Bu nedenle devlet aklı ekonomik tehditlerle topyekûn mücadele için özneler arası inşa edilen güvenlik siyasetini tercih etmektedir.

Hegemon devletlerin diğer devletleri bilinçli bir şekilde değiştirme kapasitesi ile sermayenin iktidarı arasındaki uyum; sermaye iktidarının hegemon siyasal iktidarın öteki olarak tanımladığı siyasal iktidamların maddi varlıklarını geriye dönüşü olmayacak bir biçimde yok etmeye odaklanmasına zemin hazırlamaktadır. Sermaye iktidarı bunu konjoktürel duruma göre bazen uluslararası sermaye hareketliliğini düzenleyerek piyasalar üzerinden bazen de hegemon siyasal iktidamları politik şiddet uygulamaya mecbur bırakarak öteki olarak tanımladıkları devletler üzerinde baskı kurabilmektedir. Diğer bir ifade ile küreselleşme ile piyasa ve savaş arasındaki simetri tüm oyuncular tarafından bilinmektedir. Dahası piyasalar savaşı kendine model almaktadır. Hegemon devletler, sermaye iktidarı ve savaşın iç içe geçmesi sonucu ortaya çıkan yeni yönetim sanatı yeni güç odak ve pratikleri kuşkusuz liberal demokrasilerdeki normal politik süreçlerin askıya alınmasını gerektirmektedir; ki bu bazen liberal düzenin korunması için yapılabilmektedir.

Öte yandan toplum kendi temellerinin ve bu temellerin altında yatan şiddetin olumsuzluğunun bilincinde olarak kökenlerini sürekli tartışmaya açık tuttuğu ölçüde siyasallaşmaktadır. Toplum devletin varlığının kamusal bir özelliğe kavuşmasını sağladığı ölçüde demokratiklik kazanmaktadır. Toplum üyeleri ortak çıkarları gözetmek ve savunmakta özgürdürler ancak devletin mali güvenliği söz konusu olunca toplumun siyasal birliği de tehlikeye düşmektedir.

Neoliberal düzende ekonomik akıl kendini sürekli olarak yeniden tanımlarken devleti bir güvenlik aygıtı olarak kullanırken; kavram olarak ekonomi güvenliğine sıklıkla atıfta bulunmasının nedeni tercihinin şiddete dayandığını perdelemektir. Diğer yandan; modern demokrasi ortaya çıkışından itibaren modernitenin olumsuzluğuna vurgu yapmaktadır. Böylece temelindeki şiddet tekeli gizlemektedir; bu nedenle sık sık kültürel iktidar terminolojisine başvurulup neredeyse efsanevi bir yapıya büründürülmüştür. Sonuç olarak bu durumda devlet aklı savının güçlenmesine yardımcı olmuştur.

Modern demokrasiler, başından beri liberal düzenin belirli bir şiddete hoşgörü gösterdiği kanıtlanmıştır; ister baskı ve çıkar grupları olsun ister burjuva ekonomisinin öncelediği çıkar olsun, devlet dışı aktörler zaman zaman demokrasiyi askıya alabilmektedir. Liberal demokrasiler tarafından kurumsallaştırılan bu politik boşluğun iki yüzü vardır; birincisi istisna halinin kurumsallaştırılarak bir mühendislik objesi haline getirilebildiği yerdir, ikincisi ise liberal düzende gerçekte bir tehdit olmamasına rağmen devlet aklının bu politik boşluğu kendi iç güvenlik politikalarına uygulamak için kullanmasıdır ki bu ikiz politik boşluğun varlığı hem gereklidir hem de iki politika arasında geçiş yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Böylece hem devlet aklı hem de ekonomik akıl kendisi ile öteki arasında sürekli bir tehdit olduğunu alımlayıcı kitleye inandırma imkânı bulma ve kendi temellerinde yatan şiddetin gizlenmesi ve bulanıklaştırılması imkânı artmaktadır; çünkü belirsizlik ve güvensizlik ortamı artmaktadır.

Liberal düzende buna izin verecek politik boşluk yaratılmıştır; çünkü neoliberal düzende piyasa da aktör olarak çatışmada yerini alabilmiştir. Diğer bir ifadeyle çatışmanın devamı piyasanın varlığının garantisi olmaktadır. Çünkü tüm bu süreçler kamusal alan içerisinde gerçekleşmektedir, böylece siyasal iktidarın üstünlüğünün temelini oluşturan öznelerin duygu ve korkularını canlandırabilmektedir. Süregelen bir varoluşsal risk ve güvensizlik ortamında devletin diğer devletlerle ve piyasa ile arasındaki çatışmanın birey özneleri tarafından içselleştirilmesi ve devlet tekeli altına girmesiyle öznelerin davranışları ve duygularının önemi artmıştır.

Hegemon devletlerin ekonomik tehditleriyle başlayan ekonomik savaşlar savunma amacıyla çok karşı tarafın maddi varlıklarına yönelik olarak orantısız güç

kullanımından başka bir şey olmadığı gibi düşman olarak ilan edilen devletlerin birey öznelerinin maruz kaldığı maddi yıkımın ise sınırı yoktur. Bu bağlamda birey özneleri herhangi bir egemenlik iddiasını dile getirmek amaçlı veya uluslararası ekonomik düzene yönelik siyasal birlik olmasa dahi; gelecekte eyleme geçirebileceği eylemler nedeniyle kontrol altında tutulmak için ekonomik tehditlerle karşılaşmaktadırlar. Böylece özellikle neoliberal dönemde yasa-dışı ekonomik savaş alanına giden yolu hazırlanmış, norm dışı hareket eden aktörlerin olduğu bir alana doğru şiddetin dışsallaştırılması gerçekleştirilmiştir: istisna hali.

Hegemon devletlerin politik şiddeti olarak ekonomik tehditler, öteki olarak düşman ilan ettikleri devletlerde bir dışsallaştırma sürecinin konusunu oluşturmaktadır. Hem politik imgelemede hem de uygulamada tehdide maruz kalan ülkelerin bireyleri üzerinde masum bir önlem olarak sunulmasını liberal düzene borçludur. Neredeyse sürekli güncelliğini koruyan ekonomik savaş olgusu sınır çizilemeyen bir özelliğe sahiptir. Piyasanın mutlak bir biçimde araçsallaştırılması, hegemonyayı elinde tutanların gerek güvenlik pratiğine gerek istisna halinin yeni norm haline getirmesine yardımcı olmuştur.

Güvensizlik ortamında herhangi bir devletin herhangi bir devlet tarafından, herhangi bir zamanda, herhangi bir nedenle ekonomik tehditlere; politik bir eyleminin (toplumun genelinin politik duruşunu belirli bir çoklu etik duruşa yönelik evriltme çabasının) ontolojik zemini de oluşturmaktadır. Bu bağlamda eylemi gerçekleştiren devletin sosyolojik zemini, siyasal birliğini oluşturan toplumun psikolojik arkaplanı, eylemselliğin o öteki devletteki bireylerin algısına ve toplumun algısına ayrı ayrı düşüşü ve daha nice politik alan nesnesi ontolojik-varlıksal tehdide neden olmaktadır.

Öteki devletlerin ekonomik tehditleri nesnel olarak devletin en derin köklerini olan devletin mali güvenliğini tehdit etmektedir. Öte yandan devletin mali güvenliği referans paketi olarak ele alınıp olağanüstü önlemlere başvurulması durumunda ise her zaman salt devletin mali güvenliğini güvenlikleştirme sürecinde öne çıkarmak rasyonel olmayacaktır. Bu nedenle ulusal güvenlik ve/veya ekonomi güvenliği ön plana çıkarılmaktadır. İstisna hali devletin varoluşuna indirgenerek devletin birliği için tek koşul olarak sunulmaktadır.

Toplulukların yönetilmesinin yolu çatışmadan geçmekte, çatışmada gittikçe ekonomik kaynaklara erişim ve veya ötekinin erişiminin kısıtlanmasına yönelik evrim

geçirmektedir. Bu bağlamda ekonomik değer, çatışma ve piyasaların iç içe geçmesiyle birlikte salt savaş ekonomisinden bahsetmek artık mümkün değildir. Neoliberal düzen, ekonomik değer ve çatışma yeni piyasalar yaratarak veya piyasaları şekillendirerek yeni bir değer üretim biçimine bürünmüştür. Hegemon devletler bazen piyasalardan mümkün olan en yüksek yararı elde etmek bazense hegemonyasının tescili için çatışma riskini göze almaktadır.

Ekonomik tehditler büyük ölçüde *zorunluluk (necessitato) ilkesinin* motoru konumundadır; çünkü ekonomik tehditler öteki devletlerin piyasalar üzerindeki örgütlü yıkımının, bireylerin hayat kalitesinin düşüşünü, devletin mali güvenliğini dolayısıyla da bireylerin feragat etmek durumunda kaldıkları ekonomik değerlerin öteki adıdır. Günümüzde olağanüstü halin sürekli hale gelmesinin ekonomik tehditlere karşı topyekûn savaş ile gerekçelendirilmesinin sürecinde bu ilke işlemektedir. Düşman yaratma ihtiyacı yalnızca toplumsal bir ihtiyaç olmanın ötesinde ontolojik ihtiyaç haline gelmiştir. Ekonomik tehditlere karşı savaşın söz konusu olduğu uluslararası ekonomik rekabette öznenin oluşumu kritik bir hal almıştır. Carl Schmitt'in dost-düşman ayrımı varoluşsal anlamıyla karşılık bulmaktadır. Bu noktada düşman tasavvuru maddi olarak varoluşunu yok edebileceğimiz bir düşmandır; çünkü bizim varlığımızı varoluşsal biçimde reddeden siyasal eylem söz konusudur. Ekonomik tehditler her ortaya çıkışında yok etmekte tehdit edilen devletin mali güvenliği, ulusal güvenliğin, yani ulusun varoluşundan başka bir şey değildir.

Siyasal, mali gücün yansıtılması noktasında varoluşsal bir iradeyle bağlantılı olduğundan tüm imkanların seferber edilmesini gibi olağandışı olasılığa yani istisna haline imkân tanımaktadır. Bu minvalde bireylerin düşünce kalıpları da düşman tahayyülünün ontolojik bir tehdit olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Burada politik imgelem düşman tahayyülü ile ilgili savları sürekli olarak gündemde tutmaktadır.

Ekonomik tehditler, güvenlik ekonomisine ve düşmana karşı çeşitli biçimde mobilize edilmiş kategorize toplulukları bir araya getirmekte; homojenleştirmeye çalışmaktadır. Böylece düşmana karşı gerekli ihtiyatı göstermekte çekince gösteren bireyler üzerinde (örn. vergi artışını kabul etmeyen) uygulanabilecek politik şiddette önemli bir artışa, güvenliğin toplumsal araçsallaştırma ilişkileri bakımından yoğunluk kazanmasına;

bireylerin ortak arzu ve denetiminin şekillendirilmesine ilişkin yönetim sanatında kırılma noktası, iyileştirme sağlamaktadır. Bu bağlamda güvenlik devleti siyasal birliğin izdüşümü olduğu için hem güvensizlik halinden beslenen ve ekonomik tehditlere karşı yönetim sanatını icracısı olduğu için siyasal iktidar güç tekelini elinde bulundurmaktadır.

Öte yandan güvenlik devletinde ekonomik tehditlerle yaşamımızı tehdit eden düşmanın sürekli dönüştüğü, yok edilemez olduğu öne sürülmekte, dolayısıyla ekonomik savaş artık süreklilik kazanmaktadır. Bu nedenle iç ve dış tehditlere karşı yürütülen mücadele artık normal politik süreçlerin sınırlarını aşmakta; toplumun seferber edilmesini gerektirmektedir.

Ekonomik tehditler egemen ve yıkıcı politik şiddetin temel metaforu ve olumsuzluğun mutlak iktidarının nihai göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Devletin mali olana ilişkin siyasal-hukuki yapı geçici olarak askıya alınmasından ziyade sürekli olarak olağan hukuk devletinin dışında yer almaktadır.

Egemenlik kendi sınırlarını kendi çizmek suretiyle kendini sınırlama, kendi kendini kurumsallaştırma olarak tanımlanabilecek süreçlerden oluşmaktadır. Ancak sınırlarını belirleyen otoritenin kararı sonucunda; salt ekonomik bağımsızlık veya egemenlik değil, genel olarak nesnelerin varoluşunun araçsallaştırılması ve olası yıkımın politik şiddeti, bireyler tarafından göğüslenilmek durumunda kalmaktadır(Castoriadis, 1998: 74; Condoleo, 2015: 69, 90; Karalis, 2014: 161-164).

Hegel'in iktidar ontolojisi özellikle kapitalizmdeki sosyal egemenliğin yapısı ile örtüşmektedir. Kapitalizmdeki egemenlik tarzında onu kapitalizm öncesi sosyal oluşumlardaki tahakkümden ayıran iki özellik vardır. Birincisi, köleliğe veya efendiliğe dayalı toplumlarda efendi ile köle arasında eşitlik iddiası olmazken, kapitalizmde kapitalistler ve işçiler normatif temelde devlet önünde eşittir. Daha da önemlisi, kapitalizmdeki egemenliğin yapısı, eşitliğe rağmen değil, aslında eşitlik temelinde elde edecek şekildedir. İkincisi, köle veya feodal toplumlarda egemenlik ilişkisi doğrudan ve kişisel iken, kapitalizmde egemenlik dolaylı ve kişisel olmayan bir karakter alır. Marx'ın dediği gibi, kapitalizmde bireyler öncelikle kişiler tarafından değil, 'soyutlamalar' tarafından yönetilmektedir(Abazari, 2020: 10). Böyle bir iktidar, devlet ile piyasa arasında kurulan ayırım temelinde hareket ederek, kendisini piyasayla ilişkisi

aracılığıyla tanımlar; onun kontrollünü alır ve kendisini de o alana kısmen devreder: kamusal alan. Bu kontrol neticesinde topluluklar bireyler olarak dağıtılabilmekte ve devletin kontrollüne karşı oluşabilecek risk en aza indirilmektedir. Tabi ki bu durum neoliberal ekonomik düzen tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır; piyasa dolaylı olarak devletin normatif temelleri ile kendi iktidarını koruyabilmektedir.

Gerçekten de neoliberal düzenin meydana getirdiği güvensizlik hali ve varoluşsal riskler her şeyden önce biyoiktidarın uygulanmasını amaçlayan bir teknolojidir ve modernite döneminde devlet iktidarının temel ögesi olarak görülebilmektedir. Normlar varoluşsal bir risk söz konusu olduğunda ileriye doğru bir diyalektik hareketi sağlamayacaktır. Olağan politik süreçlerin bu noktadaki sınır düşüncesi, onu sınırlamaktadır; kendi kendine yeniden sınır çizememektedir. Ancak, siyasal, sınırların aşılarda ortaya konulan irade biçiminden başka bir şey değildir; istisna hali ise normal politik süreç ile sınırların aşılarda eyleme geçirildiği politik eylem arasındaki fark olmaktadır.

Emperyalizm deneyimlerinin ve devrimlerin getirdiği çeşitli zorlukların ötesinde, küresel modernite sırasında siyasal birimleri dönüştüren üçüncü güç kapitalizmdir. Diğer bir deyişle; modern siyaseti dönüştüren dinamiklerden biri de devletler ve piyasalar arasındaki ilişkilerdir. Devletler ve piyasalar arasındaki kavramsal ayırım, liberal politik ekonominin temel taşıdır. Bununla birlikte, modern çağ boyunca, kapitalizmin dünya geneline yayılmasını teşvik eden şey, piyasaların yönetim biçimleri içine gömülmesi olmuştur. Diğer yandan bir devlete göre öteki devletlerin varlığı o devlete yönelik saldırı mutlak bir tehlike olarak yerini aldığı için var olmayışı veya varlığını güçlendiren maddi varlıklarında azalması onun güvenlik potansiyelini azaltacağına dair algılamının politik egemen imgelemenin çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu algının varsayılan olarak siyaset kodlarına yerleşmesi moderniteyi eleştiriye açık hale getirmektedir. Bu minvalde kaos ortamını oluşturmak ve politik olana ilişkin bazen politik olanında sınırlarını aşılarda ortaya konulan varlığın özü olarak irade eylemleri göstermektedir ki tüm süreç araçsal rasyonalitenin hükümlerliğini öne çıkarmaktadır(Buzan & Lawson, 2015: 129-130).

Piyasa koruyabileceği ve kurtarabileceği kendine ait hiçbir öze sahip değildir. Devlet ve piyasanın iç içe geçmesi için; piyasa devletin özel mülkiyeti tanımasını ve birikimi sürdürebilen ve sözleşmeleri uygulayabilen yasal bir aygıt sağlamasını gerektirdiği gibi,

devlet mülkiyetten, birikimden ve sözleşmelerden elde edilen gelir aldığı için ideal olarak politik ekonominin liberal fikirlerinin merkezinde yer alan siyaset ve ekonomi kavramsal ve yasal olarak ayrılmıştır. Öte yandan, piyasa mantığına önemli ölçüde özerklik verildiği için; devlet sosyalizminin sıkı bir şekilde bütünleşmiş politik ekonomisinden önemli bir fark bulunmaktadır(Buzan & Lawson, 2015: 147).

Achille Mbembe'ye göre liberal demokrasilerin saf bir demokrasi izlenimi verirken; tehdit üretimi sayesinde düşmanlık politikaları artık liberal demokrasinin sinir sistemini oluşturmaktadır. Öte yandan, sömürge ve imparatorluk rejiminin demokrasiye aykırını kurumlar olmadığını aksine tarihsel süreçte demokrasinin varlığının devamının bir parçası olduğunu öne sürmektedir. Demokrasi böylece kendi sınırlarını aşabilmiş, kuramsal olarak ortaya koyduğu savların tam tersinin hizmetine girebilmiş, gerektiğinde kendi kendine ve düşmanlarına karşı iktidarını uygulayabilmiştir(Mbembe, 2019: 117-118).

Neoklasik iktisat teorisinde optimize edilmiş bir sosyal üretkenliğin ilkeleri, ekonomik ilişki ağlarına artan entegrasyon ihtiyacını varsayar, istikrar ve denge modelleri hakkındaki varsayımlarla işlemektedir. Genel anlamda, burada hayati sosyal süreçlerin ekonomik dinamikler tarafından dikte edildiği bir yönetim biçimi kurma meselesidir. Post modern ekonomi teorisinde ise ekonomik ve sosyal yeniden üretimlerin senkronizasyonuna artan ekonomik verimlilikle ilgili spesifik beklentiler yaratılırken, artık tüm devlet ve piyasa ilişkileri ve etkileşimleri, birey öznelerinin eylemlerinin toplam alanını veya genel bir praksiyolojiyi kapsayacak şekilde genişletilmektedir. *Homo economicus*'un alt katmanı artık arzular, eğilimler ve çıkarların değişen bir karışımı olarak değil, yalnızca bir soyutlama, belirli durumları ve sorunları açıklığa kavuşturmak için karar verme oyunu kullanılan bir kurgu veya model olarak kavranmaktadır. *Homo economicus* bundan böyle sezgisel bir şekle, yalnızca duruma bağlı karar verme süreçlerini vaka bazında analiz etmek için inşa edilmiş bir role dönüşmüştür. Buradaki zorluk ve zorunluluk, özneler arası ilişkileri kullanarak ekonominin sınırlarını aşmaktır. Neoliberalizm Foucault'nun modern yönetimsellik üzerine derslerinde belirttiği gibi, doğrudan bireye müdahale etmek yerine, daha eski boyun eğdirme ve disiplin rejimlerinin geçersiz hale getirildiği bir ortam üreten belirli bir hükümet teknolojisi olarak anlaşılabilir. Çünkü günlük yaşamın piyasalaşması ve dahası kamusal olanın piyasalaştırılması söz konusudur. Bu bağlamda, çok bilinçli

olarak “ekonomik emperyalizm” olarak adlandırılan şey, işlevsel farklılaşmanın azalmasıyla açıklayıcı bir güç kazanır. Örgütsel yapılar akışkan hale gelir, çalışma ilişkileri her zaman / her yerde ekonomi imajında yeniden şekillenmektedir(Vogl, 2015: 98-102). Düzensizlik emperyalizmi olarak adlandırılabilir ekonomik emperyalizm yıkımlar yaratmakta ve hemen her yerde politik şiddetten yararlanarak istisnai koşullar yaratmaktadır.

Kapitalizmin ilk evrelerinde yalnızca *bourgeois sacer* olarak nitelendirilebilecek bireylere yarattığı sistematik tehlikeler artık bütün organizasyonlar için norm haline gelmiştir. Devlet karşıtlığı sürekli ortaya çıkan bir sınıra işaret etmek için dışlama, şiddeti ifade etmek üzere gelişmiştir. Kavramsal olarak düşünülemez hale getirilse bile devlet kavramının toplumun ve hatta varoluşun bütünüyle uzlaştığı öngörülmüş; öte yandan mali radikalleşmeyi uygulamak için devlet ve piyasanın rolleri sürekli değiştirilmiştir. Burada devlete karşı açık bir ikilik bulunmaktadır. Liberal düşüncedeki özerklik arayışında devlet imgelemine karşı radikal bir ayaklanma projesi, bir noktada daha önce eleştiriye tutulmuş olanın basit bir taklitçi tersine çevrilmesine dönüşmüştür. Çünkü piyasa ve piyasalaştırılmış kamusal, kapitalizmin ortaya çıkışı ve küreselleşmesiyle sıkı sıkıya bağlantılı sosyal ve teknolojik bir dönüşümün ürünüdür.

2.3. Güvenlikleştirme Pratiğindeki Dönüşüm

Neoliberal çağda emperyal güç bağlamında görünüşte birbirinden farklı olan refah ve mobilizasyon birey öznelerinin iç içe geçmesini sağlamış ve yeniden yapılandırmıştır. İktidarların gözetleme ve tasarruf uygulamaları 21. yüzyılda, vatandaşları devlet içinde güvenlikleştirilmiş özneler olarak inşa ederek, istisnai bireyler üretmektedir. Çünkü bu istisnai bireyler toplululuğunun oluşturduğu dirence yol açmaktadır. Devletin başarısızlığına ve zayıflayan gücüne ilişkin gözle görülür güvensizlikler yaratılmakta ve bu momente ortak edilmektedirler.

Hegemon devletlerin hem neoliberal hem de emperyal politikalar altında, bir güvenlik devletine dönüşerek güvenlikleştirme yoluna başvurması devlet aklının etkisi olarak anlaşılabilecektir. Nitekim devam eden psikolojik- ekonomik savaşlar bağlamında devlet aklının sorumluluğu refah veya liberal devletten öte devleti korumaya dönmüştür.

Güvenlik, maddi, duygusal ve somut bir şekilde çalışan güvensizliklere, tehditlere ve korkulara yol açan ekonomik gözetleme ve koruma kültürlerinin mantığı haline gelmiş, mali güvenlik durumu kalıcı acil durum ve sonsuz savaş hegemonik mantık haline geldiğinden neoliberal güvenlik devletinin yönetişimini kolaylaştırmıştır. Neoliberal politikalar aynı zamanda dünya çapında güvensizlik ve eşitsizlikler yarattığı için hegemon devlet ilişkilerinin hem nedeni hem de sonucu olmaktadır.

Dolayısıyla, 21. yüzyılın getirdiği bu güvensizliklerine yanıt olarak, kendilerini normatif vatandaşlar olarak gören birey öznelere, modern güvenlik devletinin varlığını sürdürme sorumluluğunu üstlenme yetkisine sahip olduklarını düşünmeleri devlet aklı tarafından sağlanmaktadır.

Neoliberal piyasa ekonomisinin desteği ile kendi kendini yetkilendiren devlet dışı aktörler, neoliberal politikaların etkilerini telafi etmeyi ve böylece önce neoliberal düzeni ardından güvenlik devletini kurtarmayı amaçlamaktadır. Ancak girişimleri genellikle piyasanın başarısızlığıyla sonuçlanır ve böylece daha fazla güvensizlik yaratmaktadır. Güvenlik ve güvensizlik arasındaki bu mekik, olağanüstü hâl yönetişimi ve devlet aklı için uygun bir sahne yaratmaktadır.

Neoliberalizm David Harvey tarafından birey refahı, güçlü özel mülkiyet hakları, serbest piyasalar ve serbest ticaret ile karakterize edilen kurumsal bir çerçeve içinde bireysel girişimcilik ve becerilerinin özgürleştirilerek geliştirilebileceği fikri olarak tanımlanmaktadır(Harvey 2007).

David Harvey, Michael Hardt ve Antonio Negri neoliberalizmin küresel bir fenomen olduğunu iddia ederken(Hardt ve Negri 2000), Nikolas Rose bunun neoliberal politikaları oluşturan ideolojilerin uluslararası örgütler tarafından şekillendirildiğini ve belirli bir biçimde ve belirli bir amaca yönelik ulusal veya uluslararası projelerin sonucunda ortaya çıktığını savunmaktadır.

Öte yandan, Gilford John Ikenberry ve Mearsheimer genel olarak iki karşıt görüşü temsil etmektedir. Şöyleki Ikenberry, son zamanlarda yaşanan krize rağmen liberal düzenin sürme ihtimalinin yüksek olduğunu öne sürerken, Mearsheimer üstüne kurulduğu ana politikalar baştan beri sorunlu olduğu için liberal düzenin kaderinde yok olmak olduğunu savunmaktadır(Ikenberry 2018; Mearsheimer 2019).

Rose'a göre batı liberalizminin bu karakteristiği yirminci yüzyılda kendi kendini üretme, kendi kendine pazarlama ve herkese refah sağlayamayan demokrasilerde vücut bulmaktadır(Rose 1996).

Uluslararası ekonomik rekabetin etkisini ve piyasanın dinamik yapısını dikkate alarak Rose'un neoliberalizmin de sürekli değişime uğradığı vurgusuna katılıyorum. Yani neoliberal düzeninin güvenliği kurtarmaya çalışan istisnai birey özneleri neoliberalizmin merkezinde yer alan kendi kendini yetkilendirme rejiminin ürünüdür.

Neoliberalizmin küresel yapısı çelişkiler, bayağılık ve krizler üretir. Böylece neoliberal politikalar, devlet ve onun insanlarla ilişkisi, siyasi egemenliğin doğasında değişikliklere neden olur. Eğer neoliberalizmin özellikleri kendi kendine sorumlu ve kendi kendini geliştiren vatandaşları içeriyorsa ve refah devletinden güvenlik devletine geçiş, küresel sermaye ile güvenlik devleti arasındaki çatışmadan açıklıklar ve olanaklar bulacaktır.

Toplum, sadece kapitalizm tarafından değil, aynı zamanda çeşitli şekillerde şekillenen birey öznelerinin neoliberalizme karşı çelişki ve protestolarının ortaya çıkışında görünmektedir. Bu nedenle neoliberal politikalar ve hegemon devlet güçleri arasında güvenlikleştirilmiş birey özneleri meydana getirilmektedir.

Didier Fassin ve Mariella Pandolfi'nin 'ahlaki ekonomi' dedikleri şey içinde neoliberal güvenlik devletinin oluşumu, birey öznelerinin güvenlik devletini kurtarmak için kendilerini geliştirmeye ve çabalamaya devam etmelerine yol açmaktadır(Fassin ve Pandolfi 2010). Neoliberal güvensizlikler ve tehdit üretimi, neoliberal politikaların isyankâr sonuçları, kendi politikalarını oluşturmaya devam ettikleri kadar, bastırmaya da yaramaktadır. Burada etkili devlet yönetişimi neoliberal birey öznelerin güç ve otoriteyi pekiştirecek şekilde yönetilmesidir.

Miguel de Larrinaga ve Marc G. Doucet, güvenliğin devlet tarafından yönetildiğini, ancak sadece askeri savunmayı değil, aynı zamanda yeni politik, ekonomik ve sosyal alanlar ve süreçlerin devlet için belirgin hale geldiğini vurgulamaktadır(Doucet ve Larrinaga 2010)

Joseph Nye, gücün dağıldığını, askeri, ekonomik, ulusötesi ve devlet dışı aktörler arasında bölündüğünü ortaya koyarak, hegemonun yararına olacak gündemler belirlemek için 'yumuşak güç'ü savunmaktadır(Nye 2004). Bununla birlikte, bu

‘yumuşak gücün’ şiddet ve zorlayıcı yönlerine ve uluslararası bir proje haline getirilebilen politik şiddet ve eşitsizlik konusuna değinmemektedir.

Carl Schmitt’te güvenliğin doğasına atıfta bulunarak kriz analizi ve istisna haline odaklanmaktadır. Schmitt’in yazdığı gibi; “Egemen, istisnaya karar verendir”(Schmitt, 2005: 1) ve “Siyasal devletten önce gelir”(Schmitt, 2007: 1). Ancak genellikle sadece *personaya* odaklanıp devlet aklını ve dinamiklerini gözden kaçırmaktadır. Schmitt, birçok durumda anayasalar, yasal kurallar ve genel normların bir kriz veya acil durum sırasında uygulanamayacağını savunur. İstisna hali, kanunların dışındadır. Bu nedenle istisna halinin fonksiyonun yalnızca krizin yasayı anlık olarak askıya alıp gerçek gücü açığa çıkarması için kullanılabileceğinden öte; yasanın ötesinde işleyen keyfi yetkilerin uygulanması için ileri sürülebileceği noktasında eleştirilerin odağında olmaktadır.

Harel ve Sharon ise modern güvenlik devletinin acil durumlarının kanunsuz olmadığına işaret ederek Schmittçi *persona* odaklı bakış açısına şüpheyi yaklaştırmaktadır (Harel ve Sharon 2018).

İstisna durumu tartışmaya açmanın ötesinde, geniş kapsamlı güvenlik kavramlarının eleştirel literatürünü de irdeleyerek uğratarak Schmitt’in analizini derinleştirerek burada şunu öne sürüyorum; devlet aklı siyasaldan, siyasalda devletten önce gelmektedir.

11 Eylül sonrası şekillenen siyaset atmosferinde sıkça uygulandığı haliyle istisnai politikalar liberal demokrasiyi aşındırabilecek bir yapay tehdit üretimi ve korku siyasetini kurumsallaştırabilmektedir(Williams 2011). Modern güvenlik devleti açısından ele alırsak, bir tehdit ve risk, devletin güvenliği kriz ve acil durumlarda yasayı askıya almak için bir bahane olarak kullanabilmesinin önünü açmaktadır.

Kopenhag okulu güvenlikleştirme yaklaşımı her zaman modern politikanın olumsuz bir özelliği olarak görülme de(Roe 2012), çatışan aktörler arasında müzakereden ziyade; birinci adım olarak sabır , ikinci adım hızlı davranma ve gerektiğinde üçüncü adım olarak çatışma siyaseti güden bir politika bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır(Aradau 2004). Bu bağlamda Michael Williams bir korku liberalizminin, güvenlikleştirmenin olumsuz yönleri üzerinde regüle edici bir fonksiyonu olabileceğine dikkat çekmiştir(Williams 2011).

Geleneksel güvenlik çalışmalarında ulusal güvenlik kavramı ulusun ve devletin toprak bütünlüğü vurgulamak amacıyla kullanılmıştır. Ole Wæver ise ulusal güvenliğe, bireylerin ve toplumun güvenliğini de ekleyerek daha geniş bir referans noktası olduğunu ileri sürmüştür(Wæver 1995).

Güvenlikleştirme konuşmaya dayanır ve genellikle siyasi seçkinler tarafından, siyasi meydan okumaların ve meydan okuyanların toplum dolayımında siyasal birliğe yani devlete yönelik varoluşsal tehditlere dönüştürüldüğü eylemler bütünüdür. Şöyle ki; güvenlik siyaseti gereği olağanüstü araçların kullanımını meşrulaştırmak için devlet iktidarı; söz edimlerinin güvenlikleştirilmesi ile aciliyeti çağırıştırır ve siyasal birliği bozma potansiyeline sahip olarak görülen ve dolayısıyla siyasi olanın diğer tehditlerde ilgilenmesini engelleyen bir tehdit olduğunu varsayar(Wæver, 1995: 51-54).

Güvenlikleştirmeye ilişkin bu eleştirel bakış açısı, güvenlik söyleminin genişletilmesine ilişkin zengin ve çok yönlü araştırma programlarını beslemiş olsa da, siyasi topluluğa yönelik varoluşsal tehditlerin inşası, yalnızca Carl Schmitt'in dost-düşman ayrımına dayanan siyaset vizyonunu yansıtmaz (Huysmans 2016; Schmitt 2007).

Güvenlikleştirme ve istisnacılık arasındaki bağın özelleştirilmesi, Kopenhag Okulu geleneğinin eleştirel hamlesinin merkezinde olabilir, ancak bu, güvenlikleştirme ve acil durum yönetimi arasındaki dinamik etkileşime ilişkin önemli kavrayışların gözden kaçırılmasına zemin hazırlamıştır.

Güvenlikleştirmenin meşrulaştırdığı olağanüstü hal, Schmitt(2005)'in istisna hali kavramını meşrulaştırırsa da Kopenhag Okulu tarafından güvenliğe ilişkin tehditler hükümetlerin güvenlik adına yasal kısıtlamaları ve demokratik ilkeleri askıya almasına izin vermesi olarak sınırlandırılmıştır.

Öte yandan konuşma eylemlerine ek olarak görsel temsiller vb. yollarla da tehditlerin inşasının mümkün olduğunu ileri sürülmüş(Balzacq 2016; Hansen 2011; Williams 2003), güvenlikleştirmenin politik olarak nasıl tersine çevrilebileceği; çatışmalı dinamiğinin üstesinden gelmek için güvenliksizleştirmenin nasıl çalışması gerektiği noktasında stratejiler araştırılmıştır(Hansen 2012; Huysmans 2016; Roe 2004).

Yani, güvenlikleştirmenin ana odağı, sorunların ne zaman ve nasıl güvenlik sorunları olarak görülmeye başladığını sormaktır - siyasi amaç doğrultusunda 'sorumlu yenilik' hem bir kavram hem de politik bir stratejidir(Burgess 2018; McDonald 2008).

Bu minvalde Wæver'in klasik formülasyonunda, güvenlikleştirme, tam da güvenlik kavramına dahil edilen devletin bekasının söz konusu olduğu durumlarda her türlü kuralın muaf tutulmasını savunan siyasal anlayışla: (devlet akı/ devlet gereği) *raison d'état* ile sorunsallaştırılmasına rağmen, güvenlikleştirme çalışmalarında güvenlik tehditlerinin inşasında mikro indirgemeci yaklaşımın dezavantajı tehdit edici siyasi senaryonun arka planının teorik ilgi görmemesidir(Bright 2012).

Güvenlikleştirme siyaseti gereği yasal ve kurumsal dönüşümlerin gerçekte neden yapıldığı; temel motivasyonun ne olduğu açıkça ele alınmamıştır. Güvenlikleştirmenin birçok durum ve meseleye genişletilebilecek politik ve söylemsel bir eylem olduğunu öne sürülürken ulusal güvenliğin ana dinamiği olan devletin mali güvenliği dolayımında varoluşsal risk göz ardı edilmiştir.

Bu nedenle, güvenlikleştirmede referans paketinin analitik odağının devletin mali güvenliği olması gerektiğini öne sürüyorum. Böylece güvenlikleştirme ve istisnacılık kavramlarının irdelenmesi neticesinde ekonomi güvenliği söyleminde örtük olan devletin mali güvenliğine ilişkin acil durum yönetişimi belirgin hale gelecektir.

Bu minvalde güvenlikleştirme araştırmalarına bir teorik katkı öneriyorum: Olağanüstü hâl yönetişiminin mantığını genel anlamda yeniden inşa ederek, Schmitt'in siyasalın egemenliği konusundaki sınırlamasına karşı istisnallığın salt siyasaldan değil istisnacılığın daha derin ve bir farklı otorite seviyesinde; devlet aklında yer aldığını öne sürüyorum.

İstisnacılık, siyasi sistemde yürütmenin yetkilendirilmesiyle bağlantılıdır ve takdir yetkisini tasvir edilen güvenlik tehdidine karşı koymak için genişletir. İşte burada yürütmeyi yetkilendiren veya yetkilerini istediğinde sınırlandıran veya genişleten otorite olarak devlet akı kendine yer bulmaktadır.

Devlet akı ve devlet bağlantısının statik olmadığını, doğası gereği dinamik olduğunu ve kendi kendini güçlendiren eğilimler yarattığı söylenebilir. Bu minvalde güvenlikleştirmenin sonuçları dikkate alındığında, olağanüstü hâl mantığının sadece geçici bir siyasi karar alma modu olmadığı, aynı zamanda kalıcı kurumsal etkiler yarattığı da görülmektedir. Burada ontolojik bir kurumsallaşma olduğunu söylemek mümkündür. Bu tür bir kurumsallaşma, güvenlik ve acil durum dilini yeniden etkinleştirmeyi ve böylece daha fazla sorunu güvenlik altına almayı kolaylaştırmaktadır.

Krizlerinin hızlı ve merkezi kararlar gerektirdiği durumlarda, istisnai otorite olarak devlet aklı aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşların ve bunların yürütme organlarının siyasal üstü düzeyin de gerçekleşebilir. Bu yetkilendirme, esasen, olağanüstü bir durumun varlığını belirleme ve politikalarla ve yasalarla sınırlandırılmadan tehdide karşı koymak için gereken önlemleri tanımlamada karar veren siyasi otoriteden ötesinde kendi kendine oluşmaktadır. Devlet aklının doğrudan kamu kontrolünün ve kurumsal kontrollerin üzerinde görece eksikliği nedeniyle uygulama kapasitesi olmasada kriz zamanlarında devlet davranışının yanı sıra daha fazla güvenlikleştirme için gündemi belirlemektedir.

Modern devletin güvenlik rolü piyasa aktörlerinin yardımıyla o kadar benimsenmiş ve doğal ki, modern devletin güvenlik devleti ve devlet aklının ortak bir kesişen unsuru olduğu göz ardı edilebilmektedir. Devletin toplumu suçtan, çevre kirliliğinden veya piyasaya karşı tüketimin korunmasına yönelik politikaları geniş kabul görmekte ve içselleştirilmektedir. Ancak, devletin mali güvenliğinin modern güvenlik devletinin çok çeşitli politika sektörlerini içeren güçlü bir ortak referans noktası olduğu konusunda sınırlı bir kabul bulunmaktadır.

Devlet aklı, siyasal otoriteyi ulus-devletin ötesinde nasıl yeniden şekillendirebilir? Bu bölüm, olağanüstü hâl siyasetinin devletin ötesinde, yani devlet aklı düzeyinde nasıl yürütüldüğünü analiz ederek bu yeniden kavramsallaştırmayı devletin mali güvenliği özelinde tamamlamaktadır.

Varoluşsal tehditlerin beklenmeyen, istisna doğası göz önüne alındığında, siyasi düzeni yeniden kurmayı amaçlayan devlet aklının kararlarını kolaylaştırmak için hukukun geri çekilmesi gerekir. Bir hukuk düzeninin mantıklı olması için normal bir durumun var olması gerekir ve bu normal durumun gerçekten var olup olmadığına karar veren devlet aklıdır. Güvenlik krizlerinin demokratik süreçlerle veya ön mevzuata dayalı olarak çözülemeyeceğini varsayarsak, bir *persona*'dan ziyade devlet aklının bir bütün olarak kararlılığı gereklidir. Güvenliğin gerektirdiği zaman baskısı ve aciliyet söz konusudur. Bu, hızlı tepkilere ihtiyaç duyulduğunda yavaş demokratik prosedürlerin atlanması gerektiği anlamına gelmektedir(Aradau 2004).

Başlangıçta ulus-devlet için kuramlaştırılmış olsa da, günümüzde siyasetin olağanüstü hal biçimi küresel düzeyde de gözlemlenebilmektedir(Kreuder-Sonnen 2012; Scheuerman 2017).

Güvenlik tehditleri, özellikle küreselleşme söylemi içinde, ulusal sınırlara saygı duymayan dünya çapında olası durumlar olarak giderek daha fazla kendine yer bulmaktadır. Bu durum hızlı karar alma ve hızlı siyasi müdahalelerin gerekli olduğu göstermektedir. Başka bir deyişle, sınır ötesi krizler sınır ötesi tepkileri doğurmaktadır.

Aslında devlet aklının uluslar üstü otoritesi ve siyasal kararlar yoluyla yönetme yetenekleri geçen yüzyılda önemli ölçüde artmış, acil tehditlere zamanında tepki verilmesine imkân sağlayan bir zeminde kendini bulmuştur. Zaman baskısının yüksek olduğu ve hızlı kararların gerekli olduğu küresel kriz durumlarında, devlet aklının devreye girmesi doğal bir seçimdir. Devlet aklının algılanan tarafsızlığı hem yakın tehditler karşısında hızlı kararlar alma hem de güvenlikleştirme meşruiyetini sağlamaktadır.

Küresel olağanüstü hâl yönetişimi, aynı zamanda, iç düzeydeki prototiptik istisna durumundan yapısal olarak farklıdır. En önemlisi, devletler kendi mali güç tekellerine güvenerek hareket etmektedirler. Bu nedenle, örneğin acil durum önlemlerini yürürlüğe koymak için öncelikle mali olanın güvenlikleştirilmesine başvurulmaktadır.

Aşağıda, devlet aklının küresel ekonomik tehditlerle istisnai araçlarla mücadele etme yetkisinin nasıl oluştuğunu yeniden yapılandırıyorum.

Olağanüstü hâl yönetişiminin mantığı genel anlamda, istisnallığın devlet aklı tarafından yeniden inşa ederek çözümlenmesidir. Ulusal (ama aynı zamanda uluslararası) tehditlerin güvenlikleştirilmesi çoğunlukla acil müdahale mekanizmalarının güvenlikleştirilmesi ile ilişkilendirilirken, uluslararası sorunların güvenlikleştirilmesinin de aynı şekilde olağanüstü hâl yönetişiminin uluslararasılaşmasını doğurduğu görülmektedir. Her ikisinin de kesişim kümesi devletin mali güvenliği olmaktadır.

Aşağıdaki bölümde, bu argümanların her birini daha ayrıntılı olarak açıklıyorum ve bunları devletin mali güvenliğine ilişkin acil yönetişimini anlamlandırmak için kullanıyorum.

Soğuk savaşın sona ermesinden bu yana, güvenlik ve kalkınma yeniden yorumlanmış ve aralarındaki sınırlar giderek bulanıklaşmıştır. Çatışmalardan kaçınan hükümetler aktif olarak çatışma önleme ve çatışma dönüşümünü güvenlikleştirme vasıtasıyla yapmaktadır. İstikrarlı ve etkili bir devlet, insani gelişme ve insan güvenliği için bir ön koşuldur ve vatandaşlarına kalkınma ve güvenlik sağlayamayan bir devlet ne güçlü ne de istikrarlıdır aksine kırılgandır. Son yıllarda, devlet inşası terimi giderek yaygınlaşmaktadır, verimli ve meşru ulusal kurumların kurulması bağlamında mali güç, gittikçe daha çok önem kazanmaktadır. Nitekim kırılgan devletlerde adaleti dağıtan veya güç araçları üzerinde bir ölçüde kontrol sağlayan devlet dışı aktörler ön plana geçip devletin meşruiyetini zayıflatmaktadır.

Devletin kırılganlığı, zayıflığı ya da tamamen başarısızlık ve çöküşü tartışmalarını anlamlandırmak için, uluslararası politika teorilerine egemen olan egemen, teritoryal devletin normatif ontolojisi ile başlamalı ve modern devletlerin fiili oluşumuyla birlikte ivme kazanan modern güvenlik devletin yükselişinin devlet aklı-toplum ve maliyeden oluşan üçlü savaş durumuna yol açtığını görmemiz gerekmektedir.

Devlet aklının siyasal vasıtasıyla yürürlüğe koyduğu idari kapasitesi ve aynı zamanda şiddet tekeli sürdürme kabiliyeti devletin gelir elde etme kapasitesiyle yakından bağlantılıdır. Bu üç boyut yakından iç içe geçmiştir. Biri diğerinden ayrı çalışamaz ve bir boyuttaki bir kriz diğer iki boyutu da etkilemektedir.

Maliye'ye ilişkin bu değer tahsisi, devlet aklının idari kapasitesini, meşruluğunu ve efsanevi ve mistik tekelden yararlanma derecesini içermektedir. Devlet aklının gözünde kendi meşruiyetiyle bağlantılı olarak toplum ve siyasal birlik, devletin kendisine hizmet sunma kapasitesiyle bağlantılıdır. Dolayısıyla devlet aklı hem idari kapasiteye hem de şiddet tekeline ihtiyaç duymaktadır. Bu modern güvenlik devletinin dinamik olarak gerçekleştirmesi gereken üçlü savaşın temel parametresidir.

Devlet başarısızlığı, dünya düzeninin sürekli ve tekrar eden bir olgusudur. Çünkü modern devletin başarısızlığı, önceki dönemden oldukça farklı bir uluslararası ortamda gerçekleşmektedir ve kırılgan devletlerde Weberian devletin normatif modeli geçerliliğini yitirmektedir. Nitekim devlet dışı aktörlerin yükselişi ve uluslararası sermaye, bilgi, uluslararası politikanın geleneksel algılarına yönelik siyasi ve teorik zorluklar ve aynı zamanda fırsatlar doğurmaktadır. Küreselleşme; sermaye, meta ve

insan akışının, devletlerin sınırları ve aslında genel olarak insan faaliyetleri üzerinde etkili bir hükmetme yetkisi sağlamalarını giderek zorlaştırmaktadır (Krasner 1999; Sassen 1996).

11 Eylül saldırılarından sonra, kırılğan devletler doğrudan ulusal güvenliğine yönelik tehditlerle çevrelense de(Beall, Goodfellow, ve Putzel 2006), bu durum yerel çatışma dinamiklerini yansıtan politikaların yürürlüğe konulmasına ön ayak olmuştur. Bu durum devletin başarısızlığını anlamaya çalışırken siyasalın ötesine bakılmasını gerektirmektedir.

Bazı devletlerin neden ve nasıl başarısız olduğu üzerine devlette bu duruma ışık tutmaya yardımcı olamamaktadır. Çünkü büyük ölçüde kişisel liderliğe; *persona* ya bağlıdır ve devletin bu kişiselleştirilmiş ve özelleştirilmiş karakteri sonucu salt siyasal etkisiz yollarla çalışmakta ve sınırlı kapasiteye sahip olmaktadır. Neopatrmonyal devletin daha geniş anlamda özgürleşememesi ile sonuçlanmakta ve hiçbir zaman gerektiği gibi kurumsallaştırılmamaktadır. Bu nedenle politika kayması yaparken veya kamu politikası uygularken başarısız olabilmektedir.

Öte yandan, bu bağlamda William Reno(1999) tarafından öner sürülen, ‘savaş ağası siyaseti’ terimini yol gösterici olabilmektedir. Nitekim savaş ağası siyasetinde devlet kurumları, siyasi rekabeti düzenlemede çok az rol oynamakta ve güç neredeyse sadece piyasaların kontrolü yoluyla sürdürülmektedir. Kaynakların dağılımını düzenlemek için politik şiddet uygulanırken siyasi ittifakların bozulmamasına yönelik çabayı zedelemektedir. Bu nedenle öteki savaş ağaları ile karşı çatışırken neopatrmonyal liderler genellikle birbirini taklit etmekte ve bu durumda mali gücü düşük olan ülkelerin uzun vadede zararlı çıkmasına neden olmakta ve zamanla devlet liderleri önemsizleşmekte devletin mali güvenliği ve sürdürülebilirliği ön plana çıkmaktadır. Bu süreç tümüyle ele alındığında, devletin kontrolünün salt siyasal tarafından yapıldığı neopatrmonyal bir devletten aşamalı olarak modern güvenlik devletine dönüşümü vurgulamaktadır(Reno, 1999: 15-18, 70-73).

Devletlerin Weberci anlamda hiçbir zaman modern devletler olarak işlev görmemiş olmalarının neticesinde kayıt dışı ekonomi büyümekte ve devlete ilişkin bazı temel işlevlerin devlet dışı aktörler tarafından üstlenilmesiyle sonuçlanabilmektedir(Anderson 2004). Devleti başarısızlığa götüren süreçler genellikle kısır olumsuz geri bildirimlerle

dolu bir çatışma tuzağına düşen toplumları hedef alan şiddet mekanizmaları olmaktadır(Collier vd. 2003).

Devlet başarısızlığı yönelik hegemon devletlerin mevcut ilgisi ve ulusların kalkınma ve güvenlik endişelerinin karışımı; devletin başarısızlığını gidermek veya devleti güçlü kılmak için liberal değerleri çözümün parçası yaparak, devlet aklının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere üçlü savaşın tüm yolları bizi maliyeye; mali olanın güvenlikleştirilmesine çıkarmaktadır.

2.3.1. Modern Güvenlik Devletin Siyasi Dinamikleri ve Malî Olanın Güvenlikleştirilmesi

Devlet düzenleyici politikalar ile piyasadaki dengesizlikleri düzenlemeye başlayınca; dışsalılıklar, kaynak dağılımındaki adaletsizlikler, kamusal mallar, mülkiyet hakları vd. birçok sorumluluğu üzerine alması gerekmektedir. Üstelik bunlar zamana ve şartlara göre sürekli değişmektedir.

Geoffrey Barraclough yapısal değişimin belirleyici özelliklerini; emperyalizm doğasında gerçekleşen değişimler, dünyanın farklı bölgeleri arasında yaşanan nüfus dengesi değişimi, devletin doğasında, ideolojilere ve yaklaşımlara dayalı hareketlerde meydana gelen değişimler olarak sıralamaktadır(Cox & Sinclair, 2016: 75). O halde devletin sürekli değişen ekonomik sorunlara değişen politikalar ile karşılık vermesi gerekecektir. Ancak devletin ve bireylerin sorumluluk alanı sadece ekonomi değildir(Azhar, 2010: 75-79).

Jaw. F. Forrester'in 'toplumsal sistemlerin sezgilere aykırı doğası' adlı tezinde de belirtildiği üzere çok sayıda geri besleme döngüsü barındıran karmaşık sistemlerde belirli sorunların çözümü hedefleyen amaçların bu sorunların daha da kötüleşmesine yol açabilmektedir(Cox & Sinclair, 2016: 76).

Kamusal alanın tamamını işgal eden borçlandırılmış insan figürünün şiddetli bir biçimde gün yüzüne çıkmasına mali krizler önayak olmuştur. Zira neoliberalizmin herkesin hissedar, herkesin mülk sahibi olduğu, herkesin müteşebbis olduğu öznel kazanımları, bireyleri kendi yazgısından sorumlu bu borçlandırılmış insanının varoluşsal durumuna evirmektedir(Lazzarato, 2015: 8)

Lionel Charles Robbins medeniyetin temel değerlerinin tehlikede olma durumunu ve özgürlüğü tehdit eden şeyin tüm mutlak ahlaki standartları inkâr eden bir görüşün yükselişine bağlamaktadır. Ayrıca bu tehdidi büyüten diğer faktörün özel mülkiyete ve rekabetçi sermayeye duyulan inancın azalması olarak ileri sürmektedir(Wapshott, 2017: 186).

Hayati bir öneme sahip olduğundan maddi hayatın üretiminin sahip olduğu ontolojik önemi kabul edilmekle beraber toplumsal yaşam pratikleri topluluğun bekası sürecine verilen kolektif insani tepkilerle dönüşmektedir(Cox & Sinclair, 2016: 8-9).

Beşerî kurumlar aktörlerin bireylerin(elitlerin) davranışlarınca değil toplum tarafından meydana getirilir, kolektif bir biçimde algılanan soruna kolektif olarak verilen özneler arası fikirlerden meydana gelmektedir. Bu nedenle kurumlar ve pratikler, onları meydana getirenlerin değişen zihinsel süreçleri üzerinden okunmalıdır. Gilpin'e göre bu gerçekliklerin hiçbiri bireylerin var olduğu biçimde var olmazlar ancak bireyler bu diğer gerçeklikler varmış gibi davranmakta, böylece onları yeniden üretmektedirler. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal kurumlar bir araya gelmiş toplulukların içerisinde buldukları duruma karşı ortaya koydukları kolektif tepkiler olarak görülmektedir(Cox & Sinclair, 2016: 52). Toplum zihinler arası hareketlerden, birbirileri üzerinde etkili olan zihin durumundan oluşmuş bir dokudur(Tarde, 2015: 11).

Machiavellici manada erdem(virtù), bir devlet kurma ve onun bekasını sağlamayı mümkün kılan dayanışma ruhuna ihtiyaç duymaktadır. Bu durum hali hazırda bulunan devlet merkezli çok taraflılıktan ziyade sivil toplumun barındırdığı kültürel çeşitliliğin ortak dışavurumu olacak bir olguda birleşmesine ve nihayet erdem dirilişinin gerçekleşmesine bağlıdır. Machiavelli, çökmekte olan bir toplumun artık mevcut olmayan erdemini aşılması görevini prense tevdi etmiştir. Öte yandan Gramsci bu görevi toplumsal, siyasal ve kültürel hayatın tüm yönlerine hareket katabilecek siyasal partiye yüklemiştir. Ancak günümüzde bu yaklaşımların yetersiz olduğu görülmektedir(Cox & Sinclair, 2016: 34-35).

Devlet akıllı, devletin başarısızlığını piyasa ile paylaşarak ve maliyetleri tüm kesimlere yayarak çoğunlukçu siyasete başvurmakta ve güvenlik siyasetindeki öncelikli konumunu kullanarak, girişimcilik örneği sergileyerek regülasyona gidebilmektedir. Bu aynı zamanda devletin güvenlik politikalarının siyasi gündeme alınmasına ve devlet

eyleminin faydaların yayıldığına hem devlete hem de piyasaya yararlı olacağı gerekçelendirmesine imkan sağlamaktadır(Wilson, 1980). Öte yandan, böylece piyasa ve devlet dışı aktörler tehdit ve risk ile ilgili hususları kamuoyunun dikkatini çekecek şekilde çevrelemek suretiyle kamuoyunun ilgisini güçlendirerek, güvenlik devletin politikalarının desteklenmesini sağlamaktadır.

Devlet gelenekleri önemli olsa da devlet aklının stratejileri tek boyutlu değildir. Bu strateji, erken uyarı sistemlerine ve acil durum planlamasının geliştirilmesine vurgu yapmaktadır. Bu devlet geleneğinin önemi, devletlerin düşük olasılıklı olayları bile tahmin etmek için acil durum planlamasını vurgulayan ve devletin mali güvenliğe ilişkin tehditlerine tepkilerde görülebilmektedir.

Piyanın ve toplumun güvenlik ihtiyacı ve talebi genellikle bir zarar tehdidinin var olduğunun halk tarafından takdir edilmesiyle başlamaktadır. Yine de devletin mali güvenliğine dair ekonomik tehditler gibi riskler toplumu gerçekten tam olarak fark etmeden kronikleşebilmektedir ve bir ekonomik model tarafından öngörülen davranışın önemli bir şekilde değiştiği değer parametrelerini büyük değişime uğratarak bir dikkat eşikini aştığında; göstergeler önemli bir düşüş gösterdiğinde panik yaratabilmektedir. Açıktır ki, nesnel parametrelerden daha fazlası politik olan da önemli bir yer teşkil etmektedir.

Modern güvenlik devletin politikasının merkezinde tehdit ve risklerin çevrelenmesi yer almaktadır. Bir tehditten kimin sorumlu tutulacağına ve kimin koruyucu olarak ödevleri paylaşacağını belirlenebilmesi açısından politik alan modern güvenlik devletin politika araç setinin temel dinamiğini oluşturmaktadır. Bu genellikle bir konunun veya tehdidin belirli bir temsili veya yorumu üzerinden olmaktadır. Bir tehdidin veya riskin devlete ve topluma ilişkin etkisini vurgulayan çevreleme, genellikle güvenlik devletin genişlemesi için bir alan sağlamaktadır. Kendisinin tehdit altında olduğuna inanan taraf olarak, soruna kasıtlı olarak neden olan başka bir dış yüzeyi suçlamayarak, devlet stratejik iddiada bulunabilmektedir(Ansell ve Baur 2018; Blomquist 2018; Page 2018).

Doğal olarak devlete ve maliyeye ilişkin farklı siyasi çıkarımlara ve politika sonuçlarına sahip sorunlar genellikle güvenlik etrafında çerçevelenir. Bu bağlamda güvenlikleştirme, topluma yönelik varoluşsal tehditler iddiasına bağlıdır ve başarılı olursa mali ve yarı mali kapasitelerin daha fazla kullanılmasına yol açabilmektedir.

Ekonomik tehditler ve riskler ilgili sorunsallar salt politik çerçeveyi oluşturmamaktadır. Bu bağlamda tehditlere ilişkin güvenlikleştirme momentini başlatan siyasal bazen tehdidi görmezden gelerek: güvenlikdışılaştırmaya gidebilmektedir. Öte yandan başarılı bir güvenlikleştirme süreci için kritik belirleyici kamuoyu olmaktadır. Bununla birlikte, devlet dışı aktörler ve piyasa dinamikleri de büyük ölçüde güvenliğe ilişkin politik süreçleri çevrelemektedir.

Güvenlik devletinin karakteri politika sektörüne bağlı olarak şekillenmektedir. Bu minvalde siyasal çıkarlar güvenlik politikaların yürütülmesinde başı çekerken, başarıya ulaşmak için genellikle daha geniş koalisyonlar inşa etmek gerekli olmaktadır. Ekonomi güvenliğini ve bireyleri koruma sorunsalı güvenlik altına alınmak istenen siyasi çıkarların zayıflığına dayanmaktadır.

Gunnar Trumbull'a göre serbest piyasa doğası gereği düzensizdir ve devlet dışı aktörlerin ve birey öznelerinin hedefleri potansiyel olarak çok çeşitlidir, bu nedenle böylesine büyük mozaik bir topluluğu aynı imgelemde toplayabilmek ancak varoluşsal risk söz konusu olduğunda tatmin edici düzeyde kolaylaşmaktadır. Böylece devletin tüketicilerin geniş koalisyonlarını görece spesifik konulara odaklayan bir güvenlikleştirme yöntemi geliştirerek tüketiciyi korumak adına mobilizasyonu sağlayabildiği öne sürmektedir(Trumbull, 2012: 2, 33, 199-201).

Çok düzeyli politik ağlar, yerel ve ulusal aktörlerin, ekonomi güvenliğinin sağlanmasına yönelik tüketicinin korunmasında olduğu gibi, küresel etki elde etmek için kaynaklarını bir araya getirmelerine, dahası kaynaklarından geçici süre ile feragat etmelerini olanaklı kılmaktadır. Ancak, çok düzeyli politik ağların dinamikleri, devletin uygulayacağı politika değişikliğine itirazları arttırabilmektedir(Behnke 2019; Benz 2019b, 2019a; Hilton 2009; Seibel 2019)

Modern güvenlik devletinin siyaseti gereği, genellikle devlet tehditlerle başarısızlığını dramatize eden olaylardan güç almaktadır. Referans odağı ortak trajediye neden olabilecek varoluşsal risk olduğu takdirde devletten daha fazla veya daha etkili güvenlik politikaları talep edilmesi için toplumun bu bağlamda bilgilendirilmesi ve mobilize edilmesi kritik önem arz etmektedir. 2008 mali krizinde olduğu gibi; devlet ve piyasa arasında ki çıkar çatışması sona erdiği noktada politik olan öne çıkmakta ve modern

güvenlik devletinin politik müdahalelerine imkan tanıyan çok yüzeyli politik ağ ve koalisyonların inşasına zemin hazırlamaktadır(Birkland 1998; Kastner 2017)

Ekonomik tehditlerinde çok yüzeyli olması nedeniyle toplumun, politikacıların ve devlet dışı aktörlerin dikkatini çeker ve kamusalın çerçevesini yeniden çizer. Tüm savunma paradigmasının bel kemiği olan devletin mali güvenliği dolayımında varoluşsal risk ve kaygı baş gösterir; Heidegger'in dediği gibi "kamusal ışık her şeyi karartır"(Wurgaft, 2016: 262).

Konjonktüre göre tehditler doğal veya yapay olabilmektedir. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde büyük tehditler, devletin piyasa üzerinde ki rolünün genişlemesinde ana değişken olmaktadır(O'Donovan 2017; Roberts 2013). Doğal ve yapay tehlikeler arasındaki fark, doğal tehditlerin yapay tehditlerin kamuoyunda daha az ilgi uyandırması ve siyasi gündem üzerinde daha düşük bir etkiye sahip olmasıdır(Alexandrova 2015). Arendt'in dediği gibi "yalanlar, gerçeklerden çok daha akla yatkındır, mantığa daha çekici gelir, çünkü yalancı, dinleyicinin ne duymak istediğini veya beklediğini önceden bilmenin büyük avantajına sahiptir"(Arendt, 1972: 6).

Bir konunun medyada daha fazla yer alması yoluyla dikkatler bir kamu sorununa yönlendirilebilmektedir. Medyanın kullanımı tehdidin riskin belirginliğini artırıp bir korku kültürü oluşturmakta; tehditleri politikleştirmeye ve politik süreçlerinin ana gündemine yerleştirmeye zemin hazırlamakta ve olası güvenlikleştirme sürecini hızlandırmaya yardımcı olabilmektedir(Wardman ve Löfstedt 2018; Wolfe 2012; Wuthnow 2010).

Tehdit üretimi veya bir tehdidin odak noktasına oturtulması; politikaları uygulamak için siyasi fırsatlar yaratmaktadır(Boin, 't Hart, ve McConnell 2009; Lindholm 2017). Siyasalın gerçekleştireceği politika reformları ve var olan politikaların daha güçlü ve hızlı uygulanması için baskı yaratması normalde muhalif siyasal partiler, devlet dışı aktörler ve piyasanın direnci ile karşılaşabilmekte ve çatışmaya neden olabilmektedir(Hurka ve Nebel 2013; Jensen 2011).

Ekonomi güvenliği korkuları, hükümetin piyasayı yönetme kapasitesinin eleştirilmesine yol açabilmektedir. Ekonomik tehditler ve neden olduğu krizler devletin başarısızlığına atfedilerek toplumun direncini arttırabilmektedir(Kastner 2017).

Ayrıca, devlet bazen yetki alanlarını genişletmek veya bütçelerini konsolide etmek için tehditleri vurgulamakla suçlanırken, aynı zamanda tehditleri görmezden gelmekle de suçlanabilmektedir. Politika başarısızlığı veya tehdide odaklanma ile harekete geçirilen güvenlikleştirme süreci için piyasa ve devlet dışı aktörlerin ilgisi genellikle gereklidir. Böyle bir senaryoda kriz genellikle devletin reform yapmasına vesile olabilmektedir. Ancak reformlar siyasal toplum talepleri doğrultusunda veya devletin kendi olağan politik vizyonu gereği olağan politikalara geri dönülmesi tercih edilebilmektedir(Christensen, Lægreid, ve Rykkja 2019). Öte yandan, varoluşsal risk söz konusu olduğunda bu direnç minimize olabilmektedir.

Güvenlik devletin siyaseti gereği genellikle fiili ve potansiyel risk ve tehditlere hızlı ve otoriter bir yanıt verilmesi; tehditlerin güvenlikleştirilmesi gereken hükümetin yürütme organının yetkileri vurgulanmakta ve topyekûn mücadele için ortak bir politik imgelemde gerekçe sağlamaktadır (Béland 2005). Zamanla siyasalın bu avantajlı konumu güvenlik devletin ödevlerinin kurumsallaşmasına yol açmıştır.

Devlet akli güvenlik devletin önleyici dinamiklerini güçlendirmek için devlet dışı aktörler ve piyasa aktörleri ile ittifak kurabilmektedir. Örneğin tüketimin korunmasına yönelik politika adımı bunun çarpıcı bir örneğini oluşturmaktadır. Bu minvalde devletin yaptığı iç-dış koalisyonlar siyasal birliğin çıkarların temsili noktasına önem arz etmektedir(Kastner 2017; Trumbull 2012). Diğer yandan varoluşsal risk ve tehditlerin nedeniyle olası kriz durumunda acil durum politikaları veya önleyici güvenlik politikaları, hükümetin tepkisini harekete geçiren devletin güvenlik stratejileri kurumların ve politika ağlarının sektörel sınırlarını aşmaktadır(Christensen ve Lægreid 2007; Jochim ve May 2010).

Öte yandan, modern güvenlik devletin ekonomi politikalarının şekillenmesinde bilim siyaseti büyük rol oynamaktadır. Bilim adamlarının ve uzmanların güvenlik devletin odağını etkilemesinin bir yolu, sorunların ekonomik terimlerle tanımlanmasına neden olan sorunların ekonomikleştirilmesidir. Bir konunun ekonomikleştirilmesinin, özellikle sosyal hareketler ve çıkar grupları bunu ele aldığı anda, daha önemli hükümet eylemini meşrulaştırma sürecinde genellikle gerekli bir adım olmaktadır.

Bir iktidar tekniği olarak meseleyi güvenlik sorunu haline getirmek için güvenlikleştirilmesi gereken, acilen harekete geçilmesini ve olağan dışı yöntemlere

başvurulmasını gereken bir tehdidin varlığı gereklidir. Bu bağlamda mali olana ilişkin varoluşsal güvenlik benzersiz bir aracılık etmektedir. Bu minvalde aşağıda 21.yüzyıl modern güvenlik devletinin bu yönetim sanatını ekonomik tehditler aracılığıyla mali olana ilişkin alanda nasıl kullandığını irdeliyorum.

Güvenlik olgusunu betimlemede kullanılan güvenlikleştirme teorisi Kopenhag Okulu tarafından geliştirilmiştir. Ayrıca güvenlikleştirme kavramı Ole Wæver tarafından güvenlik çalışmalarına kazandırılmıştır(Wæver 1995).

Güvenlikleştirme de hedeflenen; sosyal inşacılık perspektifinde dil kuramını kullanarak geleneksel güvenlik anlayışının dışına çıkarak daha kapsayıcı yeni bir güvenlik anlayışını ortaya koymaktır.(Wæver, 1995: 55). Güvenlikleştirme, güvenlikleştirici aktör ile alımlayıcı kitle arasında söz edimi yoluyla gerçekleşmektedir.

Güvenlikleştirme teorisine göre güvenlikleştirme söz ediminde elitler tarafından olağan politik sürecin dışına çıkılarak alınan önlemleri desteklemek için bir tehdidin değerli olduğu kabul edilen bir öznenin varlığına yönelik bir tehdit biçiminde sunarak tehdidin bir güvenlik problemi haline getirilmesidir(Buzan et al., 1998: 23; Wæver, 1995: 57). Daha detaylı ifade edecek olursak; güvenlik sorunlarının nasıl ortaya çıkarıldığı, güvensizlik ortamında korunması gereken referans nesnesinin ne olduğu, bu güvensizliğe neden varoluşsal tehdi kimin/neyin neden olduğu karşı politika yapım süreçleri güvenlikleştirmenin omurgasını oluşturmaktadır(Laustsen & Wæver, 2000: 708).

Güvenlikleştirme eylemiyle, bir konu bir tehdit olarak gösterilmekte dolayısıyla öncelikli konular arasında yerini almaktadır. Bu dayanak gösterilerek güvenlikleştirici aktör elindeki araçları kullanarak tehdidi ortadan kaldırmak veya olası bir tehdit durumunda hazırlı olabilmek için gerekli tüm tedbirleri almak için gerekli tüm araçları kullanma hakkını talep etmekte ve eyleme geçme meşruiyeti kazanmaktadır(Buzan et al., 1998: 24; Wæver, 1995: 55).

Güvenlikleştirme; referans nesnesi (tehdit edilen ve korunmasının zaruret olduğu ileri sürülen), tehditler, güvenlikleştirici aktör (siyasi liderler, bürokratlar, hükûmetler) tarafından acil tedbir alınması/eyleme geçilmesi, duruma özel politikaların uygulamaya konulması olmak üzere üç temel öğeden oluşmaktadır. Bu durumda güvenlikleştirici aktör acil tedbirler uygulamaya koyabilmek için, korunması/savunulması gereken

referans nesnesine karşı tehdit olarak konuşma edimi yoluyla dinleyiciye/topluma bir konu sunmakta ve güvenlik tehdidi tanımlanmakta, somutlaştırılmaktadır. Güvenlikleştirme kararı güvenlikleştirici aktör tarafından alınmasına rağmen güvenlikleştirme süreci öznel olarak nitelendirilememektedir. Referans nesnesinin korunmasının gerekli olup olmadığı, tehdidin bir gerçekten bir güvenlik tehdidi olup olmadığı ve tehdidin olağanüstü tedbirleri almayı gerektirmesinin belirlenmesi noktasında güvenlikleştirme süreci öznel olarak ve sosyal olarak inşa edilmektedir. Bu nedenle güvenlikleştirmenin başarılı olabilmesi öncelikle tehdidin somutlaştırılabilmesi, daha da önemlisi dinleyicilerin(toplumun) tehdidi bir güvenlik sorunu olarak kabul etmesine bağlıdır(Buzan et al., 1998: 21, 25-27, 31, 36, 40; Huysmans, 2000: 757)

Kopenhag Okulu güvenlik yaklaşımında devletin güvenliği kadar toplumun ve bireylerin güvenliğine de vurgu yapmıştır. Ancak, tehdit edilen referans nesnesi devlet olduğunda toplumun geleceği açısından önemine de dikkat çekilmiştir(Açıkmeşe, 2008: 198).

Modern devleti tehditlere karşı korumak devletin bekasını sağlamak hükümetin öncelikli görevleri arasındadır(Krause, 1998: 301). Knudsen'e göre devlet millet adına karar verme yetkisine sahip olduğu için tehditleri algılama ve karşı politika oluşturma sorumluluğunu bulunmaktadır(Knudsen, 2001: 363). Nitekim güvenlik sorunu bertaraf etmek için millet hükümete iradesini kısmı olarak devretmiştir. Eğer ekonomi güvenliğine, mali güvenliğe yönelik tehditlere karşı koymak için acil tedbirlere başvurup, olağanüstü tedbir politikalarını devreye sokulursa, mücadele edilmesi konusunda alımlayıcı kitleyi de ikna edilirse burada alımlayıcı kitlenin rızasıyla gerçekleşen başarılı bir güvenlikleştirme süreci oluşacaktır.

Güvenlikleştirme teorisi içerisinde, devletin mali güvenliği “belirsiz bir kavram” ve “askeri güvenlikten çok daha bulanık” olarak tanımlanmıştır. Devletin mali güvenliğinin anlaşılabilir olduğu iddiası, mevcut liberal uluslararası ekonomik düzende güvensizliğin gerekli bir ekonomik teşvik olduğu ve devletin mali güvenliği fikrini neredeyse paradoksal kıldığı için makul bir iddiadır.

Mali güvenliğin bulanıklığı, siyasi ideolojinin ve talepleri bir araya getirerek ekonomik tehditlere karşı gelen talepleri birleştiren politik söylemin bir fonksiyonudur; devletin

kendi ekonomisinden kaynaklanan güvenlik talep ve sorunları ile ayrıştırma faaliyetini zorlaştırmaktadır.

Buradaki öncelikli amaç, devlet ekonomik güvenliğini güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde devletin mali güvenliği bağlamında kavramsallaştırmaya yönelik bir yaklaşım önermektir. Bu minvalde amacım devletin mali güvenliğini, devletin mali güvenlik mimarisi içerisinde meydana gelen ve dışına taşan eylemleri güvenlik altına alma anlayışını iletirmek amacıyla altta yatan devletin mali güvenlik mantığını gizleyen yoğun politize edilmiş söylemleri aşmak suretiyle, devletin mali güvenliği kavramına açıklık getirmektir.

Devlet askeri ve ekonomik güce dayanarak geniş ölçüde halkın güvenliğini ve temel olarak nüfusun dış tehditlere karşı korunmasını sağlayan bir organdır. Bu minvalde devlet insan ihtiyaçlarını güvenlik açısından en iyi şekilde güvence altına aldığından, tüm faktörleri dikkate alarak devletin güvenliği ulusal güvenlik ile eşdeğer tutulabilir. Ulusal güvenlik, yalnızca halkın ve bölgenin fiziksel saldırıya karşı korunması değil, aynı zamanda çeşitli yollarla da devletin temel değerlerini tehdit edecek hayati ekonomik ve politik tehditlerinin bertaraf edilmesi ve çıkarların korunmasıdır. Nitekim mali güvenlikle ulusal güvenlik ile eşdeğerdir.

Adam Smith Milletlerin Zenginliği kitabında:

“... siyasal iktisat iki ayrı amaç güder. Birincisi halka bol gelir ve geçim sağlamak yahut daha doğrusu, onların kendileri için böyle bir gelir ve geçim sağlamalarını mümkün kılmak; ikincisi, devleti ya da toplumu kamu hizmetlerine yetecek bir gelirle donatmaktır...”

ifadesiyle devleti mali güvenliğin sağlanması noktasında sorumlu güvenlikleştirici aktör olarak belirtmiştir(Smith, 2013: 455)

Yani, döviz kurundaki volatilité ve ekonomide yaşanan resesyon, dış ekonomik baskı gibi riskler karşısında(Brück, 2004: 103-105) mali güvenliğin sağlanması noktasında hükümetin toplumun ortak faydası doğrultusunda kamu mali yönetimini etkin yürütmesi ve olağan üstü koşullara karşı geliştirmesi gerekmektedir. Bu nedenle siyasal, hem devletin mali güvenliği, hem de vatandaşlarının ekonomi güvenliğini güvence altına almak için referans nesnesi olarak kabul görecektir.

Gelişmekte olan devletlerin birçoğunda mali güvenliğe yönelik başlıca tehditler ekonomiktir. Dolayısıyla güvenlik mimarisinde kamu maliyesinin yönetimi bu bağlamda öne çıkmaktadır.

Devlet mali güvenliğini sağladığı takdirde, ekonomik güç ve refah noktasında ilerleme sağlandığında; bireylerin ekonomi güvenliği de güvence altına alınmış olacaktır. Bu noktada hükümetin görevi tehditleri tespit edip tanımlamak ve politika üretmektir.

Öte yandan, mali güvenliğin sağlanması özelinde her devlet kendi ulusal çıkarlarına yönelik politika üreteceği için bu bağlamda güvenlik ikilemi oluşacaktır. Bu anarşik ortam nedeniyle, devletlerin bekalarını ve tüm güvenlikleri kapsayan yapısı nedeniyle siyasi bir edim olarak mali güvenliklerini sağlamaya yönelik tedbirler almak durumundadırlar. Bu bağlamda olağanüstü/acil tedbirlerin alınmasına yönelik olarak yeni vergilerin uygulamaya konulması, devletin mali kaynaklarının bu amaca yönlendirilmesi veya ekonomiye ilişkin kurallar getirilerek sınırlandırmalar yapılmaktadır.

Ancak, uluslararası ekonomik rekabette belirli normların ve politikaların ülkelere benimsetilmesi suretiyle güvenlikleştirme hegemon devletler için işlevsel bir araç seti haline gelmektedir. Bu bağlamda güvenlikleştirme güç siyasetine ilişkindir(Buzan et al., 1998: 31-32).

Eğer güvenlikleştirici aktör seçkin/hegemon/ iktidardan oluşuyorsa güvenlikleştirme ulusal güvenlik veya uluslararası güvenlik gerekçe gösterilerek siyasallaşarak iktidar/ baskı ilişkilerinin sürdürülmesi doğrultusunda hegemon merkez ülkeler tarafından çevre ülkelere karşı hegemonyanın pekiştirilmesi aracı olarakta kullanılabilmektedir. Yani, güvenlikleştirme hegemonun/iktidarın ayrıcalıklı konumunu sürdürmesine zemin hazırlamaktadır(Kaliber, 2005: 39; Pasha, 1996). Güvenlikleştirme güvenlikleştirici aktör tarafından politik bir müdahale olarak araçsallaştırılmaktadır(Kaliber, 2005: 38). Bu pratikte kendini ekonomik tehditler olarak göstermektedir.

Kopenhag Okulu'na göre güvenlikleştirme sürecinde dinleyici kitlenin ikna olma süreci normal bir şekilde gerçekleşmekten ziyade rızaya zorlama veya baskıya bağlı olabilmektedir(Buzan et al., 1998: 23). Bunun yanı sıra alımlayıcı kitle sadece bir ulusun vatandaşlarını kapsayan bir kavram olmayabilmektedir(Hansen, 2000: 289;

Vuori, 2008: 72); bu durum bir grup devlet, birlik veya ittifak içerisindeki devletlerin diğer devletleri tehdit olarak tanımladığı durumlarda görülmektedir.

Güvenlik söylemi beka ikileminde gelecek için sert politika önlemleri almak için bir politik kontrol aracı olarak kullanılabilir. Böylece alımlayıcı kitlenin güvenlikleştirici aktörün hegemonyasına ve isteklerine karşı rıza/ikna olmasını kolaylaştırmak amacıyla edimsel bir etki hedeflenmektedir. Eğer güvenlikleştirici aktör hegemon bir devlet ise uluslararası güvenlik veya ulusal güvenlik söylemi ile tanımlanan tehdit olgusunun bertaraf edilmesine yönelik eyleme geçilmesi gereklilik arz etmeyebilmekte veya amaçlanmamış olabilmektedir. Bu noktada gelecekteki muhtemel tehditler için caydırıcılık ön plana çıkmakta tehdidin önlenmesine yönelik bir güvenlikleştirme edimi gerçekleşmektedir. Bu minvalde güvenlikleştirme bazı durumlarda geçmişte yapılan eylemlerin meşruiyetini devşirerek güvenlikleştirmenin devamı sağlanabilmekte veya iddia ve uyarı ile birlikte yeni tehdit söylemi üretilebilmektedir(Vuori, 2008: 79-93, 2011: 191).

Merkez ülkeler ve çevre ülkeler buna örnek gösterilebilir. Burada alımlayıcı kitle (çevre ülkeler) güvenlikleştirici aktör (hegemonun)ün yapılmasını istediği ve istemediği eylemlerin gösterilmesi de amaçlanır. Güvenlikleştirici aktör yapısal gücünün yanında ekonomik tehditleri uygulamak için bir neden ortaya koymak durumundadır. Bu bağlamda Tablo 3’de gerçekleştirilebilecek güvenlikleştirme türleri gösterilmiştir.

Tablo 3: Güvenlikleştirme Türleri

Güvenlikleştirme Kümesi	Konuşma Edimi Başlangıç dizilişi	Edimsel Nokta	Etkisel Amaç	Etki Ettiği süre	Etki Derecesi
Sorunun gündeme gelmesi	İddia, uyarı, öneri	Yönlendirici Direktif	İkna	Geleceğe dönük	Bir iddiaya sahip olmak zorundadır
Gelecekteki edimler için meşruiyet sağlama	İddia, uyarı, talep	Yöneltici Direktif	Meşruiyet	Geleceğe dönük	Bir iddiaya sahip olmak zorundadır
Caydırma	İddia, uyarı, bildirim	Beyan	Korkutma, caydırma	Geleceğe dönük	Resmi otorite tarafından açıklama gerektiriyor.
Geçmişteki eylemlere meşruiyet sağlama ve güvenlik statüsünün yeniden üretilmesi	İddia, uyarı, açıklama	Zorlayıcı	Meşruiyet	Geçmişe dönük	Bir iddiaya sahip olmak zorundadır.
Kontrol	İddia, uyarı, gerektirmek	Yöneltici Direktif	İtaat/regüle etme	Geleceğe dönük	İnandırıcılık, resmi otorite ve bir neden

Kaynak:(Vuori, 2008: 76)

Öte yandan, ulusal ekonomi ve spesifik olarak kamu maliyesi devletin fiziksel temelinin bir parçasıdır. Buna ilaveten düzenleyici ideolojinin ve kurumsal araçlarının da bir

parçasıdır. Ekonomik tehditler ülkeye veya kurumlara yönelik diğ r tehditlere oranla daha muğlak ve bulanık bir terimdir,        mali g venliğ n olağ n durumu hakkında kesin bir fikir birliğı mevcut değıldir. Bu minvalde serbest piyasa ekonomisi içerisinde çok sayıda ve  eşitlikteki ekonomik tehditleri devletin mali g venliğıne yönelik direkt tehdit olarak tanımlamak doğru olmayacaktır.

Uluslararası piyasaya dahil olarak elde edilebilecek fırsatlar ancak mali g venliğıe etkisi diğ r aktörlerin ekonomik hareketlerinin neticesine kıyasla negatif olması durumunda olacaktır. Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki uluslararası ekonomik rekabete uyum sağlayamamak sadece maruz kalınan dış mali güvenlikleştirme süreçlerinden değıl, aynı zamanda siyasalın güvenlikleştirici aktör olarak kamu mali yönetimini ve ekonomik gidişatı iyi yönetememesi gibi zayıflıklardan kaynaklanmaktadır.

Ekonomik tehditlerin sonuçları ekonomik ve mali sektörün ötesine siyasi ve askeri boyutlara ulaşmaktadır. Mali güvenlik sadece ekonomik sektörün g venliğıne karşılık gelmez, devletin uluslararası sistemdeki bütüncül gücü ile ilişkilidir. Mali g venliğıe yönelik tehditler esasen devletin gücüne ve bekasına yönelik siyaset ekonomisinin aracı olarak karşımıza çıkarmaktadırlar. Eğer bir ekonomi zayıflarsa buna paralel devletin g c de zayıflayacak, mali güvenliğı tehdit düzeyi artacaktır. Ekonomik tehditlerde iç politika ile ulusal güvenliğı birbirinden ayırma ikilemi nedeniyle doğal olarak şu soru sorulmaktadır; ‘suçlu sadece diğ r devletler ve emperyal sistemin kendisi mi yoksa zayıf ekonomik performans toplumların kendi kendine yeniden ürettiğı bir sorun mu?’ Eğer devletin iç politikası buna önayak oluyor ve bir neden olarak karşımıza çıkıyor ise devletin örgütlenme ideolojisinin yanlış veya eksik olarak mı uygulandığı ya da ideolojinin kendisinin temelde hatalı olduğunun tartışmasını açmaktadır(Buzan, 2015: 115-117). Nitekim Robert Cox’a göre teori her zaman biri ve bir hedef içindir. Bu bağlamda bütün teorilerin özellikle sosyal ve politik zaman ve mek nda pozisyon almaktan doğan perspektifi bulunmaktadır. Teori sofistike hale geldikçe kendi perspektifini sorgular onun ötesine geçer ancak başlangıçtaki perspektif sürekli teorinin ve açıklanmasının bünyesinde varlığını devam ettirmektedir(Cox & Sinclair, 2016: 87).

2.3.2. Ekonomik İstisnacılık Bağlamında Mali Olanın Güvenlikleştirilmesi Pratiğinde Yaşanan Dönüşüm

Jacqueline Best politik ekonomi ve eleştirel güvenlik çalışmaları araştırmacılarının, istisnacılığın getirdiği politik ekonomik sonuçları gözden kaçırdıklarını iddia etmektedir. Best'in "politik ekonomik istisnacılık" ile "serbest piyasa ekonomisi ile demokratik bir yönetim için gereken siyasi istikrar arasındaki" gerilimi vurgulamaktadır. Öte yandan, Best Foucault'nun güvenlik mantığı ile ekonomi mantığının birbirlerine nasıl bel bağladıklarıyla ilgili çalışmalara atıfta bulunsa da arasında ikisi arasında ayırım yapmak istemektedir(Best, 2007: 1010, 2017: 376). Siyasi karar vericiler, krizi güvence altına almak için tehdit ve belirsizlik dilini kullanmaktadır. Bu nedenle, iki mantık arasındaki sınırlar istikrarsız ve değişkendir. Bu durumda piyasa ve devlet arasındaki sınırların bulanıklaşmasına ve ardından birbirini yeniden ifade etmesine neden olmaktadır.

Best'in güvenlik istisnacılığındaki ekonomik gerekçelerin öneminin yeterince dikkat çekmediği iddiasına katılıyorum, ancak ondan farklı bir tartışma yolunu izliyorum. Foucault'nun yaklaşımına benzer şekilde, ancak devlet aklının siyasal söylemsel kimlikleri nasıl evrimleştirdiğine dair anlayışına dayanarak, mali ve politik olanın söylemsel olarak dışlayıcı çizgiler çizerek birbirini oluşturduğunu savunuyorum. Bu bağlamda epistemolojik değişimlerin büyüklüğü tartışmalıdır. Devlet aklı dolayında mali güvenlik kavramının ortaya çıktığını ve bu 'ontolojik değişimin' 'epistemolojik etkileri' olduğunu öne sürüyorum.

Çoğu durumda, devlet aklının siyasi karar alma üzerindeki potansiyel etkisi, sorundan soruna değişir ve bağlama bağlıdır. Yine, siyasi karar vericilerin bir siyasi söylemin nasıl gelişeceği üzerinde komuta sahibi olma konumunda olma derecesi de sınırlıdır.

Mali olan ve güvenlik derinlemesine iç içe geçmiştir ve bir dizi kavramsal benzerliği paylaşmaktadır. Bu nedenle, ortak sorunsallaştırma, yapısal reform sürecine hâkim olan söylemlerin temelidir. Yine de bu sorunsallaştırmaların metodolojik temellerinin ekonomik rasyonalitelerle karakterize edildiğinin altını çizmek önemlidir. Bunun nedeni, mali olanı gündelik hayatın devamı için hayati öneme sahip olarak çerçeveleyerek siyasi güvenliğin kurucusu olarak nitelendirmeleridir.

Mali krizler yapısal reform süreci, ulusal, ulus ötesi ve uluslar üstü boyutları içeren çok boyutlu bir süreçtir. Aşağıda devlet aklının siyasal vasıtasıyla ekonomik tehditlere ulusal düzeyde ‘acil durum önlemleri’ ile nasıl karşı koyduğu ve başka bir büyük ölçekli krizin nasıl önlenebileceğine dair uluslararası söylem tartışılmaktadır: Mali güvenliğinin ‘hayati sisteminin’ korunması öncelikli olarak ulusal düzeyde ele alınması gereken bir görev olarak görülürken, gelecekteki krizlere hazırlık uluslararası düzeyde koordine edilmektedir.

Uluslararası politik ekonomik rekabette “ulusal güvenlik” ve “egemenliğin korunması” gibi söylemlerden “dış düşman-iç düşman” tanımlamalarına kadar genişleyebilen ve normal siyasi süreçleri kısıtlama-askıya alma işlevini başarıyla yerine getiren, ayrıca diğer devletlere karşı baskı unsuruna dönüşebilen söylemsel mekanizmalar bulunmaktadır. Ekonomik kriz dönemlerinde veya mali baskı oluşturmak amacıyla devletler arasında kullanılan tehdit temelli söylemlerin kendi içindeki tutarlılığı ve devamlılığı bize açıklanması gereken bir yapı sunar.

Max Weber’in rasyonel bürokratik devlet hakkındaki tezlerinden Charles Tilly ve James Scott’un çalışmasına kadar modern devletin üzerine çalışan birçok araştırmacı, verimli kaynak çıkarmayı en üst düzeye çıkarmak için yöneticilerin örgütlemeye ve kurumsallaştırmaya çalıştıklarına odaklanmıştır. Modern nüfusu yönetme ve güvence altına alma çabaları, büyük ölçüde politik-ekonomik düşünme ve uygulamaya dayanmaya devam etmektedir.

Günümüzdeki güvenlikleştirici aktörler, bazen bir kurumsal repertuardan diğerine kurallar aşılama ve diğer zamanlarda tamamen bürokratik veya patrimonial kurumsal ortamları korumaya izin veren kurumsal “türler” arasında yerleşmemiş ve dinamik bir ilişki geliştirerek güvenlikleştirme için ortam yaratmaktadırlar. Bu tür adımlar, bir yandan yürütmede daha fazla konsantre olma etkisine sahipken, bir yandan liberalleştirici görünmektedir. Çünkü bir nevi sorumluluk tüm paydaşlara dağıtılmaktadır. Bu durum, devlet iktidarının bir düzen sistemi olarak anlaşılrsa da devlet iktidarının başarılı projeksiyonunda kamusal algının önemine işaret etmektedir. Bu bağlamda kurumsallaşmanın kendi başına normatif olarak yeterli olmadığını göstermektedir. Bunun yerine araştırmacılar kurumların kendilerine değil ama iktidara, liderlerin önemine ve kurumsallaşmasının gerçek politikasına işaret etmektedirler.

Modern rejimde bulunan öngörülemeyen *Leviathan*, hem vatandaşlar hem de devlet ve devlet dışı yetkililer arasındaki ilişkide sosyal veya politik “sözleşmelerin” ortaya çıkmasına neden olan belirsiz bir belirsizlik yaratmaktadır.

Vatandaşların devlet aktörlerinin otoriteyi nasıl talep ettikleri veya reddettikleri hakkında öngörülebilir bir düzen veya düzenlilik fark edemedikleri bir senaryoda, bunu yapmak için hangi değerlendirme tablosunu kullanacakları noktasında devlet davranışları için ortak beklentiler oluşturamazlar. Bunun yerine, vatandaşlar, rolleri ve sorumlulukları sürekli değişmekte olan ve bu nedenle öngörülmesi zor olan bir otorite sisteminde yer almaktadırlar. Paylaşılan beklentilerin olmaması, bir devlet otoritesi sorumluluğunu yeniden tanımlamak için gücünü kullandığında, vatandaşların hesap verebilirlik talep edebilecekleri anlamlı bir emsal yoktur. Dolayısıyla, devletin öngörülemeyen ve sert müdahaleleri, devlet dışı otoritelerin düşük düzeyde işlemesine olanak tanıyan bir yönetim yaklaşımı oluşturmaktadır.

Liberal bir devletin ya da küresel devletler sisteminin varlığını tehdit etme potansiyeli olan sadece savaş değildir. Uzun süreli istikrarın olduğu anlarda unutabilirsek de kapitalizm her zaman değişken ve krize eğilimli bir politik-ekonomik örgütlenme biçimi olmuştur.

Çağdaş liberalizmdeki temel bir politik-ekonomik gerilim, serbest piyasaların ekonomik büyüme yoluyla iyi yaşamı geliştirme kapasitesi ile periyodik krizlerle bu iyi yaşamı büyük ölçüde bozma eğilimi arasındadır.

Birçok güvenlik araştırmacısı, kurumsal parçalanmanın veya potansiyel muhalifler arasında rekabet yaratmanın önemini, savaş ve yönetim stratejisi olarak belirtmiştir. Birbirleriyle iş birliği yapma eğilimlerini tahmin etmek veya zayıflatmak için varsayılan liderler arasında güvensizliğe zemin hazırlanması, uzun zamandır bir savaş ve yönetim ilkesi olmuştur. Bu ilke ekonomik savaşta da kendini göstermekte mali güvenlikleştirmenin hem motivasyonunu hem de nedenini oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, mali güvenlikleştirme sürecinde hegemon devlet tarafından uluslararası ekonomik rekabetin bir bileşeni olarak başarılı bir şekilde uygulanırsa, tek konsolide otorite olarak hegemon devletin gücünü pekiştirme avantajına sahip olabilmektedir.

Karl Polanyi'nin Büyük Dönüşüm'de açıkça iddia ettiği gibi, serbest piyasa ile siyasi istikrarın ihtiyaçları arasındaki bu tür gerilimler, ancak genel nüfus dehşete düştüğünde demokratik bir toplum bağlamında daha belirgin hale gelmektedir(Polanyi 1944).

Günümüzde hem yetki hem de kapasite açısından, devlet en güçlü otorite konumunu korumaktadır, bunu nedenle güvenlikleştirici aktör olarak liderlerin önemi güncelliğini yitirmemiştir. Devlet, güvenlik ve ekonomi politikalarının yönetimi ve koordinasyonu gibi kilit yönetim görevlerini normal politik süreçler içerisinde düzenli olarak yerine getirirken bile, böyle bir ortam devlet gücünün projeksiyonunu teşvik etmektedir.

Devlet kurumları yetkilerin kullanımında, rejimin verimliliği üzerinde kontrole öncelik vermektedir, kurumsallaşmış mali güvenlikleştirme devlet kurumlarını keyfi iktidardan ayırarak oyuna sokan modern otoriterlik tarzlarına benzetilebilir. Alımlayıcı kitle üzerindeki bu algı, vatandaşların iktidar rejimini tek geçerli seçenek olarak hayal etmelerine ve kolektif eylemi uygulanamaz hatta boşuna görmelerine neden olabilmektedir. Ancak anlamlı bir şekilde hizmet veya işlev sağlayamayan rejimlerin aksine, atfedildiği gibi istisnai olma durumu bağlamında keyfi mali güvenlikleştirme kullanan devletler, devlet kurumlarını etkin bir şekilde kullanma yeteneğini korumaktadır.

Devletin etkili gözetim araçlarına sahip olduğu ve dolayısıyla uluslararası ve yerel düzeydeki sorunlar hakkında bilgilendirildiği algısı, devletin müdahale edemediği durumların müdahale ettiği durumlar kadar kasıtlı bir seçim gibi görünmesini sağlamaktadır. Kurumsal mühendislik haline evrilmiş mali güvenlikleştirme, modern otoritelerin, birden fazla ve rakip kamu otoritelerinin ve düşük kapasiteli yönetim kurumlarının varlığına rağmen, bir bölgeye yönetim gücünü nasıl genişletilebileceğini açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Siyasi öngörülemezlik, vatandaşlar ve kamu yetkilileri arasındaki ilişkiyi karakterize eder, sivil toplumun parçalanması, yetkili makamlar, özellikle de devlet makamları üzerinde etkili talepte bulunmayı engeller ve vatandaşların iktidar rejiminin potansiyel varlığını özellikle güvenlik ve yönetim hizmetleri sağlama açısından algıladıkları bir ortamın merkezinde güvenlikleştirmenin süreci özneler arası, siyasal özneler ve devlet arasındaki ilişkinin de öngörülemezlik üretimine ve rıza imalatına dayanmaktadır.

Böylece hem sivil örgütlenme yönetişimi hem de devlet otoritesinin erozyonu minimuma indirgenmektedir.

Politik - ekonomik konular ve devlet arasındaki ilişkide öngörülemezliğin gözlemlenmesi için üç alternatif ihtimal gündeme gelmektedir: egemen olanın mali yönetimi gerçekten sadece liderlerin keyfi davranışlarına atfedilebilir veya öngürülemeyen şekilde uygulamaya konulan güvenlikleştirme politikasının getirdiği okunaksızlık olarak gerçekleşebilir; bu durumda gerçekten de sadece devletin bekası amacıyla uygulamaya konulan gizli bir düzendir ki bu ihtimalde normal politika sınırlarından çıkılmaya pek gerek kalmamaktadır; böyle bir güvenlik politikası uygulamasının koşulsuz kabul göreceği varsayımından hareket ederek alımlayıcı kitlenin rızasının imalatına yönelik bir girişime de gerek duyulmamaktadır. Diğer bir ihtimal ise kasıtlı olmayan güvenlikleştirme pratiğidir bu nedenle bu durumda ihtimal dahilinde olanları bir kamu mali yönetişim tarzı olarak kabul etmek yersiz olacaktır. James Scott, nüfusun devlet kurumlarının “okunaklı” hale getirilmesinin, yetkililerin mali kaynakları üretip yeniden dağıtmasının ve anlamlı tehditleri etkili bir şekilde önlemesinin başarılı bir yönetimin temeli olduğunu dile getirmiştir(Scott 1998).

Öncelikle kurumsallaşmış mali güvenlikleştirme süreci, rejimin tamamen güçlü olduğuna dair makul bir algı üretmek için belirsizliği ve ulusal güvenlik ve devletin bekası iddiasını mali güvenlik üzerinden yeniden yorumlayarak kullanmaktadır. Tam da bu noktada speklütatif materyalistik diyalektiğin hüküm sürdüğü toplumların aksine varlığının tanımının hiçlik üzerinden yapıldığı toplumlarda güvenlikleştirme dinamikleri kullanılarak üretilen rıza imalatı daha etkili olabilmektedir. Bu durum kamu otoritesine güvenlikleştirmeyi bir yönetim tekniği olarak kullanmaya itmektedir.

Son yıllarda araştırmacılar tarafından Carl Schmitt ve Giorgio Agamben’e atıfta bulunularak istisnai kurumlar özelinde siyasi tehlikelerin güçlü ve etkin yanı öne ıkımıştır(Huysmans, 2008; Walker, 2006).

1929 Büyük Buhranından sonra yaşanan finansal krizlere tanıklık edildiğinde, özellikle 2008 küresel mali krizi toplumsal tepki gösterildiğinde sonrasında gelişmiş ekonomilerin hükümetleri ve liderleri kavramsal bir kategori olarak güvenlikleştirme kavramını bir güvenlik uygulaması/tedbiri olarak dar bir şekilde görmenin ötesine geçerek ve politik-ekonomik nedenlerle siyasi ve ekonomik istikrarı yeniden tesis

etmeye yönelik yapılan mali olaylar özelinde güvenlikleştirilme pratiğinin önemli rolünün yeniden işlenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır.

Bu bağlamda mali olanın güvenlikleştirilmesi acil durum bütçesi gibi eylemlerin temelini oluşturan söylemler politik bir seçimden öte ekonomik kriz, refah kaybı ve devletin mali güvenliği tehdidine verilen olağan siyasi süreçten, belirli ekonomik normların askıya alınması yoluyla kaldırılması gereken istisnai bir sorun olarak ele almanın gerekçesi haline dönüşmüştür.

Bu noktada güvenlikleştirici aktör olarak kurumsal aktörler ve liderler ekonomi politikalarını normal politika alanından çıkarmak için istisnai olarak ele almaya yönelik söylemsel mekanizmaları özel bir mali güvenlik hareketi olarak ele almak yerine kurumsal aktörler ve liderler tarafından uluslararası ekonomik ilişkileri ve nüfuslarını yönetmede karşılaştıkları gerilimleri yönetmek için kullandıkları bir dizi strateji olarak yer almaktadır.

Olağanüstülük atfedilerek, mali güvenlik referans noktası olarak alınarak küresel ve ulusal finansal krizi bir tehdit olarak gösterme yoluna başvurularak ekonomik tehditlerin güvenlikleştirme sürecinin içerisine dahil edilmesine 2008 yılında ABD Başkanı George W. Bush'un, serbest piyasa normlarının askıya alınmasını ve yürütmede yetkili makamın merkezileştirilmesini haklı göstermek için öne sürmesi, 2009 yılında Kanada'da, Maliye Bakanı Jim Flaherty'in finansal kriz nedeniyle 'acil durum'u Kanada ekonomisini ve devletin mali güvenliğini referans göstererek mali güvenliği korumak için 'olağanüstü önlemlerin' sebebi olarak ifade etmesi ve 2010 yılında İngiltere Hazine Bakanı George Osborne kemer sıkma önlemlerini uygulama koyma aşamasında acil durum bütçesini haklı göstermek için ekonomik egemenlik kaybı tehdidi ve mali güvenliği öne sürmesi örnek gösterilebilecektir(Best 2017).

Foucault'un belirttiği serbest piyasa ekonomisi ile demokratik bir yönetim için gereken siyasi istikrar arasındaki gerilim ve buna bağlı olarak liberalleştirilmiş bir ekonomi ve devletin ekonomik döngüsünde ekonomik tehditler ile karşılaşıldığında, ekonomik tehditlerin yıkıcılığını yönetmek için siyasi ve maliyeye ilişkin kurumsal liderlerin normal siyaseti askıya aldığı kriz anlarında böyle bir güvenlikleştirme sürecine başvuruda bulunulmasını gerekli kılmaktadır. Nitekim mali olanın güvenlikleştirilmesi adımı ekonomik tehditlere karşı mali güvenliğin halkın kendi başına karşı

koyamayacağı güvenlik tehdidine karşı kamu düzeninin devamı için devlet tarafından sunulan kamusal mal niteliğini taşımaktadır.

Judith Butler'ın egemenliğin yönetimini noktasında uluslararası politik dinamiğin güvenlikleştirme pratiğinin değişen doğası dikkate alındığına daha taktiksel bir siyasetin bir gereklilik olduğunu dile getirmektedir(Butler, 2006: 54-56). Bu bağlamda mali güvenlikleştirme kavramı ile bu politik ekonomik dinamiğin taktiksel süreci ortaya çıkarılmaktadır.

Devletin mali güvenliğini tehdit eden ekonomik tehditler özelinde güvenlikleştirme sürecinde istisnai ekonomi politikalarının uygulamaya konulması süreci Carl Schmitt tarafından ifade edilen “istisnaya karar veren egemen kişiye” bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle güvenlikleştirici aktör olarak liderlerin rolü ve söylemi güvenlikleştirmenin başarılı olabilmesi için kritik öneme haizdir. Schmitt bunu yaparken, norm ve istisna arasındaki çizgiyi nereye çekeceğine dair kararın politik öneminin altını çizmiştir. Ancak Schmitt tarafından egemen olanın elinde yoğunlaşan tekil, biçimsel bir güç olarak görülmesine rağmen, normal politika süreçlerinde sınırı tanımlama eyleminin önemini kabul etmek zorunda olmamayı eylemsizliğin gücü olduğuna işaret edilmiştir(Schmitt 2005).

Uluslararası ilişkiler alanında, Barry Buzan, Ole Wæver ve Kopenhag Okulu Güvenlikleştirme Teorisi ile, kategori olarak ekonomik sektörde istisnacılığı güvenlik dinamiği olarak tanımlayan ilk akademisyenlerdir. Bu noktada, Michael Williams'ın belirttiği gibi, güvenlikleştirme kavramı hem yapılandırmacı hem de Schmitt'yen biçimdedir(Williams 2003). Bu bağlamda yapısalcılığı, genel anlamda güvenliğin özelde ise mali güvenliğin güçlü bir konuşma eylemi olduğu iddiasında açıkça görülmektedir; güvenlik siyaseti oyunun kurallarının ötesine taşıyan ve meseleyi özel bir siyaset ya da siyaset üstü gibi ele alan bir hareket olarak görülmektedir. Bununla birlikte, elitlerin oyunun kurallarını, olağanüstü bir durumun yani bir istisna durumun yürürlüğe koyduğu tek bir güçlü beyanla askıya alma olasılığına referans olarak Carl Schmitt'in kararlığı ifadesini de içermektedir(Buzan, Waever, & Wilde, 1998: 23). Böyle bir beyanda bulunmak için devletin veya başka bir referans nesnenin hayatta kalmasına etkin bir şekilde meydan okuyan varoluşsal bir tehdide işaret edebilmesi gerektiği vurgusu yapılmaktadır. Üstelik bu tehdit, ekonomik tehditler ve mali güvenlik

perspektifinde olduđu gibi dostluk ve dűşmanlık arasındaki temel gerilimin bir ifadesi olarak çok özel bir biçim almaktadır(Buzan et al., 1998: 19-21).

Güvenlik tehditlerinin bu karakterizasyonu, Schmitt'in siyasetin temelde dost-dűşman ayrımı ile ilgili olduğu iddiasını yansıtır- bu, dűşmanlar çok fazla tehdit haline geldiğinde egemenliğin bir istisna durumuna çağrılmasını mümkün kılan ve haklı gösteren bir tanımdır(Schmitt 2008). Bununla birlikte, bir istisna durumunun beyan edilmesi güvenlikleştirme sürecinin ilk adımdır: istisnai siyasetin varlığı için, anahtar normlar veya yasalar da askıya alınmalıdır.

Güvenlikleştirme literatürü, mali güvenlik meselelerinin normal siyasi süreçten ayrılma, genellikle yürütmede merkezileştirilmesi ve demokratik tartışma polemiklerinden yalıtılma eğilimine işaret ederek, mali güvenlikleştirme için anahtar olduğu yönünde yararlı ipuçları sunmaktadır. Giorgio Agamben'de ekonomik istisnacılık bağlamında güvenlikleştirmenin, normal siyasetin askıya alınmasının radikal doğası üzerine iddiasını güçlendirmektedir(Agamben 1998). Nitekim Agamben'in bu görüşünü destekler nitelikte uluslararası ilişkiler literatüründeki araştırmacılar istisnanın modern toplumda kurumsallaştığı ve bir kural haline geldiğini 11 Eylül sonrasında ülkeler arasında artan güvenlik uygulamalarına işaret ederek açıklamaktadır.

Mali güvenlikleştirme penceresinden bakılacak olursa kamu mali yönetimine ilişkin yasalar ve istisna arasındaki egemen karar anlarına odaklanıldığında Huysmans'ın 'istisna jargonu' olarak adlandırdığı şeye düşme riskini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle kurumsallaşmış istisnai yaklaşımlar ve güvenlikleştirme pratikleri alımlayıcı kitlenin devam eden üretimini negatif etkileyebilmekte hem de güvenlikleştirici aktörün inandırıcılığı refere ettiği kaynaklar özelinde alımyalıcı kitlenin potansiyel sessiz direniş i ile karşılaş ılmaktadır(Huysmans 2008).

Birçok durumda siyasi hakların askıya alınması genellikle devlet tarafından radikal olarak askıya alınmasından ziyade yasa yoluyla yapılmaktadır. Ancak bu durum egemen olanın ekonomi politikası üretimi sürecinide ikileme sürükleyebilmektedir(Neal 2012). Öte yandan mali güvenlik ve devletin bekası referans paketi olarak ele alındığında güvenlik istisnalarının uygulanması, günlük bürokratik uygulamalara gömülü olan çok sayıda 'küçük güvenlik notuna' dayanmaktadır(Huysmans 2011). Güvenlikleştirme sürecinini de kapsayan bu durum Walker tarafından modern egemenliğin kısmen normal

politikanın sınırını tanımlama eylemi yoluyla ifade edilmesine rağmen, norm ve istisna arasındaki çizginin çok sayıda süreç, uygulama ve müzakere içerebileceğini de vurgulayarak, kamu otoritesinin ekonomi politikası yapım sürecinde mali güvenlikleştirilmeye başvurarak olağan üstü ekonomi yasalarının yürürlüğe konulması ve günlük mali yönetim araçları arasına sıkıştırılmış küçük mali güvenlik uygulamaları ile yapmak arasındaki ikileme dikkat çekmektedir(Walker, 2010). Sonuç olarak güvenlik araştırmaları literatürü uluslararası ekonomik rekabette politik-ekonomik istisnailiğin merkezi yerini tanımakta yetersiz kalmaktadır.

Brassett ve Vaughan-Williams da küresel finansal krizi travmatik bir olay olarak çerçeveleyerek, siyasi liderlerin finansal piyasalarda ‘kalıcı bir acil durum’ ilan ettiklerini ve yürürlüğe koyduğunu ileri sürmüştür(Brassett & Vaughan-Williams, 2012: 33). Bununla birlikte, istisnailiğin böylesine aşırı tezahürlerinin ötesine geçmek ve liberal politik ekonomideki daha ince formlarını düşünmek istiyorsak, sosyal üretimine daha fazla dikkat etmeliyiz ki tam da bu noktada güvenlikleştirmenin önemi dikkat çekmektedir.

Mali güvenlik mantığı ile ekonomik istisnacılık arasında çok önemli paralellikler ve bağlantılar olmasına rağmen, ikisi de salt olarak diğerine indirgenemez. Bu anlardan ilki, normal politik-ekonomik uygulamanın sınırını tanımlamayı içermektedir. Güvenliğin klasik tanımında, olağanüstü istisnacılık tercihi savaş karşısında normal siyasetin geçici zamansal bir sınırını tanımlamayı içermektedir. Mali yönetim bağlamında, normal siyasete çok benzer finansal kriz gibi zamansal kısıtlar içermektedir. Piyasa ekonomisinin liberal yönetim mantığı içindeki kritik rolü nedeniyle, kamu otoritesi mali güvenlikleştirme adımını normal siyasi ve ekonomik uygulamaları geçersiz kılan bir koz olarak uygulamaya sokabilmektedirler. Hem mali hem de güvenlik bağlamlarında, belirli bir devletin bekası veya nüfusa yönelik varoluşsal bir tehdidin belirlenmesi, karar vermeyi tercih edilen bir alandan bir zorunluluk haline evirmektedir.

Büyüme ve istihdam düzeyleri ve para birimlerinin ve varlıkların değeri gibi görünüşte sıradan görünen maddi olgular, büyük ölçüde piyasa duyarlılığına ve beklentilerine bağlıdır. Bu doğrultuda, serbest bir piyasada normal politikanın sınırlarını tanımlamak dahası tanımlayabilme imkânı sunan konjonktür ve bir istisna durumuna başvurmadan

daha etkin bir uygulama olmasına karşın gerçek şu ki; serbest piyasa ekonomisinde güvenlikleştirmenin çekirdeğini oluşturan özneler arası beklentilere direk bağımlılık, istisnai politikaların daha baskın ve güçlü olarak icra edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle mali güvenlikleştirme ve güvenlikleştirme sürecinin başarısı tüm kısıtlara rağmen egemen olanın referans noktası seçimi noktasındaki kritik tercihine bağlıdır.

Çünkü özellikle finansal kriz dönemlerinde yanlış referans paketi ile oluşturulan istisnai durum ve mali güvenlikleştirme adımı ekonomik tehditleri daha da şiddetlendirebilecektir. Şöyle ki; kamu otoritesi veya bir lider tarafından yapılan yanlış veya yetersiz söylem mali güvenlikleştirme eylemini başarısız kılabilir; bireyler, yatırımcılar ve işverenler varlıklarını satmak, banka hesaplarını boşaltmak için acele ederken, şirketler küçülme yönünde adımlar atabilecektir. Bu ihtimal göz önünde bulundurduğunda güvenlik politikası oluşum sürecince mali güvenlikleştirici aktörün yani liderin bu dolayısıyla da devlet aklının önemi tekrar gün yüzüne çıkmaktadır(Best 2009).

Foucault güvenlik sorununu, kolektif çıkarların bireysel çıkarlara karşı korunması olarak ifade etmektedir. Bireysel çıkarların kolektif çıkarların bir ihlali olarak görülebilecek her şeye karşı korunması gerektiği gerçeği göz ardı edilmeyerek, güvenlik ve siyasi-mali bağlamlarda tanımlanan sınırların sadece paralel değil, aynı zamanda birbirleriyle ilişkili olarak yer aldığı söylenebilecektir. 1970'lerdeki sorunların aksine, güvenlikleştirici aktörlerin bir serbest piyasa ekonomisinin tehlikelerini kontrol etmede çok agresif olması durumu kısıtlanmıştır. Çünkü serbest piyasa ekonomisin ürettiği ekonomik tehditleri yönetme kapasitesi kısıtlanmıştır(Foucault, 2004:64-69).

Serbest piyasa ekonomisi dinamik ve kendi kendini düzenleyen bir sistemdir ve kamu mali yönetiminin başarılı olması durumu bunu gerçekleştirebilen bir kamu otoritesine bağlanmaktadır. Bu nedenle, son küresel mali kriz gibi anlar, kısmen, bu kesişen güvenlik ve ekonomik sınır belirleme uygulamalarının eşzamanlı olarak başarısızlıkları ve daha aşırı tezahürleri olarak anlaşılabilecektir. Normal politika sürecinin askıya alınmasının mali güvenliği ilgilendiren acil durumlarda aldığı biçim de güvenlik istisnasından önemli şekillerde farklılık gösterebilecektir. Sadece acil bir ekonomik tehdidin varlığı değil, aynı zamanda siyasi normların askıya alınmasının gerekçesi olarak işlev gören ekonomik dinamiklerin karmaşıklığı ve hızı da demokratik

müzakerelerin askıya alınması da genellikle ekonomik sorunların özgüllüğü karşısında hükümet bilgisinin sınırları açısından çerçevelendirildiği için, normal politika sürecini askıya almanın biçimi de aynı şekilde ekonomik olabilmektedir. Buna siyasi liderlere veya teknokratlara olan güvenin azalması durumunda olağanüstü tedbirlerin alınması örnek gösterilebilir.

Öte yandan, küresel düzeyde belirtmek gerekir ki güvenlikleştirici aktörler özellikle de hegemon devletlerde güvenlik taktiklerini politik ekonominin düzenleyici mantığıyla tutarlı bir şekilde konuşlandırmaya çalışırken sadece ekonomik tehditlere karşı geliştirilen bir taktik olarak değil aynı zamanda insanların, mallarının ve paranın akışlarının dolaşımını teşvik etmek ve yönetmek amacıyla algıyı yönetmektir.

Örneğin, en son küresel finansal kriz sonrası üretilen söylemler küresel ekonomide likiditeyi yeniden kurmak için şekillenmiştir. 2008 küresel mali krizinden sonra siyasi ve ekonomik liderler zaman zaman ortaya çıkan krizi karakterize ederken, ABD ve küresel ekonomiler için varoluşsal bir tehdit teşkil edecek büyüklükte bir krize yol açan normal zamanlardan daha derin bir zamansal kopuştan söz etmişlerdir. Örneğin ABD’de siyasi liderler, bu ekonomik tehdidin, eylemlerini siyasi seçim alanından çıkaracak, onları zorunlu bir alana taşıyacak ve konunun istisnai bir tehdit olarak etkili bir şekilde ele alınacak kadar ciddi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu varoluşsal krizi harekete geçirirken ve bazı olağanüstü önlemleri haklı çıkarırken, ABD yönetimi ve Federal Rezerv liderleri politik ve ekonomik bağlamı derinden değiştiren bir dizi icracı beyanda bulunmuşlardır. Ancak, kriz bağlamında askıya alınan sadece serbest piyasa normları değil, aynı zamanda demokratik normlar hatta yasalar da askıya alınmıştır(Best 2017b; The White House 2008).

Neoliberalizm genellikle kamusal ve özel arasındaki ayrımları bulanıklaştırdığı için piyasalar giderek daha fazla kamu hakkına sahip olmaktadır. İşte bu belirsizlik egemenliğin paylaşıldığı kamusal ve piyasa iktidarı, kendilerine verilen güç nedeniyle bazen daha güvende ve bazense güvensiz hissetmektedir. Devletler egemenliği belirli otoriter piyasa güçlerine ve daha az ölçüde birey öznelerle dağıtarak, 21. yüzyılda ortaya çıkan şekillerde güçlenmiş ve sorumlu hissetmeleri sağlanmaktadır.

Hem devlet hem de maliye egemenliğin temel belirleyicileridir. Devletin başarısızlığı birey öznelerin devletleşmesini sağlamak için güvenlik devleti ortaya çıktıkça ötekinin

eski ve yeni yollarla tehdit olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Buna göre bir yönetim tekniği olarak güvenlik ve güvensizliğin ekonomi politiği ile ilgilenen maddi ve siyasi alanlarda yeni profillerin oluşturulması ve mobilizasyon teknolojileri ortaya çıkmaktadır.

Güvenlik, refah ve devlet desteği yoluyla olumsuzluklardan korumadan; devletin mali güvenliğine odaklanılmış güvenliğe geçerek, toplumun refah ve devlet desteği talepleri devam ederken devletin güç alanı artırılabilir. Böylece birey özneleri kendilerini hak sahibi istisnai vatandaşlar olarak görürler, ancak bunlar salt hak talepleri değil, başkaları üzerinde haklara veya değer üretimine katkı sağlama noktasında özel erişim talepleri de olabilmektedir. Yani sadece ekonomik refah için değil, aynı zamanda uygun ücretler ve sosyal korumalar için de bu durum gözetilmektedir.

Neoliberalizm derinlemesine yerleştikçe, toplum giderek daha fazla mali olanın güvenlikleştirilmesi için yönlendirilebilmektedir.

Thomas L. Ilgen'e göre hem siyasi hem de ekonomik küresel hegemon güçler devletleri ve onların toplumlarını açık ve erişilebilir kılmaktadır. Bu bağlamda devletin ulusal güvenlik görevini karmaşıklştıracak şekilde yönetim ve etkinliğini azaltma, çok katmanlı bir yönetim yapısı ile sonuçlanmaktadır (Ilgen 2003). Yani neoliberal düzende devlet salt egemenlik tekeline sahip olamadığı gibi, piyasa güçlerini ve dinamiklerinin de daha sorumlu ve etkili bir şekilde yönetmelerini sağlamaya yönelik adımlar atmak durumunda kalmaktadır.

Thomas Blom Hansen ve Finn Stepputat ise Carl Schmitt'in iddia ettiği gibi devlet şiddetinin istisnai olmadığına işaret etmektedir (Hansen ve Stepputat 2005). Hansen ve Stepputat'ın vurgusuna katılıyorum, çünkü Sassen'in küresel ekonomik aktörlerle bağlantılı olduğunu öne sürdüğü ekonomik vatandaşlık da dahil olmak üzere başka egemenlik formları ortaya çıkmıştır (Sassen 1996, 2007).

Hegemon devletlerin mevcut konjonktürünü, büyük etkilere sahip olması amaçlanan küçük ve bazen de sembolik müdahaleleri ihtiyati politikalar ile anlamlandırmak için, piyasa ve mali otoritenin, ekonomi ve devlet yönetiminin eklemlenmesinin açıklanmaya ihtiyacı bulunmaktadır.

Ulusal güvenlik en iyi şekilde güvenlik ve maliyenin orijinal çifte anlamı perspektifinden anlaşılır, ancak kavram, siyasi ve ekonomik olanın yaygın olarak

kamuya açık söylemlerde ayrıldığı bir dünyada hareket etmektedir. Güvenliğin politik anlamını derinlemesine inceleyince mali güvenlik ve ulusal güvenlik ikilisi bir kez daha su yüzüne çıkmaktadır. Mali olan artık gündelik yaşama ve dış politikaya, bunların eşzamanlı ötekileştirilmesine ve yeniden bize dönüştürülmesine rehberlik etmektedir.

Devlet aklı ve devletin mali güvenliği dolayımında; şimdiki zaman diğer dönemlerin izlerini taşımaktadır. Şimdiki zaman, her tehdidin yeni olması ve hiçbir şey değişmemiş ikileminin kutupları arasında gidip gelir ve kritik bir güvenlikleştirme müdahalesinin ne gibi farklılıklar yaratabileceğini bilme görevini karmaşıktırır.

Piyasa güçleri ve devlet dışı aktörler, bu süreç aşırı derecede titiz bir düzenleme ve müdahale rejimine dayanıyor olsa bile nüfusun ulusal bir ilke etrafında birleştirme yeteneklerinden ödün verebilmektedir. Örneğin, enflasyonu kontrol etmek, zorunlu olarak önleyici olan sürekli eylemi gerektirir.

Stratejik müdahalenin üstünlüğünden önce, mali otoritenin önleyici politikaları uzun süredir pekişmiştir. Ancak birey öznelerinin kendi çıkarına göre hareket etmesi belirsiz bir geleceği hafifletmek için istikrarlı bir şimdiki zaman varsayarken, ön kabul, gelecekle ilgili varsayılan bir kesinliği aniden belirsizleşen ve dolayısıyla fırsata açık bir şimdiye dönüştürmek için hareket eder.

İhtiyati politikalar dış politikayı yönlendirdiğinde, aynı mantık iş başındadır. Potansiyel ekonomik tehditler veya güncel ekonomik tehditler, daha fazla müdahale ihtiyacının göstergesi olarak hayata geçirilmektedir. Modern güvenlik devletinin fonksiyonu burada güvenlikleştirmenin siyasal ve ahlaki ekonomisi olarak keşfedilecek olan şeyin geçiciliğidir, gelecek şimdiki hale getirilmiştir.

Güvenlikleştirme ile dış ve iç politikanın birleşmesi, ekonomik tehditlere verilen tepki iç politika unsuruna dönüştürülürken, dış politika olarak ekonomik tehditlere karşı devletin mali güvenliğinin sağlanmasına yönelik belirsiz içselliği dışa doğru yönlendirilebilmektedir. Devletin başarısı, riski ve tehditleri kabul ederek gerekli politikaları yapan bir etik özneye aktarılır.

Ekonomik tehditlerin ve risklerin yönetimi, güvenlik ve mali olan arasında köprü kurmaktadır. Ekonomik olana ilişkin risk, yatırımlarda beklenenden daha yüksek bir getiri olasılığı ve refaktır. Ancak ötekilerin kasıtlı ve haksız eylemlerinden kaynaklanan olumsuz sonuçları önlemek olarak tanımlayabileceğimiz güvenlik, dahası devletin mali

güvenliği bu noktada ayrılmaktadır. Çünkü devletin mali güvenliği, nihai koruması meşru savaş olan bir saf kamusal maldır.

Mali güvenlikleştirme, politikanın ekonomiye indirgenmesi olmaktan uzak, ikisi arasında girift bir yakınlık olduğunu ilan etmektir. Mali gücün toplandığı belirli döngüleri, sosyal yaşamın şeklini oluşturmak için mali güç konuşlandırmalarını ve soyut inançları inandırıcı pratiğe dönüştürmek için birey öznelerinin hakimiyetindeki tüm angajman repertuarını iç içe geçirmektedir.

Piyasa ekonomisinin politikayı nasıl etkilediğine ve maliye politikasının dış politikayı nasıl etkilediğine ilişkin yaklaşım, hem bu diğer şartların özellikleri hemde neler olduğunu fark etmeye davet etmektedir. Wendy Brown'a göre, neoliberal piyasa mantığı vatandaşları bireysel girişimci aktörler olarak konumlandırır. Her eylem ve politika karlılık göz önünde bulundurmaya gerektirirken, ahlaki değer-tarafsızlık ekseninde fayda veya memnuniyet analizine göre yapılmaktadır. Neo-liberalizm, basitçe sosyal, kültürel ve politik yaşamın tüm yönlerinin böyle bir hesaba indirgenebileceğini varsaymakla kalmaz, bunun yerine kurumsal uygulamaları ve bu vizyonu hayata geçirmenin ödülleri ön planı çıkarıp geliştirmektedir. Yani, neoliberalizm, kriterlerini ilan eden söylem ve politika yoluyla, rasyonel aktörler üretir ve her alanda karar verme için referans noktası olarak piyasa mantığına dayanmaktadır. Dahası, neo-liberalizm yapılandırmacı bir projedir: Toplumun tüm alanları için eksiksiz bir ekonomik rasyonalitenin ontolojik verili olduğunu varsaymaz, ekonomik rasyonalite dolayımında ontolojik olmaktan çok normatif bir iddiayı içerir ve böyle bir iddiaya uygun rasyonalitenin geliştirilmesini, yayılmasını, kurum inşasını, politikaları ve söylem gelişimini savunmaktadır (Brown 2003). Dolayısıyla neoliberalizm'de kamusal olanının piyasalaştırılması neticesinde ahlaki sorumluluk, faydayı maksimize etme yeteneği ile eşitlenmektedir.

BÖLÜM 3: MALÎ OLAN VE GÜVENLİK: KAVRAMSAL BİR ANALİZ

Güç epistemik strateji olarak karşımıza çıkmaktadır. Mali olanın meşruiyetinden söz edildiğinde, gerçekte bu sınırlılıktaki ilineksel⁴ hareketten başlamak üzere, mevcut zemin içindeki onanma hesaba katılmış olmaktadır. Thomas Kuhn'a göre içinde yer aldığımız algı dünyası da belli bir paradigmadan beslenmekte ve mevcut paradigmaya yapılan muhalefet aslında giderek gündelik gerçekliğin bilgisine dönük bir isyan anlamı taşımaktadır. Bu dolayısıyla paradigmanın himayesini talep ederek de kendini normalleştirmektedir (Kuhn 1982).

3.1. Devlet Akıl ve Ekonomik Akıl Karşı Karşıya

Devlet akıllı ile ekonomik akıl görünüşte mesafeli, hatta zaman zaman piyasa tarafından devlet fikri reddedilmiş olsa bile tarihsel süreç içerisinde iki akıl birbirinden güç almaktadır. Bu durum neo-liberal politikaların uygulamaya konulması ile tırmanışa geçmiş, ekonomik tehditlerin siyasal iktidarlar tarafından bir şiddet unsuru ve yönetim tekniği olarak kullanımı arttırmıştır. Güvenlik devletinde yaşanan dönüşümün indirgenemez bir özelliği vardır; sadece *persona*'yı değil, yapıları ve kurumları da şekillendirmektedir. Dahası birey öznelerinden daha çok düzene karşı yapılan bir devrimdir. Nitekim bu piyasanın yeni ve güçlü bir aktör olarak var olabilmesi için ön koşuldur.

Liberal demokrasi öteden beri, kendisini kendisinden, kendisi için dışsallaştırarak, içinden dışına doğru açılışında bize görünüşüdür. Piyasanın varlığı devletin onu varsaymasındadır. Liberal düzende piyasa aktörleri siyasal iktidarı arzulamak için o şeyin dış dünyadaki nesnesini arzulama yoluna gitmek yerine; siyasal iktidarın varolduğu açılımlanmış kümeyi hedeflemektedir. Kamusal alanı. Arendt'in dediği gibi şiddet, gücün tehlikede olduğu yerde ortaya çıkmaktadır, ancak kendi rotasına bırakıldığında iktidarın ortadan kalkmasıyla sona ermektedir (Arendt 1970). Ekonomik akıl piyasanın varlığının devamı için kamusal alana yaslandığı için siyasal iktidarın yetkilerinin sınırlandırılması ile yetinmiştir. Diğer yandan devlet aklının her an yeni

⁴ Özle ilgili olmayan.

düzenlemeler getirebileceğini bilmekte; devlet akıllı ise piyasanın bunu bildiğini bilmektedir.

Devletin mali güvenliği devletin güvenliği, devletin güvenliği ise liberal düzende ekonomik akıl siyasal bir güvenlik aygıtı olarak kullanarak var olabildiği için piyasanın faydasını etkilemektedir.

Piyasa modeli, alımlayıcı kitlenin ürün / hizmet hakkında bilgi sahibi olduğu ve fiyatını bildiği varsayımına dayanmaktadır. Devlet tarafından sunulan kamusal ürün devletin mali güvenliği olduğunda ahlaki açıdan tarafsızdır ve temelde devlet akıllı ekonomik akıl çatışmasının konusu olmamaktadır. Bununla birlikte, devlet aklının hükmünün amir olduğu saf kamusal ürünlerin çoğu, soyuttur ve çoğu zaman görünmemektedir. Burada saf kamusal malların paradoksu gün yüzüne çıkmaktadır. Şöyle ki; devlet akıllı devreye girdiğinde, çıktıları ve saf kamusal ürünleri büyük ölçüde görünmez olabilmektedir. Birey öznelere kamu düzeni ve güvenliğinin ve ulusal güvenliğin devletin mali güvenliğine bağlı olduğu çoğu kez fark etmezler. Çünkü bireylerin devlet aklının müdahalesi nedeniyle önlenen mali felaketleri bilmeleri devlet sırrı nedeniyle imkânsız olabilmektedir. Genel olarak devletin mali güvenliği büyük ölçüde görünmeyen ve ancak devlet ciddi bir mali kriz yaşadığında değer verilen bir devlet ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Brassett ve Vaughan-Williams' a göre neo-liberal politikalar gereği devletler uluslararası veya ulusal ekonomik tehditleri çerçeveleyerek, uluslararası politik ekonomide ve kamu mali yönetiminde 'kalıcı bir acil durum' ilan etmiştir (Brassett & Vaughan-Williams, 2012). Ancak ana akım maliye teorisinin devlet akıllı ve mali güvenlik bağlamında 'kalıcı bir acil durum'u teorik olarak inşa sorunu bulunmakta ve teorik arka planını açılmakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın üçüncü bölümün ana amacı ana akım maliye teorisinin ve bu dolayısıyla saf kamusalın eleştirisinin eleştirisini yapmaktır.

3.2. Neoliberalizm ve Kamusal Olan

Neoliberalizmin, devleti epistemik bir nesneye dönüştürmek suretiyle kamusalı epistemik sınırlara hapseden karakterine bağlı kılarak, nihayetinde tahakkümle sonuçlanan epistemik bir pratiğe yol açması nedeniyle piyasa mantığını da

muhtevasında barındıran, devlet aklının bütün teorileşme çabalarına karşı tam bir mukavemet içinde olan bir anlayış ortaya koyduğu söylenebilecektir. Devlet aklı hem korkulan hem de arzu edilen bir iktidar düğümü üretmektedir. Buna göre bütün bir batı merkezci maliye teorisi literatürünün logo-merkezciliğin etkisi altındaki araştırmacılar, mutlak ve değişmez bir noktadan hareketle düşünce konusu kılınan kamusalı, tam bir entelektüel konfor içinde tanımlama ve dolayısıyla özü belirleme cihetine giderken, çeşitli epistemik söylemler içerisinde devlet aklını veya devleti bütünüyle dışlayan yapılar hayat vermişlerdir. Bu çalışmada özü itibariyle; mutlakçı, evrenselci, dolayısıyla da dışlayıcı söylem ve düşünce pratikleri bağlamında devlet aklının ve mali güvenliğin varlığına giydirilmiş epistemik sınırların dışında kalma çabası olarak nitelendirilebilir.

Çağdaş anlamıyla ekonomi terimi genellikle GSYİH büyümesi, işsizlik, enflasyon veya faiz oranları gibi soyutlamalar ve göstergelerle tanımlanan bir nesne anlamına gelmektedir. Savaş ve çatışmanın çözümünün belirli bir ekonomi türünde, barış ekonomisinde bulunacağı fikrinin temelini oluşturan bu ekonomi anlayışıdır. Yine de ekonomi her zaman var olan somut bir nesne değildir. Daha ziyade, üretim ve değiş tokuşun toplumsal ilişkilerini tanımlamanın ve sınıflandırmanın yakın zamanda tasarlanmış bir yöntemidir.

Aydınlanma figürleri olarak Adam Smith ve David Ricardo, yaşamın üretiminin ve yeniden üretiminin devlet tarafından en iyi şekilde nasıl yönetilebileceğini anlamaya çalışan politik iktisatçılardır. Politik ekonomi ise, hane halkının en iyi yönetimi sorularını - eski Yunan düşüncesinin *oikonomia*'dan günümüzce aktarmıştır(Owens, 2015: 5-6). Bu kapsamda ekonomi bir şey değil, bir pratik anlamına gelmektedir. Zira, Timothy Mitchell siyasetin nesnesi olarak bu ekonomi anlayışının 20. yüzyılın ortalarında geliştirildiğini kanıtlamıştır(Mitchell 2002).

Ekonomiyi bu şekilde ele alırsak, ekonomik savaş ve savaş ekonomisi anlayışımızı da değiştirmemiz gerekecektir. Devletin soyutlanarak ekonominin ayrı bir bilgi ve yönetim nesnesi olarak inşa edilmesi girişimi savaşa aykırı değil: aksine savaşla yakından bağlantılıdır. Bir nesne olarak ekonomiye geçişin öyküsü, Birinci Dünya Savaşı'nın açtığı genel Avrupa kriziyle başlamaktadır. Savaş ekonomisi fikri, piyasalara veya sermaye birikimine dayalı olanlardan farklı bir toplumsal düzeni organize etmenin

yolları olabileceği ihtimaliyle yakından bağlantılıdır. Yenilgi ve devrim sonrası Avusturyalı entelektüeller arasındaki bu olasılık hakkındaki bu tartışma Ludwig Von Mises ve Fredrich Von Hayek gibi entelektüellerin siyasi projelerinin temelini oluşturmaktadır. Neoliberalizm olarak bilinen şeyin kendisi, 1990’larda ortaya çıkan yeni savaş ekonomisi anlayışını şekillendirmektedir.

Pozitivist düşünürlerin Viyana Çevresi’nin kurucularından Otto Neurath pratik ve nesne olarak ekonomi kavramları arasında geçiş yaparak, savaş ekonomisi anlayışının merkezinde olacak bir tema ortaya attı: “sadece ekonomimizin her yerinde kârlılığın değil üretkenliğin egemen ilke olması durumunda savaşın emdiği üretici güçleri hesaplayın ve toplayın”(Otto Neurath, 2005: 162). Ludwig Von Mises’in ekonomik kararların ortak birimlere dayalı hesaplamalar gerektirdiğinde dair ısrar ettiği bu argümana yanıtı, Avusturya Okulu’nun merkezlerinden biri haline gelmiş ve böylece 1990’larda neoliberal ekonomik düşünce savaş ekonomisi fikrinin yeniden ortaya çıkışının temelini oluşturmuştur(O’Neill, 1995: 30).

“Savaş ekonomisinin” kökenleri, ayrı bir siyasal yönetim nesnesi olarak “ekonomi” nin doğuşundan önce gelir. Ayrı ulusal ekonomiler fikrini destekleyen şey savaştı ve ulus devletlerin kaynakları en verimli şekilde savaşları kazanmak için kullanmaları gerekliliği idi. Bu kullanım, mevcut savaş ekonomisi kavramından iki yönden farklıydı: bir varlıktan ziyade bir uygulamaya atıfta bulunuyordu ve çarpıtıcı bir ekonomik faaliyet değil, bir başkasına karşı bir savaşı kazanmak için etkinliğini arttırdığı anlaşıldı.

John Maynard Keynes’in Barışın Ekonomik Sonuçları kitabının hiçbir yerinde ne bir savaş ekonomisine ne de gerçekten de bir pratikten başka bir şey olarak ‘ekonomiden’ söz etmez. Keynes, Avrupa’yı bir “ekonomik” üretim, tüketim ve değişim sistemi olarak tasarladı, ancak barışçıl veya savaşçı bir "ekonomi" olarak değil(Keynes 1919).

1936’da ve İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi’ni yayınlanmasıyla Keynes konumunu değiştirmiş ve artık savaş, araştırmasının yeni nesnesinin özünde yer almamaktaydı: nitekim ‘bir bütün olarak ekonomik sistem’, toplam gelir, kâr, istihdam, çıktı vb. biçimlerinden oluşuyordu(Keynes 1978). 1930’larda İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi, daha önce ekonomi olarak adlandırılan veya politik iktisatçılar tarafından incelenen bazı uygulamalardan oluşan, ekonomi adı verilen bir nesneyi kavramaya yönelik genel bir hareketin parçasını oluşturmuştu. Ama şimdi yönetimi

politikanın temel amacı haline gelen kendi başına bir varlık olarak görülmekteydi(Mitchell, 2010: 82-86). Netice itibariyle; savaş ve ekonomi olgusunu birbirinden ayırılması amaçlanmıştır. Bu minvalde, savaş, bu şekilde işleyen ekonomilerden oluşan modellerin dışında kalırken, savaşları kazanma ihtiyacı; bu modellerin kendilerinin inşasının arkasında yattığı gerçekliği gün yüzüne çıkarmaktadır.

Böylece savaş ekonomisi, bu uygulamaların bir araya gelmesinden ve gelecekte olası yeni bir savaş tehdidinden, belirli, ölçülebilir bir nesne olarak ekonomi fikrini doğurmuştur. Bu durum nesnenin çarpıtılmış bir varyantı anlamına gelecek şekilde ‘savaş ekonomisinin’ yeniden düzenlenmesi ile tam bir döngü haline gelen bir fikir ve ekonominin özel hedefini tanımlama pratiğini meydana getirmiştir.

Kapitalizm şiddete karşı değildir, aksine ona dayanmaktadır. Christopher Cramer’in belirttiği gibi; şiddet ve ekonomik kalkınma birbirinin içine girmekte ve birbirinin koşullarını sağlamaktadır(Cramer 2006). Bu bağlamda ekonomi bir savaş: şiddetli mücadele alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomiye bir nesne olarak değil, sermaye birikimi üzerindeki uluslararası ekonomik rekabetin bir sonucu olarak yeniden düşünersek, devletin mali güvenliği ve devlet aklının rolü daha iyi anlaşılacaktır.

3.3. Politika Momenti ve Mali Olanın Genişleyen Rolü: Maliyenin Siyasalından Siyasalın Maliyesine

Modern güvenlik devletinin inşasında en önemli faktörlerden biri de yirminci yüzyılın ikinci yarısında politika devletinin büyük çapta genişlemesidir(Rocco 2015). Politika devleti politika yaratarak, vatandaşların güvenliğe yönelik endişelerini bağlamında risk ve tehditlerle ilgili endişeleri artırabilmekte ve yeni riskler yaratmak suretiyle kurumsallaştırabilmektedir. Siyasal, güvenlik alanını genişletmek için devlet dışı aktörlerle birlikte çalışabilmektedir(Wuthnow 2010). Siyasal genişledikçe, politika sonuçlarının ayrıntılarını ve politika değişikliğinin zamanlamasını ve içeriğini kontrol etmek için politika ağları oluşmuş ve kamu politikasının üretimini etkilemiştir(Baumgartner ve Jones 1991; Howlett ve Ramesh 1998; Stillman 2010). Modern güvenlik devletinin inşası da gizli ve kapalı olan hususlarında kamusalılık kavramında kesişerek piyasalaştırılması sürecinden beslenmiştir(Nownes ve Neeley 1996). Nitekim ulusal güvenlik konusu gitgide normal politika oluşturma sürecinde yer almaktadır.

Richard Stillman, politika devletin büyümesinin politik ağların politika yeniliklerine daha açık ve duyarlı hale gelmesine yol açtığını öne sürmektedir(Stillman 2010). Politika ağlarının açılması ve teknokratik karar alma aslında birbiriyle etkileşim halinde olabilmektedir ve maliyenin siyasallaşmasıyla ilgili olabilmektedir. Maliye siyasallaştığında teknokratik karar verme mekanizmasını demokratikleştirmek için baskılar ortaya çıkar. Devletin sınırlandırılması aynı zamanda piyasanın politika oluşturmadaki genişleyen rolünü yansıtmaktadır. Politikleşen piyasa yönetim dokusuna örülmüş bir otoriteye sahip olmaktadır. Piyasa hem potansiyel zararları keşfeder hem de bunları önlemek için eylemi meşrulaştırırken, elbette bunları üretmektedir. Öte yandan serbest piyasa daha fazla regülasyonun temellerini atmıştır. Şöyle ki; gelişmiş sanayi ülkelerinde, düzenleyici devlet kısmen piyasanın özgürleştirilmesine tepki olarak genişlemiştir(Vogel 1996).

Nitekim (Doğan, 2017: 149-150)’a göre:

“Maliyenin siyasal ve teknik süreç olma halleri söz konusu kamusalılık halinin açığa çıkıp çıkmaması ve gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlıdır. Buna göre kamusalılığın varlığının bilinmesi maliyenin siyasal süreç niteliğine sahip olması ve bu kamusalılığa dahil olabilme de maliyenin siyasal süreç niteliğinin açığa çıkabilmesi haline karşılık gelmektedir. Buna bağlı olarak kamusalılık niteliğinin bilinmediği ya da bilinmekle birlikte içerilmenin gerçekleşmediği durumlar, maliyenin teknik sürece indirgenmediği dolayısıyla da maliyenin siyasal süreç niteliğinin teknik süreç niteliğine dönüştürüldüğü durumlardır.”

Güvenliğin kamu malı mı yoksa özel mal olarak mı düşünülmesini gerektiği noktasında güvenlik fikrine ilişkin temel bir normatif soru bulunmaktadır. Ayrıntılı olarak ele alındığında, bu argüman Hobbes’un *Leviathan*’ının artık tanınmış mantığını, yani, güvenlik arayışına yönelik özel stratejilerin, tam da seçkin elitlere güvenliklerini tehdit edebilecek unsurlara önleyici saldırılara karşı girişme yetkisi verdikleri için güvensizlik koşullarını birleştirmektedir.

Mali güvenlik arayışına ilişkin özel stratejilerin üstesinden gelmenin tek etkili yolu, devlet aklının, herkesi kapsayıcı korku ya da iyilik olmaksızın pasifleştirme şartlarını dayatan bir devleti inşa etmesidir. Bu nedenle, mali güvenlik, normatif bir kapsayıcılık etiğini, zorunlu evrensel iş birliğinin pragmatikleri ile birleştirir; devlet akli hem iş birliğini zorunlu kılar hem de yetkinin yerine getirilmesini sağlar.

Devlet fikri, kamusal şeylere dair normatif bir kavrayış açısından belirlenmiş soyut bir evrensel ise, aynı zamanda bu soyut evrensel hukuksal olarak özeldir. Devlet aklı bu noktada ayrılmaktadır. Çünkü devlet aklında özgüllüğü olmadan devlet var olamamaktadır. Devlet aklının evrensel pasifleşmenin öznesi olarak söz ederken, devlet merkezli bir siyasal düzen ve böyle bir düzenin mümkün kıldığı yönetim anlayışını yineliyorum.

Bu çalışmanın amacı, güvenliğin ne olduğu veya olması gerektiğine dair anakronistik bir çağdaş vizyonu empoze etmekten kaçınmak ve bunun yerine devletin mali güvenliğine dikkat çekerek, birey öznelerinin ve yönetici elitlerin farklı zamanlarda ve yerlerde sahip oldukları farklı anlayışları ortaya çıkarmak ve açıklamaktır.

Liberalizm’de devlet kendi yasalarını piyasaya dayatmaz aksine piyasanın yasalarına göre yönetmek durumundadır. Bu bağlamda siyasalın dışlanması ile maliyenin siyasal epistemolojik bir kopuş yaşamaktadır. Öte yandan bu epistemolojik boşluğun olması hem devlet aklının hem de ekonomik aklın işine yaramaktadır.

İdeolojinin ayırt edici özelliklerinden biri fikirlere öyle yaptığını sezdirmeden bir açıklık veya doğallık atfedilmesidir. Bu minvalde neoliberal düzende yeni bir politik-epistemolojik yapılandırma içerisinde konumlandırılan maliyenin siyasalının objektifliği öznelliğe yol açmaktadır. Ancak bu durum bireylerin öznelerinin çıkarlarının çatışmasına ve ekonomik iktidarını siyasal iktidar ile sağlamak isteyenlerin birey topluluklarının devlet dışı aktörler olarak belirmesine neden olmaktadır. Nitekim bu devlet aklının uygulamaya koyacağı politikalar için ara neden olarak işlev görebilmektedir.

Liberaller güvenliği ana referans ögesi olarak gören merkantilistler ve kameralistlerle ortak bir noktada buluşmaktadırlar. Mali güvenliğin kendi kendini var etmesi gerekliliği bulunduğundan hareketle ekonomi güvenliği arasındaki temel farklılık mali güvenliğe referans olan vizyonun ekonomi güvenliğinde olduğu gibi güvenliği özgürlükle bağdaştırma gereği duymamasıdır.

Liberalizm kamu yararı ve toplumun refahını sıkıştırarak uygulamaya konulan eylemlerde zorunluluk (*necessitato*) ilkesinin kendi güvenlik teknolojisi olarak kullanmış ve zorunluluğa atıfta bulunarak devlet aklı, ekonomik akıl ve hukukun

egemenliği arasındaki gerilimi ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla neo-liberalizmin’de de hukuk devleti sermayeyi düzenlemenin en iyi yolu olduğu için varlığını sürdürmüştür.

Ekonomik akıl, neo-liberal politikaların oluşturduğu piyasaya işlerlik katan düzenlenmeler korunduğu müddetçe, olağanüstü durumlarda zorunluluk (*necessitato*) ilkesi gereği devletin istisnai politikaların uygulamaya konulması piyasa için kullanışlı bir gerekçe olarak sunulduğunda kendisini uyarlamaktadır. Yani siyasalın olağanüstü hâl yetkilerinin daha geniş bir ideoloji içinde liberal kullanımı; liberal görüşün özgürlük ilkesi ile çatışma içerisinde değildir(Neocleous, 2008: 35-38).

3.4. İki Güvenlik Arasında: Yetkin Eşitliğe Doğru Ontolojik Kırılma

Burada devletin mali güvenliği ve ekonomi güvenliği tartışılacaktır. Aslında bu kavramlar birbirileri ile aynı platform üzerinde, oluşturulmuş benzer anlam rejimlerinin parçasıdır. Ancak aynı zamanda aralarında alımlamaya ilişkin radikal bir ayrım söz konusudur. Amacım bu iki kavramın birbirileriyle salt karşılaştırmasını yapmak değil hem söylem hem de alımlama etkinliğinin dinamikleri üzerindeki rollerine ilişkin yetkin eşitlemeye dikkat çekmektir. Bu eşitleme ile her iki kavrama içkin olarak yansıtılan ve anlam genişlemesi yoluyla, parametrelerin ontolojik kırılmaya yol açtığını gösterebilmektir.

Devletin mali güvenliği ve ekonomi güvenliği kavramlarının birbirine doğru anlam genişlemesi yaşaması nedeniyle yaşanan karşıtlıklar veya birbirine indirgenemeyecek farklılıklar, dinamik olsa da diyalektik olmayan bir imgesel konumlandırmadır. Bu anlam genişlemesi belirli bir diyalektikte yok olmadığından hep yeniden inşa edilmektedir.

Genellikle devletin mali güvenliği bir çeşit ekonomik dehşet duygusu, tahammül edilemez bir olay, tehdit, risk, felaket, inkâr edilmesi gereken bir husus ve imgesel devlet tahayyülünü aşan devlet aklının hükmünün amir olduğu istisna hali olarak tecrübe edilmektedir.

İki kavram arasında anlam genişlemesi ortadan kayboldukça, onların sebep olduğu devlet aklının da büyüğü bozulmaya başlamaktadır. Esasen Hobbes’in *Leviathan*’da vurgulamak istediği şey salt devletin egemenliği değil; bu devlet egemenliğinin tam anlamıyla algılanabilir olması için devlet aklına doğru anlam genişlemesinin

gerekliliğidir. Çünkü devlet yalnızca egemenliğin parametresi değil; referans noktası ve kendi somut varlığının ötesinde kendisini izleyen aşkınlık parametresi ile -devlet aklı- birlikte imgeleştirilmesidir. Devlet aklı bu nedenle ne bir işlev ne de somut bir aygıt indirgenebilir. Ayrıca devletin tam varlığını tam anlamıyla icra edebilmesi için kendi ötesine doğru -devlet aklına- ve -devlet dışı aktörlere- doğru anlam genişlemesi zorunluluğuna ihtiyaç duymaktadır.

Öte yandan, Hobbes egemenlik paradigmasını sadece kurumsal düzeyde tartışmış, bu dolayısıyla devlet olgusunu modern politika teorisi içerisinde hapsederek tanımlamıştır. Bu çalışma, devlet kavramı gerçeklik bağlamında anlamak ve yeniden tanımlanmak istendiği takdirde yapılması gerekenin devletin bu dolayısıyla da mali olanın ontolojisine doğru bir bakış geliştirmek olduğunu öne sürmektedir. Çünkü devlet, modern devlet teorisinin normatif öncüllerine indirgenemeyecek kadar anlam genişlemelerine müsaittir ve bu anlam genişlemelerinin momentini belirleyen devlet aklının fraksiyonlarını teşkil etmektedir.

Devlet aklı ve devletin yokluğu veya yok oluşlarının işareti olan parametrelerle kavranabilir. Bu, devlet aklının kendisinin dışından bakma girişimi olarak devleti algılayabilme arzusunun sonucudur. Çünkü devlet aklı deneyimden ve hatta duyuların tüm izlenimlerinden bağımsız bir bilgi bütünüdür. Devlet aklı, devlet ve mali güvenlik kavramlarının hepsinin ortak yönü; var olma pratiği ile aldıkları bir unsuru, mutlak yokluk simgesi ve kaos ile düşünme yönelimidir.

Devletin mali güvenliğinin var olmasındaki biçimsel neden olan ve haliyle ontolojisine içkin başlangıç imgesi ile bu varoluşunun dinamiklerinin sekteye uğratacak mutlak son arasında kalan mekânsal uzam mali olanın yaşam alanıdır. Diğer bir deyişle; devlet aklı, mali güvenliğin düzlemi olarak yoklukla araya belirli bir varoluş mesafesi konulmuş olacağını işareti olarak devleti ön plana çıkarmaktadır. Yani, devlet aklı, mutlak olarak ötekisinin mali yok oluşunu içeren mali var oluşun dolayısıyla devletin var olmasının göstergesine dönüşmektedir. Devlet aklı bu denklemde aslında kendi ötekisini belirtmek üzere imgeleştirilen bir gizli göstergen olarak kendini inşa etmektedir. Mali güvenlik gibi devlet aklı ile aynı denklem üzerinde işlev ve kabul gören kavramların her biri kendi varoluşunun anlamını kendi ötekisi aracılığı ile yakalayabilmektedir. Devletin mali güvenliği bu yüzden kendi başına değil, kendisinin sonunu getirme ihtimali olan

ekonomik tehditlerin yokluğu üzerinden kavranabilmektedir. Bu bağlamda, ekonomik tehditler varoluşu hem içerden hem dışardan tehdit etmektedir; içeridendir çünkü varoluşun kendisinde taşıdığı bir yapısal içkinlik olarak, dışardandır çünkü varoluşa dahil edilmemiş bir fazlalık olarak ifade edilebilecektir.

Ulusal güvenlik tanımlamalarında başlangıç ve son düşüncesini kendileri nezdinde değil, farklı ve dışsal ögeler eşliğinde sunulmakta ve tercih edilen ve temsil edilen kavramlar ekonomi güvenliği gibi melez olmaktadır. Ekonomi güvenliği gibi melez parametreler temsil ettikleri şeydeki dile ve düşüncenin dışsallığını vurgulayabilmek için mevcut kavrayışın ötesine geçmektedir. Örneğin, ekonomi güvenliği kavramı bilinçli olarak ulusal güvenlikle bağlantılandırılmak zorundadır. Bir taraftan ekonomi güvenliği devletin varoluşsal parametrelerine benzeştirilerek aradaki sınırı belirsizleştirmekte, hem de devletin güvenliği dolayımında mutlak yok oluşu mevcut kavrayış rejiminde anlaşılamayacak derecede farklılaştırılmaktadır. Bu farklılaşmanın meydan getirdiği yaşam pratiği, ekonomi güvenliğinin melez parametrelerinin tanımsız bir düzlemde *boş gösteren*⁵ olarak işlerlik kazanmasına zemin hazırlamaktadır.

Burada tüm parametreleri değiştiren ekonomi güvenliğinden ulusal güvenliğe doğru anlam genişlemesi yeni bir anlam rejimi türemesini sağlamaktadır. İşte bu anlam rejimi ekonomi güvenliği kavramını ile devletin mali güvenliğini kavramını sekteye uğratarak, anlamı kendi dışarısı ile ilişkilendirmeye zorlamakta, anlam genişlemesini sürekli olarak yeniden inşa etmektedir. Daha derinlemesine bir bakışla; bu bağlamda buradaki anlam genişlemesi, anlam rejiminin belirsizliği, piyasa parametrelerinin devletin parametrelerine dönüşmesi durumu ontolojik kırılma olarak ifade edilebilecektir. Ontolojik kırılmadır çünkü, devletin mali güvenliğinin aslında yeniden gündeme getirilerek inşasıdır. Ayrıca, ekonomi güvenliğinden önce bulunan kamusalın güvenliği anlamındaki eksiklikten dem vurmaktadır. Bu anlam bulanıklığını gidermek için devlet ile ve devlet tahayyüllü aracılığıyla mali olana yüklenilmeye çalışan anlam arasındaki yapısal boşluğa odaklanmak gerekmektedir. Bu minvalde kritik adım bu yapısal boşluğun ontolojik yapısına ilişkin kırılmanın temsilindeki anlam rejiminin imkansızlığının nasıl ortadan kaldırılacağına dair inşa edilecek yeni anlam rejiminin varlığının boyutlarının devletin mali güvenliğine içkin kavranabilmesindedir.

⁵ Sayfa 150-152’de bu kavram ekonomi güvenliği özelinde tartışılmıştır.

Yani buradaki anlam genişlemesini devletin mali güvenliğini arka plana atan, onun varlığının derinliğini ve önemini gizleyen, bu gizleme ile kendi varlığının anlamının genişlemesine de zemin hazırlayan belirsiz bir hareket bütünü olarak tanımlanabilecektir. Zira, bu belirsizlik mali güvenliğe eklenerek inşa edilen ekonomi güvenliği gibi kavramların açıklığı/anlaşılabilirliği ya da *boş gösterenliği* olarak kendini göstermektedir. Çünkü ekonomi güvenliği ancak isnat edildiği ulusal güvenlik ve devletin mali güvenliği aracılığıyla işlevsel bir araç seti olarak kullanılabilir.

Ekonomi güvenliğinin anlamı bir taraftan kamusalın eksikliğini göstergeni olmakta, diğer taraftan bu eksikliği kamusala ekleyerek ekonomi güvenliğini ulusal güvenliğe yetkin eşit kılmaktadır. Bu dolayısıyla ekonomi güvenliğinin anlam rejimi özü gereği anlam genişlemesinin olduğu platformda inşa edilmektedir. Ekonomi güvenliği özelinde dikkat çeken husus ontolojik-siyasal- birliğin sağlanması için sağlanması gereken bir perspektifte sunularak, ontolojik bir nesne imgesine indirgenmektedir.

Devletin mali güvenliğinden ekonomi güvenliğine doğru anlam genişlemesi ile kendine yer bulan anlam rejimi inşa edilen imgenin politik biçimidir. Çünkü indirgeme neticesinde ekonomi güvenliği imgesi alt düzeyde kalmış başka bir anlama: devletin güvenliğine; yani ontolojik olana içkin tam da onun vasıtasıyla kavranılması arzulanan bir parametreye dönüştürülmektedir. Yani bu dolayısıyla imgenin politik biçimidir çünkü politik rollerle donatılmış olarak konumlanmaktadır. Ve ekonomi güvenliğinin ulusal/devlet güvenliği anlamlarının birbirine doğru anlam genişlemeleri vasıtasıyla elde etmenin bir yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomik tehditlere ilişkin anlatılar devletin varoluşuna dair olanaklılığın bilgisini vermek amacıyla değil, bu episteme aracılığıyla varoluşunun momentinin göstergeni olma kaygısıyla belirli bir politik amaç taşır. Yani ekonomik olaylara ilişkin güvenlikleştirme söyleminde ekonomik tehditler ve varoluşa dair dikkat çeken husus, tehditlerin varoluşun gerçekliği eşliğinde onunla ilişkilendirilerek sunulmasıdır.

Bu minvalde dikkat edilmesi gereken husus devlet aklının rolüdür. Çünkü devlet akli herhangi bir kavranabilirlik bağlamına sahip olmadığı için devletin kamusala ilişkin rolünün anlamını genişlemeye uğratarak; piyasalaştırarak, algılanabilir bir anlam rejimi düzeyine çekmektedir. Böylece devletin mali güvenliği kendisine eklenmiş bir

yoklukla, ekonomi güvenliği ile var kılınmaktadır. Bu anlam genişlemesi imgede varlığı algılanabilir kılınan devlet aklının ve bu dolayısıyla devletin güvenliğinin var kılınmasına yönelik politik bir girişimdir.

Platon'a göre ise her devlette, sadece kendi yaptığı işten değil, ama hiçbir şeyden mutlu ve tatmin olmayan bayağı bir sınıf vardır. Bu sınıfla ilgilenme zorunluluğu, devleti bu aşağı sınıftan pay almaya, ona dönüşmeye zorlar(Plato 2019).

Ekonomik tehditler aslında belirli bir değere yüklü olarak imgeleştirilmektedir. Nitekim ekonomik tehditler varoluşun kavranabilirlik formu olan kamu düzeninin yokluğu, daha doğrusu onun negatifi anlamında kamu düzeninin karşısında varoluşun mutlak ötekisidir.

Esra Doğan'göre:

“kamu maliyesi dar anlamıyla devlete ilişkin olanın yönetimi hali ile sınırlıyken yönetsel temelli kurallar önceliği alırken, toplumsal olanın da kapsandığı geniş haliyle kamu maliyesinde öncelik toplumsal öncelikler ya da sosyal amaç halini almaktadır. Bu çerçevede kamu maliyesi, kamuya ilişkin olanın mali olan ile sınırlandırılmaksızın mali olanın kamuya ilişkin olan temelinden hareketle ele alındığı bir bağlam dahilinde kavramsal temelli anlam içeriği ile de uyumlu hale gelecektir”(Doğan, 2020: 539- 540).

Bu radikal bir dönüşümdür. Bu süreç, yönetimselliğin temel yapısını, yani zihnin ilgi nesnesi olan şeylere yönelişini dahi tehdit etmektedir. Devletin mali güvenliği kullanıma hazır ya da yedekle bekletilirken, gerçek bir nesne olma niteliğini yitirebilir. Artık kapitalden ayrı, bağımsız bir şey olarak görülemez ve neoliberal düzene karşı koyulamaz. Bu yüzden devletin mali güvenliği dolayımında ulusların güvenliği de neoliberal düzenin dünyayı zorlayıcı ve yıkıcı bir şekilde işgal edişinin tehdidi altındadır. Bu durum büyük bir felakete yol açabilecektir. Nesnesizliğin ortasında devletin güvenliğine ilişkin mali güvenlik tek başına kalırsa, yapısı çarpıtılarak; piyasalaştırılarak, varoluşun hazırda bekleme kipi tarafından yutulacaktır.

Devletin mali güvenliğinin karşı karşıya kaldığı tehdit soğuk savaş sonrası yılların pratik korkularının ötesine geçmektedir. Esasen bu gerçeklik bizzat devletin varlığını tehdit eden ontolojik bir gerçekliktir. Dikkatler mali olana, daha doğrusu mali olanın devletin ve varlığı hakkında açığa çıkardıklarına verilirse, devletin mali güvenliğinin

kritik rolü hakkında bir iç öngörü kazanılabilecektir. Mali olan beride, yani burada, bizim anladığımız ilineksel devinim anlamında, öteden, yani aşkın, ontolojik boyutundan yansıyarak bize görünmektedir.

Özetle; neoliberal düzen, devlete isnat edilen ve devleti kavramanın ve onu deneyimlemenin, alımlamanın ölçütü olarak ekonomik tehditler ve devlet aklının karşı karşıya gelmesi sonucu gerçekleşen anlam genişlemesi gerçekliği ile kendi içkin anlamına kavuşmaktadır. Devletin anlamı onu kavramanın biçiminin dışında yer alan politik biçimin, devlet aklı dolayımında içre hakikatinin; görünmez ve belirsizlikten, görünür ve belirli olana yönelik bir anlam ile yüklü olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.5. Saf Kamusal'ın Eleştirisinin Eleştirisi

Neo klasik paradigma içinde kamu malları hakkındaki ekonomik literatür ağırlıklı olarak, optimal dağıtım ve harcamaya ve kolektif yönetimle ilgili sorunlara odaklanmaktadır. Mevcut kamusal mal paradigması, (Buchanan 1965; Cornes ve Sandler 1996; Cowen 1985; Ver Eecke 1999; Hardin 1968; Head ve Shoup 1969; Ledyard ; Malkin ve Wildavsky 1991; Musgrave 1959, 1973; Ostrom ve Ostrom 1977; Samuelson 1954; Stretton ve Orchard 1994)'in görüşlerine dayanmaktadır. Kamusal mallarla ilgili literatür kapsamlı ve çeşitli olmasına rağmen, Samuelson'un formüle edilmiş standart tanımını paylaşmaktadır. Bu tanıma göre, kamu mallarının birbirine zıt olarak kabul edilmekle beraber; “dışlanamaz / dışlanabilir” ve “rakip olmayan / rakip” boyutuna atıfta bulunmaktadır. Anılan araştırmacılar kurumsal ve siyasal bağlamların kamu malları sınıflandırmasını etkilemesi gerektiğine öne sürmektedirler, ancak kamu mallarını kategorize etme çabalarının normatif bir uygulama olduğunun ve olması gerektiğinin altını çizmektedir. Öte yandan hiçbiri hem kamusal malın hem de ilgili kurumsal çerçevenin özelliklerini içeren bir model sunmamaktadır.

Bu çalışma, mali güvenliğin değerli bir kamusal mal olduğu, iyi toplumun kurucu bir bileşeni olduğu ve devlet aklının bu malın üretiminde gerekli ve erdemli bir role sahip olduğudur. Bu çalışma, bu dolayım ile mali güvenliğin bir mal olarak anlamı ve değeri ve bunun en iyi nasıl konumlandırılacağı bağlamında sosyolojik anlamda mali güvenliğin, üretimi indirgenemez sosyal boyutlara sahip olan ve “kamusalılık” fikrini oluşturmaya yardımcı olan piyasa dışı saf bir kamusal mal olduğunu öne sürmektedir.

Dikkat çeken diğer bir husus ise modernite tarihi ve bilhassa devlet-güvenlik ilişkilerinin belirli bir evresindeki süreklilik gösteren gelişmelerle şekillenen mirastır. Saf kamusal'ın Samuelson tarafından kavramsallaştırıldığı bağlamın koordinatlarının çalışır durumda olmadığını anlamak için öncelikle modernite çağında devlet akli ve ekonomik akıl arasındaki ilişki ve post-modernizmin ardından modernitenin tutarlı düşünce yapısının çöküşünü ve geçmişini irdelememiz gerekmektedir. Modernite çağı Samuelson'un saf kamusal tanımının tümüyle irrasyonel değilse de en azından kusurlu olduğunu bize göstermiştir.

Ekonomistler malların üretilip üretilmeyeceği ve nasıl üretileceği temel sorusuna odaklanarak, açık terimlerle kamu sunumunun gerekliliği sorununu ortaya koymaktadır. Standart ekonomik tanıma göre, kamu malları, tüketimi “dışlanamaz” ve “rakip olmayan” olan mallardır. Dolayısıyla, güvenliğin ve özellikle de devlet tarafından temin edilebilen, en önde gelen kamu mallarından biri olarak görülmesinin nedeni açıktır. Nitekim halkının iç ve dış tehditlerden korunması, devletin ilk ve belirleyici önceliğidir. Demokratik hak ve özgürlüklerle dengelenme ihtiyacı bir yana, mali güvenlik kamusal mallardan yararlanmanın bir ön koşuludur. Bu bağlamda, sıkı bir şekilde fiziksel zarar veya tehditten bağımsız olarak tasarlanan mali güvenlik, ontolojik güvenlik duygusundan ayrılamamaktadır. Devlet akli kamu mallarının analizi açısından kendi başına belirleyici olmasa da kamu mallarının temel özelliklerini anlamak, bu bağlamda kritik öneme sahiptir. Bu dolayısıyla kamu mallarına yönelik çok boyutlu bir yaklaşımın, yalnızca malların dışlanabilirliğini ve rekabetini değil, aynı zamanda katma değerli süreçle ilgili verimliliği ve sürdürülebilirliği de nitelendirmek için uygun olduğu öne sürülebilecektir. Bu dolayısıyla bir malın rakip veya dışlanabilir olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği sorusu, malın kendisi tarafından değil, aynı zamanda malın nasıl sağlanacağına karar veren devlet aklının önemini ortaya koymaktadır.

Bu özelliklerin, yaygın olarak tartışıldığı üzere, malların tüketimde kamusal, yani herkes için ulaşılabilir olması gerekir. Ancak, piyasalar bu özelliklere sahip ürünleri verimli bir şekilde sağlamamaktadır. Piyasaların başarısız olması, devlet müdahalesini haklı çıkarır savı üzerine tasarlanmıştır. Sonuç olarak, ana akım teori genellikle kamusal mallara piyasanın arz edemediği, devlet tarafından sağlanan mallar olarak da atıfta bulunmaktadır.

Bu minvalde, piyasa dışı saf kamusal olan devletin mali güvenliğini kavramsallaştırmak, iki ana soruyu netleştirmeyi amaçlayan olumlu bir yaklaşım sunmaktadır. İlk soru, tüketimde fiilen kamusal olan, yani aslında kamusal alanda bulunan ve herkesin tüketmesi için mevcut olan devletin mali güvenliğinin özellikleri ile ilgilidir. Nasıl karakterize edilebilirler? İkinci soru, tüketimdeki rekabetin olmamasının, devletin rolünün bir göstergeni olup olmadığını veya ne ölçüde olduğunu sorgulamaktır. Samuelson'un standart tanımının unsurlarının bu yönünü yapı sökümüne uğratmak için, saf kamusal mallarının nasıl ortaya çıktığını, özellikle bu sürece dahil olan aktörleri ve kullanılan koordinasyon mekanizmalarını, politika araçlarını veya diğer araçların açıklanmasını gerektirmektedir.

Mali krizler ve uluslararası terörizm gibi küresel risklerin önemi göz önüne alındığında, saf kamusal mallarının özel sınıfına odaklanılması gerekmektedir. Malların piyasa dışı ve piyasa dahilinde yani piyasalaştırılmış kamusal olmasına katkıda bulunan faktörleri ve bunların nasıl sağlandığını, özellikle sunumlarının geleneksel kamusal mal tanımından nasıl farklı olduğu irdelenmektedir. Bununla birlikte, buradaki zorluk, devlet aklının rolünü ve saf kamusalın sağlanmasına getirdiği rakipsiz üstünlüğü anlamaktır.

Kamu ekonomisinin köklerini açıklayacak ve devlet aklının yönetişiminin vatandaşların refahı için büyük ölçüde önemli olduğunu gösteren etkili bir kavramsal model bulunmaması devletin piyasa ideolojisi ve çıkarları için tahrip edilmesini kolaylaştırmıştır. Böylece neoklasik iktisat teorisini kullanan piyasa savunucuları, kasıtlı olarak kamusal mal üretimini bir piyasa modelini taklit ederek dönüştürmüştür. Ana akım maliye teorisinde piyasaların üstünlüğü referans alınmakta, siyasal piyasaların etkinliği için bir engel olarak görülmekte ve kamusal mallar piyasa başarısızlığının sonucu dolayımında analiz edilmektedir. Kamusal mal ve hizmetlerin ortak üretimine odaklanılsa bile bunu piyasanın güvenliği bağlamında ele almaktadırlar. Dolayısıyla devletin mali güvenliği gibi kritik kamusalın üretimi için devlet aklının artan sorumluluklarına birey öznelerin katılımını açıklamamaktadır. Üstelik saf kamusalın sunumu- devletin mali güvenliği- noktasında varoluş nedeni ile örtüşmektedir. Nitekim birey öznelerinin refahı vb. direkt olarak etkilenmektedir. Bu bağlamda bu bir piyasa dışı saf kamusal ihtiyacın hem sebebi hem sonucudur.

Kamu ekonomisi literatüründe kamu yararı; özellikle altyapı ihtiyaçları, eğitim iyileştirmeleri, sağlık sigortasına erişimin genişletilmesi, emeklilik maaşlarının yükseltilmesi, yoksulluğun azaltılması ve hatta uluslararası ekonomik rekabet ile çevrelenmektedir. Devletin rolü ve hükümet programlarının faydaları hakkında bu kadar ekonomik olarak gelişmiş sofistike bir kültür ve devlet gelirleri ile harcamaları arasındaki genişleyen kavramsal uçurum nasıl bu kadar belirsizlikle süregelmiştir? Ekonomi biliminde neden bu piyasa dışı üretim; piyasa dışı saf kamusal hiç analiz edilmiyor, neden bu işin nasıl yürüdüğüne ilişkin hiçbir açıklama yok ve kamu ekonomisini yöneten devlet akıllı gibi amiral güç konusu neden anlaşılamıyor? Bu konuda epistemik bir boşluk bulunmaktadır.

June Sekera, hükümet harcamalarının faydalarının nasıl tartışılacağına bile bilinmemesinin sebebinin, ekonomistlerin konuyu ele alacak kavramsal çerçeveye sahip olmadığından kaynaklandığını savunmaktadır. Hatta piyasa ekonomisinin ve kamunun piyasalaştırılmasının hükümeti devre dışı bıraktığını vurgulamaktadır(Sekera 2016). Dahası Sekera, neoliberal ekonomik düzenin sosyal refah hakkında nasıl düşünebildiğimizi çarpıttığını ile sürmektedir. Piyasa ekonomisi modelinin, piyasa dışı kamusal alanların kavramsallaştırılması ve yönetimine dahil edilmesi sonucu hükümetin kamu yararı bağlamında sorumlu şekillerde hareket etme kapasitesini azalttığını öne sürmektedir(Sekera, 2016: 41). Bu durum devletin ve kamusalın piyasalaştırılmasına zemin hazırlamıştır.

Neoklasik paradigma gereği piyasalaştırma spontane şekilde gerçekleşmemiş, özgür girişimin daha doğru olduğunu göstermeye kararlı olan ekonomist grupları tarafından aktif olarak teşvik edilmiş ve çok uzun bir süre boyunca ve büyük bir güvenle piyasanın kendisinin birçok alanda, kamu yararını sağlayabileceğini varsaymıştır(Backhouse, 2005; Goodwin, 2014: 100)

Samuelson'un 1950'lerde geniş ölçekte yayılan ve kamu mallarının piyasa başarısızlıklarından kaynaklandığını öne süren formülasyonu kısa sürede devletin ve mali olanın geri plana atılmasına yol açmıştır. Böylece artık devletin öncelikle piyasa başarısızlığı yaşanması halinde ekonomik bir rolü olduğu düşünölmeye başlanmıştır. Sonuç olarak devletin aslında piyasa dışı ortamda faaliyet gösteren üretken bir ekonomik aktör olduğu gerçeğı göz ardı edilmiştir. Kamu tercihi teorisi de piyasa

merkezli bir ideolojidir ve bu teori genel anlamda kamu karşıtı öğretileri temsil etmektedir ve piyasa kamusal değer üretimini anlama konusunda işe yaramamaktadır. Dahası bu mantık, kamu üretiminin saf kamusal değerinin meşruluğunu kedi içinde ortadan kaldırmaktadır.

Mike Konczal (2021) gibi özgürlükçü ekonomistler kamusal malın dahi piyasa tarafından sağlanması gerektiğini savunabilmektedirler. Ancak ana akım maliye teorisinin piyasa merkezli paradigmasında, tüketimde rekabeti olmayan ve kullanımı dışlanamaz olduğu için saf kamusal mal, piyasanın pratiğine uygun değildir. Neoliberal ekonomik düzende kamusal mala ilişkin anlam rejimi Samuelson ve Buchanan'ın sınırlayıcı ve dar bakışını kıramamıştır.

Savunma ve barış, kamusal malların klasik örnekleri olarak kabul edilmektedir. Kamu malları rekabete aykırıdır ve hariç tutulamaz. Örneğin, bir vatandaşın nükleer caydırıcılık tüketimi başka bir vatandaşın caydırıcılık tüketimini etkilemez ve bir kez sağlanırsa, diğer vatandaşlar nükleer caydırıcılık tüketmekten dışlanamaz. Dolayısıyla bedavacılık sorununa yol açabilmektedir. Nitekim bedavacılık sorunu, vatandaşların savunmaya yönelik gerçek tercihlerini ve savunmaya ilişkin değerlendirmelerini açıklamada başarısız olacağı anlamına gelir. Öte yanda genel olarak savunma, gönüllü sağlanmayan toplu bir eylem olarak ancak devlet tarafından sağlanır ve devlet tarafından finanse edilir. Ancak devletin mali güvenliği söz konusu olduğunda dengeler değişmekte, bedavacılık sorunu söz konusu olamamaktadır. Çünkü devletin mali güvenliği bazen askeri güvenlikten de öte varoluşsal risk içermektedir. Bu nedenledir ki devletin mali güvenliğine yönelik olan risk ve tehditler varoluşsal tehdit olarak nitelendirilebilmektedir.

Öte yandan devlet aklının ekonomik refah ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasında ve toplumun takdirini ve analizini canlandırmadaki rolü önem arz etmektedir. Ancak malların ve hizmetlerin devlet aklı yoluyla nasıl ortaya çıktığına dair bir teori bulunmamaktadır. Bu dolayısıyla saf kamusal malın yeniden kavramsallaştırılmasına ihtiyaç olduğu açıktır.

Bu bağlamda Michael Bernstein ekonominin kamu politikasının marjinal bir alanı olmaktan çıkıp devletin karar verme mekanizmasını etkileyen ve yönlendiren bir güç merkezine dönüştüğü düşünmektedir. Ve şu ironiyi eklemektedir: “Serbest rekabetçi

piyasaların sağladığı yararları sistematik bir şekilde betimlemekle tanınan bir bilim dalının tarihçesindeki en büyük ironilerden biri de, öncelikle topyekun savaşın tamamen düzenlenmiş ve kontrol altına alınmış ekonomisi içindeki özgün işlerliğini göstermektir”(Bernstein, 2001: 89). Yine de, özgürlükçü literatür, devletin ekonomik örgütlenmenin bir alternatifi olduğunu öne sürerek piyasa dışı kamu üretimini, sadece devletin çok fazla üretim yaptığının kanıtı olarak öne sürmektedir. Yine ana akım maliye teorisyenleri devletin piyasa dışı ortamına atıfta bulunurken ısrarla piyasa modeline bağlı kalarak, piyasalaştırarak sunmaktadırlar.

Kamu ve piyasa arasındaki ve “kamusal” ile “saf kamusal” arasındaki temel kavramsal farklılıklar noktasında çok az çalışma bulunmaktadır. Hugh Stretton ve Lionel Orchard (Stretton & Orchard, 1994: 185)’a göre; Neoklasik, Marksist ve Post Keynesyen modellerin hepsi tek bir kapitalist üretim şeklinin modelleridir ve sadece değişen piyasa başarısızlığı oranları ve devletin müdahaleleri anlamında birbirlerinden ayrılmakta ve hepsi devlet müdahalesi noktasında ana akım retoriği benimsemektedir.

Devletin mali güvenliği teorisine duyulan ihtiyaç dolayımında Sekera’nın da belirttiği gibi, ne Marksistler, feministler, davranışçılar ne de kurumsalcılar yararlı bir alternatif kavrayış sağlamadılar. Sekera özellikle her şeyi piyasalar açısından gören ve böylece devleti yalnızca piyasaların başarısız olduğu durumlarda gerekli bulan neoklasik iktisatçıları hedef göstermekte ve iktisat teorisini bugün bu piyasa dışı çevrenin ikna edici herhangi bir teorisinden yoksun olduğunu ileri sürmektedir(Sekera 2016).

Bu minvalde Sekera süreci kolektif bir çaba olarak gördüğü için Richard Musgrave’ın kamusal malın sunumu ve bölüşümü noktasında piyasa mekanizmasının yerine siyasi bir sürecin işlemesi gerektiği savı ile örtüşmektedir(Desmarais-Tremblay, 2017; Sekera, 2016). Esasen Sekera’nın yaklaşımı, mali olanın finansmanı analizinin piyasaların işleyişinden ayrılamayacağı yani mali olanının sosyal ve ekonomik koşullarını bütünüyle bütünleştirmeyi amaçlayan Adolph Wagner ve Gerhard Colm’un heterodoks kamu maliyesi geleneğinin yeniden canlandırmaktadır(Colm 1927, 1948, 1955; Frambach 2018; Nentjes 2018). Wagner ve Colm ise mali olanı kamu yararının elde edilmesine bağlamış olsa da ancak sosyal hedefleri demokratik bir politik süreçle sınırlandırmış ve saf kamusalı demokratik sürece bağlı kılmıştır.

Ancak Sekera'nın görmezden geldiği husus tamda bu belirsizlik ve teori yoksunluğunun neoliberal yönetim sanatı için gerekli olduğu gerçeği ve devlet aklının varlığıdır. Şüphe ve belirsizlik en iyi sunum aracına dönüşmüştür. Devlet aklı topluma verimlilik hakkında düşünmek için zihinsel bir imaj sağlar, ancak kendisi gösterdiği olasılıklar arasından nasıl seçim yapacağımızı söylememektedir.

Karl Polyani'ye göre toplum piyasaları yaratır ve devlet piyasaları mümkün kılar(Polyanyi 1944). Ancak, Karl Polanyi de Dahl & Soss (2014)gibi piyasa dışı kamu ekonomisindeki üretimin dinamikleri ve güçleri ile ilgilenmemiştir veya dolaylı olarak piyasa merkezli teoriyi dayanak olarak kullanmıştır. Joseph Stiglitz, Jay Rosengard, Gareth Myles, Kalim Siddiqui, Burkhard Heer, Johansen Leif, Adam Gifford, Stewart Ranson, John Stewart ve Herbert Alexander Simon piyasa dışı kamunun ayırt edici özelliklerine hiç değinmeden üstü kapalı bir şekilde saf kamusal mallarının varlığını kabullenmektedirler. Ama devletin eylemlerinin, toplumun piyasa başarısızlığını telafi etmek için gösterdiği tepkileri temsil ettiği şeklindeki öğretiyi de sadık kalarak kamunun piyasa dışındaki belirgin işlevlerini ve işlemlerini analiz etmekten kaçınmaktadırlar. Ayrıca devletleri sıklıkla yetersiz üreticiler olarak görerek; bir devletin ne zaman üretimi özel tedarikçilere ihale etmesi gerektiği üzerinde durmuş olsalar da yine de işe yarar şekilde kamu üretiminin piyasa üretiminden daha karmaşık olduğunu ve kamu sektöründe tercihlerin kolektif olarak yapıldığını kabul etmektedirler. Diğer yandan piyasa dışı kamu sisteminin güçleri, dinamikleri ve devlet aklı gibi yönlendiricilerinden söz etmemektedirler(Buchanan 1972, 1999, 2000; Gifford 1979; Heer 2019; Johansen 1965; Myles 1995; Ranson ve Stewart 1989; Siddiqui 2015; Simon 1997; Stiglitz 2000; Stiglitz ve Rosengard 2015).

Mike Berry, James Kenneth Galbraith ve John Kenneth Galbraith, ise piyasanın faydası ile kamu değeri/yararı arasındaki etik olmayan kopukluğa eleştirel bir şekilde dikkat çekmektedir(Berry 2013; Galbraith 1998, 2008). Diğer yandan Heilbroner (1985); Krier & Worrell (2017); Meng (2019) genellikle devletin rolünün görünmez olduğunu vurgulamakta, Mazzucato (2018) ise kamusalın üretiminin değerinin genellikle göz ardı edildiğini savunmaktadır. Öte yandan(Stretton & Orchard, 1994) devletin rolünü savunarak neoklasik ekonomi ve kamu tercihi teorisini eleştirmiş ancak olağanüstü durumları veya acil durum öngörülerini ve en önemlisi devlet aklını gözden kaçırdıkları için piyasa dışı kamu ekonomisinin farklılığını açıklamakta yetersiz kalmışlardır. Çünkü

devleti bir üretici olarak kabul etmekle beraber yine de saf piyasa dışı kamu üretimi konusunda bir açıklama getirmemektedirler.

Yahya Mete Madra ve Fikret Adaman (2010) kamu tercihi düşünce tarzının kamu ekonomisi üzerindeki etkisi bağlamında neoliberalizmi sadece piyasanın üstünlüğünün genişletilmesi ve devletin sınırlanması olarak değil, aksine devletle piyasa arasındaki ilişkinin radikal bir şekilde yeniden yapılandırılması olarak ele almış ve 1980'lerden bu yana tüm kapitalist toplumsal oluşumlarda sosyal demokrasinin yerini aldığını bu dolayısıyla kamu ekonomisinin bu politik, ekonomik ve kültürel dönüşümden derinden etkilendiğini; piyasalaştırdığını ve netice itibarıyla neoliberalizmin yükselişine katkıda bulunduğunu vurgulamışlardır(Madra ve Adaman 2010).

Kamu düzenin sürdürülmesi bağlamında mali olanın güvenliği ve ekonomik tehditlerden korunma ve reaksiyon gösterme gibi toplu hizmetler bir bütün olarak kamu yararı için sunulmaktadır. Bu noktada piyasa dışı saf kamusal ile saf kamusal arasındaki gerçek ayırım; piyasa dinamikleri içinde faaliyet gösteren ve kârı en üst düzeye çıkarma amacıyla hareket eden örgütlerle piyasa dışı kamu ortamında faaliyet gösteren ortaklaşa varoluşsal ihtiyaç olan saf kamusal olan mali olanın kamu ihtiyacına binaen devlet akli tarafından yönlendirilmesi arasındadır.

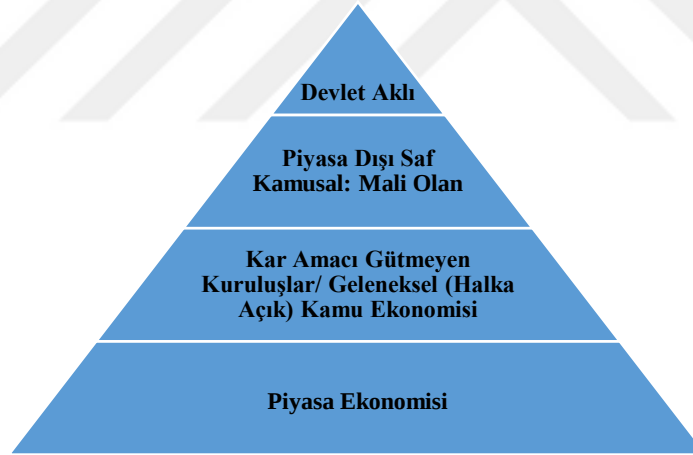
Kapitalizmin neoklasikler tarafından piyasa analizine indirgenmesi, devlet teorisini de piyasaların başarısız olduğu özel duruma indirgemıştır. Regüle edilmemiş piyasa güçlerinin kaçınılmaz olarak getirdiği eşitsizlik ve istikrarsızlığı hesaba katmayan temel bir teori; piyasaya indirgeme siyasetini ekonomik bir başarısızlık olduğu görüşünün ötesine götürmektedir. 2008 mali krizi ile bu istikrarsızlık meselesi yeniden kamusal tartışmaların gündemine girmiş ve yeni mali düzenlemelere ve tüketici korumalarına zemin hazırlamıştır.

Piyasa dışı saf kamusal ve hizmetlerin tedarikini düşünmek, tipik olarak güvenlik devleti tartışmalarında ele alınmayan mali olana ilişkin temelini ve faaliyetlerini ele almaktır. Piyasa dışı saf kamusalın varlığı devletin ve dolayısıyla toplumun başta güvenlik olmak üzere başka türlü karşılanamayacak ihtiyaçlarını karşılama, zor ve karmaşık sosyal veya ekonomik sorunların çözülmesine ve uzun vadeli olumlu dışsalıklar yaratılmasına bağlıdır. Bu minvalde devlet akli tarafından uzun vadeli pozitif dışsalıklar üretmek için birçok piyasa dışı saf kamusal mal ve hizmet

yaratılmaktadır. Devlet aklının düşmanı bazen geleneksel kamu ekonomisinin zaafı da olabilmektedir. Devlet aklı devletin aklından geçen ama söyleme yansımayan her şeyi içermektedir. İstihbarat ve karşı istihbarat, yabancı ülke servislerinin, terör örgütlerinin dahili ya da uluslararası suç ve çıkar yapılanmalarının bir adım önünde olmak için özel operasyonlar, özel takipler, özel ulusal güvenlik uygulamaları, endüstriyel casusluk, mali ve ekonomik istihbarat, şantaj girişimleri, her türlü manipülasyon ve tehditle mücadele devlet aklının siyasaldan bağımsız gerçekliğidir. Ancak bunların başında ekonomik tehditler ve devletin mali güvenliği gelmektedir.

Kamu yönetimi sisteminden bağımsız olarak, devlet aklının egemen kaynağını tanımlayan ve dikkate alan bir kamu ekonomisi teorisine ihtiyaç bulunmaktadır. Kamu ekonomisi piyasa ekonomisi olmadan var olamamaktadır, ancak piyasa dışı saf kamusal ilişkin olan kamu ekonomisinin piyasa ekonomisi olmadan işleyebileceği varsayılabilir.

Tablo 4: Yeni Kamu Ekonomisi Modeli Önerisi

Geleneksel kamu ekonomisi halka açık malların sağlandığı bölümdür. Ana akım maliye teorisi piyasa dışı saf kamusal bağlamında özellikle doğal kolektif seçim analizini sunmamıştır. Konu genellikle halka açık teorik bir perspektiften ele alınır ve piyasa modelinin paradigmasına dayandırılmaktadır. Geleneksel kamu ekonomisi kolektif tercihi ve siyasal birliği ele alır, ancak piyasa dışı saf kamusal üretimi için devlet aklının üretim sürecinin dinamiklerini nasıl etkilediği dikkate almamaktadır. Piyasa dışı kavramsal modelinde halka açık olmayan piyasa, girişimci devlet politikası gereği hayata geçirilen devlet teşebbüslerini veya sübvansiyonları ile yürütülen uygulamalar bütününe içermemektedir, çünkü bu bağlamda kamusal bir ihtiyacı karşılamaktan çok

gelir yaratma odaklı olabilmektedir. Bu çalışma varoluşsal koşullar bağlamında sadece halka açık olmayan piyasa dışı saf kamusal ilişkin öneri geliştirmektedir.

Werner Heisenberg'in belirsizlik ilkesine (Heisenberg, 1927; aktaran Székely & Rizzo, 2007) atıfla bir piyasa dışı kamusal momentumu ve konumu aynı anda tam doğrulukla ölçülemeyeceği söylenebilecektir. Geleneksel kamu ekonomisinden ayrı olarak piyasa dışı saf kamusalın dışsallığından her halka açık kamusal denk gelen bir reel sayı değil, bir değer vardır. Bu değerler, geleneksel kamu ekonomisinden ayrı olarak sayısal değerler ile değil matrisler ile temsil edilir. Dolayısıyla, geleneksel kamu ekonomisinden ölçülen niceliğin ölçüm sırası önemlidir. Daha önce vurgulandığı gibi; devlet aklı siyasaldan, siyasalda devletten önce gelmektedir. Örneğin: devlet ve piyasayı ele alalım. Eğer devlet ve piyasa yer değiştiremiyorsa bu iki değer aktörünün aynı anda ölçülmesi olanaksızdır. Bu durumda kesin sonuçlardan değil, bir ortalama değer yakınlarında dalgalanan değerlerden söz edebilebilecektir. Devlet aklı bu dolayımın farklılığını ortaya koymaktadır, çünkü rakipsizdir. Bir değer aktörünün konumu ne denli doğrulukla ölçülürse (yani konumunun belirsizliği ne denli küçük olursa), buna karşılık momentumunun belirsizliği aynı oranda büyük olur. Tersine, momentumdaki belirsizlik küçüldükçe, aynı oranda konumunun belirsizliği büyümektedir. Diğer bir deyişle normal politik süreçler ve hukuk normları içerisinde uygulanacak maliye politikası çarpan etkisini ölçmek için belli bir süre beklemek gerekmektedir. Yani uygulanan politikanın sıklığını belli bir anda ölçmek olanaksızdır. Bekleme süresi uzadıkça zaman belirsizleşmektedir. Çarpan etkisi ve uygulanan politikanın niceliği ne denli çoksa, aynı oranda dalga boyuyla bağlantılı olarak bekleme süresi azalır ve ölçülen zamanın belirsizliği azalır.

Piyasa dışı saf kamusalın teorisi, kamu yönetimi uygulamasıyla da ilişkili olmalı ve bunun için açık ve ikna edici bir temel oluşturmalıdır. Paradoksal olarak piyasa dışı saf kamusalın ve devlet aklının görünmezliği şu soruyu gündeme getirir: Görülmeyen şeyi nasıl ölçersiniz? Piyasa dışı saf kamusal olarak devletin mali güvenliği, finansman veya insan gücü ihtiyacı yüzünden başarısız olduğunda fark edilmektedir. Devlet aklı kamu yönetimini daha etkin ve verimli kılmak için sadece piyasalaştırılmış devletle paylaşmak yerine, güvenlikleştirme politikası ile tüm toplumla yapılması gereken ödevlere ilişkin bilgi akışını sağlayabilmektedir. Yani görülmeyen; ekonomik tehditlerin yokluğu, kamu düzeni ve güvenliği gibi olması gereken şeylerden veya olası tehdit ve

riskleri önleme noktasında kritik hamle kamuoyunun siyasalın neyi başardığının farkına varmasını sağlamak ve bu tür arzu edilen başarılar ile vergilerin ödenmesi ve bireylerin diğer kamu ödevleri arasındaki doğrudan bağlantıyı yönlendirmenin tehdit üretimi ve mali güvenlileştirme aracılığı ile yapılmaktadır.

Kamusal mal ve hizmetlerinin üretilmesinde devlet aklının rolünü daha iyi anlamamız çok önemlidir. Ana akım maliye teorisi literatüründe, bireysel seçimin önceliği ve üstünlüğünde ısrar eden neoliberraller, devlet aklının doğal ekonomik kolektif seçim için merkezi rolüne dair algıyı zayıflatmıştır. Habermas'a göre (Habermas, 2020: 26):

"...Ortak yaşamın niteliği yalnızca dayanışmanın ve refahın derecesinde ölçülmez, aksine her bir bireyin ilgisinin/çıkarının genel ilgide/çıkarıda mümkün olduğunca aynı ölçüde dikkate alınmasıyla da ölçülür."

Bu bağlamda devlet aklı ve piyasa dışı saf kamusal olarak mali olanın unsurları geleneksel (halka açık) kamu ekonomisi modelinden farklıdır:

- Varoluşsal risk söz konusu olduğu için kar odaklı değil,
- Birey öznelerinin doğal kolektif seçimi söz konusudur,
- Devlet aklının etkinliğinin ayırt edici özelliği olarak görünmezliği ve rekabet unsuru olmayan mali olan arzı,
- Gelir kaynağı sadece vergiler vb. hane halkından toplanan gelirler değil. Başka piyasa dışı gelir kaynakları elde edilebilir veya başka piyasa dışı giderler söz konusu olabilir. (Örneğin: devlet aklının uygulama alanı bulması ile gizli bir operasyon sonucu gelir elde edilmesi veya buna ilişkin harcama yapılması),
- Normal politik süreç yerine devlet aklının eşsiz bir varlık olarak siyasal üzerinde uygulama yetkisi: Devlet aklı siyasaldan önce siyasalda devletten önce gelmektedir,
- Mali olanın sunumu diğer geleneksel kamusal ürünlerinin üretimine olanak sağlamaktadır.

Saf kamusal bağlamında ana akım maliye teorisinde üç madde problem olarak tanımlanabilir:

- Teorinin kendisinin inşa sorunları,

- Teorinin teorik arka planının yetersiz açıklaması,
- Deneysel uygulamanın sorunları üzerine yetersiz bir yansıma.

Özetle; neoliberalizm, devleti piyasa yönetim mantığının özel yönetim türü, katmanı ve aracı olarak gören esas olarak çelişkili unsurların piyasa mantığında birleştirilmesine dayanmaktadır ve bu bakımdan devlet düşüncesinde birliğin yerine ekonomik aklının birleştiriciliği geçmektedir. Bu nedenle kamu mefhumuna bakış açımızı değiştirmemiz gerekmektedir. Ana akım maliye teorisinin devleti hem çare hem de krizin nedeni olarak değerlendiren anlam rejimi döngüsü ve epistemolojik salınımı perspektifinden kaçınmak, hem de Keynes'in devlet ve sivil toplum/piyasa ekonomisi ikiliğini; ikilik ve birlik arasındaki tarihsel döngüyü kırarak ve aşarak kuramsal denemelere yönelmek durumundadır. Bu yönelim içinde devlet aklının ekonomi, siyaset tarihinde ve güvenlik devletinde yarattığı dönüşümde piyasa dışı kamusalın; mali olanın varlığı dolayında anlam rejiminin günümüz kamu mali yönetim düşüncesi ve pratiğinde artan ağırlığı gözden kaçırılmaması gereken bir nokta olma özelliğini korumaktadır.

3.6. Saf Kamusal Mal'a Yeni Bir Boyut: Piyasa Dışı Saf Kamusal Mal

Devlet aklının ve özellikle onun tarafından yönetilen kamusal yönetim pratiği için çağdaş dünyada yaşanabilir siyasi toplulukları geliştirme ve sürdürme görevi özelinde mali güvenlik vazgeçilmezdir.

Devletler güvenliği bir koşul olarak bilinçli olarak öne sürerken bazen güvenlikleştirme politikasının spektrumu gereği kendisine zarar verecek şekilde tehdit üretimine giderek, paradoksal bir eğilime sahip olabilmektedirler.

Devlet rutin olarak güvenlik vaadini ve retoriğini bağlılığı teşvik etme ve kurallarını sürdürme aracı olarak kullanma alışkanlığı içerisinde ve büyük bir güvenlikleştirme gücüdür. İyi toplumun gerekli ve erdemli bir bileşenidir. Ancak bu rolü üstlenecekse, demokrasi için devletin kendisi devlet aklı tarafından güvenli hale getirilmelidir.

Sonuç olarak mevcut mali yönetim uygulamalarının tek gerçek alternatifinin kapitalizm öncesi, metalaştırılmamış güvenlik düzenlemeleri olduğu söylenebilir. Literatürde ekonomistlere göre kamu mallarında kamusal unsur tamamen araçsaldır. Onlar için burada söz konusu olan şey, söz konusu malları üretme veya başka bir

şekilde sağlama süreci için sosyal veya kamusal bir unsurun vazgeçilmezliği veya önemidir.

Öte yandan bir piyasa dışı saf kamusal mal olan mali güvenlik konusunda literatürde yaygın olandan daha farklı bir anlayış geliştirmemiz gerekmektedir. Çünkü klasik kamu malları yaklaşımının kurumsal potansiyeli, temellerinin olumsuzluğu, kırılabilirliği ve döngüsel varsayımıyla zayıflatılmaktadır. Diğer bir deyişle bilinen araçsal boyutun ötesine geçerek, sosyal boyuta daha fazla vurgu yapılmalı ve denetleyici fikir olarak kurucu bir boyut öne çıkarılmalıdır. Bu bağlamda iktisat literatürüne mutabık kalınarak, mali güvenliği tanımlamak için ‘kamusal mallar’ dili muhafaza edilerek tam da kurucu boyuta atfedilen önem ön plana çıkarılmalıdır. Böylece, salt mali güvenlik fikrinin araçsal, sosyal ve kurucu kavramları arasında kurulan bağlantı ağının yoğunluğu sayesinde, mali güvenlik argümanı anlam rejimi içerisinde konumlandırılabilir.

Mali güvenliğin sonuçsal yönü, doğrudan olmaktan çok dolaylıdır: bu yönü, güvenliğin nihai kurucu boyutuna nasıl bağlandığı ile ilgilidir. Burada bahsedilen şey, sonuçta koşullu terimlerle tanımlanan türden bir sosyal veya kolektif mal olarak mali güvenliğin, tam da “kamusal” olanı oluşturma sürecine dahil edildiğidir.

Kamu yararı ile ilişkilendirdiğimiz etkileri sağlamak için ekonomi güvenliğinin araçsal sayıldığı için ortak menfaatin içeriği konusunda bir anlaşmazlık bulunmaktadır. Herhangi bir ortak iyi güvenlik anlayışına yönelik gerekli bir platform olarak devlet aklı konusunda örtüşen fikir birliği, devlet aklının sosyal özelliklerine ilişkin önemli anlaşmazlıkları ortadan kaldıracaktır.

Kamusal malların üretimi ve sağlanmasıyla ilgili özellikler literatürde tipik olarak dışsal değişkenler olarak ele alınmaktadır. Ancak bir kamu malı tanımlanırken yalnızca malın kendisine atıfta bulunarak tanımlama yapıldığında, ilgili malın potansiyel faydasına odaklanılmaktadır. Piyasa dışı bir saf kamusal mal olarak mali güvenlik örneği kamusal malların analizinin aynı zamanda bir malın etkinleştirilmiş faydasının, malın üretimi ve sağlanmasından nasıl etkilendiğine odaklanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Nitekim piyasa dışı saf kamusal olarak mali güvenlik hem katma değerli süreci dönüştürme dışsallığı ile piyasayı şekillendirmekte hem de kendi kendini beslemektedir.

Sorun, siyasal kararlara bir tür yararlı kesinlik atfetmek ile sahip oldukları kesinlik çerçevesinde bu tür kararların adil olması gerektiğini varsaymanın ayrı ayrı şeyler

olmasında düğümlemektedir. Bu da piyasa dışı saf kamusal mal olarak mali güvenliğin yapışöküme uğratılamazlığıyla, saf kamusalın yapışöküme uğratılabilirliği arasında ayırım olduğına işaret etmektedir. Piyasa dışı saf kamusalın aşkınsal bir anlamda kamusalın dışında olması söz konusu değildir.

Öte yandan Immanuel Kant'ın *Yargı Gücünün Eleştirisi* adlı eserinde vurguladığı üzere saflık başından beri bir *eksik* içerir. Eklentisellik çabası 'saflığın kendisi'nin yapılanması için özsel hale gelir(Burnham 2000). Özel olması piyasa dışı saf kamusal ile saf kamusal arasında anlam kaymasını da beraberinde getirmektedir. Çünkü ek olmadan saflığın kendisinin olmadığı açığa çıkacaktır. Yani saflık yalnızca eklentisellik çabasında yapılanmaktadır. İşte tam bu nedenle piyasa dışı saf kamusal ve kamusal mal arasındaki ayırım kararlaştırılmaz hale gelmektedir.

Genellikle siyasalın saf kamusal sunumunun hedeflenen amaçlara ve kitleye hizmeti tam anlamıyla gerçekleştirildiğı varsayılmaktadır. Ancak bu durum saf kamusal mal sunumunun gerçekleşmemesi veya eksik koşullar altında sunulması yapısal olasılığını önleyememektedir. Paradoksal biçimde bir saf kamusal sunumunun yerine ulaşması, onun ulaşmamasının yapısal olasılığına bağlıdır. Oysa, devlet aklı koordinesindeki piyasa dışı saf kamusalın radikal yapışöküme tabi tutulamayışı, onu benzersiz kılmaktadır.

Saf kamusal mal olarak ekonomi güvenliğı mali güvenlikleştirme eylemlerinde bir referans nesne olarak hizmet eder. Yani korunması gereken bir mal olarak tasvir edilmektedir. Böyle bir güvenlikleştirme, piyasa dışı saf kamusal olan devletin mali güvenliğinin gelecekte nasıl güvence altına alınabileceğı ve sürdürülebileceğı konusunda, esnek güvenlik piyasalaştırılmasının oluşturulması ve ekonomik tehditlerle mücadele de dahil olmak üzere çeşitli güvenlikleştirme söylemlerine zemin hazırlamaktadır. İkincisi, bu dolayısıyla saf kamusal olarak ekonomi güvenliğı, düzenleyici güvenlikleştirme söylemlerinin birleştirici iddiasıdır. Çünkü ekonomik tehditlerin olmamasını gerektirir veya başka bir deyişle piyasa dışı saf kamusal olan; mali güvenliğinin varlığını temsil eder.

Öte yandan Ernesto Laclau'ya göre, bir *boş gösteren*, ancak bizzat anlamlandırmanın kendi bünyesinde kurucu bir olanaksızlık varsa ve ancak bu olanaksızlık, kendisini,

gösterenin yapısında bir kesinti olarak anlamlandırabiliyorsa ortaya çıkabilmektedir. Boş gösteren/imleyen, gösterileni olmayan bir gösterendir(Laclau 1992).

Ekonomi güvenliği kavramı açıklanan politika sürecinin amacını ve istenen durumunu sunmaktadır. Hem *boş gösteren* hem de referans nesnesi olarak hizmet etmektedir. Boş gösterenin kendisi herhangi bir özel anlamdan arındırılmıştır, daha ziyade belirsiz bir talepler kümesini birleştirmektedir. Boşluğu, söylemin bir bütün olarak anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Boş gösteren olarak ekonomi güvenliği terimini anlamlandırmanın bünyesinden kaynaklanan olanaksızlık nedeniyle hegemonya hep kararsız ve muğlak olmakla yüz yüzedir. Boş gösterenin nasıl çalıştığını anlamak için öncelikle mali düzenlemeye ilişkin söylemin nasıl geliştiğini ve nasıl güvenlikdışlaştırıldığı ve depolitize edildiğini anlamak gerekmektedir. Bu noktada, postyapısalcı kuramsal çerçeve içinde Laclau ve Mouffe (2012: 182, 2014) tarafından geliştirilen, iktidar mücadeleleri tarafından belirlenen siyasi bir ortamda anlamı geçici olarak sabitlenen ve sürekli olarak tartışılan ve yeniden inşa edilen bir gösterileni belli olmayan gösteren olan ‘yüzer-gezer/boş gösteren’ kavramıyla ile ekonomi güvenliği göstereninin anlamı etrafındaki ontolojik tartışmayı derinleştirmek gerekir.

Jacques Derrida’ya göre gösteren ile gösterilen arasında mutlak bir birlik söz konusu değildir. Gösteren her zaman diğer gösterenlere atıfla anlam kazanır. Bu bağlamda, gösterenler her zaman akışkan ve türetilmiştir. Bir başka ifadeyle anlam “farkların düzenlenmiş oyunu” aracılığıyla üretilmektedir(Derrida, 2014: 68, 237).

Ancak devletin mali güvenliğinin var oluşunun, ancak bir eksikliğin, olmayanın temsil edilebilme kapasitesi dahilinde mümkün olabileceğini görülmektedir. Bu anlamda, mali güvenlik kendine referanslıdır çünkü harici bir gerçekliğe atıfta bulunmaz, ancak o gerçekliğin kendisini oluşturur. Bu durumda, ekonomi güvenliği göstereninde devlet akli hegemonik bir pozisyon alıp siyasal ile bütünü temsil etmeye çalışmaktadır.

Laclau ve Mouffe (2012: 194)’a göre anlamların açıklığı, özcü olmayan karakteri ve tam bir karar verilemezliğin imkansızlığı göz önüne alındığında, anlamların ifade edilmesi hegemonik aktörlerin ve karşı-hegemonik aktörlerin bir göstereni için özel anlam ifade etmektedir. Ekonomi güvenliğinin bir *boş gösteren* olması nedeniyle kavram hegemonik bir anlama sahip olsa da bunun altında alternatif, yani devletin mali güvenliğini de içeren anlamı da içermektedir. Laclau ve Mouffe (2012: 215)’nin *boş*

gösterenin muğlaklığı sayesinde hegemonik projelerde başat olduğu iddiasına atıfla ekonomi güvenliği gibi kelimelerin nihai muğlaklığı sayesinde hegemonya kurmuş devlet akli, ekonomi güvenliğini kavramını hâkim kılmak istediğı gösterilenle yani ulusal güvenlikle özdeş kılarak siyasal vasıtasıyla meşrulaştırabilecektir.

Örneğin ‘ekonomi güvenliği’ ana gösterenini ele aldığımızda, devlet ve piyasa göstergeleri birbirine eklemek yoluyla ilişkisel olarak kurulan eşdeğerlik zincirleri ile farklı söylemler farklı içerikler önererek bu söylemi doldurmaya çalışmaktadırlar. Belirli bir anlam taşımasalar da boş gösterenlerin görünüşte bağlantısız unsurları birbirine bağladıkları için güvenlikleştirme söylemi üzerinde önemli etkileri bulunabilmektedir.

Önceki bölümde anlatıldığı üzere, mali olanın güvenlikleştirilmesi, kamu mali yönetime ilişkin dolaşımlarının tüm kategorilerine değil, ekonomik olarak vazgeçilmez olarak kritik altyapılar olarak gösterilen devletin çekirdek mali güvenliğine atıfta bulunmaktadır. Ancak söylemsel düzeyde, “ekonomi güvenliği”nin güvenlikleştirilmesi, devlet ve piyasa arasında paylaşılan bir referans nesnesinde buluşulmasını sağlamış ve mali güvenliğe boş gösteren olarak ekonomi güvenliğinin eklenmesiyle sonuçlanmıştır. Dolayısıyla, boş gösteren olarak ekonomi güvenliği kavramı, kamu mali yönetim söylemi ve ona bağlı sosyal yapılandırmalar üzerinde düzenleyici bir etkiye sahip olmaktadır.

Böylece, ekonomi güvenliği kavramı ulusal güvenlik mücadelesi için yürütülen mali güvenlikleştirme hamlelerinde kullanılabilmektedir. Buradan hareketle, ekonomi güvenliği kavramı devlet ve piyasa arasındaki iktidar mücadelesi neticesinde belirli bir anlatının hegemonik hale gelmesiyle anlamı her zaman alternatif gösterilenlere açık olduğu için belirli bir nesnel gerçekliği ifade etmemekten ziyade devlet aklının yorumlamasıyla hegemonya kurulabileceğı ve siyasalda yer bulabildiğı söylenebilecektir. Böylece, ekonomi güvenliğine atfedilen kamusal ve hegemonik anlamının özneler arası inşası ve tekrarlanabilirliği dolayımında ulusal güvenlik kavramı ile eşitlenerek kendi anlamını edinmektedir. Bununla birlikte, güvenlikleştirme süreçlerinde ağırlık olarak ‘ekonomi güvenliği’ne atıflar bulunmaktadır. Çünkü terim aynı anda herhangi bir anlamlı anlamdan arındırılır ve ‘*boş gösteren*’ olur. Bu durumda *a priori* herhangi bir belirli içeriğe iliştilmemiş olan *boş gösteren* olarak ekonomi

güvenliği, bir söylemin birliğini sağlayan düğüm noktasıdır. Diğer bir ifadeyle kendinde önceden verili anlamlar yüklemenin olanaklı olmadığı gösterendir.

Bununla birlikte, ekonomik tehditler bir tehdit olarak görülürken, mali güvenlik tam tersini temsil eder. Daha önce bağlantısız görünen gösteren ve eklemlenmeler, belirli bir perspektif sağlayan boş gösteren aracılığıyla birbirleriyle ilişkilendirilebilmektedir. Böylelikle ekonomi güvenliği; ekonomik tehditler ve mali güvenlik gibi farklı gösterenlerin birbirleriyle ilişki kurabileceği söylemi düzenleyen bir perspektif sunmaktadır. Bu nedenle, *boş gösteren* olarak ekonomi güvenliğinin iki bileşeni bulunmaktadır. Birincisi; yokluğu belirtmek ve söylemin yapısını sağlamaktır. Boş gösteren olarak ekonomi güvenliği en başta ekonomik tehditlerin epistemolojilerine özel bir meydan okuma oluşturan belirsizlikle uğraşmayı içermektedir. İlaveten, söylemin kendisine ve ona bağlı sosyal yapıya zemin sağlamaktadır.

SONUÇ

Yakın zamana kadar ekonomi güvenliği kavramı birçok batı demokrasisinin siyasetinde merkezi bir konuma sahipti. Ancak, 2008 mali krizinin ardından, ekonomi güvenliği ikincil veya üçüncül öneme sahip bir konuma indirilmiştir.

Bu çalışmada ekonomi güvenliği kavramının yükselişi ve düşüşü Ernesto Laclau'nun teorik merceğinden ele alınmakta ve ekonomi güvenliği kavramının bir “boş gösteren” örneği olarak görülüp görülmeyeceğini irdelemektedir.

Arka planda Laclau'nun çalışmalarıyla ayrıntılı bir ilişki kurmanın yanı sıra ekonomi güvenliği kavramının teorik bağlamında ekonomi güvenliğinin egemen söylemlerlerinin; “tehditlerden yoksunluğu/ güvenli olma halini” anlamlı bir kategori olarak tanımlama birçok başarısızlığını ifade ettiği öne sürülebilecektir.

Ekonomi güvenliğinin bu şekilde işleyebildiği tarihsel koşullar incelendikten sonra, neoliberalizmin daha geniş anlamda devletin mali güvenliği hakkında düşünme kapasitemizi kesintiye uğrattığı, devlet aklının ve devletin mali güvenliğinin öneminin en azından geçici olarak baltalandığı ileri sürülebilecektir. Bu minvalde mali güvenliğin varoluşsal olduğu bu dolayım ile da mali güvenliğe ilişkin kararların devlet normlarının üstünde konumlandığı ortaya konulmuştur.

Neoliberalizmin ancak etik ve ekonomi arasında gidip geleceği ve siyasalın bu dolayım ile da devlet aklının ayırt edici özelliğini ıskalamaya mahkûm olduğu söylenebilecektir. Günümüzde devlet aklı siyasal üzerinden tanımlanamaz; siyasalın, devlet aklı bağlamında tanımlanması gerekmektedir.

Bu çalışma ise, mali güvenlik ve ekonomi güvenliğini temelden yeniden tasarlamaya yönelik bir girişim olmamasına rağmen, kamu mali yönetişimin de meydana gelen değişikliklerin mevcut sistemi istikrara kavuşturmayı amaçladığı gerçeği üzerinde durmaktadır. Yine, ulusal güvenlik kavramını devlet teorisi etrafında yeniden ele alıp onun mali güvenlikle olan ilişkisini ortaya konulmuş ve mali güvenlikle ekonomi güvenliği arasındaki ayrıma dikkat çekilmiştir. Böylece, ana akım geleneksel güvenlik yaklaşımının yetersizliğinden bahisle merkezi devlet teşkilatının güvenlik nesnesi olarak önemine dikkat çekilerek geleneksel güvenlik paradigmasına katkı sunmak hedeflenmiştir.

Ayrıca, mali güvenlik özelinde devlet aklı ve piyasanın nasıl ilişkili olduğu tartışılmaktadır. Devletin piyasa yönetişimi farklı epistemolojik ve zamansal belirsizlik içermekte ve bilinmeyen bir gelecek hakkındaki ontolojik boyut kabul edilirken, bu varsayımların metodolojik uygulaması tartışmalı kalmaktadır.

Devlet aklı siyasi karar vericiler aracılığı ile ekonomik tehditleri çerçevelemek ve piyasa akışlarına müdahale etme haklarını iddia etmek için güvenlik dilini kullanmaktadır. Bu bağlamda ekonomi güvenliği, korunmaya muhtaç bir kamu malı olarak tasvir edilen bir referans nesne olarak hizmet etmektedir. Ekonomi güvenliği, kriz öncesi ve sonrası söylemin *boş göstereni* olma rolüyle evrenseli temsil etmekte ve böylece devlet aklı, siyasal ve piyasa aktörlerinininkiler de dahil olmak üzere bir dizi eklemelenmiş talebi bir araya getirmektedir.

Mali güvenlik ve ekonomi güvenliği terimleri belirsiz gelecek ve riskin epistemolojisiyle nasıl başa çıkılacağı konusunda ontolojik bir muammayı paylaşıp da rasyonaliteleri birleşmemektedir.

Siyasi ve mali söylemleri birbirine bağlayan şey, ekonomik tehditlerin bir güvenlik sorunu olarak ele alınma yolları yani paylaşılan güvenlik sorunsallaştırmalarıdır. Bu sorunsallaştırmalar ekonomik tehditlerin piyasalaştırılmış imgesine dayanmaktadır. Bu paylaşılan imgelem, olayları ve olası önlemleri hesaplanabilir ve daha az öngörülemez hale getirdiği ve böylelikle karmaşık ve belirsiz bir durumun iddia edildiği gibi daha net bir görüntüsünü sağladığı için hem siyasi hem de mali olan için değerlidir.

Böylece mali güvenlikleştirme, ekonomi güvenliğini, bir referans nesne olarak ve aynı zamanda finansal yönetim söylemini birleştiren '*boş gösteren*' olarak devlet aklı tarafından bir güvenlik sorunu olarak nasıl ele alındığına dair ortak bir anlayış sağlamaktadır. Diğer bir deyişle hegemonik bir oluşumun inşası her zaman söylemsel ötekinin inşasıyla ilişkilidir. Ve mali güvenlikleştirme pratiği *boş gösteren* olarak ekonomi güvenliğinin bu kavramsal avantajı üzerinde yoğunlaşarak, merkezi bir referans çerçevesi haline gelen hegemonik bir eklemelenme sunmaktadır.

Güvenlik çalışmaları literatürü ve anakım maliye teorisi literatürü, karşılaştırmalı olarak ele alındığında, ortaya çıkan perspektiflerin ekonomi güvenliği kavramının gerek anlam içeriği gerekse teorik çerçevesi üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Ekonomi güvenliği terimi, liberal yaklaşımlar dahilinde özellikle neoliberal maliye görüşünde

tercih edilen ve olumlu bir anlama karşılık gelirken, güvenlik çalışmaları literatürde maliyenin anlam içeriği ile çatışan olumsuz bir karşılığa sahiptir.

Diğer taraftan mali olanın kamusal ile ilişkisi de kamu ekonomisinin piyasalaşması olgusunun bağlamını oluşturmaktadır. Bu bağlam güvenlik çalışmalarındaki indirgemeci yaklaşımın ötesinde, neoliberal politikalar sonucu saf kamusalın piyasalaşmasının da temel bileşeni olmaktadır. Buna göre bir *boş gösteren* olarak ekonomi güvenliği terimi mali güvenliğin perdelenmesi amacıyla kullanılması üzere temel araç olmaktadır. Bir taraftan mali güvenlik, ekonomi güvenliğine indirgenirken, bir taraftan da devlet akıllı ve ekonomik akıl arasındaki çatışma ve kamu ekonomisinin piyasalaştırılmış olması bunun aracı haline gelmektedir.

Kamu ekonomisinin piyasalaşması bağlamında kamusalın paradigmasındaki önemli değişim, neoliberal politikaların saf kamusalı ele alış tarzından ve genel olarak piyasalaşmanın kamusal tanımının genişletilmesi aracılığıyla gerçekleşen yapısından kaynaklanmaktadır.

Mali güvenlik, ekonomi güvenliği ve kamusalın piyasalaşması arasındaki bu ilişkisel yapı, ikinci ve üçüncü bölüm kapsamında açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer bir ifadeyle; mali güvenliğin, piyasalaşma nedeniyle kendinde şey olarak değil, ekonomi güvenliği dolayımında ulusal güvenlikte ölçü birimi olarak kabul edildiği ortaya konulmuştur.

Devletin mali güvenliği kendinde şey olarak sorgulanmaksızın, sadece koşullara bağlı nedensellik ilişkileri temelinde ekonomi güvenliğinin ele alınması, ekonomi güvenliği teriminin *boş gösteren* olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Ekonomi güvenliği kavramının bir ölçüt olarak kullanılması hali eleştirilerek, piyasa dışı saf kamusalın bu bağlamda da mali güvenliğin niceliksel ölçütü olmasının yanı sıra kendinde şey olarak da kavramsal anlam içeriğinin özellikle maliye teorisinde de karşılık geldiği anlam içeriği açığa çıkarılmıştır.

Bu çerçevede, devlet akıllı ve ekonomik akıl çatışması dolayımında piyasa dışı saf kamusal kavramsallaştırması da içeren bu çalışma ile ana akım maliye teorisi kamusalılık bağlamında ele alınarak maliye disiplinine teorik bir katkı sunulmuştur.

Neoliberal maliye anlayışı düzen ve egemenliğin politik imgelemine kuşatarak piyasanın güvenliği için; ekonomi güvenliği kavramını hem muhalefet hem eleştiri hem de

gerektiğinde stratejik bir silah olarak kullanılmaktadır. Ekonomi güvenliğini açıklayıcı veya nedensel bir değişken olarak kullanımı noktasında varoluşsal olduğundan hareketle mali güvenliğin ekonomik tehditlere karşı ve politik olanın ontolojik yüklemi olarak ele alındığı ortaya konulmuştur.

Mali olanın salt maliyeye indirgenemeyeğinden hareketle ve varoluşsal bir karaktere sahip olduğu için mali güvenliğe ilişkin kararların devlet normlarının üstünde konumlandığını bu dolayısıyla da hem mali güvenliğin hem de devlet aklının yapısöküme uğratılamaz ve istisnai olduğu vurgulanmıştır. Bu minvalde devlet aklının siyasaldan, siyasalında devletten önce geldiği vurgulanmıştır.

Nitekim devlet aklı ekonomik tehditleri bir mali güvenlik sorunu olarak çerçeveleyerek, siyasi karar alıcıların piyasalara müdahale etme ve yeniden düzenleme taleplerini meşrulaştırma imkanına sahiptir. Devlet aklının prognostik ve motivasyonel çerçeveleme için temel gerekçesi olması bağlamında mali güvenliğe yönelik tehditlerin güvenlikleştirilmesinin hem merkezi devlet teşkilatı için hem de toplumun esas aldığı değerlerin korunması için birincil gereklilik olduğu gerçeği ortaya konulmuştur.

Mali güvenlik kavramı klasik saf kamusal tanımının anlam içeriği ile birlikte ele alındığında söz konusu anlam içeriğinin dönüştüğü dolayısıyla da mali güvenliğin kendinde şey olma halinden bağımsız bir açığa çıkmanın gerçekleşmesine yol açan yanılmalı bir saf kamusal tanımının ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu dolayısıyla mali güvenliğin kendinde şey olarak, maliyenin temelini oluşturan epistemik değişken olduğu öne sürülmektedir.

Öte yandan ana akım maliye teorisi literatüründe devletin güvenliğine ilişkin olanın piyasalaştırılması, saf kamusalın piyasalaştırılmasındaki derinleşmenin de etkisini nasıl açığa çıkardığı ortaya konularak hem mali güvenliğin hem de devlet aklının yapısöküme uğratılamayan ve istisnai olduğundan hareketle ‘piyasa dışı saf kamusal’ kavramsallaştırması yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abazari, Arash. 2020. *Hegel's Ontology of Power: The Structure of Social Domination in Capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Acharya, Amitav. 2018. *Theorizing Normative Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Açıkmeşe, Sinem Akgül. 2008. "Kopenhag Okulu Realist Güvenlik Çalışmalarında Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme". (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Adams, Arthur B. 1936. "National economic security". Norman: University of Oklahoma Press.
- Agamben, Giorgio. 1998. *Homo sacer: Sovereign power and bare life*. Stanford University Press.
- Agamben, Giorgio. 2005. *State of Exception*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Albertson, Bethany, ve Shana Kushner Gadarian. 2015. "The Politics of Anxiety: Anxiety's Role in Public Opinion". *Anxious Politics: Democratic Citizenship in a Threatening World* içinde (ss. 100–137). Cambridge: Cambridge University Press.
- Alexandrova, Petya. 2015. "Upsetting the agenda: the clout of external focusing events in the European Council". *Journal of Public Policy* 35(3):505–30.
- Allen, Ansgar, ve Roy Goddard. 2014. "The domestication of Foucault: Government, critique, war". *History of the Human Sciences* 27(5):26–53.
- Alting von Geusau, Alfons Maria, ve Jacques. Pelkmans. 1982. *National Economic Security : Perceptions, Threats and Policies*. John F. Kennedy Institute. Tilburg: John F. Kennedy Institute.
- Amoore, Louise. 2013. *The Politics of Possibility Risk and Security Beyond Probability*. Durham: Duke University Press.
- Anderson, Lisa. 2004. "Antiquated before They Can Ossify: States That Fail before They Form". *Journal of International Affairs (New York)* 58(1):1–16.
- Ansell, Christopher, ve Patrick Baur. 2018. "Explaining Trends in Risk Governance: How Problem Definitions Underpin Risk Regimes". *Risk, hazards & crisis in public policy* 9(4):397–430.
- Aradau, Claudia. 2004. "Security and the democratic scene: desecuritization and emancipation". *Journal of International Relations and Development* 7(4):388–413.

- Aradau, Claudia. 2010. "Security That Matters: Critical Infrastructure and Objects of Protection". *Security Dialogue* 41(5):491–514.
- Aradau, Claudia, Luis Lobo-Guerrero, ve Rens Van Münster. 2008. "Security, Technologies of Risk, and the Political: Guest Editors' Introduction". *Security Dialogue* 39(2/3):147–54.
- Arends, J. Frederik M. 2009. "Homeros'dan Hobbes ve Ötesine: 'Güvenlik' Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları". *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 22:3–33.
- Arendt, Hannah. 1970. *On violence*. London: Allen Lane.
- Arendt, Hannah. 1972. *Crises of the republic: Lying in politics, civil disobedience on violence, thoughts on politics, and revolution*. C. 219. Houghton Mifflin Harcourt.
- Arendt, Hannah. 1998. *The human condition* . 2nd ed. /. Chicago: University of Chicago Press.
- Attanasio, David Louis. 2015. "The State Obligation to Protect". (Yayımlanmamış Doktora Tezi, UCLA).
- Aydın, Mustafa. 2004. "Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği". *Uluslararası İlişkiler* 1(1):33–60.
- Azhar, Rauf A. 2010. *Economics of an Islamic economy*. Leiden- Boston: Brill.
- Backhouse, R. E. 2005. "The Rise of Free Market Economics: Economists and the Role of the State since 1970". *History of Political Economy* 37(Suppl 1):355–92.
- Baldwin, David Allen. 1995. "Security Studies and the end of the Cold War". *World Politics* 48(1):117–41.
- Baldwin, David Allen. 1997. *The concept of security*. Review of International Studies, 23(1), 5-26.
- Baldwin, David Allen. 1980. Interdependence and Power: A Conceptual Analysis. *International Organization*, 34(4): 471-506
- Balzacq, Thierry. 2016. "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context". *European Journal of International Relations* 11(2):171–201.
- Bartelson, Jens. 2001. *The Critique of the State*. Cambridge:Cambridge University Press.
- Baud, Michiel, ve Rosanne Rutten. 2005. "Introduction". *Popular Intellectuals and Social Movements: Framing Protest in Asia, Africa, and Latin America, International Review of Social History Supplements* içinde (ss. 1–18). ed. M. Baud ve R. Rutten. Cambridge: Cambridge University Press.

- Baumgartner, Frank R., ve Bryan D. Jones. 1991. "Agenda Dynamics and Policy Subsystems". *The Journal of Politics* 53(4):1044–74.
- Beall, Jo, Thomas Goodfellow, ve James Putzel. 2006. "Introductory article: on the discourse of terrorism, security and development". *Journal of International Development* 18(1):51–67.
- Beck, Ulrich. 1992. *Risk society: Towards a New Modernity*. London; Sage Publications.
- Bedirhanoğlu, Pınar. 2008. "The State in Neoliberal Globalization: The Merits and Limits of Coxian Conceptions". *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperors* içinde (ss. 125–45). New York: Palgrave Macmillan.
- Behnke, Nathalie. 2019. "How Bureaucratic Networks Make Intergovernmental Relations Work: A Mechanism Perspective". *Configurations, Dynamics and Mechanisms of Multilevel Governance* içinde (ss. 41–59) ed. N. Behnke, J. Broschek ve J. Sonnicksen. Cham: Springer
- Béland, Daniel. 2005. "Insecurity, Citizenship, and Globalization: The Multiple Faces of State Protection". *Sociological Theory* 23(1):25–41.
- Béland, Daniel. 2010. "Reconsidering Policy Feedback: How Policies Affect Politics". *Administration & Society* 42(5):568–90.
- Bellamy, Alex J. 2010. "The Responsibility to Protect—Five Years On". *Ethics & International Affairs* 24(2):143–69.
- Benford, Robert D., ve David A. Snow. 2000. "Framing processes and social movements: An overview and assessment". *Annual Review of Sociology* 26(1):611–39.
- Beniger, James Ralph. 1986. *The control revolution: technological and economic origins of the information society*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Benjamin J. Cohen, Eric M. P. Chiu. 2013. "Introduction". *Power in a Changing World Economy Lessons from East Asia*, içinde (ss.1-21) ed. Eric M. P. Chiu ve Benjamin J. Cohen. London: Routledge.
- Bennett, Colin J. 1988. "Different Processes, One Result: The Convergence of Data Protection Policy in Europe and the United States". *Governance (Oxford)* 1(4):415–41.
- Benz, Arthur. 2019a. "Conclusion: Governing Under the Condition of Complexity". *Configurations, Dynamics and Mechanisms of Multilevel Governance* içinde (ss. 387–409) ed. N. Behnke, J. Broschek, ve J. Sonnicksen. Cham: Springer

- Benz, Arthur. 2019b. "Transformation of the State and Multilevel Governance". *Configurations, Dynamics and Mechanisms of Multilevel Governance* içinde (ss. 23–40) ed. N. Behnke, J. Broschek, ve J. Sonnicksen. Cham: Springer
- Bernstein, Michael Alan. 2001. *A Perilous Progress : Economists and Public Purpose in Twentieth-Century America*. Princeton, N.J. ; Princeton University Press.
- Berry, Mike. 2013. *The Affluent Society Revisited*. Oxford: Oxford University Press.
- Best, Jacqueline. 2007. "Legitimacy dilemmas: the IMF's pursuit of country ownership". *Third World Quarterly* 28(3):469–88.
- Best, Jacqueline. 2009. "How to make a bubble: toward a cultural political economy of the financial crisis". *International Political Sociology* 3(4):461–65.
- Best, Jacqueline. 2017. "Security, economy, population: The political economic logic of liberal exceptionalism". *Security Dialogue* 48(5):375–92.
- Bieler, Andreas, Ian Bruff, ve Adam David Morton. 2015. "Gramsci and 'the International': Past, Present and Future". *Antonio Gramsci* içinde (ss. 137–55) ed. M. McNally. London: Palgrave Macmillan UK.
- Bieler, Andreas, ve Adam David Morton. 2004. "A critical theory route to hegemony, world order and historical change: neo-Gramscian perspectives in International Relations". *Capital & Class* 28(1):85–113.
- Bilgiç, Ali. 2011. "'Güvenlik İkilemi"ni Yeniden Düşünmek Güvenlik Çalışmalarında Yeni Bir Perspektif". *Uluslararası İlişkiler* 8(29):123–42.
- Bilgin, Pinar. 2002. "Beyond Statism in Security Studies? Human Agency and Security in the Middle East". *Review of International Affairs* 2(1).
- Bilgin, Pinar. 2010. "The 'Western-Centrism' of Security Studies: 'Blind Spot' or Constitutive Practice?" *Security Dialogue* 41(6):615–22.
- Bilgin, Pinar. 2019. *Regional security in the Middle East : a critical perspective*. Milton Park, Abingdon, Oxon ; Routledge.
- Bilgin, Pinar, Ken Booth, ve Richard Wyn. 1998. "Security Studies: The Next Stage?" *Nação e Defesa* 84(2):131–57.
- Birkland, Thomas A. 1998. "Focusing Events, Mobilization, and Agenda Setting". *Journal of Public Policy* 18(1):53–74.
- Bloch, Ernst. 2018. *On Karl Marx*. Verso Books.
- Blomquist, William. 2018. "Policy and Socioeconomic Characteristics". *Handbook on Policy, Process and Governing* içinde (ss. 438–56) ed. H. K. Colebatch ve R. Hoppe. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.

- Blyth, Mark. 2002. *Great Transformations: Economic Ideas and Institutional Change in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boin, Arjen, Paul 't Hart, ve Allan McConnell. 2009. "Crisis exploitation: political and policy impacts of framing contests". *Journal of European Public Policy* 16(1):81–106.
- Boldizzoni, Francesco. 2020. *Foretelling the End of Capitalism: Intellectual Misadventures Since Karl Marx*. Harvard University Press.
- Bonanno, Alessandro. 2017. "Neoliberalism: Its Roots; Development, and Legitimation". *The Legitimation Crisis of Neoliberalism* içinde (ss. 93–119) ed. A. Bonanno. New York: Palgrave Macmillan US.
- Botero, Giovanni. 2017. *Botero: The Reason of State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Botes, A. 2002. Concept Analysis: Some Limitations and Possible Solutions. *Curationis*, 25(3): 23-27.
- Brassett, James, ve Nick Vaughan-Williams. 2012. "Crisis is governance: Sub-prime, the traumatic event, and bare life". *Global Society* 26(1):19–42.
- Brauch, Hans Günter. 2008. "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü". *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 5(18):1–47.
- Bright, Jonathan. 2012. "Securitisation, terror, and control: towards a theory of the breaking point". *Review of International Studies* 38(4):861–79.
- Brink, Tobias Ten. 2014. *Global Political Economy and the Modern State System*. Leiden: BRILL.
- Bröckling, Ulrich, Susanne Krasmann, ve Thomas Lemke. (Ed.). 2010. *Governmentality: Current Issues and Future Challenges*. Routledge.
- Brown, Seyom. 1998. "World interests and the changing dimensions of security". *World security : challenges for a new century* içinde (ss. 1-17) ed. M. T. Klare ve D. C. Thomas. New York: St. Martin's Press.
- Brown, Wendy. 2003. "Neo-liberalism and the End of Liberal Democracy". *Theory & Event* 7(1):0.
- Brück, Tilman. 2004. "Assessing the Economic Trade-offs of the Security Economy". *The Security Economy* içinde (ss.101-125), OECD.
- Bubandt, Nils. 2005. "Vernacular Security: The Politics of Feeling Safe in Global, National and Local Worlds." *Security Dialogue* 36(3):275–96.

- Buchanan, James and Tollison R. D. (Ed.) 1972. *Theory of Public Choice : Political Applications of Economics*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Buchanan, James. 1999. *Public Finance and Public Choice : Two Contrasting Visions of the State*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Buchanan, James. 2000. *Politics as Public Choice*. Indianapolis, IN: Liberty Fund.
- Buchanan, James M. 1965. "An Economic Theory of Clubs". *Economica* 32(125):1–14.
- Burgess, J. Peter. 2018. "Socially responsible innovation in security: critical reflections". *Socially responsible innovation in security: critical reflections, Routledge New Security Studies* içinde (ss. 1–21) ed. J. P. Burgess, W. Hardyns, K. Ponnet, G. L. L. Reniers, ve W. Smit. Abington, Oxon ; Routledge.
- Burnham, Douglas. 2000. *An Introduction to Kant's Critique of Judgement*. Edinburgh University Press.
- Butler, Judith. 2006. *Precarious life: The powers of mourning and violence*. Londra ve New York: Verso.
- Butterfield, Herbert. 1951. *History and Human Relations*. Londra: Collins.
- Button, M. 2008. *Doing Security: Critical Reflections and an Agenda for Change*. Palgrave Macmillan UK.
- Buzan, Barry. 1984. "Economic Structure and International Security: The Limits of the Liberal Case". *International Organization* 38(4):597–624.
- Buzan, Barry. 1991a. "New patterns of global security in the twenty-first century". *International Affairs* 67(3):431–51.
- Buzan, Barry. 1991b. *People, State & Fear: An Agenda for international Security Studies a in the Post-Cold War Era*. Colchester, UK: ECPR Press.
- Buzan, Barry. 1997. "Rethinking Security after the Cold War". *Cooperation and Conflict* 32(1):5–28.
- Buzan, Barry. 2008. "Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi". *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 5(18):107–23.
- Buzan, Barry. 2015. *İnsanlar, Devletler ve Korku*. İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık.
- Buzan, Barry ve George Lawson. 2015. "The Transformation of Political Units". *The Global Transformation: History, Modernity and the Making of International Relations* içinde (ss. 127-170). Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, Barry, ve Ole Wæver. 2003. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Buzan, Barry, Ole Waever, ve Jaap de Wilde. 1998. *Security: A new Framework For Analysis*. Boulder London: Lynne Rienner Publishers.
- Cable, Vincent. 1995. "What is international economic security?" *International Affairs* 71(2):305–24.
- Callahan, William A. 2015. "Identity and Security in China: The Negative Soft Power of the China Dream". *Politics*. 35(3–4), 216–229.
- Canaslan, Eylem. 2019. *Spinoza: Yöntem-Tanrı-Demokrasi*. Ankara: Dost Yayınevi.
- Capano, Giliberto, ve Jun Jie Woo. 2018. "Designing policy robustness: outputs and processes". *Policy and Society*, 37:4, 422-440
- Castoriadis, Cornelius. 1998. *The imaginary institution of society*. The MIT Press.
- Christensen, Tom, ve Per Lægreid. 2007. "The Whole-of-Government Approach to Public Sector Reform". *Public Administration Review* 67(6):1059–66.
- Christensen, Tom, Per Lægreid ve Lise H. Rykkja. 2019. Organizing for Societal Security and Crisis Management: Governance Capacity and Legitimacy. Societal Security and Crisis Management: Governance Capacity and Legitimacy içinde (ss. 1–23), ed. P. Lægreid ve L. H. Rykkja. New Security Challenges. Cham: Palgrave Macmillan
- Clarke, Lee Ben. 2006. *Worst Cases Terror and Catastrophe in the Popular Imagination*. Chicago: University of Chicago Press.
- Coaffee, Jon. 2013. "Rescaling and Responsibilising the Politics of Urban Resilience: From National Security to Local Place-Making". *Politics (Manchester, England)* 33(4):240–52.
- Coaffee, Jon, ve Pete Fussey. 2015. "Constructing resilience through security and surveillance: The politics, practices and tensions of security-driven resilience". *Security Dialogue* 46(1):86–105.
- Collier, Paul, V. L. Elliott, Håvard Hegre, Anke Hoeffler, Marta Reynal-Querol ve Nicholas Sambanis. 2003. *Breaking the Conflict Trap*. World Bank.
- Collier, Stephen J. 2014. "Neoliberalism and Natural Disaster: Insurance as political technology of catastrophe". *Journal of Cultural Economy: Economization of Uncertainty* 7(3):273–90.
- Colm, Gerhard. 1927. *Volkswirtschaftliche theorie der staatsausgaben*. Tübingen: J.C.B. Mohr.
- Colm, Gerhard. 1948. "Why Public Finance?" *National Tax Journal* 1(3):193–206.
- Colm, Gerhard. 1955. *Essays in Public Finance and Fiscal Policy*. New York: Oxford University Press.

- Condoleo, Nicola. 2015. *Vom Imaginären zur Autonomie: Grundlagen der politischen Philosophie von Cornelius Castoriadis*. Bielefeld: Transcript Verlag.
- Cornes, Richard ve Todd Sandler. 1996. *The Theory of Externalities, Public Goods, and Club Goods*. 2. baskı. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cospito, Giuseppe. 2020. “The ‘Prison Notebooks’: Hegemony and Civil Society”. *A Companion to Antonio Gramsci* içinde (ss. 105–13). Leiden, The Netherlands: Brill.
- Cowen, Tyler. 1985. “Public Goods Definitions and their Institutional Context: a Critique of Public Goods Theory”. *Review of Social Economy* 43(1):53–63.
- Cox, Robert W. 1986. “Social Forces ,States and World Orders: Beyond International Relations Theory”. *Neorealism and its Critics* içinde (ss. 204–254) ed. R. O. Keohane. New York: Columbia University Press.
- Cox, Robert W. ve Timoth J. Sinclair. 2016. *Dünya Düzenine Yaklaşımlar*. İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Cramer, Christopher. 2006. *Civil War is Not a Stupid Thing : Accounting for Violence in Developing Countries*. London: Hurst & Co.
- Curley, Tyler M. 2015. “Models of Emergency Statebuilding in the United States”. *Perspectives on Politics* 13(3):697–713.
- Dahl, Adam ve Joe Soss. 2014. “Neoliberalism for the Common Good? Public Value Governance and the Downsizing of Democracy”. *Public Administration Review* 74(4):496–504.
- Dar, Arshid Iqbal ve Jamsheed Ahmed Sayed. 2017. “The Evolution of State Sovereignty: A Historical Overview”. *International Journal of Humanities and Social Science Invention* 6(8):8–12.
- Dean, Mitchell. 2013. *The Constitution of Poverty (Routledge Revivals): Towards a genealogy of liberal governance*. Londra ve New York: Routledge.
- Derrida, Jacques. 2014. *Gramatoloji*. 2. baskı. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Desmarais-Tremblay, Maxime. 2017. “Musgrave, Samuelson, and the Crystallization of the Standard Rationale for Public Goods”. *History of Political Economy* 49(1):59–92.
- Dillon, Michael. 2002. *Politics of Security: Towards a Political Phiosophy of Continental Thought*. Londra ve New York: Routledge.
- Doğan, Esra. 2017. “Maliye ve Zaman: Ana Akım Maliye Teorisine Eleştirel Bir Yaklaşım”. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi).

- Doğan, Esra. 2020. “Maliye Kamu Maliyesi İlişkisi ve Kamunun Önemi: Kavramsal Temelli Bir Değerlendirme”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22(2):523–41.
- Doucet, Marc G. ve Miguel de. Larrinaga. 2010. “Introduction: The global governmentalization of security and the securitization of global governance”. *Security and global governmentality: globalization, governance, and the state* içinde (ss. 1–19) ed. M. G. Doucet ve M. de. Larrinaga. Milton Park, Abingdon, Oxon [England]: Routledge.
- Dowd, Douglas. 2008. *Kapitalizm ve Kapitalizmin İktisadı*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Ver Eecke, W. 1999. “Public Goods: An Ideal Concept”. *The Journal of Socio-Economics* 28(2):139–56.
- Ewald, Francois. 1999. “The return of the crafty genius: An outline of a philosophy of precaution”. *Connecticut Insurance Law Journal*. 6:47.
- Fassin, Didier, ve Mariella Pandolfi. 2010. *Contemporary states of emergency: the politics of military and humanitarian interventions*. New York: Zone Books.
- Filho, Alfredo Saad-, ve Alison J. Ayers. 2008. “Production, Class, and Power in the Neoliberal Tra”. *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperors* içinde ss. 147–72 ed. A. J. Ayers. New York: Palgrave Macmillan.
- Flickinger, Richard. 1983. “The Comparative Politics Of Agenda Setting: The Emergence of Consumer Protection as a Public Policy Issue in Britain and the United States”. *The Review of Policy Research* 2(3):429–44.
- Foucault, Michel. 1970. “The archaeology of knowledge”. *Information (International Social Science Council)* 9(1):175–85.
- Foucault, Michel. 1978. “The eye of power”. Michel Foucault Power/ Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977 içinde (ss. 146-165) ed. C.Gordon, L. Marshall, J.Mephram ve K.Soper, New York: Pantheon Books.
- Foucault, Michel. 1982. “The subject and power”. *Critical Inquiry* 8(4):777–95.
- Foucault, Michel. 2004. “The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978–1979. Palgarve MacMillan
- Foucault, Michel. 2007. *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*. Palgarve MacMillan
- Foucault, Michel. 2012. *Discipline and punish: The birth of the prison*. Vintage.

- Frambach, Hans A. 2018. "Similarities and Differences in Central Concepts of Social Economy: Adolph Wagner's State Socialism and Heinrich Pesch's Solidarism". *Gustav von Schmoller and Adolph Wagner: Legacy and Lessons for Civil Society and the State* içinde (ss. 93–106) ed. J. Backhaus, G. Chaloupek ve H. A. Frambach. Cham: Springer
- Friedman, Benjamin H. 2011. "Managing Fear: The Politics of Homeland Security". *Political Science Quarterly* 126(1):77–106.
- Fuggle, Sophie. 2013. *Foucault/Paul: Subjects of Power*. New York: Palgrave Macmillan.
- Fukuyama, Francis. 2004. *State-building: governance and world order in the 21st century*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Furedi, Frank. 2018. *How Fear Works: Culture of Fear in the Twenty-First Century*. London: Bloomsbury Continuum.
- Galbraith, John Kenneth. 1998. *The affluent society*. 40th anniv. Boston: Houghton Mifflin.
- Galbraith, James Kenneth. 2008. *The predator state: how conservatives abandoned the free market and why liberals should too*. New York: Free Press Simon and Schuster.
- Germain, Randall D., ve Michael Kenny. 1998. "Engaging Gramsci: International Relations Theory and the New Gramscians". *Review of international Studies* 24(1):3–21.
- Gerth, H. H., ve C. Wright. Mills. 1946. *From Max Weber: Essays in Sociology*. New York: Oxford University Press.
- Giddens, Anthony. 1999. "Risk and Responsibility". *Modern Law Review* 62(1):1–10.
- Gifford, Adam. 1979. ed. G. J. Santoni. *Public economics: politicians, property rights, and exchange*. Hinsdale, Ill.: Dryden Press.
- Gilpin, Robert. 1987. *The Political Economy of International Relations*. Princeton, New Jersey.
- Glennon, Michael J. 2014. "National Security and Double Government". *Harvard National Security Journal* 5.
- Glennon, Michael J. 2018. "Populism, Elites, and National Security". *Humanitas* 31(2).
- Goldstein, Joshua S. ve Jon C. Pevehouse. 2014. *International Relations*. Pearson.
- Goodwin, Neva. 2014. "The human element in the new economics: a 60-year refresh for economic thinking and teaching". *Real World Economics Review* (68):98–118.

- Guzzini, Stefano 2005. The Concept of Power: A Constructivist Analysis. *Millennium: Journal of International Studies*, 33(3): 495-521.
- Gray, G. C. 2009. "The Responsibilization Strategy of Health and Safety: Neo-liberalism and the Reconfiguration of Individual Responsibility for Risk". *British Journal of Criminology* 49(3):326-42.
- Grenier, Jean-Yves ve André Orléan. 2007. "Michel Foucault: The Political Economy and Liberalism". *Annales. Histoire, Sciences Sociales*. 62(5).
- Habermas, Jürgen. 2000. "Avrupa Ulus Devleti ve Küreselleşme Tazyikleri". *Mürekkep Dergisi* 14:202-15.
- Habermas, Jürgen. 2020. *Söylem Etiği*. Ankara: Fol Kitap.
- Hallsworth, Simon, ve John Lea. 2011. "Reconstructing Leviathan: Emerging Contours of the Security State". *Theoretical Criminology* 15(2):141-57.
- Hameiri, Shahar. 2020. "Institutionalism beyond methodological nationalism? The new interdependence approach and the limits of historical institutionalism". *Review of International Political Economy* 27(3):637-57.
- Hansen, Lene. 2000. "The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School". *Millennium* 29(2):285-306.
- Hansen, Lene. 2011. "Theorizing the image for Security Studies: Visual securitization and the Muhammad Cartoon Crisis". *European Journal of International Relations* 17(1):51-74.
- Hansen, Lene. 2012. "Reconstructing desecuritisation: the normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it". *Review of International Studies* 38(3):525-46.
- Hansen, Thomas Blom, ve Finn Stepputat. 2005. "Introduction". Ss. 1-36 içinde *Sovereign Bodies: Citizens, Migrants, and States in the Postcolonial World*, editör T. B. Hansen ve F. Stepputat. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Hardin, Garrett. 1968. The tragedy of the commons. *Science*, 162(3859), 1243-1248.
- Hardt, Michael, ve Antonio Negri. 2000. *Empire*. Cambridge: Harvard University Press.
- Hardy, Cynthia ve Steve Maguire. 2016. "Organizing Risk: Discourse, Power, and 'Riskification'". *The Academy of Management Review* 41(1):80-108.
- Harel, Alon, ve Assaf Sharon. 2018. "Dignity, Emergency, Exception". *The Rule of Crisis: Terrorism, Emergency Legislation and the Rule of Law* içinde (ss. 101-18) ed. P. Auriel, O. Beaud, ve C. Wellman. Cham: Springer

- Harvey, David. 2007. "A brief history of Neoliberalism". Oxford ve New York: Oxford University Press
- Hayes, James A. 2002. "When All Else Fails—Government As the Ultimate Risk Manager". *Business Economics*, 37(4):79–80.
- Head, John G. ve Carl S. Shoup. 1969. "Public Goods, Private Goods, and Ambiguous Goods". *The Economic Journal* 79(315):567–72.
- Heer, Burkhard. 2019. *Public economics: the macroeconomic perspective*. Cham, Switzerland: Springer.
- Heilbroner, Robert L. 1985. *The nature and logic of capitalism* . New York: Norton.
- Heinrich, Michael. 2019. *Karl Marx and the birth of modern society: The life of Marx and the development of his work*. Monthly Review Press.
- Heisenberg, Werner. 1927. "Über den anschaulichen Inhalt der quantenmechanischen Kinematik und Dynamik". *Zeitschrift für Physik* 43(43):172–198.
- Hermann, Charles F. 1977. Are the Dimensions and Implications of National Security Changing?, Quarterly Report of Mershon Center, The Ohio State University 3(1):19.
- Herz, John H. 1950. "Idealist Internationalism and the Security Dilemma". *World Politics* 2(1):157–80.
- Hilton, Matthew. 2009. *Prosperity for all : consumer activism in an era of globalization* . Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Hirschman, Albert O. 1980. *National power and the structure of foreign trade*. Berkeley ve Los Angeles: University of California Press.
- Hirst, Paul. 2019. "Carl Schmitt'in Kararcılığı". *Carl Schmitt'in Meydan Okuması* içinde (ss. 17–31) ed. C. Mouffe. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hobden, Stephen. 2002. "Historical sociology: back to the future of international relations?" *Historical sociology of international relations*, içinde (ss. 42–59) ed. S. Hobden ve J. M. Hobson. New York: Cambridge University Press.
- Hobson, John M. 2002. "What's at stake in 'bringing historical sociology back into international relations'? Transcending 'chronofetishism' and 'tempo centrism' in international relations". *Historical Sociology of International Relations* içinde (ss. 3–41) ed. S. Hobden ve J. M. Hobson. New York: Cambridge University Press.
- Hopf, Ted. 2013. "Common-sense Constructivism and Hegemony in World Politics". *International Organization* 67(2):317–54.

- Howlett, Michael, ve M. Ramesh. 1998. "Policy Subsystem Configurations and Policy Change: Operationalizing the Postpositivist Analysis of the Politics of the Policy Process". *Policy Studies Journal* 26(3):466–81.
- Hurka, Steffen, ve Kerstin Nebel. 2013. "Framing and policy change after shooting rampages: a comparative analysis of discourse networks". *Journal of European Public Policy* 20(3):390–406.
- Huysmans, Jef. 2000. *The European Union and the Securitization of Migration*. *Journal of Common Market Studies*. 38(5): 751-777.
- Huysmans, Jef. 2008. "The Jargon of Exception—On Schmitt, Agamben and the Absence of Political Society". *International Political Sociology* 2(2):165–83.
- Huysmans, Jef. 2011. "What's in an act? On security speech acts and little security nothings". *Security Dialogue* 42(4–5):371–83.
- Huysmans, Jef. 2016. "The Question of the Limit: Desecuritisation and the Aesthetics of Horror in Political Realism". *Millennium* 27(3):569–89.
- Ikenberry, G. John. 2018. "The end of liberal international order?" *International Affairs* 94(1):7–23.
- Ilgen, Thomas L. 2003. "Reconfigured Sovereignty in the Age of Globalization". *Reconfigured sovereignty: multi-layered governance in the global age, International political economy of new regionalisms series* içinde (ss. 6–35) ed. T. L. Ilgen. Aldershot, Hampshire ; Ashgate.
- Illarionov, A. 1999. "The criteria of economic security". *Problems of Economic Transition* 41(12):63–92.
- Jasper, James M. 2006. "Emotions and the Microfoundations of Politics: Rethinking Ends and Means". *Emotion, Politics and Society* içinde (ss. 14–30) ed. S. Clarke, P. Hoggett, ve S. Thompson. Basingstoke [England]; Palgrave Macmillan.
- Jensen, Carsten. 2011. "Focusing events, policy dictators and the dynamics of reform". *Policy Studies* 32(2):143–58.
- Jessop, Bob. 1991. "Accumulation Strategies, State Forms and Hegemonic Projects". *The State Debate, Capital and Class* içinde (ss. 157–82) ed. S. Clarke. London: Macmillan.
- Jochim, Ashley E., ve Peter J. May. 2010. "Beyond Subsystems: Policy Regimes and Governance". *Policy Studies Journal* 38(2):303–27.
- Johansen, Leif. 1965. *Public economics*. Amsterdam, Chicago: North-Holland

- Johnson, Genevieve Fuji. 2007. "Discursive Democracy in the Transgenerational Context and a Precautionary Turn in Public Reasoning". *Contemporary Political Theory* 6(1):67–85.
- Joseph, Jonathan. 2008. "On the Limits of Neo-Gramscian International Relations". *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperors* içinde (ss. 101–24) ed. A. J. Ayers. New York: Palgrave Macmillan.
- Joseph, Jonathan. 2013. "Resilience as embedded neoliberalism: a governmentality approach". *Resilience (Abingdon, U.K.)* 1(1):38–52.
- Joseph, Jonathan. 2017. "The Hegemony of Governmentality: Towards a Research Agenda". *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace* 6(2):5-18
- Juneau, Thomas. 2015. *Squandered opportunity: neoclassical realism and Iranian foreign policy*. Stanford: Stanford University Press.
- Kahler, Miles. 2004. "Economic security in an era of globalization: definition and provision". *The Pacific Review* 17(4):485–502.
- Kaliber, Alper. 2005. "Türkiye’de Güvenikleştirilmiş Bir Alan Olarak Dış Politikayı Yeniden Düşünmek: Kıbrıs Örneği". *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 2(7):31–60.
- Karahanoğulları, Onur. 2015. *Kamu Hizmeti (Kavram ve Hukuksal Rejim)*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Karalis, Vrasidas. 2014. *Cornelius Castoriadis and Radical Democracy*. Leiden ve Boston :Brill.
- Kastner, Lisa. 2017. "Tracing policy influence of diffuse interests: the post-crisis consumer finance protection politics in the US". *Journal of Civil Society* 13(2):130–48.
- Kelly, M. G. E. 2013. *Foucault’s “History of Sexuality Volume I, The Will to Knowledge”: An Edinburgh Philosophical Guide: An Edinburgh Philosophical Guide*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Keynes, John Maynard. 1919. *The economic consequences of the peace*. London: Macmillan.
- Keynes, John Maynard. 1978. *The Collected Writings of John Maynard Keynes (The Collected Writings of John Maynard Keynes) (E. Johnson & D. Moggridge, Eds.)*. Royal Economic Society.
- Kinnvall, Catarina. 2018. "Ontological Insecurities and Postcolonial Imaginaries: The Emotional Appeal of Populism". *Humanity & Society* 42(4):523–43.

- Klandermans, Bert. 1984. "Mobilization and participation: Social-psychological expansions of resource mobilization theory". *American Sociological Review* 49(5):583–600.
- Klinke, Andreas ve Ortwin Renn. 2002. "A new approach to risk evaluation and management: risk-based, precaution-based, and discourse-based strategies". *Risk Analysis* 22(6):1071.
- Knorr, Klaus Eugen. 1975. *The power of nations : the political economy of international relations*. New York: Basic Books.
- Knudsen, Olav F. 2001. "Post-Copenhagen Security Studies: Desecuritizing Securitization". *Security Dialogue* 32(3):355–68.
- Kolodziej, Edward A. 2005. *International relations and international security: boundaries, levels of analysis, and falsifying theories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Konczal, Michael. 2021. *Freedom From the Market: America's Fight to Liberate Itself from the Grip of the Invisible Hand*. New York: The New Press.
- Krasner, Stephen D. 1976. "State Power and the Structure of International Trade". *World Politics* 28(3):317–47.
- Krasner, Stephen D. 1999. *Sovereignty Organized Hypocrisy*. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Krause, Keith. 1998. "Critical Theory and Security Studies: The Research Programme of Critical Security Studies". *Cooperation and Conflict* 33(3):298–333.
- Krause, Keith, ve Michael C. Williams. 1997. *Critical Security Studies: Concepts and Cases*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Kreuder-Sonnen, Christian. 2012. *Der Globale Ausnahmezustand: Carl Schmitt und die Anti-Terror-Politik des UN Sicherheitsrates*. Baden-Baden: Nomos Verlag.
- Krier, Daniel, ve Mark P. Worrell. 2017. "The Social Ontology of Capitalism: An Introduction". *The Social Ontology of Capitalism* içinde (ss. 1–11) ed. D. Krier ve M. P. Worrell. New York: Palgrave Macmillan US.
- Kuhn, Thomas S. 1982. *Bilimsel devrimlerin yapisi*. İstanbul: Alan.
- Lacher, Hannes. 2008. "History, Structure, and World Orders: On the (Cross-)Purposes of Neo- Gramscian Theory". *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperors* içinde ss. 75–99 ed. A. J. Ayers. New York: Palgrave Macmillan.
- Laclau, Ernesto. 1992. "Universalism, particularism, and the question of identity". *October* 61:83–90.

- Laclau, Ernesto, ve Chantal Mouffe. 2012. “Hegemony ve Sosyalist Strateji.(A. Kardam, Çev.)”. *İstanbul: İletişim*.
- Laclau, Ernesto, ve Chantal Mouffe. 2014. *Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics*. Londra ve New York: Verso
- Laustsen, Carsten Bagge, ve Ole Waever. 2000. “In Defence of Religion: Sacred Referent Objects for Securitization”. *Journal of International Studies* 29(3):705–39.
- Lazzarato, Maurizio. 2015. *Borçlandırılmış İnsanın İmali*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Ledyard, John O. 2020. “Public goods: A survey of experimental research”. ed. J. Kagel & A. Roth, *The Handbook of Experimental Economics* içinde (ss. 111-194) Princeton: Princeton University Press.
- Leggett, Will. 2014. “The politics of behaviour change: nudge, neoliberalism and the state”. *Policy and politics* 42(1):3–19.
- Lemke, Thomas. 2001. ““The birth of bio-politics’: Michel Foucault’s lecture at the Collège de France on neo-liberal governmentality”. *Economy and Society* 30(2):190–207.
- Lemke, Thomas. 2015. *Foucault, Governmentality, and Critique*. New York: Routledge.
- Lemke, Thomas. 2019. *Foucault’s analysis of modern governmentality: A critique of political reason*. Londra: Verso Books.
- Lindholm, Jenny. 2017. “Threat or Opportunity? The Politicization of Focusing Events in the Parliamentary Arena”. *Journal of Contingencies and Crisis Management* 25(2):79–90.
- Lipschutz, Ronnie D. 1995. *On Security*. New York: Columbia University Press.
- Lofstedt, Ragnar E. 2011. “Risk versus Hazard – How to Regulate in the 21st Century”. *European Journal of Risk Regulation* 2(2):149–68.
- Machiavelli, Niccolo. 2019. *Machiavelli: The Prince*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MacPhail, Eric. 2016. “Fear of God and Reason of State in Jean Bodin and Pierre Bayle”. *Il Pensiero Politico* 49(1):76–87.
- Madra, Yahya M., ve Fikret Adaman. 2010. “Public economics after neoliberalism: a theoretical-historical perspective”. *The European Journal of the History of Economic Thought* 17(4):1079–1106.
- Malkin, Jesse ve Aaron Wildavsky. 1991. “Why the Traditional Distinction between Public and Private Goods Should be Abandoned”. *Journal of Theoretical Politics* 3(4):355–78.

- Marx, Karl, ve Frederick Engels. 1975. *Marx & Engels Collected Works Vol 02: Engels: 1838-1842*. New York: Lawrence & Wishart.
- Mazzucato, Mariana. 2018. *The value of everything : making and taking in the global economy*. New York: Public Affairs.
- Mbembe, Achille. 2019. *Necropolitics* . ed. S. Corcoran. Durham: Duke University Press.
- McAdam, Doug, John D. McCarthy, ve Mayer N. Zald. 1996. "Introduction". *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings, Cambridge Studies in Comparative Politics* içinde (ss. 1–20) ed. M. N. Z. Doug McAdam, John D. McCarthy. Cambridge: Cambridge University Press.
- McDonald, Matt. 2008. "Securitization and the Construction of Security". *European Journal of International Relations* 14(4):563–87.
- McHoul, A. W. 2002. *A Foucault primer : discourse, power and the subject* . ed. W. Grace. London: Routledge.
- Mearsheimer, John J. 1990. "Back to the Future: Instability in Europe After the Cold War". *International Security* 15(1):5–56.
- Mearsheimer, John J. 2016. "Structural Realism". *International relations theories : discipline and diversity* içinde (ss. 77–93) ed. T. Dunne, M. Kurki, ve S. Smith. New York: Oxford University Press.
- Mearsheimer, John J. 2019. "Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order". *International Security* 43(4):7–50.
- Meinecke, F. 1965. *Machiavellism: The Doctrine of Raison D'état and Its Place in Modern History*. New York: Praeger.
- Meng, Samuel. 2019. *Patentism Replacing Capitalism : A Prediction From Logical Economics*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Miles, M. B., Huberman, M. 1994. *Qualitative Data Analysis: An Expanded Source Book* Londra: Sage
- Mill, John Stuart. 2011. *On Liberty (Cambridge Library Collection - Philosophy)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitchell, Timothy. 2002. *Rule of experts : Egypt, techno-politics, modernity*. Berkeley: University of California Press.
- Mitchell, Timothy. 2010. "Fixing the Economy". *Cultural Studies (London, England)* 12(1):82–101.

- Morton, Adam David. 2007. "Waiting for Gramsci: State Formation, Passive Revolution and the International". *Millennium* 35(3):597–621.
- Moss, David A. 2002. *When all else fails : government as the ultimate risk manager* . Cambridge: Harvard University Press.
- Musgrave, Richard A. 1959. *The theory of public finance; a study in public economy*. New York: McGraw-Hill,
- Musgrave, Richard A. 1973. *Public finance in theory and practice*. New York: McGraw-Hill
- Myles, Gareth D. 1995. *Public economics* . Cambridge: Cambridge University Press.
- Neal, Andrew W. 2012. "Normalization and Legislative Exceptionalism: Counterterrorist Lawmaking and the Changing Times of Security Emergencies". *International Political Sociology* 6(3):260–76.
- Nentjes, Andries. 2018. "Adolph Wagner Revisited: Is Redistribution of Income and Wealth a Public Good?" *Gustav von Schmoller and Adolph Wagner : Legacy and Lessons for Civil Society and the State* içinde (ss. 107–27) ed. J. Backhaus, G. Chaloupek, ve H. A. Frambach. Cham: Springer
- Neocleous, Mark. 2003. *Imagining the State*. Maidenhead : Open University Press,
- Neocleous, Mark. 2008. *Critique of Security*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Nownes, Anthony, ve Grant Neeley. 1996. "Toward an Explanation for Public Interest Group Formation and Proliferation. 'Seed Money,' Disturbances, Entrepreneurship, and Patronage". *Policy Studies Journal* 24(1):74–92.
- Nye, Joseph S. 1974. "Collective economic security". *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 50(4):584–98.
- Nye, Joseph S. 1990. "Soft power". *Foreign Policy* (80):153–71.
- Nye, Joseph S. 2004. *Soft power the means to success in world politics* . New York: Public Affairs.
- O'Brien, Robert, ve Marc Williams. 2016. *Global Political Economy*. London: Palgarve.
- O'Donovan, Kristin. 2017. "An Assessment of Aggregate Focusing Events, Disaster Experience, and Policy Change". *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy* 8(3):201–19.
- O'Malley, Pat. 2010. "Resilient subjects: uncertainty, warfare and liberalism". *Economy and Society* 39(4):488–509.

- O'Neill, John. 1995. "In Partial Praise of a Positivist: The Work of Otto Neurath". *Radical Philosophy* 74: 29-38.
- Olson, Mancur. 1971. *The Logic of Collective Action*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ong, Aihwa. 2006. *Neoliberalism as Exception: Mutations in Citizenship and Sovereignty*. North Carolina: Duke University Press.
- Oppenheim, L. ve Ronald F. Roxburgh. 1920. *International Law, A treatise*. London; New York; Toronto: Longmas, Green
- Ostrom, Vincent, ve Elinor Ostrom. 1977. Savas, E.S. (Ed.) "Public goods and public choices". *Alternatives for Delivering Public Services: Toward Improved Performance içinde* (ss. 7-49), New York: Routledge.
- Otto Neurath. 2005. "War Economy". *Economic Writings Selections 1904–1945, Vienna Circle Collection içinde* (ss. 153–99) ed. T. E. Uebel ve R. S. Cohen. Dordrecht: Springer Netherlands.
- Owens, Patricia. 2015. *Economy of Force: Counterinsurgency and the Historical Rise of the Social (Cambridge Studies in International Relations)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Özdamar, Özgür. 2017. "Squandered Opportunity: Neoclassical Realism and Iranian Foreign Policy. By Thomas Juneau. Stanford: Stanford University Press, 2015". *Perspectives on Politics* 15(4):1195–96.
- Page, Edward C. 2018. "“Whatever Governments Choose to Do or Not to Do”". *Handbook on Policy, Process and Governing içinde* (ss. 16–31) ed. H. K. Colebatch ve R. Hoppe. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Pasha, Mustapha Kamal. 1996. "Security as Hegemony". *Alternatives: Global, Local, Political* 21(3):283–302.
- Pass, Jonathan. 2018. "Gramsci Meets Emergentist Materialism: Towards a Neo Neo-Gramscian Perspective on World Order". *Review of International Studies* 44(4):595–618.
- Peoples, Columba, ve Nick Vaughan-Williams. 2010. *Critical security studies: an introduction*. Milton Park, Abingdon, Oxon ; New York: Routledge.
- Pierson, Paul. 1993. "When Effect Becomes Cause: Policy Feedback and Political Change". *World Politics* 45(4):595–628.
- Plato. 2019. *Plato's Republic: the Greek text. Vol. II, Essays* . ed. B. Jowett ve L. Campbell. London: Routledge.
- Poggi, Giofranco. 2016. *Devlet*. 5. baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Poggi, Giofranco. 2019. *Modern Devletin Gelişimi*. 9. baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Pollard, Robert A. 1985. *Economic Security and the Origins of the Cold War, 1945–1950*. New York: Columbia University Press.
- Polyanyi, Karl. 1944. *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. Boston, MA: Beacon Press.
- Radice, Hugo. 2008. “Gramsci and Neo-Gramscianism: To What Purpose?” *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperor içinde* (ss. 53–73) ed. A. J. Ayers. New York: Palgrave Macmillan.
- Ranson, Stewart, ve John Stewart. 1989. “Citizenship and Government: The Challenge for Management in the Public Domain”. *Political Studies* 37(1):5–24.
- Reich, Simon, ve Richard Ned Lebow. 2017. “Influence and Hegemony: Shifting Patterns of Material and Social Power in World Politics”. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace* 6(1):17–47.
- Reno, William. 1999. *Warlord politics and African states*. Boulder, Colo: Lynne Rienner Publishers.
- Reus-Smit, Christian. 2002. “The Idea of History and History with Ideas”. *Historical sociology of international relations* (ss. 120–40) içinde ed. S. Hobden ve J. M. Hobson. Cambridge University Press.
- Roberts, Patrick S. 2013. *Disasters and the American State How Politicians, Bureaucrats, and the Public Prepare for the Unexpected*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rocco, Philip. 2015. “Mapping the Policy State”. *Public Administration* 93(1):248–54.
- Rodrik, Dani. 2011. *Akıllı Küreselleşme*. 1. Basım. Ankara: Efil Yayınevi.
- Roe, Paul. 2004. “Securitization and Minority Rights: Conditions of Desecuritization”. *Security Dialogue* 35(3):279–94.
- Roe, Paul. 2012. “Is securitization a ‘negative’ concept? Revisiting the normative debate over normal versus extraordinary politics”. *Security Dialogue* 43(3):249–66.
- Romm, Joseph J. 1993. *Defining national security: the nonmilitary aspects*. New York: Council on Foreign Relations.
- Ronis, Shelia R. 2011. “Economic Security: Neglected Dimension of National Security?” Pittsburgh : United States Dept. of Defense, National Defense University Press.

- Rose, Nikolas. 1996. "Governing 'Advanced' Liberal Democracies". *Foucault and political reason: liberalism, neo-liberalism and rationalities of government* içinde (ss. 37–64) ed. A. Barry, T. Osborne ve N. S. Rose. London ; Routledge.
- Rothschild, Emma. 1995. "What Is Security?" *Daedalus* 124(3):53–98.
- Rothstein, Henry, Michael Huber, ve George Gaskell. 2006. "A theory of risk colonization: The spiralling regulatory logics of societal and institutional risk". *Economy and Society* 35(1):91–112.
- Sabatier, Paul A. 1988. "An advocacy coalition framework of policy change and the role of policy-oriented learning therein". *Policy Sciences* 21(2–3):129–68.
- Sagar, Paul. 2018. *The opinion of mankind: sociability and the theory of the state from Hobbes to Smith*. Princeton: Princeton University Press.
- Samuelson, Paul A. 1954. "The pure theory of public expenditure". *The Review of Economics and Statistics* 36(4):387–89.
- Sarıbay, Ali Yaşar. 1998. "Küreselleşme, Postmodern Uluslaşma ve İslam". *Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam* içinde (ss. 213–31) ed. F. Keyman ve A. Y. Sarıbay. Ankara: Vadi Yayınları.
- Sartori, Giovanni 1984. Guidelines for Concept Analysis. *Social Science Concepts: A Systematic Analysis* içinde (ss. 15-85). (Ed.). Giovanni Sartori. Beverly Hills, Calif: Sage Publications.
- Sassen, S. 1996. *Losing Control?: Sovereignty in the Age of Globalization*. New York: Columbia University Press.
- Sassen, S. 2007. *Sociology of Globalization*. New York, Londra: W.W. Norton.
- Saurin, Julian. 2008. "The Formation of Neo-Gramscians in International Relations and International Political Economy: Neither Gramsci nor Marx". *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperors*. içinde (ss. 27–51) New York: Palgrave Macmillan.
- Scheuerman, William E. 2017. "Executive and exception". *Handbook on Global Constitutionalism* içinde (ss.316-25). Cheltenham: Edward Elgar.
- Schmitt, Carl. 2005. *Political theology: Four chapters on the concept of sovereignty*. Chicago, London: University of Chicago Press.
- Schmitt, Carl. 2007. *The concept of the political*. Chicago: University of Chicago Press.
- Schmitt, Carl. 2008. *The concept of the political. Expanded edition*. Chicago: University of Chicago Press.
- Schneider, Anne Larason ve Helen Ingram. 1990. "Behavioral Assumptions of Policy Tools". *The Journal of Politics* 52(2):510–29.

- Schneider, Anne Larason ve Helen Ingram. 1993. "Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy". *American Political Science Review* 87(2):334-47.
- Schneider, Anne Larason ve Helen Ingram. 1997. *Policy design for democracy*. Lawrence, Kansas: University Press of Kansas.
- Scott, James. 1998. *Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed*. New Haven: Yale University Press.
- Seibel, Wolfgang. 2019. "'Governance Fatigue' and Public Mismanagement: The Case for Classic Bureaucracy and Public Values". *Configurations, Dynamics and Mechanisms of Multilevel Governance* içinde (ss. 61-77) ed. N. Behnke, J. Broschek ve J. Sonnicksen. Cham: Springer
- Sekera, June A. 2016. *The public economy in crisis: A call for a new public economics*. Cham: Springer.
- Şener, Bülent. 2014. "Küreselleşme Sürecinde Ulus - Devlet ve Egemenlik Olguları". *Journal Of History School* 7(XVIII):51-77.
- Sherry, James. 2017. *The Oligarch: Rewriting Machiavelli's The Prince for Our Time*. Cham: Springer.
- Siddiqui, Kalim. 2015. "Economic Policy – State versus Market Controversy". *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy* 10(1):9-32.
- Simon, Herbert Alexander. 1997. *Administrative behavior : a study of decision-making processes in administrative organizations*. 4th ed. New York: Free Press.
- Sjursen, Helene. 2004. "Security and Defence". *Contemporary European Foreign Policy* (ss. 59-74) içinde ed. W. Carlsnaes, H. Sjursen ve B. White. London: SAGE.
- Smith, Adam. 2013. *Milletlerin Zenginliği*. 7. baskı. Topkapı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Smith, Steve. 2005. "The Contested Concept of Security". *Critical security studies and world politics, Critical security studies* içinde (ss. 27-62) ed. K. Booth. London: Lynne Rienner Publishers.
- Snow, David A., ve Robert D. Benford. 1988. "Ideology, frame resonance, and participant mobilization". *International Social Movement Research* 1(1):197-217.
- Solingen, Etel. 2015. *Comparative regionalism : economics and security*. London ; Routledge.
- Sparrow, Malcolm K. 2008. *The character of harms : operational challenges in control*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Spicer, Michael W., ve William M. Bowen. 2017. "Are You Scared Yet? On the Ethic of Sustainability and the Politics of Fear in Public Administration". *Public Integrity* 19(4):301–15.
- Stiglitz, Joseph E. 2000. *Economics of the public sector*. 3rd ed. New York: W. W. Norton.
- Stiglitz, Joseph E., ve Jay K. Rosengard. 2015. *Economics of the Public Sector*. New York, London: W.W. Norton & Company.
- Stillman, Richard J. 2010. *Public administration: concepts and cases*. Boston, Massachusetts: Wadsworth, Cengage Learning
- Strange, Susan. 1975. "What Is Economic Power, and Who Has It?" *International Journal* 30(2).
- Strange, Susan. 1987. "The Persistent Myth of Lost Hegemony". *International Organization* 41(4):551–74.
- Strange, Susan. 1988. *States and markets*. London: Pinter.
- Strange, Susan. 2015. *Casino capitalism*. Manchester: Manchester University Press.
- Straumann, Benjamin. 2015. *Roman Law in the State of Nature: The Classical Foundations of Hugo Grotius' Natural Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stretton, Hugh, ve Lionel Orchard. 1994. *Public Goods, Public Enterprise, Public Choice: Theoretical Foundations of the Contemporary Attack on Government*. London: Palgrave Macmillan UK.
- Sunstein, Cass R. 2002. *Risk and Reason: Safety, Law, and the Environment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sunstein, Cass R. 2005. *Laws of fear: beyond the precautionary principle*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Székely, Gábor J., ve Maria L. Rizzo. 2007. "The Uncertainty Principle of Game Theory". *The American Mathematical Monthly* 114(8):688–702.
- Tanrısever, Oktay F. 2014. "Güvenlik". *Devlet ve Ötesi* içinde (ss. 107–23) ed. A. Eralp. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tarde, Gabriel de. 2015. *Ekonomik Psikoloji*. Kocaeli: Kült Neşriyat.
- Tayfur, M. Fatih. 2014. "Devletler ve Piyasalar". *Devlet ve Ötesi* içinde (ss. 183–216) ed. A. Eralp. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Teschke, Benno ve Steffan Wyn-Jones. 2018. "Marxism in Foreign Policy". Oxford Research Encyclopedia of Politics.

- The White House. 2008. "Press Briefing by Dana Perino". (<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/09/20080917-5.html>). (Erişim Tarihi: 26.12.2019)
- Tickner, J. Ann. 1997. "You Just Don't Understand: Troubled Engagements between Feminists and IR Theorists". *International Studies Quarterly* 41(4):611–32.
- Tilly, Charles. 2006. *Regimes and Repertoires*. Chicago: University of Chicago Press.
- Trumbull, Gunnar. 2012. *Strength in Numbers The Political Power of Weak Interests*. Cambridge: Harvard University Press.
- Trumbull, Gunnar. 2006. *Consumer Capitalism*. Ithaca: Cornell University Press.
- Ullman, Richard H. 1983. "Redefining Security". *International Security* 8(1):129–53.
- Vidal, Matt, Tony Smith, Tomás Rotta ve Paul Prew. 2019. *The Oxford Handbook of Karl Marx*. New York: Oxford University Press.
- Viner, Jacob. 1958. *The long view and the short: studies in economic theory and policy*. Glencoe: The Free Press.
- Vogel, Steven Kent. 1996. *Freer markets, more rules : regulatory reform in advanced industrial countries*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Vogl, Joseph. 2015. *The specter of capital*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Vuori, Juha A. 2008. "Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders". *European Journal of International Relations* 14(1):65–99.
- Vuori, Juha A. 2011. "Religion Bites Falungong, Securitization/Desecuritization in the People's Republic of China". *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve* içinde (ss. 186–211) ed. T. Balzacq. Londra ve New York: Routledge.
- Waeber, Ole. 1995. "Securitization and Desecuritization". *On Security* içinde (ss.56-96) ed. R. D. Lipschutz. New York: Columbia University Press.
- Waeber, Ole. 2006. "The EU as a security actor: Reflections from a pessimistic constructivist on post-sovereign security orders". *International Relations Theory and the Politics of European Integration: Power, Security and Community* içinde (ss. 250–94) ed. M. Williams ve M. Kelstrup. London: Routledge
- Wakefield, A. 2012. *Selling Security*. Londra ve New York: Routledge.
- Walker, R. B. J. 2006. "Lines of Insecurity: International, Imperial, Exceptional". *Security Dialogue* 37(1):65–82.

- Walker, Rob B. J. 2010. *After the Globe, before the World*. Londra ve New York: Routledge.
- Walt, Stephen M. 1987. *The origins of alliances* . Ithaca: Cornell University Press.
- Walt, Stephen M. 1991. “The Renaissance of Security Studies”. *International Studies Quarterly* 35(2):211–39.
- Waltz, Kenneth N. 1979. *Theory of International Politics*. New York : McGraw-Hill.
- Wapshott, Nicholas. 2017. *Keynes Hayek*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Wardman, Jamie K., ve Ragnar Löfstedt. 2018. “Anticipating or Accommodating to Public Concern? Risk Amplification and the Politics of Precaution Reexamined”. *Risk Analysis* 38(9):1802–19.
- Williams, Michael C. 2003. “Words, images, enemies: Securitization and international politics”. *International Studies Quarterly* 47(4):511–31.
- Williams, Michael C. 2011. “Securitization and the liberalism of fear”. *Security Dialogue* 42(4/5):453–63.
- Wilson, James Q. 1980. *The Politics of Regulation*. New York: Basic Books.
- Wolfe, Michelle. 2012. “Putting on the Brakes or Pressing on the Gas? Media Attention and the Speed of Policymaking: Wolfe: Media Attention and the Speed of Policymaking”. *Policy Studies Journal* 40(1):109–26.
- Wolfers, Arnold. 1952. “‘National Security’ as an Ambiguous Symbol”. *Political Science Quarterly* 67(4):481–502.
- Wurgaft, Benjamin Aldes. 2016. *Thinking in public : Strauss, Levinas, Arendt* . Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Wuthnow, Robert. 2010. *Be very afraid the cultural response to terror, pandemics, environmental devastation, nuclear annihilation, and other threats* . New York: Oxford University Press.
- Yalvaç, Faruk. 2008. *Hegel’in Uluslararası İlişkiler Kuramı: Dünya Tini, Devlet ve Savaş*. Ankara: Phoenix.
- Yılmaz, Mehmet Levent. 2013. *Güvenlik Kavramında Yeni Bir Boyut;Ekonomi Güvenliği “Türkiye Ne Kadar Güvende ?* Ankara.
- Zedner, L. 2009. *Security*. Londra: Routledge.
- Zeemann, Jan. 2019. “Populism Beyond the Nation : Exploring Inter- and Transnational Dimensions”. *Populism and World Politics* içinde (ss. 25–53) ed. F. A. Stengel, D. B. MacDonald ve D. Nabers. Cham: Springer.

Zhengyi, Wang. 2004. "Conceptualizing economic security and governance: China confronts globalization". *The Pacific Review* 17(4):523–45.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Murat UZUN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Uludağ Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölümü	Maliye
Yüksek Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Enstitü Adı	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Maliye
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Makale ve Bildiriler	
1. Murat Uzun. Suriye’deki İstikrarsızlık: Bölgesel Çatışmanın Işığında Bir Prospektif. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 7(3),71-82, 2021.	
2. Deniz Turan ve Murat Uzun. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklama Üzerindeki Rolü. Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 19(3), 55-73, 2017.	
3. Şafak Ertan Çomaklı ve Murat Uzun. Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklamada Hawala Yöntemi. ICPESS Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi, 28-30 Haziran 2018, Venedik, İtalya.	
4. Mehmet Emin Altundemir ve Murat Uzun. Does Salt Tax Work on Reducing Salt Intake?. ICPESS Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi,19-22 Mayıs 2017, Saraybosna, Bosna Hersek.	
5. Murat Uzun. Terörizmin Finansmanı ve Kara Para Aklama İçin Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Kötüye Kullanımın Önlenmesine Üzerine Bir Değerlendirme. EUREFE 2017 Uluslararası Kongresi, 27- 29 Temmuz 2017, Aydın, Türkiye.	
6. Murat Uzun ve Fatih Yardımcıoğlu. İmam Hatip Liseleri Öğrencileri ve Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Faizsiz Bankacılık Algısı Üzerine Bir Araştırma: Mustafakemalpaşa Örneği, 1. Uluslararası Ekonomi, Finans ve Ekonometri Öğrenci Sempozyumu, 17- 18 Mayıs 2017, Sakarya, Türkiye.	